

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Halldor Laxness

Salka Valka



Roman

İngilizceden Çeviren: Mehtap Gün Ayrıl



Yordam Kitap

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Halldór Kiljan Laxness

Halldór Kiljan Laxness 1902'de, Reykjavik'de doğdu. Gençlik yıllarını, İzlanda'yı karış karış gezerek geçirdi. On yedi yaşında Avrupa'ya gitti. Ekspresyonizm ve diğer modern akımlardan etkilendi. Yirmili yaşlarında Katolik oldu. Yaşadığı deneyimler, kitaplarına da yansdı. 1927 yılında, ilk önemli romanını yazdı (*The Great Weaver from Kashmir*). Laxness'in dindar dönemleri çok uzun sürmedi. Amerika'ya gittiği dönemde sosyalizmle tanıştı. 1929'da yazdığı, "The Book of People", onun sosyalizme duyduğu sempatiyi yansıtır. Laxness, 1930 yılında İzlanda'ya döndü. İki kez evlendi, dört çocuk sahibi oldu. "İzlanda edebiyatında yeni bir sayfa açan canlı, destansı edebî yaratıcılığından ötürü", 1955 yılında Nobel Edebiyat ödülüne layık görülen Laxness, 1998 yılında 95 yaşında öldü. Laxness'in başyapıtı 1931 ve 1932 yıllarında yazdığı romanı *Salka Valka*'dır. Yazarın daha sonraki yıllara ait eserleri, İzlanda tarihi ve efsanelerini konu almaktadır.



İngilizceden Çeviren
Mehtap Gün Ayral

Yordam Kitap: 117 ♦ Salka Valka ♦ Halldór Laxness

ISBN-978-9944-122-53-5 • Çeviri: Mehtap Gün Ayrıl

Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • Sayfa Düzeni: Gönül Göner

Birinci Basım: Ocak 2011 • Yayın Yönetmeni: Hayri Erdoğan

© A. Laxness 1931-32; © Yordam Kitap 2010

(Bu eserin yayın hakları Danimarka'daki Licht&Burr Literary Agency aracılığıyla alınmıştır)

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti.

Çatalçeşme Sokağı No: 19 Kat: 3 Cağaloğlu 34110 İstanbul

T: 0212 528 19 10 F: 0212 528 19 09 W: www.yordamkitap.com

E: info@yordamkitap.com

Baskı: **Pasifik Ofset**

Baha İş Merkezi

Haramidere - İstanbul

Tel: 0212 412 17 77

roman

SALKA VALKA

BİRİNCİ KISIM

AŞK

BİRİNCİ BÖLÜM



Posta vapuru sisli havada, halicin kıyısındaki dağlar boyunca süzülerek yoluna devam ediyordu. Yıldızlara ve dağların doruklarına bakarak yolunu buldu, tam zamanında Oseyri'ye vardı. Gelişini haber veren uğul uğul siren sesi, yağın kara karıştı. Sigara içilen birinci mevki salonda oturan, ta Güneyden yola çıkmış iyi giyimli iki yolcu, bu küçük kasabanın uzaktan görünen zayıf ışıklarına bakarak aralarında konuşuyorlardı:

“Kışın ortasında, bu dondurucu soğukta çıktığı tekne gezisinde insan, koca dağların arasına sıkışmış şu köyden daha küçük, daha önemsiz bir şey görebileceğini düşünemiyor. Allah bilir, buranın insanları nasıl yaşarlar, nasıl ölürler? Sabah uyanınca ne konuşurlar, Pazar günleri ne giyerler? Noel’de, Paskalya’da, rahip ayinde konuşurken akıllarından neler geçirirler? Neler söyledikleri önemli değil, asıl ne hissederler, onu merak ediyorum. Şu bit kadar köyde, hiçbir şeyin zerrece önemi olmadığını görmezler mi? Ya esnaf kızları? Geceleri yataklarına girip uykuya dalmadan önce neler düşünürler? Gerçekten merak ediyorum, o cılız yağ lambalarının ışığı altında ne sevinçler, ne acılar yaşanır?

“Böyle küçük yerlerde, insanlar, hayatlarının ne kadar boş olduğu gerçeğini görürler birbirlerinin gözlerinde. Şu el kadar vadi toprağından başka, bir karış düz arazisi olmayan böyle bir yerde yaşamak akıl almayacak bir şey. O azıcık düzlük de nehirden gelen killerle oluşmuştur ancak. Uygarlık ve refah, ancak düz arazilerde yerleşmiş, ekip biçen toplumlarda gelişir. Etrafını çeviren

coğrafyanın dışına çıkamayan, farklı insanlarla temas kuramayan biri için asla umut yoktur. Misal, papazın oğlu, esnaf kızlarıyla yarenlik etmekten sıkılırsa, ne yapabilir? Ne yapabilir, evet? Sorarım size!”

Bu sırada, kıyıdan bir sandal onlara doğru yaklaştı. Çatlak sesli, saç sakalı birbirine karışmış kaba saba adamlarla doluydu içi. Posta vapurunun bordasına çıkmak için iyice yavaşlamayı beklediler. “Postalar! Yolcular! Kıyıya!” diye, kükreyerek bağırıldılar. Duyan da onların kanlı bir baskına gelmiş olduğunu sanırdı.

Güney illerinden gelen bir satıcı kalktı, samur kürkü başlığını kulaklarına kadar indirip paltosunu ilikle, ip merdivenlerden sandala indi dikkatli adımlarla. Posta çantasını da sandala attılar. Ancak yarısı doluydu çantanın. Hepsini bu kadar mıydı?

“Evet,” diye seslendi biri güverteden. “Üçüncü mevkide bir kadınla kızı da var. Karaya çıkmak istiyorlarmış. Bekleyin. Şimdi gelirler.”

“Tamam... da... Johann Bogesen bize kadınları beklemek için para vermiyor,” diye cevap verdi reis. “Yolcu vaktinde hazır olacak.”

“Kadın dışarı çıkamadı ki bir türlü. Deniz tutmuş. Midesi bulanıyor.”

“İsteddiği kadar kusabilir, beni ilgilendirmez. Johann Bogesen bize böyle bir şey demedi.”

Johann Bogesen’den gelen bir talimat yoktu, evet, ancak kadın, biraz sonra küçük kızıyla güvertede görüldü. Kızını şallarla iyice sarıp sarmalamıştı. Ama kendisi, çetin kış şartlarında çıktığı bu yolculuğa göre giyinmemişti. Eski püskü, kılıksız bir manto vardı üzerinde. Manto o kadar dardı ki, zar zor iliklemişti önünü. Altında leş gibi çoraplar, tabanları delinmiş bağcıklı botlar vardı. Bağcıklardan biri çözülmüş, botunun dili dışarıda sallanıyordu. Başına bağladığı şeye ise, eşarp demeye bin şahit isterdi. Bir eliyle çocuğuna yapışmış, öbür eliyle de tüm dünyalığını sığdır-

dığı ufacık bir bohça taşıyordu. Dalgaların batırıp çıkardığı sandala dehşetle baktı.

“Aşağı gelsene, kocakarı!” diye seslendi sandaldakiler.

“Aşağı inecekmişiz Salkacığım. Tanrı yardımcımız olsun bakalım.”

“İneceksin tabii. Balık yemi gibi sallanıp durma orada.”

Adamlardan biri, çocuğun inmesine yardım etti. Yarı yolda kucaklayıp sandala aldılar kızı.

“İndim ben, anne!” diye seslendi çocuk. “Çok eğlenceliydi!”

Sonra adamlar, aynı şekilde kadını da sandala aldılar. Kadın epeyce ağırdı. Kalın belli, koca ayaklı, geniş kalçalı, kısacası güzel bir kadındı(!) Kadının suratının rengi küle dönmüş, onca mide bulantısı ve kusmadan sonra avurtları çıkmıştı. Sanki bütün kanı ellerinde toplanmış gibiydi. Haşlanmış tuzlama et gibi şişmiş, pespembe olmuştu elleri.

Anneyle kızını, kürekçilerin karşısına oturttular. Kadın eşyaları ıslanmasın diye bohçasını kucağına koymuştu. Sıradan bir bohçaydı elindeki, içinde küçük bir kutu ve birkaç parça dökük elbisesden başka bir şey yoktu. Bir yükselip bir alçalan dalgalarla sallanıp duran sandal insanı çok rahatsız ediyordu. Kadın, karanlık sulara dehşetle baktı. Yanında oturan kızı ise, hâlimden pek memnundu. Sandal, yine bir dalgayla birlikte yükseldiği sırada, kız dayanamadı.

“Anne, neden burada indik ki? Hani Güneye gidiyorduk?”

Sandal iki dalga arasına gömülünce, batacak gibi oldular. Dalgaların savurduğu incecik damlalar ve yağmakta olan kar, kadının suratına çarpınca, yüreği ağzına geldi, kadın hemen öbür yanına döndü.

“Biraz kalmamız gerekiyor burada. Baharda gideriz artık Güneye.”

“Neden şimdi gitmiyoruz? Öyle demiştin hani? Ben Güneye gitmeyi çok istiyordum ama.”

Çocuğu dikkatle dinleyen biri, onda bir tuhafılık olduğunu he-

men fark ederdı. Pes ve derinden gelen o sesi. Erkek sesi gibi. Konuşurken ağzı gözü birbirine gıriyordu. Sustuğu zaman bile. Ara sıra istemsizce başını sallıyor, ayaklarını oynatıp duruyordu. Kontrol edilemez bir yaşama sevinci fıskırıyordu bu minik bedenden.

“Hep Güneye gitmek istedim ben. O renkli evleri, evlerin odalarını görmek istiyordum. Duvarlarda resimler asılıymış, anlatmıştın ya hani? Keşke ben de öyle bir yerde yaşasaydım. Herkesin bayramlıklarıyla gezdiği bir yerde. Her gün. Yoksa mahsusculuktan mı söyledin, anne?”

“Hepsi doğru, elbet. Ama şimdilik buradan öteye gidemeyiz, Salkacığım. Çok hastayım. Kışın burada kalırız, bir iş bulurum ben. Bahar gelince de Güneye gideriz. Orada hava hep sıcak, biliyor musun?”

“Hep mi? Anne, n’olursun şimdi gidelim. Beş güncük daha...”

“‘Hastayım,’ dedim, yavrum. Baharda gitsek ne olur? Yine bizim baş başa verir, geçinir gideriz. Güneye gidemedin diye anneye kızmadın, değil mi Salkacığım? Hâlâ arkadaşısın, değil mi?”

“Evet, ama canım sıkılacak diye korkuyorum.”

Karşılarında oturan kürekçilerden biri lafa girdi:

“Allah’ın dediği olur.”

Sandalın başında asılı duran fenerin ışığı düşmüştü adamın yüzüne. Küçük kız suratını buruşturarak adama bir bakış attı, hiçbir cevap vermedi. Tanrı tarafından gelen bu buyrukla, anne kızın tartışmaları da sona erdi.

Adam, sözlerine karşılık bulamayınca, iki kişi konuşurken araya girdiği için utandı. Bunu telafi etmek niyetiyle konuşmaya devam etti:

“Bizim fakir köyü çok methettiğimden değil, zaten o laf benim de değil. Nerede başımızı sokacak bir dam altı bulacağımızı yüce Tanrım bilir. Bizimki küçük bir köy, elbet. Kırk yedi yıldır buradayım ben. Şu kısıkla köy arasında dolanır dururum. Kırk yedi yıldır da değişen hiçbir şey yok. Ama Tanrı bizi unutmadı yine de. Peygamber Efendimiz İsa’nın mübarek Selamet Ordusunu yolladı bu-

raya. Kurtuluşumuzu lütfetti, sevindirdi bizi. Bir papazımız vardı, ama şimdi çok yaşlandı, işi bitti. Bizim köyde yapacak bir şey yoktur, her şey hava cıvadır, anlayacağın. Ama şunu bilmek lazım ki, nerede İsa'nın haçı önünde diz çökersin, işte orası Tanrı'nın cennet topraklarındandır. Sen kurtulmuşlardan değilsin, öyle mi?"

Sandal, halicin dalgalarıyla sallanıp duruyordu. Bu sallantının verdiği rahatsızlık içinde, kadın inceden inceye düşündü.

"Hayır, ama inşallah Tanrı yardımcımız olur, bize inayetini gösterir de, bir iş bulmamıza yardım eder. Nasılsa karnımızı doyururuz. Köydeki dükkânlardan birinde bir iş bulur muyuz ki?"

"Senin adın ne bakayım?"

"Sigurlina."

Adam, sanki ona uygun bir iş düşünüyormuş gibi, bir an sessiz kaldı.

"Aksi gibi, hava da amma bozdu," dedi sonra.

"O kadar acele etmeseydik, daha çok bezelye yiyecektim ben. Tuzlanmış et de yiyecektim, değil mi anne?"

"Senin ufaklık pek de sevimli. Sorması ayıp olmasın, ama, dul musun sen?"

"Hayır."

"Kusura bakma. Peki, neden Güneye devam etmediniz?"

"Tanrı'ya yakın olmak için Güneye gitmeye gerek var mı? Oseyri'de Tanrı yok mu?" dedi kadın. Onu kendi silahıyla vurmuştu.

"Akraban falan var mı burada?"

"Yok. Ama yatacak bir yer buluruz herhâlde. Biraz param var çünkü."

"Önce kurtarılmış olman gerekir. Hem, ordu kadınları kabul eder mi, bilmem."

Artık karaya çok yaklaşmışlardı.

"Bize önayak olsan da, ordunun yerini göstersen?"

"Oraya kadar götürürüm ben sizi. Ama önce şu sandalı boşaltayım."

Onlardan önce sandala binen satıcı, güle oynaya iskeleye çıktı. Hızla yürüyerek uzaklaştı. Kadınsa, tedirginlik içinde iskelenin dibinde durmuş, bir elinde bohçası, öbür elinde çocukla, adamın sandalı boşaltıp onları Selamet Ordusuna götürmesini bekliyordu.

Bu küçük, umarsız köye, bu kadın kadar alakasız biri ayak basmamıştı o güne kadar. Adam, sonunda işini bitirip eliyle işaret ederek çağırdı onları.

Yolda öbek öbek kar birikmişti. Basılmamış kalın kar örtüsü yüzünden, yürümek neredeyse imkânsızdı. Şiddetli rüzgârla birlikte yağan kar, suratlarına çarpıyordu. Hep onları mı bulacaktı böyle havalar? Balıkçı barakalarını geçip sola döndüler, deniz kenarından yürümeye devam ettiler. Balıkçıların, işçilerin evlerinin önünden geçtiler. Lambaların titrek, ölgün ışıkları sızıyordu ufacak pencerelerden. Adam, kadının bohçasını taşımayı hiç akıl edemedi. Nihayet, alçak tavanlı, biçimsiz, ahşap bir kulübenin önünde durdular. Kulübenin yanına yöresine, birkaç ilave daha yapılmıştı. Pencerelerin bazılarında ışık vardı.

“İşte burası,” dedi adam. “Burada kalacak olursan, bir isteğin olunca Astsubay Gudmundur Jonsonn’u sor. Ben Johann Bogesen’in yanında çalışıyorum. Yerinde olsam, önce onun karısına giderdim iş için. Kadının kafası çalışır. Yüzbaşı Anderson’a da selamımı söyle. Haydi selametle. Ha, Bogesen’in karısına gidecek olursan da, Astsubay Jonsonn’un yanından geldiğini mutlaka söyle, o anlar.”

Anneyle kızı, kulübenin basamaklarını çıkıp içeri girdiler, eteklerindeki karları silkelediler. Kadın başındaki eşarby çıkarıp onu da silkti, Solgun, matlaşmış saçlarını savurarak düzeltti. Yan odadan tiz, hatta hiddetli sesler duyuluyordu. Yine de cesaretini toplayıp kapıyı tıklattı. İçeriden biri bağırdı:

“Gel! Cehennem olasıca!”

Kadın, utana sıkıla kapıyı açtı, ürkek bir tavırla başını içeri uzattı. Kız da aynı tavırla annesini taklit etti. Duman altı olmuştu odanın içi. Kesif bir alkol kokusu çarpıp yüzlerine. İçeride ör-

tüsüz birkaç tahta masa, masaların etrafında da oturmuş durmadan içen adamlar vardı. Masada duran şişelerin üzerindeki etiketlerden anlaşıldığı kadarıyla, her yerde rahatça satılan hafif içkilerdi adamların içtikleri. İnsan bu içkilerle sarhoş olamazdı. Adamlar herhâlde ceplerinde daha sert içkiler saklıyorlardı. Masaya da göstermelik olsun diye, hafif olanları koymuşlardı.

Adamlardan bazıları, kapıdan tarafa ters ters baktı. Kimsenin, bu yabancı kadına yardımcı olmaya niyeti yoktu.

“Müdürle konuşmak istemiştin,” dedi kadın.

“Kapa şu kapıyı. Donuyoruz zaten.”

Anneyle kızı içeri girip kapıyı kapattılar. Duvarda General Booth’un bir resmi asılıydı. Öbür duvarda da, ayyaş bir adamın karısının resmi vardı. Resimdeki kadın, çocuklarına sarılmış, onları kocasının zulmünden korumaya çalışıyordu. Kocası zil zurna sarhoş eve gelmiş, bağırıp çağırıyor, evin altını üstüne getiriyordu. Bir de, parlak kartonlara, süslü yazıyla, Danimarkaca yazılmış özlü sözler asılıydı. Kimse onun ahlakından şüphe etmesin diye, elleriyle saçlarına çeki düzen verdi. Deniz tutması yüzünden perişan olduğu hâlde, yine de çirkin bir kadın sayılmazdı. Dudaklarının rengi uçmuştu, ama dolgunluklarından bir şey kaybetmemişlerdi. Bu havada bile dışarılarda sürten sarhoş balıkçıları baştan çıkarabilirlerdi hâlâ.

“Ne istiyormuş?” diye sordu biri.

“Müdürü,” dedi öteki.

“Durun, ben bakarım,” dedi bir başkası. Uzun boylu, iri yarı bir adamdı bu. Siyah saçları, bakır kırmızısı, çiçek bozuğu bir suratı vardı. Otuz yaşlarında gösteriyordu. Yüz hatları belirgindi. Kahverengi gözleri haşın, afacan bakışlarla kıpır kıpır parlıyordu. Derinden gelen gür bir sesi vardı. Şiirsel bir tonda konuşuyordu, bu da onun o umursamaz, hoyrat hâllerine ters düşüyordu. Üzerinde mavi bir pantolon, gri yünlü bir kazak vardı. Boynuna da bir mendil bağlamıştı.

“Hoş geldin, tatlım,” diyerek, kadının çenesini okşadı. Yaptığı

bu şey, adamı çok eğlendirmişti. Çocuğa aldırış bile etmedi. “Demek beni görmeye geldin! Otur bakalım şöyle. Emrine amadeyim. Ne istersen, hatta istemesen bile, iyiliğine, kötülüğüne, her şeyi yaparım senin için.”

“Sen buranın başı değilsin. Seninle işim olmaz. Benimle uğraşma, rica ederim. Ben müdürle görüşeceğim.”

“Müdürle, öyle mi?” Arkadaşlarına neşeyle göz kırptı adam. Onlara bir kadınla nasıl konuşulacağını göstermek niyetindeydi.

“İlle de müdürü istiyorsan, ben de herkes kadar müdürüm burada. Oseyri’de. Ben olmasam, ne yaparlar, bilmem. Ta New York’a kadar şileplerle gittim, Afrika’larda balina avladım. Ama yine dönüp geldim işte, çünkü burası benim memleketim, ben olmazsam, hiçbir şey yürümez burada. Ben de memleketimden uzakta yaşayamam zaten.

“Bu yüzden, burada ne işiniz olursa, bu naçizane kulunuza geleceksiniz önce. Oseyri’ye gelen her yabancı, önce beni bulur. Tüm Oseyri benimdir. Ben de Oseyri’den ayrı kalamam zaten. Yabancılar bıçak taşır bellerinde. Ben taşımam. Onlar sırtından bıçaklar adamı. Ben kimseyi sırtından vurmam. Korkup da dönüp geldiğimi sanma sakın. Hiç de bile! Ben çıplak elle yedi kişiyle dövüşmüş adamım. Hepsi bıçaklıydı onların ama. Bir de ne uğruna? Bir çift ayakkabı... Evet, yüksek topuklu, sivri uçlu, üstten bağcıklı bir çift ayakkabı. Ben böyle biriyim işte. Neyse, bir bira içer misin?”

Sigurlina, bu adamın sarhoş mu, yoksa deli mi olduğuna karar veremedi. Yoksa gerçekten de köy ondan mı soruluyordu? Şaka olamayacak kadar net ve kesin konuşuyordu çünkü. Öte yandan, boynundaki kırmızı mendil abes kaçıyordu, bu yüzden, anlattığı şeyler de pek inandırıcı gelmiyordu.

“Amma da kıymetli pabuçlarmış,” diye lafa karıştı biri. “İçinde kimse yok muydu?”

“Herhâlde vardı, maymun herif! Fıstık gibi bir yosma!”

“Ya müdürle ya da yüzbaşıyla görüşmek istiyorum, derhâl. Kimse bana yardımcı olmayacak mı?”

“Dur yahu, ortalığı velveleye verme hemen. Melez bir hatunun pabuçlarıydı. Aslında daha çok zenci gibiydi. Başkaları bu tip kadınlardan hoşlanabilir, ama ben, Oseyri’den başka yerde yapmam. Bu sebepten, dönüp geldim işte memleketime, ait olduğum yere.

Johann Bogesen, diyorsun. Bogesen Mogesen, bana işlemez! Ben balığımı avlar, paramı alırım. O beni ne bilirmiş? Benim gördüklerimi görmüş mü, benim içimdekileri ne bilir o? Benim kadar güçlü mü? Onun evinden, karılarından, çocuklarından bana ne? Bu dağlar, bu topraklar, bu deniz, bu köy, bütün köylüler, bu ev, hepsi benim. Bak, burada, yüreğimde, aldığım nefeste, ruhumda, kanımda taşıyorum ben bunları. O da kimmiş! Yabancı şirketlerin ona teslim ettiği bütün işleri batıran pis bir göçmen. Elindeki tek şey, banka makbuzlarıyla faturalar. O bankalardan biri batıverse, bunun hâli ne olur? Meteliksiz ortada kalır, ne olacak!

“Ama ben neysem, oyum. Tıpkı deniz gibi, dağların tepeleri gibi, balıklar gibi. Neysem oyum işte. Sen beni, Bogesen’e imrenen o karaktersiz sefillerden mi sandın? Şu denizler, Bogesen’e imrenir mi hiç? Ya her yıl en az elli kasırğa atlatan dağların dorukları? Denizler benimdir, bu köy, üstündeki bu gök benim, göklerden gelip geçen bütün o fırtınalar, kasırgalar, hepsi bana ait, Bogesen de... Sandalyesinde oturmuş, gözlüğünü burnuna indirip maaşımı sayan o Bogesen de benimdir.”

Bütün bunlardan sonra, kadının aklı iyice karıştı. Adamın sarhoş mu, ayık mı olduğu belli değildi. Sonunda, müdürle konuşabilmek için diğerlerinden yardım istemenin daha doğru olacağına karar verdi.

“Bak yine yok yere telaş yapıyor!” dedi adam, gevrek gevrek. Bu seste, garip bir şekilde insanı büyüleyen, göğüyle, deniziyle, bambaşka bir dünyaya götüren bir şey vardı. Bu dünyanın tam ortasında, denizcinin keskin, sert, kurşun rengi gözleri alev alev yanıyordu hiddetle. Huzursuz kıvılcımlar saçıyordu bu gözler. Ne

geleceği, ne de geçmişini umursayan, sadece şu anı önemseyen, korku nedir bilmeyen, yabancı bir hayatın simgesi gibi bakan gözler.

“Onun gibi yalancı bir softadan ne iyilik beklersin ki? Zavalı annem, hayatı boyunca dua etti. Bütün duaları ezbere bilirdi. Ama sonunda ne oldu? Yatalak olunca, iki domuz için kapı dışarı ettiler onu.

“Nereden gelip nereye gidersin, bilemem. Ama kimseye çok fazla güvenme. Bu şarlatan softalara ve İncil çığırtkanlarına yakın olanlar, hep yanılmıştır. Bu hep böyle olmuştur, sen de er geç anlarsın zaten, tatlım. Sen onları boş ver, derdini bana anlat, benim önümde diz çök. O Danimarka haçlarının ve o Danimarkalı şapşalların önünde değil. Derdini bana açmazsan, o bağnazlara hiç açamazsın. Ben dağların doruklarında esen fırtınayım, denizlerde med cezirim. Gel, bu cesur, imansız sineme yaslan sevgili. Tüm dertlerinin çaresi benim, hepsini ben hallederim.”

Adam Sigurlina’yı kendine çekip ona sımsıkı sarıldı ve onu hırsla dudaklarından öptü.

Küçük kız daha fazla dayanamadı. Gözlerinin önünde böyle bir şeyin olmasına izin veremezdi. Annesi güç bela kendini kurtarmaya çalışırken kız, bu fazlaca yakınlık gösteren adama vurmaya başladı minik yumruklarıyla.

“Çok çirkinsin! Bir de aptalsın! Bırak annemi! Çekil yolumuzdan!”

“Vay! Seni minik kuş!” diye kıza döndü adam. Sararmış, at gibi kocaman dişlerini göstere göstere sırıttı. Sonra kızı bir çırpıda kucaklayıp havaya kaldırdı, onu da yanağından öptü. Öbür adamlar, olanları kahaahalar içinde seyrediyorlardı.

“Eh, artık ben kaçayım. Teyzeme yemeğe davetliyim.” Bunu öyle bir tonda söyledi ki, sanki herkes, onun gidişine çok üzülecekti. “Unutma bak, darda kalırsan, doğruca bana geleceksin.”

İKİNCİ BÖLÜM



Bu arada, adamlardan biri kadının hâline acımış, yüzbaşıya haber göndermişti. Teyzesine yemeğe gitmek üzere kapıdan çıkan o edepsiz denizcinin hemen arkasından, yüzbaşı girdi içeri. Dindar görünüşlü, kara kuru, zayıf biriydi, ama yöneticilik kabiliyeti yüksekti mutlaka, yüzbaşı olduğuna göre. Gerçekçi karakterini açığa vuran kırışmış alnı, seğirip duran göz kapakları, gözlerindeki o “kiliseye kabul ayını” yönetirmiş gibi hâkim ifade ve o sahte gülüşü.

Yüzbaşı, “böyle koşullar altında” bir kadını barındırmanın ne kadar zor olduğunu uzun uzun anlattı. Burası sadece denizcilerin yatıp kalkması içindi, hanımlar için yerleri yoktu.

Sigurlina, “Size para veririm,” dedi.

Yüzbaşı, parası olduğundan emin olduğunu, ama konunun bu olmadığını söyledi ve ona bu balıkçı barınağını nasıl düzenlediklerini anlatmaya başladı. Bulundukları oda, oturma odasıydı. Kapılardan biri toplantı salonuna, diğeri de mutfığa ve yüzbaşıyla karısının odasına açılıyordu. Giriş holünün öbür tarafında ise, denizciler için ayrılmış yatakhane vardı. On tane ranza koymuşlardı oraya. Hepsi de doluydu. O kadar çok gelen giden oluyordu ki, hademeler bile yataklarını denizcilere vermek zorunda kalmıştı kaç gündür. Balık mevsimi başladığından, denizciler doldurmuştu barınağı.

“Astubay Gudmundur Jonnson’un selamı var,” dedi kadın. “Bana yardım edeceğinizi söylemişti.”

Yüzbaşı da, Gudmundur Jonnson'a selamlarını iletmesini söyledi kadına. Ama maalesef elinden bir şey gelmiyordu.

Ama kadın, bir kez daha şansını denemeden vazgeçecek gibi değildi.

“Tamam, kutsal ordunuz beni almasın, ama şu küçük masumu da gecenin bu saatinde, buz gibi havada, kar altında bırakmazsınız herhâlde. Bu kadar vicdansız olamazsınız. Hem de Noel'i kutlayalı üç hafta geçmişken daha.”

Noel'in üzerinden çok zaman geçmediğini yüzbaşı da biliyordu elbet, ama elinden, dua etmekten başka bir şey gelmezdi. Anneyle kızın, bu geceyi nerede geçireceklerini, ancak esirgeyen ve bağışlayan yüce Tanrı bilirdi. Bir saat içinde dini bir tören başlayacaktı. Dualar edilirken, Tanrı merhamet edip bir yol gösterirdi mutlaka. Bu hep böyle olmuştu zaten, dualar insanlara yol göstermişti. Sonra, yemek vaktinin geldiğini söyledi yüzbaşı. Sofra kurulacaktı. Kadına, İsa'nın adıyla yemeğe kalmasını teklif etti, sonra da çekip gitti.

Bir köşeye oturup yemeklerini yediler. Ufaklığın iştahına diyecek yoktu. Denizdeymiş, karadaymış, onun için fark etmiyor, hiçbir şey, onu yemek zevkinden vazgeçiremiyordu. Annesi de birkaç lokma bir şey yiyince kendine gelmişti. Yorgunluktan bembeyaz olmuş yüzüne kan gelmiş, dudakları, yanakları eski rengine kavuşmuştu. Kendine bir güven geldi, kadın olduğunu hatırladı yeniden. Hatta mantosunun düğmelerini çözüp parlak renkli bluzunu gözler önüne serdi. Kir pas içinde, buruş buruştu kıyafetleri, ama bu ona bir nebze de olsa çekicilik katmıştı. Karnı doydukça, çevresiyle daha fazla ilgilenmeye, karşı masada oturan adamlara bakmaya başladı. Adamlar yemeğe vahşi hayvanlar gibi saldırıyor, azgın kahkahalar atıyor, kadından tarafa bakıp edepsiz hareketler yapıyorlardı.

Küçük kız, başını, omuzlarını saran atkıyı çıkardı. Sofra adabı diye bir şeyden hiç haberi yoktu, içinden geldiği gibi yemeğini yiyordu. Minik sıksa elleri yağ içindeydi. Sadece elleri değil, bü-

tün vücudu bir buzağı, ya da bir sığa kadar zayıf ve çelimsizdi. Bu uzun, dal gibi incecik kızcağıza güzellik katan tek şey, sürekli hareket hâlinde olan bedeni ve cüretkâr tavırlarıydı. Matlaşmış sarı saçları iki örgü hâlinde omuzlarına düşüyordu. Cam gibi parlak, su mavisi gözleri, durmaksızın etrafa bakınıyordu. Kız konuşup gülerken, kalın dudaklı kocaman ağzını abartılı bir biçimde açıyordu. Böyle bembeyaz dişleriyle geniş çenesini ortaya çıkararak gülünce ise, daha çok suratını buruşturuyormuş gibi geliyordu insana. Gözleri iki ince çizgi hâline geliyordu. Bu minicik, hatları henüz oturmamış yüzdeki asi gözlerden zekâ fışkırıyordu. Elinde oynayacak bir şey olmadığı ve susup kaldığı zamanlarda, etrafını dikkatle gözlüyor, inceliyor, cankulağıyla konuşulanları dinliyor, gelişigüzel mimikler yapıyor, bazen de, aklından geçen çılgınca düşünceler ve hayalleri kovalamak ister gibi yüzünü buruşturup kafasını iki yana sallıyordu. Kayalara çarparak patlayan dalgalar gibi, enerjiyle dolu taşıyordu.

Yemek biter bitmez, herkesi toplantı salonuna aldılar. Salonun bir ucuna yüksekçe bir kürsü konmuştu. Selamet Ordusunun sancağı, tavandan sarkıyordu. Duvarı, uzun sakallı generalle karısının resmi asılıydı. Yanında da kısa sakalıyla, zaferler kazanmış İsa peygamberin, yalnız başına resmedildiği bir tablo vardı. Kürsünün bulunduğu yüksek yerde ve hemen önündeki sıralarda, ordunun ileri gelenleri oturmaktaydı. Birbirlerine sokulmuş sohbet ediyor, dindarlığı elden bırakmadan, neşe içinde, iman dolu kahkahalar atıyorlardı.

Sigurlina'yla kızı, arka sıralarda bir yer bulup oturdular. Salon yavaş yavaş dolmaya başladı. Gelenlerin bazıları denizci barınağında kalanlar, bazıları ise, dışarıdan katılanlardı. Erkeklerin içinde ciddi ve saygılı olanlar da vardı, inançsız ve kaba olanlar da. Genç ve orta yaşa yakın bekâr kadınlar kol kola girmiş, günlük kıyafetleriyle gelmişler, etrafı şöyle bir kolağan edip yerlerine geçmişlerdi. Birbirlerine sokulmuş, fısıllı fısıllı konuşuyor, kıkırdıyorlardı. Arkalarında oturan adamlar kaş göz ederek kadınların

bacaklarını çimdikliyorlardı. Ama havayı dolduran Tanrı korkusu, kızların nefeslerini kesmişti. Seslerini çıkaramıyorlar, sadece suratlarını buruşturarak tepki verebiliyorlardı. Mutaassıp, namuslu kızlardı onlar, böyle edepsizce şakalara gelemezlerdi hiç.

Savaşın Sesi dergisi, salonda elden ele dolaştı. Birkaç kişi dergiyi satın aldı, Johann Bogesen'deki hesaplarına yazdırdı. Sonra da dergiyi parça parça yırtıp küçük topaklar yaptılar. Toplandı başlayınca, bu kâğıt topakları, çok önemli bir haberleşme aracı olacaktı.

Söylenen bu şarkı... Ne kadar da güzeldi böyle. İlahî bir his vermekle kalmıyor, soğuk ve karanlık geceden, çetin denizlerden ve her türlü beladan kurtulup buraya ulaşmış insanları dertlerinden, tasalarından uzaklaştırıveriyordu. Şarkıyı çalanlara bakarken, insan Tanrı'yı görür gibi oluyordu.

Sigurlina, müzisyenlere baktı. Yüzbaşısını seçebildi sadece. Diğerlerini tanımıyordu. Sıradan insanlardı işte, bu insanlar kendisinden üstünmüş gibi gelmedi ona. Ama Tanrı'nın gözünde ondan üstün oldukları kesindi, İsa'yı bulmuştu çünkü onlar. İsa'yı bulmak, bir müzik aleti çalabiliyor olmak, ya da en azından davula vurabilmek, ne kadar güzel, eğlenceli, sanatsal bir şeydi, kim bilir. Yüzbaşının hemen arkasında dikilmekte olan şu kırmızı suratlı, kazma dişli kadın da İsa'yı bulmuş olmalı ki, kürsünün yanında yerini alıp şarkıya katılabiliyor, diye düşündü Sigurlina.

Onu rahatsız eden tek şey, adamların kızlara cüretkâr ve edepsizce sarkıntılık etmesiydi. Adamlar kızları bir türlü rahat bırakmıyorlardı. Bin bir muziplikle kızların dikkatini dağıtıyorlardı. Kızlar ise, şarkıya eşlik ediyormuş gibi yapıyorlardı ama hiçbir şeyle ilgilendikleri yoktu. Adamların ne yaptıklarını bal gibi de biliyorlardı, ama taciz edilmekten pek de rahatsız olmuş değillerdi. Tavırlarında ciddiyetten eser yoktu. Anlamsız birtakım böğürtüler çıkarıyor, sonra kendi çıkardıkları bu seslere kendileri gülüyorlardı kıkır kıkır.

Küçük kız, salondaki bu hareketliliği büyük dikkatle seyredi-

yordu. Yerinde duramıyordu. Dört kızın yan yana oturduğu sırayı alttan tekmeleyip duran şu çirkin, siyah saçlı herifi bir güzel pataklamak geçti içinden. Adamın yaptığı düpedüz günahtı, hem kızların bu adamı neden herkese rezil etmediğini ya da neden yüzbaşıya şikâyetle gitmediklerini hiç anlamıyordu. İlk ilahi sona erdiğinde, her şey daha beter oldu. Yüzbaşı, gözlerini kapayıp küçük kızın anlamadığı bir dilde dua etmeye başlamıştı ki, adamlar edepsizce konuşmaya başladılar. Kızlar “Şşşt!” diye, onları susturmaya çalıştı. Herkes çok kızmıştı.

Bir ilahi daha söylendikten sonra, seyrek saçlı bir kadın, istekle yanan gözleri, insanın içini parçalayan sesi ve yüzünde acılı bir ifadeyle kürsüye yanaştı.

Eski sunaklarda yazan “Yüce Tanrım, tadın ne kadar da keskinmiş.” sözü, sanki dudaklarına kazınmıştı. Konuşmaya başlayınca, koro şefi olan yüzbaşı gibi, o da gözlerini yumdu. Göklerden gelecek bir gülümseyişin, o zavallı başını kutsamasını bekler gibi, yüce Tanrı’ya doğru döndü yüzünü.

“Ben kurtarıcımı tutkuyla severim, kutsal kanını ruhuma akıttı O. Mucizeleri sayesinde, kutsal haç önünde diz çökmemi sağladığı için, tüm kalbimle severim O’nu. Dualarımla, temiz kalbimle İsa’ya kavuşmak, benim en büyük sevincimdir. Bütün günahlarımın bağışlandığına inancım tamdır, Tanrı’nın, çocuklarına adanmış davranacağına inancım tamdır, Tanrı’ya kavuşmak özlemiyen ruhları geri çevirmeyeceğine inancım tamdır. Bütün çocuklarına aynı inancı bağışladığını bilirim. Biz O’na layık olamasak da, O bize merhamet eder, bizi kutsar, bizi özgür kılar.”

“İsa adına, yüce Tanrı’ya şükürler olsun, amin,” dedi yüzbaşı. Subaylar, teğmenler, bayraktarlar ve başçavuşlar ayağa kalkıp, günah içinde kaybolmuş dinleyicilerle birlikte tekrarladılar: “Amin!” Günahkârlar arasında iki kişi, takdirlerini gürül gürül geçirerek gösterdiler. Sonra toplantının yöneticisi, din kardeşleri astsubay Tordis Sigurkarlsdottir’in birkaç söz söylemek istediğini duyurdu.

Salonda fısıldamalar oldu, “topalak Todda, topalak Todda.” Koca gövdesi, kıpkırmızı suratı, aygırinkine benzeyen dişleriyle Todda, yüzbaşının yanından geçip kendine yer açmaya çalışırken, iki mandolinciyle bir davulcuyu da yere devirdi. Kalkık burnunun kocaman delikleri tüm yüzüne yayılmıştı sanki. Başını yukarı kaldırıp kendini Tanrı’ya sundu. Yağmur yağacak olsa, o koca burun delikleri bütün damlaları içine alacak, yere tek bir damla bile düşmeyecekti sanki. İzlanda’ya özgü bir kostüm giymiş, boyuna parlak kırmızı renkte bir fular bağlamıştı. Bir erkekle her şekilde başa çıkabilecek kadar erkeksi bir görünüşü vardı.

“Ah, bu ne mutluluk,” diye başladı sözlerine. Ellerini karnında kavuşturmuştu. Kelimeler ağır ağır çıkıyordu ağzından. Majestelerinin gemisiyle denize açılmış başpiskopos gibi, mutluluktan mest olmuş hâlde gözlerini devirdi. “Ah, bu ne mutluluk,” sesini yükselterek devam etti. “İsa’ya kavuşmak, onun ayakları dibinde oturmaya nail olmak... Bu muhteşem, bu görkemli, tüm dünyanın bildiği, kurtuluşumuz için kendini kurban eden, masum koyun sürüleri o Ağustos sabahında boğazlanırken, kalbindeki kanın, bizim uğrumuza fışkırmasına razı gelen yüce İsa! Ah! Merhametle dolu bağrından koparılan, kan ve suyla yıkanmış O kalpten bir parçayı taşıyabilmek ne büyük mutluluk!”

Bu canlı, renkli girişten sonra, Tanrı’nın varlığını hissederek huzura eremiş gibi yüzünü yukarı kaldırdı, gözlerini yumdu, bir süre öylece, transa geçmiş gibi ayakta dikildi. Sonra gözlerini patlatarak açıp, karşısında pişkin pişkin oturmuş onu seyreden imansız kalabalığa delici bakışlar fırlattı. Koyunların kurban edildiği bir Ağustos sabahında, ağılın kapısında hayvanlarını korumak için kavgaya hazır bekleyen bir çoban gibi, ağzını büzerek yumruğunu kaldırıp kalabalığa savurdu. Sesi yine yükselmiş, haklı olduğuna inandığı bir öfkeyle titriyordu.

“Ama siz, siz!” diye gürledi. “Mundar olmuş kötü kalplerinizle masumların yanında yer almışsınız, kanı ve suyu boşalan o bedenden uğruna feda edecek neyiniz var? Kan ve su! Siz ki, sizin için

kurban edilmiş olanın önünde dikilmişsiniz. İrin dolu çibanlarınızı, veba izlerinizi geçirecek, ruhunuzu arındırıp sizi kurtaracak olan bu aziz kan çeşmesi önünde durmuşsunuz. Hepimizin ciğerini okuyan yüce Tanrı, sizin ne mal olduğunuzu bilmez mi sanırsınız? Siz genç bayanlar! Çöp dökmeye çıkarmış gibi yapıp –hem de o çöpleri kutsal ordumuzun pencerelerinin dibine boşaltıp– buraya gönül eğlendirmek için geldiğinizi Tanrı’nın bilmediğine inanacak kadar aptal mısınız? Onun kutsal varlığı önünde erkeklerle oynasarak ancak kendinizi kandırırsınız!”

“Kapa çeneni, topalak Todda,” diye, lafını kesti kalabalıktan biri. Ardından da birtakım uygunsuz yorumlar yaptı. Daha düne kadar, önüne çıkan her erkekle yatan bir kadın olduğu imasında bulundu.

“Sen yalancı bir serserisin! Bugüne kadar işe yarar ne yaptın? Hiçbir şey! Bundan sonra da işe yaramaz biri olarak yaşayacaksın. Bu dünyada da, öbür dünyada da. İsterse bütün dünya alay etsin benle, kötü bilsin beni. Dünyevi zevklerden, şeytanın oyunlarından beni kurtaran kurtarıcımı seviyorum ben!”

Bu sözlerden sonra biraz durulur gibi oldu, sonra daha sakin, yumuşak bir sesle konuşmaya devam etti:

“Günahlarımı, Tanrı’nın gözleri önünde işlediğim o büyük günahları düşündükçe, şimdi kurtuluşumu, sevincimi, tüm bedenim ve ruhumla kutsal haç önünde diz çöküp imana gelişimi siz de yaşayın istiyorum. Benim için kendini kurban eden yüce İsa içine aldı beni. Ona kavuştum ben. Göklerden inip beni almak için geri geleceği o büyük gün, hiçbir şeyden korkmam artık.”

“Ve siz baylar! Size sesleniyorum! Daha önce söylemeyi unuttuğum, kadınlardan aşağı kalır yanınız yok, siz de onlar kadar edepsiz ve ikiyüzlüsünüz. Ağzınız lağım çukuru gibi. Tanrı’nın huzurunda küfür ediyorsunuz, kumar oynuyorsunuz, O’nun ebedi tahtı önünde kavga ediyorsunuz. Kutsal birliğin ayakları dibinde kıvıra kıvıra yalanlar söylüyorsunuz, evde yaptığınız şaraplarla sarhoş oluyorsunuz!”

“Ama bilin ki, asıl içki, Tanrı’dır, O kurtarıcımızdır! Sarhoş olmak isteyen, O’nunla olsun. Yüce İsa’ya iyice bakın, bağlarda çalışan bir işçiydi O, o kutsal alnından nasıl da ter boşanırdı! Yaklaşın, bayanlar, baylar! Hâlâ vaktiniz varken, siz de Tanrı’nın bağına girin. Siz, yoldan çıkmış ruhlar, çok geç olmadan gelin, Tanrı’nın önünde diz çöküp pişmanlığınızı gösterin, O’ndan aman dileyin. Ölümünden sonra, cehennemin ateşleri sizi yutup neşeyle ruhunuzu küle çevirirken, pişman olmak nafiledir. Amin. Şükürler olsun!”

Hem yersel, hem de göksel güçlerden ilham alan bu muhteşem konuşma, başından sonuna kadar, Salka Valka’nın dikkatini uyanık tutabilmişti. Sigurlina ise, gözleri uzaklara dalmış, büyülenmiş gibi kalmıştı. Sessiz, dehşetli, zaman mekân kavramını kaybetmiş, sanki ölüm döşegindeymiş gibi bir vazgeçiş, her şeyi bırakıp gitme duygusu kapladı içini.

Kendine gelmeye fırsat kalmadan ve içinde bulunduğu durumun farkına varamadan, yeni bir ilahi başladı. Tanrı’nın bağlarını anlatan bir ilahi. Muhtemelen, topalak Todda’nın İsa’yı tanımladığı konuşmasına ithafen seçilmişti.

Ey katıksız pür asma, eşsiz, benzersiz asma,
Hepimiz senin dallarından geldik.
Kutsal kolların, sevinçle sarar beni,
Kutsal İsa, kalbimin neşesi, bağrına basar beni.

Ey katıksız pür asma, eşsiz, benzersiz asma,
Hayat kaynağım, gücüm, kuvvetim,
Yumuşacık kalbin, aşkın tertemiz kaynağıdır,
Ey kutsal İsa, sensin beni avutan.

Ey katıksız pür asma, eşsiz, benzersiz asma,
Hiç solmazsın sen, dolanmışım ben sana,
Kan ter içinde kalsam, yakan güneşin altında,
Serin gölgen can verir bana.

“Şimdi, hep beraber!” diye bağırdı yüzbaşı, alı al, moru mor,

heyecan ve neşe içinde. Bu davetinde ahlaksız değilse de, bedeni zevkleri çağrıştıran bir hava vardı. Sanki, “Hep beraber içip sarhoş olalım, nasılsa hepimiz sonunda öleceğiz,” der gibi.

Herkes ilahiye eşlik etti bu sefer. Müziğin tınısı, solistin berak sesi ve çalgılar, imansızları bile alıp götürmüş, hepsini serseme çevirmişti.

Yoktur dünyada, şarap gibisi,
Sen, ey İsa, kurtaransın beni.
Seni kaybetmem bir daha,
Çünkü içine aldın beni.

Salka Valka'nın annesi, aziz İsa'nın huzurunda, bütün dünyayı unutmış gibiydi. Sendeleyerek kürsüye doğru ilerledi. Haya-tında ilk kez, tüm bedeni ve ruhuyla, kurtarıcısının önünde diz çöküyordu. Küçük kız, ağzı bir karış açık, kısılmış gözlerle, oturduğu yerde bakakaldı. Rüyadan uyanmak ister gibi başını salladı. Ordudan başkaları da gelmiş, kadının yanında diz çökmüş, göz-yaşları ve aşk içinde, yanında saf tutmuşlardı. Müzisyenler, tam da bu anda, vurucu bir zafer ilahisine başladılar:

Her şeyimle seninim, Tanrım, sesini duydum senin,
Vaatlerini duydum.
Hasretinle yanarım, dualarım bunun içindir,
Beni kendine al, yanında olayım.
Koro: Kendine, kendine, kendine al, hep daha yakın sana
Günler, aylar, yıllar geçtikçe.

İlâhinin bu bölümünde Salka Valka, salondakilerin birbirine iyice yaklaştığını fark etti. Biraz önce sıralardan birini devirmek için var gücüyle tekmeler atan o siyah saçlı, terbiyesiz adam, şimdi iki kızın arasına oturmuş, kollarını da kızların beline dolamıştı. Onu en çok şaşırtan, kızların bundan hiç de rahatsız olmamalarıydı. Salonun bir başka köşesinde, adamın biri, yanındaki kızı resmen boynundan öpüyordu ve kız, sanki hiçbir şey olmamış

gibi, ilahi söylemeye devam ediyordu. Küçük kız, bin yıl düşünse, kilisede böyle çirkin şeyler olabileceği aklına gelmezdi. Neyse ki, ruhların kutsal birliği, kurtarıcılarına kavuşup hazzın en yüksek noktasına vardılar da, karanlıkların gücü, artık beslenecek bir damar bulamaz oldu. Ama cehennemin ta dibinde gizlenen düşman, kıskançlık içinde zincirinden boşaldı, hain ve aşağılık varlığını gösterdi. Salona kapkara küller yağmaya başladı. Arada kömür parçaları da düşüyordu. Halı süprüntüleri, balık derileri, kuyruk parçaları, yosunlar ve kar taneleri de yağmaya başladı ardından. Çöp kovalarından biri, toplantı sırasında aralık bırakılmış pencereden içeri savrulmuştu. Diğer kovaları kapının ağzına boşaltmışlardı. Koroda görevli hademe, ilahi söyleyip dua etmeye bir süre ara vermek zorunda kaldı.

Çıkan bu kargaşa yüzünden, salondakiler dehşete kapıldı. Hepsinin duaları ve tapınmaları sustu. İlâhi yarım kaldı. Çalgılar da birer birer sessizliğe gömüldü. Yüzbaşı hemen fırladı. Ön sıralarda oturan birkaç cesur asker de ardından koştu. Askerlere has o gözü pek tavırlarla dışarı çıktılar, çevreyi kolaçan ettiler, ama nafiye. Etrafta kimseler yoktu. Cesaret timsali olarak ileri atılan grup, elleri boş, geri döndü. Bu çirkin hadisenin nedenini kimse anlayamadı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM



Bu çaresiz, kimsesiz kadıncağız, birdenbire ve de durup dururken İsa'ya döndüğü için, onunla kızını, Selamet Ordusunda barındırmaktan başka çare yoktu artık. En azından bu gece için. Böylece, anneye kızını, hizmetlilerin odalarından birine yerleştirdiler.

Ertesi sabah, kadın odanın parasını öderken, ordunun hizmetçiye ihtiyacı olup olmadığını sordu. Maalesef, personel sayısını artırmaları mümkün değildi. Başka yerlere başvurmasını salık verdiler. Mesela esnafların eşlerine, papaza ya da doktora. Johann Bogesen'e de gidebilirdi, büyük olasılıkla balık temizleme gibi bir iş bulabilirdi onun yanında. Av mevsimi başlamıştı çünkü.

Bugün kendisini daha sakın ve umut dolu hissediyordu Sigurlina. Deniz tutmasının izleri hafiflemiş, sersemliği geçmişti. İsa'nın ona yardım edeceğine de ikna olmuştu. Kurtuluşu bulduğu için sevinç içindeydi. Artık dünyanın ona adaletsiz davranmasını eskisi kadar umursamıyordu. Artık zalimce işkencelerden ve hainlerden kurtulmuştu. Katıksız pür asmanın ezgisi onu öyle bir ele geçirmişti ki, bu ezgi gece gündüz sürekli kulaklarında çalınıyor, her adımında ağzından, burnundan beynine doluyordu sanki.

Dışarıda acı bir soğuk vardı, her yer buz tutmuştu. Etrafta öbek öbek kar birikmişti. Bütün köy donmuş gibiydi sanki. Evlerin çoğu, eski balıkçı kulübelerinden bozmaydı. Köyün ilk kuruluşu, kulübelerin evlere çevrilmesiyle olmuştu. Bu biçimsiz, virane evlerin bazı duvarları tezекle örülmüştü. Kurutulmuş tek bir balık sallanıyordu bazı evlerin tavanlarında. Yapaksız, çiçeksiz,

canlı demeye bin şahit isteyen cılız bitkiler, paslı teneke saksılarda, pencere kenarlarında öylece duruyordu. Bu pencerelerdeki tek süslü şey, dışarıyı seyreden yaşlı bir kadın yüzüydü. Sözde cadenin kenarına sıkış tepiş yapılmıştı evler. Yoldan geçenlere hiç aldırmadan, dizi dizi dizilmişlerdi. Mahallenin meraklı teyzesi, soğuktan donmuş ellerini önlüğünün altına sokarak kapıya çıktı. İstisnai bir durum vardı, kadın hayret dolu bakışlarını, karlar içinde yürüyen bu sahipsiz kadına dikti. Kadının İsa'dan ve küçük kızından başka kimsesi yoktu.

Deniz kenarından, ta dağların eteklerine kadar, bir karış düz arazi olmadığı için, evlerin bazıları kıyıdan tarafa, bazıları da dağdan tarafa yapılmıştı. Halicin öbür yanında, dağlar dimdik iniyordu. Bu dağların başladığı yerde, denizden içeri doğru girmiş küçük bir mezra vardı. Vadinin ardında ise, karla kaplı sarp dağlar.

İskeleden aşağıda, Johann Bogesen'in caddeye bakan dükkânı vardı. Arka tarafta ise, gelişigüzel kurulmuş balık ambarları. Dükkân iki katlıydı. Baştan aşağı gaz yağı, kreolin ve bakkaliye kokuyordu. Müdür üst katta yatıp kalkıyordu. Yolu öbür yanında, tepeye doğru, Johann Bogesen'in betonarme villası yükseliyordu. Kar gibi bembeyaz bir binaydı bu, dümdüz çatısı kale gibi, sayısız surlarla çevriliydi. Öbür evler gibi camları buz tutmamıştı. Pencerelerin iki yanından sarı, ipekli perdeler sarkıyordu. Evin ön kapısı, meşe ağacından yapılmıştı, çok görkemli duruyordu. Geniş, yüksek basamaklı, taş merdivenle çıkılıyordu bu kapıya. İncil'deki resimleri andırıyordu tıpkı.

Ama kadıncağız, böyle lüks bir evin ön kapısına yanaşacak kadar cüretkâr değildi elbette, arka tarafa dolanıp oradaki kapıyı çaldı. Anneyle kız içeri alındılar, kocaman, insana mutluluk veren mutfakta beklemeye başladılar. Hizmetçi kızlar, pişmekte olan açık kahverengiye dönmüş etin güzel kokuları eşliğinde şarkılar söyleyerek günlük işlerini yapıyorlardı. İçlerinden biri, elindeki işi bırakıp, anneyle kızına ne istediklerini sordu. Sigurlina, evin hanımıyla görüşmek istiyordu.

“Hanımla mı? Uzak yoldan geldiğin belli. Hanımın öğleden önce kalkacağını sanıyorsan, yanıyorsun. Kalkmaz o! İyi ki de kalkmıyor, zaten. Jökul taraflarından mı geldin sen?”

“Hayır, Kuzeyden. Dün akşamki posta vapuruyla geldim. Bu civardaki evlerden birinde iş bulabilir miyim ki?”

“Ev mi? Ne evi? Buralardaki tek ev, burası. Müdür Stephensen’in oturduğu yere bile ev demem ben. Onların bile bir uşakları, bir de dadıları var. Ben Silisfjordluyum, Silisfjord buranın doğusunda kalır. Herkesin gülüp geçtiği şu Selamet Ordusu da olmasa, insan bu sefil yerde yaşayamaz. Danslı bir toplantı bile yapılmıyor, düşün. Hep Johann Bogesen’in suçu. Kimseye izin vermiyor ki, paralarını gönüllerce harcasınlar! Köydeki herkesin, onun dükkânında bir hesabı vardır, anladın değil mi? Av mevsimi bitmeye yakın, uyduruktan bir eğlence yaparlar, o zaman birkaç kuruş harcar insanlar, hepsi o. Bu sayede Pazar da para yüzü görür biraz.”

“Senin meselene gelince, Bayan Bogesen’in bir hizmetçi daha almak istediğini zannetmem. Amanın! Bu senin kızın mı? Ne kadar da uzunmuşsun sen böyle. Çok da güçlü ve güzel bir kızsın. Hayret bir şey! Dün gece ordunun oradaki tantanayı işittin mi? Galiba birkaç serseri çöp kovalarını fırlatmış! Bu arada, aklıma gelmişken, sonunda İsa’ya kavuştun dün gece, çok sevindim. Bana sorarsan, bizi ancak İsa kurtarabilir, eğer gerçekten varsa, elbet.”

“Yeter artık Stina,” diye susturdu onu, öbür hizmetçi. Şarkı söylemeyi de bıraktı. “Kadıncağızı kahverengi odaya alsana. Tyri’den başka kimse yok orada. Bayan Bogesen bu zavallı kadın için bir şeyler düşünür mutlaka. Sen kendi başına bir iş yapma. Bir gün de on birde kalkıversin Bogesen hanım, ölmez ya.”

Anneyle kız, mutfakın arkasındaki kahverengi odaya alındı. Ne çok küçük, ne de çok büyüktü burası. Duvarlarda kahve tonlarında duvar kâğıtları vardı. Oda pahalı mobilyalarla döşenmişti. Odanın zenginliği karşısında saygıyla karışık bir korku duydu Sigurlina. Bu odanın ne amaçla kullanıldığını söylemek zordu.

Herhâlde, okumak ve sigara içmek içindi. Çünkü duvarlar boydan boya, kitap dolu raflarla kaplıydı. Ortadaki büyük masanın üzerinde de sigaralık ve tütün kutuları duruyordu.

Yabancı ülkelerden manzaraların resmedildiği eski moda tablolar asılıydı duvarlarda. Anneyle kızın hemen dikkatini çekti bu tablolar. Odada dikkat çeken diğer mobilyalarsa, muazzam büyüklükteki deri kaplı dört koltuktu. Takımı tamamlayan bir de deri kanepede vardı. Akaju ağacından yapılmış, kapakları kapalı duvaran bir dolap duruyordu köşede. Ev kaloriferli olduğundan, içeri sıcacıktı. Tavandan devasa büyüklükte bir avize sarkıyordu. Elektrikli hem de. Yani, kısacası, sanki gerçekten de Güneye varmış gibiydiler. Pencerenin önündeki küçük masada ders kitapları vardı. Sandalyede, on yaşlarında bir oğlan çocuğu oturuyordu. Karşısına aldığı gri bir kediye, suratına acayip şekiller vererek korkutmaya çalışıyordu. Kedi, tortop olup oturmuştu, küçümseyerek çocuğa baktı.

Oğlan, gelen konukları hiç umursamadı. Dikkate değer bulmamıştı onları anlaşılan. Anneyle kızın yüzüne bile bakmadı. Onları odaya alan hizmetçi kız, etrafı kolaçan edip her şeyin yerli yerinde olup olmadığına baktı, Sigurlina'yla nezaketen birkaç kelime etti. Mutfakta tanıştıkları hizmetçi gibi konuşkan değildi bu. Sonra kız, oğlana dönüp, "Aferin sana Tyri!" dedi. "Baban sana ders versin diye özel öğretmenlere ne paralar harcıyor, ama senin umurunda bile değil. Dersine çalışacağına, orada oturmuş o zavallı kediye eziyet ediyorsun."

"Kapa çeneni sen, kaybol! Yoksa pataklarım seni!" diye cevap verdi oğlan. Yine kediyle uğraşmaya başladı. Hizmetçi kız çaresiz, öfkeyle odadan çıktı.

Anneyle kız, kanepeye oturdular. Sigurlina kıpkırmızı olmuş, şişmiş ellerini kucağına koyup gözlerini ellerine dikti. Fotoğraf makinesine poz veriyordu sanki. Fakir insanlar, zengin evlerine girince hep böyle çekinip sinerdi zaten. Kılını kıpırdatmıyordu, öylece oturup kalmıştı. Odadaki mobilyaların ihtişamı ve zen-

ginliğinin yanında anneye kızı, kıyıya vurmuş çerçöp gibi değersiz kalmıştı. Bu eşyalara, bu odaya hiç yakışmıyorlar, aksine, uyumsuz ve absürt bir görüntü sergiliyorlardı.

Küçük kız, annesi gibi, toplum baskısından henüz haberdar olmadığı için, onun nasıl bir sıkıntı içinde olduğunu bilemezdi elbette. Bu yüzden de, çekinmeden etrafına bakınıyor, her şeyi inceliyordu. Tavandan sarkan avizeyi çok beğendi mesela. Ama hepsinden önce, evin tek oğluya, evin tek kedisi arasındaki o tuhaf surat yapma oyunu çekmişti dikkatini. Bir oğlana, bir annesine bakıp duruyor, annesinin bu terbiyesiz davranışa ne tepki vereceğini merak ediyordu. Ama kadın, dalgın gözlerle önüne bakıyordu sadece. İsa'ya dua ediyordu. Kız, sonunda sessiz kalmaya dayanamadı. Oğlana sorduğu soruyla, sessizliği bozdu:

“Hey, çocuk! Ne istiyorsun zavallı kediden?”

O ana kadar, oğlan odadaki bu konukların varlığından haberdar olduğunu hissettirecek en ufak bir tepki vermemişti. Kendisiyle konuşulunca şaşırıverdi, bir an sustu kaldı. Kediyi mediyi unutmuştu. Sonra gözlerini kıza dikti.

“Nedenmiş? Bana mı diyorsun sen ‘çocuk’ diye? Sen benimle konuşmaya nasıl cüret edersin! Kapa çeneni!”

“Sen kapat!” diye bağırdı kız, küstahça. Fakir insanların neyi yapıp neyi yapamayacağına ancak toplumun karar vereceğini hiç düşünmüyordu elbette.

“Hayır, hayır Salka!” diye azarladı annesi. “Yabancıların evinde terbiyesizlik etme. Üzerine vazife olmayan işlere de burnunu sokma, bakayım!”

“Ama önce o başlattı. Ben terbiyesizlik etmedim ki.”

Oğlan kediyle uğraşmaya devam etti. Sonra sandalyesinden kalkıp odanın ortasına geldi. Suratını şekilden şekle sokmayı da bırakmıştı. Küçük kıza aşağılayarak, suçlayarak baktı buz gibi gözleriyle.

“Suratına bir şamar yemek ister misin?” dedi alçak sesle.

“Cesaretin varsa gel de vur bakalım!”

“Pis rezil!”

“Sensin o dediğin!”

Bu atışma öyle ani gelişti ki, Sigurlina bile engel olamadı.

Oğlanın sesi kesiliverdi. Pervasızca karşılık vermekten çekinmeyen bu ufaklık onu çok şaşırtmıştı. Ağzında bir şeyler gevelemeye başladı. Nasıl tepki vereceğini bilemiyordu.

“Benimle bu şekilde konuşamazsın bir kere.”

Tam bu sırada, annesi kızın ağzını eliyle kapattı, bir kelime daha etmesin diye Tanrı’ya yalvardı. Kedi sandalyeden atlayıp sırtını kamburlaştırdı, ağzını kaplan gibi açarak uzun uzun esnedi. Oğlan daha ileri giderek Sigurlina’ya döndü.

“Niye geldiniz siz buraya?”

“Hanımla konuşacağım,” dedi Sigurlina, ifadesiz bir sesle.

Oğlan tam karşılarına dikilip Salka Valka’yı yumruğuyla dürttü.

“Nerelisiniz bakayım?”

Küçük kız bu sefer ağzını açmadı. Kuzeyden geldiklerini annesi söyledi.

“Ben Danimarkalıyım.”

“Aman ne güzel,” dedi kadın. Salka Valka sessizliğini koruyordu.

“Tabii ki de.” Bir yandan da kıza bakıyordu. Sanki üstünlüğünü kabul ettirmek ister gibiydi. “Annem de Danimarkalı. Üç kere gittim ben Danimarka’ya. Danimarkacayı çok güzel konuşurum.”

Kimseden ses çıkmadı.

“Hem, atım da var benim.”

Sonunda kız dayanamadı. Başını kaldırıp oğlana, sağlık fışkıran suratına, yumuşacık saçlarına baktı.

“Çok da umurumdaydı.” Aslında umurundaydı elbette, içten içe, oğlanı kıskanmıştı.

“Doğru söylüyorum. Yeminle. Daha üç yaşında, ama at olacak. İstersen Gudda’ya sor.”

“O zaman at değil, daha taymış o.”

“Tay mı dedin? Deli misin, nesin? Sensin tay!”

“Sen del!”

“Şşşt!” diye susturmaya çalıştı onları Sigurlina.

“Benim bin kron param var,” dedi oğlan bu sefer.

“Bin kron mu? Senin mi?”

“Evet. Yeminle. Balıktan kazandım hepsini.”

“Sen? Balık mı avlıyorsun?”

“Tabii. Yeminle bak. Babama sor, istersen. Bir haftalığına ağ verdi babam bana. Ben de bin kron kazandım.”

“Kendi başına mı ağ attın?”

“İki kere halice açıldım ben. Hele birinde, yabancı ülkelerin denizlerine kadar gittim. Kaptanla makine dairesinde oturdum.”

“Yani kendi başına ağ atmadın.”

“Tabii ki atmadım. Aptal şey!”

“Gördün mü?”

“Kendi ağı olanlar kendileri mi balık avlıyor sanki? Mankafa! Balığı tutacak adamlar var herhâlde, değil mi? Ben onların başında durdum. Benim babam asla balık avlamaz. Bu denizlerdeki bütün balıklar, bütün tekneler onundur. Hem, kaptan bana sigara bile verdi.”

“Sigara, ha? Hem de bu yaşta. Utan, utan.”

“Canım istedikçe içiyorum. Mesela dün canım istedi, içtim.”

“Senin yaşında bir çocuk sigara içecek, ha? Hayatta inanmam.”

“Bana küçük mü diyorsun sen? Ben senden büyüğüm, bir kere. Senin yaşın kaç ki?”

“On bir.”

“Ben de on iki sayılırım. Doğru söylüyorum.”

“Sana kimse inanmaz.”

“Senin kadar uzunum, baksana.”

“On iki yaşıdaysan, kısa bile kalmışsın.”

“Gel boy ölçüşelim, cesaretin varsa!”

Küçük kız kalkıp oğlanın yanına geldi. Sırt sırta verip boy öl-

çüştüler. Oğlan ondan iki parmak uzun çıktı, parmak uçlarında yükselerek, elbette.

“Hani havalanıyordun? Şimdi neyinle böbürleneceksin bakalım, seni zavallı yer cücesi.”

“Seninle konuşmuyorum ben.”

Sessizlik oldu.

Ancak oğlan, başlattığı bu çekişmeyi devam ettirmeye niyetliydi. Yeni bir konu bulmakta gecikmedi.

“Bence sen bir kadeh şarapla sarhoş olursun.”

“Ne diyorsun sen? Gerçekten brendi mi içiyorsun?” diye sordu kız. Şarapla viski arasındaki farkı bilmiyordu elbette, ona göre ikisi de içkiydi işte.

“Canım isterse viski de içerim, ne varmış. Ama viski halk içkisidir, denizciler içer onu. Ben beyefendiyim, şarap içerim. Bir seferde bir kadehi... Yok, iki kadehi... Yok, yok, bir şeyi bitirebilirim. Benim kılımı bile kıpırdatmadan içtiğim içkiyle sen küfelik olursun. Var mısın bin kronuna bahse?”

“Utan, utan. Küçücük kızlar içki mi içermiş?”

“Ablam içeriyor ya? Daha on beş yaşında. Hem de ne biçim sarhoş oldu. Oğlanlarla da yatıyor. Geçen sene iki kere öpüştü, gözlerimle gördüm. Kopenhag’da hep oğlanlarla geziyor, biliyorum ben.”

“Çok ayıp! İnsan kardeşi hakkında böyle konuşur mu hiç?”

“Gönül eğlendiriyor işte, ne var bunda? Geri zekâlı seni. Ben de kızlarla geziyorum. Danimarka’da nişanlım bile var. Çarpılayım, yalanım varsa. Kömür karası saçları var. Yakında evleneceğiz. Sonra, burada da bir kızla gönül eğlendiriyorum. Kışın sadece. Ama onunla nişanlı değilim, sadece yatıyorum. Saracın kızı, adı Bibba. Ama işe yaramaz. Zaten İzlandalı kızların hiçbiri işe yaramaz. Annem öyle diyor. Babam da.”

“Sana diyecek laf bulamıyorum,” dedi kız. Küssüp sırtını döndü. Oğlanın bu ahlaksızlığı onu dehşete düşürmüştü.

Oğlan, bir sürü maharetini sayıp döktüyse de, sona sakladığı

cevherleri vardı hâlâ. Salka'nın küfür bilip bilmediğini sordu bu sefer. Salka cevap vermedi, kılını kıpırdatmadı.

“Askerler gibi küfür ederim,” dedi oğlan.

Salka hiç sesini çıkarmadı.

“Cehennem zebanisi!”

Salka yüzünü kanepeye gömdü.

“Cehennem ol, Allah belanı versin, geber, lanet olsun sana!” diye bağırmaya başladı oğlan.

Kız, elleriyle kulaklarını kapattı.

Oğlan, “Dipsiz çukuruna koyayım!” diye, insanlıktan çıkmış bir hâlde böğürmeye başlayınca, Sigurlina daha fazla dayanamayarak ayağa fırladı, hararetle İsa'ya dua etmeye başladı.

“Buraya gel, Salkacığım,” dedi. “Çabuk ol, İsa aşkına. Hemen gidelim buradan.”

Tam bu sırada, hizmetçi içeri girip, hanımın bu kadar erken kalkamayacağını, kendisiyle konuşacak bir şeyi olmadığını ve ona yardımcı olamayacağını bildirdi.

“Cehennem dibine kadar yolunuz var!” diye bağırды oğlan arkalarından.

Yine yollara düştüler. Dondurucu bir soğuk vardı dışarıda. Rüzgâr yanaklarını ısıyor, incecik kıyafetlerinden içeri süzülüyor, bedenlerini kesiyordu sanki. Bir süre böyle yürüdüler.

“Ne edepsiz oğlandı o öyle,” dedi kız.

“Tanrı'ya şükrediyorum, Salkacığım, yoksul da olsa, seni bu kadar utandıracak bir annen yok. Tanrı kimilerine elektriği, kaloriferi olan güzel evler vermiş. Pahalı mobilyalarla döşeli. Ama beş para etmez. Tanrı'nın oğlunun şu dünyada dikili bir tek ağacı yoktu, oradan oraya sürüklendi durdu. Tanrı mobilyayı falan önemsemez. O bana katıksız pür asmayı bahşetti. Gücümü ondan alıyorum ben. Sonsuz hayatın kaynağını. Ben de, o oğlanın anası da, günü gelince Tanrı'nın önüne çıkacağız nasılsa.”

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM



İkinci kapıları papazın eviydi. Sigurlina'nın dediği gibi, Tanrı'nın hizmetkârıydı papaz efendi. Yüksek tavanlı, duvarları yeşile boyalı, ahşap bir evdi burası. Küçük bir tepenin üzerine yapılmış, büyükçe bir avluyla çevrilmişti. Yaşlı bir hizmetçi mutfak kapısını açtı, ne istediklerini sordu ters ters. Papazla ya da karısıyla görüşmek istediğini söyledi Sigurlina. Çok geçmeden, hizmetçi gelip, papaz efendinin onları yukarı çağırdığını söyledi.

Papaz efendi, eskimiş, kırıldı kırılacak bir masanın başında, yastıklarla desteklenmiş bir sandalyede oturuyordu. Kızıl kahve renkli keçi sakalı ağarmaya başlamıştı. Kırmızı yanakları, derisinin altından beliren mavi damarlar yüzünden mora kaçıyordu. Patlak gözlerinin altında torbalar oluşmuştu. Sanki kilisede kürsüye çıkmış da, cemaati seyrediyormuş gibi, bakıp da görmezmiş gibi, vereceği vaaz zaten kağıtta yazılı olduğundan, hiçbir şey düşünmek zorunda değilmiş gibi bir ifade vardı gözlerinde. Kaşları kalkmıştı. Alnı derin, enlemesine çizgilerle doluydu. Boylamasına oluşmuş kırışıklıklarsa, muhtemelen enfiye çekmektendi. Masasının üzerinde büyükçe bir enfiye kutusu duruyordu çünkü. İki dakikada bir kutudan enfiye çekiyordu.

O kadar oturaklı ve resmî bir duruşu vardı ki, insani düşünce ve duygular taşıdığından şüphe duyuyordu insan. Konuşmaya başladığında sesi gayet ifadesiz ve soğuk çıktı. Sanki boşluktan geliyordu. Ağzından değil de, doğrudan kafatasından boşalıyordu kelimeler. Konuşurken, gözlerinde ya da yüzünde hiçbir ifade belirmedi. Herhangi bir duygu belirtisi de göstermedi. Ağ-

zından öylesine dökülüyordu işte kelimeler. Burnuna gelince, tamamen tıkalıydı.

Kadına ailesi, geldiği yer hakkında sorular sordu. “Ha, demek Kuzeyden geliyorsun,” dedi. “Evet, oralarda küçük boylar vardır, bilirim. Söylemesi ayıp, pek ilgilenmemişimdir o taraflarla oldum olası. Sen de o boylardan birindensin, herhâlde. Neyse, şimdi konumuz bu değil, elbet. Neden kalkıp buralara geldin, onu söyle.”

“Şöyle oldu, efendim. Küçük kızımın Güneye gidiyorduk. Size doğrusu neyse onu söylemem gerek, Tanrı’nın hizmetkârsınız, ne de olsa. Yanımdaki parayla ancak buraya kadar gelebildik. Dün gece Selamet Ordusunun barınağında kaldık. Onlara da ödeme yapınca, cebimde kala kala dört kron kaldı.”

“Dört kron, ha? Öyle mi?” Enfiye çekti burnuna. Gevrek gevrek güldü. “Aman ne güzel. Dört kron. Dört kronun mu kaldı şimdi? Çok bir para değil ki bu.” Lafı kısa kesmeye niyetliydi. “Benden ne istiyorsun peki?”

“Size gelmemi tavsiye ettiler, hem, ben İsa’ya bütün kalbimle inanırım, hele dün gecedeki beri, Tanrı’nın bana merhamet edeceğinden eminim. Çünkü bilirim ki, O, zavallıları, yoksulları korur, gözetir. Buranın papazı sizsiniz, İsa’ya hizmet için seçilmiş kişisiniz, belki siz bana, düzenli bir iş bulana kadar kızım Salka’yla kalabileceğim bir yer gösterirsiniz, diye düşündüm.”

“Sana kalacak yer bulayım, ha?” diye gevrek gevrek güldü yine, papaz efendi. “Kutsal kitap ne der, bilir misin? ‘Bana sopayla geldiğine göre, köpeğim ben herhâlde.’ ‘Bana kalacak yer bul,’ diyor-sun, ama senin için bildiğin en uygun yer, geldiğin yerdir, Kuzeydeki evindir, yani. Tecrübelerimize dayanarak söylüyorum, buraya gelen her yabancı, bize iyi ahlak, aydınlanma, bilgi getireceği yerde, sadece düzenimizi bozmuştur. Tanrı’nın oğlunun adını ağzından düşürmeyenlerin birçoğu, göründüklerinin tam tersi çıkmıştır. Kendilerine Selamet Ordusu diyen o şarlatanları da gördük. Kilisenin masum insanlarını da kandırdılar. O yakışık-sız vaazlarına, toplantılarına, bildiri dağıtmaya devam ediyorlar.

Bütün söyledikleri, yazdıkları, İncil'in gerçeklerine ters düşüyor. Kimse bunun farkında değil. Neyse, konumuz bu değil, elbet. Sen neden evini barkını terk edip yollara düştün bakayım?"

"Kendime göre nedenlerim var, efendim."

"Vardır, tabii, evet." Güldü. "Nedenler... Bu köyde de her şeyin bir nedeni olduğunu gördük biz. Şimdi sana isim vermeyeceğim. Geçen sene bir kızcağız geldiği buraya. Hiçbir neden göstermeden, gidip saracın evine yerleşmişti. Kutsal kitapta da yazar. Geçmişte olup bitmiş, değiştiremeyeceğim şeyler için tasalanmam yersiz, tabii. Gelgelelim, eteğine yapışmış bir de çocuk var. Eteğine yapışmış, diyorum, çünkü gördüğüm bu. Daha fazlasını ne bilmek, ne de görmek isterim. Şimdi diyeceksin ki, 'masum bir yavru, bu,' doğru, haklısın, kimse bir şey diyemez buna. Ama senin de anlamın gerek, benimkisi sadece merak değil, laf olsun diye sormuyorum sana nedenlerini. Günahlar çeşitlidir: düşüncede, sözlerde ve icraatta. Kutsal kitabın, efendisine sadık hizmetkârlarından türlü talepleri vardır. Ve ben hâlâ, neden yurduunu terk edip yollara düştüğünü bilmiyorum. Bir papaz, iyi bir Hristiyan olarak, bunu sormak zorundayım. 'Tuz tadını kaybederse, nereden tuz bulunur?' buyurmuştur Tanrı."

Kadın, bu akıcı ve ağır konuşma karşısında tamamen savunmasız kalmıştı. Eğer papaza bu kadar çok saygı duymasaydı, böyle dilini yutmuş gibi dikilip kalmaz, karşılığını verirdi ona. Papazın sözlerinin çoğunun gereksiz lakırdı olduğunu o da biliyordu elbet, bazı şeyleri de kasten söylemişti. Ama kimseyi dinlemeyen, anlamak istemeyen, bu güçlü, ama şu yüksek dağlardan daha küçük adama, bunu anlatmanın bir yolu olsaydı keşke.

"Tamam, tamam, sizi anladım ben, bir şey yapacağınız yok sizin. Kusura bakmayın, zamanınızı aldım," dedi Sigurlina, ayağa kalkarken.

"Evet, aynen öyle," dedi papaz. Onunla birlikte ayağa kalktı. Oturaklı ve insanda hayranlık uyandıran bir yapısı vardı. En az 1.80 boyunda olmalıydı. "Tek yapabileceğim, havarinin de dediği

gibi, her şeye kadir olan yüce Tanrı adına, size şans ve mutluluk dilemektir. Altınım ya da gümüşüm yok, size ancak... Karitas, Karitas!" diye hizmetçiye seslendi. "Kadıncağıza bir fincan kahve ver, kaldıysa. Yanında da yiyecek bir şeyler hazırla."

Tam papaz kadınla kızını uğurlarken, papazın karısı çıkageldi. Al yanaklı, altmışlarında bir kadındı. Asil ve kibar bir görünüşü vardı. İzlanda'ya özgü bir kıyafet giymişti.

"Kocamın Karitas'a seslendiğini duydum, size kahve getirmesi için," dedi. "Maalesef yanında yiyecek bir şey veremeyeceğim. Son lokma ekmeğimizi evvelki gün yedik. Birkaç kuru peksimet kalmıştır belki, ama tenezzül edeceğinizi sanmam. Buraya bak, Karitas. Sabahtan kalan kahvenin üzerine biraz sıcak su koy, getir. Gün içinde taze kahve yapmıyoruz da. Şöyle geçin, oturun. Anlatın bakalım, nerelerden geliyorsunuz?"

"Teşekkür ederim. Ama biz gitsek daha iyi. Doktorun yardımcı aradığını söylemişlerdi, yemekten önce oraya da bir uğramak istiyorum."

"Nerede kalıyorsunuz?"

"Dün gece ordunun barınağında kaldık."

"Öyle mi? Kadın başına o yabancıların arasında nasıl uyudun? Tanrı korumuş seni, o insanların arasında. O kaba saba insanların içinde... Av mevsimi de başladı hem. Bütün ahlaksızlar toplanmıştır oraya..."

"Siz öyle düşünebilirsiniz," deme cüretinde bulundu Sigurli-na. "Ama ben orada kurtarıcımı buldum, hem de daha dün gece."

"O Tanrı tanımaz şeytan sürüsüne aitsiniz yani, öyle mi?"

"Ben İsa'ya inananlardanım. Siz Selamet Ordusuna şeytan diyebilirsiniz, ama ben diyemem."

"Peki, Tanrı yardımcın olsun öyleyse. Buraya neden geldin peki? Kocama elinde avucunda bir şey kalmadığını söylüyordun. Burada gökten kızarmış ördek yağdığını mı sandın? Yan gelip yatarak ağzına mı düşecekti o ördekler? Arkasından da çatal bıçak, öyle mi?"

“Ben öyle bir şey demedim. Ne kadar zor şartlar olursa olsun, İsa’nın haçı önünde diz çökülen yer, Tanrı’nın cennetidir.”

“Ah, şu Tanrı’yı dillerine dolayıp duranlar yok mu? Neyse... Bu çocuğu niye taşıyorsun yanında?”

“Kızım o benim.”

“Gel, şöyle gel, kardeş, asma hemen suratını. Otur da bir kahvemi iç.”

Ne kadar yoksul olursa olsun, artık Sigurlina’nın canına tak etmiş, birden o eski aksi, katı yürekli haline bürünmüştü. Yeniden günaha girme pahasına.

“O bulaşık suyu gibi kahveni koy bir tasa da yalaya yalaya sen iç.” Çocuğunu elinden kaptığı gibi hızla kapıdan çıkıp gitti.

Yeniden karın buzun içinde kalmışlardı işte. Sigurlina’nın kızına edecek bir lafı yoktu bu sefer. Bu feci konuşmalardan sonra, kendisini çok ağır bir yükün altında bulmuştu.

Günahlar çok çeşitlidir. Ve İncil, uyulması gereken bir yığın kuralla doludur.

BEŞİNCİ BÖLÜM



Doktorun muayene odasındaki raflardan gelen tuhaf, esraren-giz koku, insanın, yaşadığı dünyanın yapısını oluşturan bu maddeler karşısında yabancılaşmasına neden oluyordu.

Bu küçük şişeler, kavanozlar, tüpler ve bardaklar dünyasının ortasında doktor, beyaz önlüğünü giymiş, son derece hassas bir terazide birtakım tozları tartıyor, sonra bunları minik kâğıtların üstüne koyup birbiriyle karıştırıyordu. Uzun boylu, kemik torbası gibi, kızıl bıyıklı bir adamdı. Kendi kendine gülümsüyor, kendini selamlıyor, göz ucuyla da anneye kızını süzüyordu. Sanki bütün sırlarını öğrenmiş de, dedikodu yaparak bu sırları açık etmeyeceğinden emin olmalarını istemiş gibi.

“Şimdi oldu,” diyerek gülümsedi. Neşeli, rahat, alçak gönüllüydü, bir sihirbaz edası vardı gülüşünde. En korkunç, ölümcül hastalıklarla karşılaşmaya alışkın biri olarak, bu dünyada her şeyin boş olduğunu anlamış, bu anlayış kişiliğine de işlemişti. Bütün o güçlü, gizemli karışımlara rağmen, bütün hastalıklara iyi gelecek tek bir ilaç vardı. Alaycı bir yanı olduğu da yadsınamazdı. Üzerinde çalıştığı bütün o kimyasallar ve çeşitli maddeler, ecza niyetine, son derece baskın kokularını etrafa yayıyor, insanın, acılar içindeki bir hastanın bu keskin kokulu ilaçlarla iyileşebileceğine pek inanası gelmiyordu.

“Bir sandalye,” dedi. “Yok, iki sandalye. Şimdi oldu.”

Olmuştu, evet. Odada zaten iki sandalye vardı. Biri anneye, diğeri de kızına.

Doktor, tozlarını tartmaya devam etti yine. Gülümseyip yan

gözle anneye kızına bakmayı da ihmal etmedi. Arada bir karalama kâğıtlarına tozlarla ilgili notlar alıyor, sonra bu notları katlayıp bir kenara kaldırıyordu. O bütün bunlarla meşgulken, oda da bir sessizlik oldu. Sonunda işlerini bitirdi, konuklarının yanına gidip eğilerek onları selamladı, gülümseyerek ellerini sıktı. İnsanın pek de alışık olmadığı, uykulu, donuk bakışları vardı, sarhoşmuş gibi. Bu bakışlarda arada bir, bir zekâ pırıltısı görülüyordu. Sanki rol yapıyormuş, takındığı o maskenin ardında, aslında görmek istediğini, belki de daha fazlasını görüyormuş gibi.

“Memnun oldum, çok memnun oldum,” dedi. “Umarım, siz de umarsınız, hepimiz umarız. Mide, akciğer, kalp, karaciğer. Emrinize amadeyim.”

“Teşekkür ederim. Ama hasta değiliz, çok şükür. Size geliş sebebim başka. Ben ve küçük kızım, köyünüze yeni geldik.”

“Evet, yeni geldiniz. Çok doğru. Anlıyorum. Dediğiniz gibi, köyümüze yeni geldiniz. Ben de tam onu diyecektim. Evet. Dağların arasında küçük, güzel bir köy, değil mi? Dediğim gibi, emrinize amadeyim,” diyerek güldü doktor.

Gözlerini kapatıp alçak gönüllü ve nazik bir tavırla gülümse-di. Hava soğukmuş gibi ellerini ovuşturuyordu. Ya da, dükkânına gelen müşterileri etkilemek istiyormuş gibi.

“Hiçbir tanıdığı olmayan iki bahtsız kadın için hiç bilmedikleri bir yere gelmek, hem de bu mevsimde, hiç hoş olmuyor ama. Bir iş bulmak zorunda olduğumuzu ve geceyi nerede geçireceğimizi bile bilmediğimizi hesaba bile katmıyorum.”

“Hesaba bile katmıyorum, evet,” diye tekrarladı doktor. Ağzı kulaklarında, gülümsedi, önlerinde eğilerek onları selâmladı. “Hiç hoş değil. Çok doğru. Son derece sıra dışı üstelik. Hayat, işte, ne yaparsınız? Küçük bir köy, kar kış, tanıdık yok, iş yok, yatacak yer yok.” diyerek güldü doktor. “Şimdi oldu. Anlıyorum. Siz de anlıyorsunuz. Hepimiz anlıyoruz zaten. Biliyorum, fazla söze gerek yok.”

“Bu sabah tacirin evine, papaz efendiye gittim, belki bir iş bu-

lurum, diye. Maalesef elim boş döndüm kapılarından. Kimse bir yabancıya iş vermek istemiyor. Sonra bana sizden bahsettiler. Bir hizmetçi alabileceğinizi söylediler.”

“Çok doğru. Bütün kalbimle söylüyorum. Kendimden biliyorum. Ne tacir, ne de papaz. Kimse. Hiç kimse. Köy ağzına kadar dolu. Size benden bahsettiler öyle mi?” Yine güldü doktor. “Doktora git, muayenehanesine. İşte buradasınız!” Eğildi, bir elini kalbine koydu. Öbür eliyle de rafları göstererek ezberden okumaya başladı: “Tinctura Digitalis aethetea Tinctura Nucis vomicae, Tinctura Strophanti Saisylas physostigmaticus, Chloretum ammonicum sublatum, Hexamethylentetraminummc, Acidum salisylium, Acidum sulfuricum, Acidum nitricum...”

“Beni çok iyi anladınız siz, biliyorum. Biliyorum, biliyorum ki, aramızda bir anlaşmazlık yok. Size yalan söylemeyeceğim. Nasılsın bakalım, küçük hanım?” Salka Valka’nın çenesini okşadı doktor. “On iki yaşında, değil mi?”

“Hayır, on bir,” dedi kadın.

“On bir!” diye haykırdı doktor, delirmiş gibi. Kendinden gayet memnun bir tavırla kollarını kavuşturdu. “Çok güzel! Fevkalâde! Aklım almıyor, doğrusu! Bu ne kadar güçlü, ne kadar hayat dolu bir çehre! Şu kaşlara, kirpiklere, ağza da bakın hele! Nasıl da enerji dolu. Şairin dediği gibi: ‘İşte çiçekler açtı tatlı kokularıyla.’ Anlıyorsun, değil mi? Dinle! Duyduğun şeyi iyice dinle. Bir deniz kıyısı. Deniz kıyısında küçük bir köy. Köye inip avaz avaz bağırılıp. Bu hayattır. Bağırılıp ve köyden çıkıp gidelim. Bu da ölümdür. Kadının biri doktor çağırır. Doktor ilaç yazar. Sadece küçük köy işte, deniz kıyısında, hepsi o. Düşünürüm. Dua ederim. Teşekkür ederim. Umut edin. Anlayın. Affedin.”

Sigurlina sabahtan beri bin türlü şey yaşamıştı, ama hiç bu kadar allak bullak olmamıştı. Öyle kalakalmış, ne diyeceğini bilmez bir hâlde doktora bakıyordu. Adamın konuşma tarzı, düşünceleri anlaşılır gibi değildi. Tıpkı kavanozlardan yayılan kokular gibi. Bulunduğu ortama yabancılaşmıştı. Doktor, birbirlerini

çok iyi anladıklarından emindi, ama Sigurlina hiç de öyle düşünmüyordu. Belki de İncil'deki sözleri birazcık çarpıtmış olabilirdi. Ama bu, büyük ihtimalle işleri daha da karıştırmıştı. Bu yüzden, bu soyut düşünceler diyarından kurtulup derdini kısa yoldan anlatabilmek için, kaldığı yerden devam etmeye yeltendi.

“Beni anladınız mı, bilmiyorum. Durum şu ki, Kuzeyden gelip Güneye gidiyorum. Ancak yolda param tükendi, ben de burada mola verdim, gerekli parayı kazanmak için bir iş bulmak zorundayım. Anlayacağınız, çok zor durumdayım. Yoktur ya, bir ihtimal, evinizde hizmetçiye ihtiyaç var mı, ya da hizmetçi arayan birini biliyor musunuz, diye sormak için geldim. Ben nasıl olsa idare ederim, ama küçük kızımın durumu çok vahim.”

“Evet, evet, evet,” diye sözünü kesti doktor. “Ben de aynen bunu söylüyorum işte. Birbirimizi çok iyi anladığımızı görüyoruz. Çok masum. Çok küçük. Benim de demek istediğim buydu. Hepimiz Güneye gitmek istiyoruz zaten. Şimdi aklıma geldi, genç bir kız vardı, rahim kanseri olmuştu. Ameliyat etmiştik, ölüm kalım meselesiydi çünkü, bazı organlarının çıkarılması gerekiyordu. Bir aya kalmadan ayaklandı. Ama artık bir kadın değildi. Üç gün boyunca evlenmekten başka bir şey konuşmamıştı. O da Güneye gidiyordu. Doktor ona yardım etti. Ha, ha! Kızın derdini anladı, derdine çare oldu. Şimdi buzların altında yatıyor. Güneye varmıştır artık.”

“Sizi tam anlayamadım,” dedi kadın. “Gidip kendimi mi öldüreyim? Bunu mu demeye getiriyorsunuz?”

“Yo, hayır, hayır, hayır. Bakın, ilk kez birbirimizi anlamadık. Bu bir daha hiç olmasın, lütfen, ama hiç. Ben sadece bir doktorum. Yaptığım tek şey, insanları iyi etmek. Elimden sadece bu gelir. Size iyi yolculuklar dilerim. Galiba bir sevdiğiniz var sizin. Güneyde. Artık ikimiz de yerimizi biliyoruz. Beni şerefleştirdiğiniz için size minnettarım. Köyümüzü ziyaret ettiğiniz için. Umarım yeniden görüşürüz.”

Doktor, kollarını iki yana açarak gülümsedi, önlerinde eğil-

di. Bu nezaket gösterisinden sonra, gidip raftan nane şekeri kavanozunu aldı, bir avuç dolusu nane şekerini ağzına atıp, kavanozu küçük kıza verdi, gülümseyerek yanağını tıptısladı.

“Birbirimizi anladığımıza çok sevindim. Arkadaş gibi, gerçek arkadaşlar. Çok teşekkür ederim size. Umarım yeniden görüşürüz, buna çok memnun olurum. Eskilerin dediği gibi, sizinle arkadaş olmaktan büyük mutluluk duydum. Ha, ha! Peki, Tanrı sizinle olsun.”

Sonra kapıyı açıp, ziyaretçilerini bilinmeze uğurladı.

ALTINCI BÖLÜM



Çiçek bozuğu suratlı denizci ordunun barınağındaki yemek odasında, çürük tahta sandalyeleri yan yana dizip uzanmış, gözleri çakmak çakmak olmuş, sağa sola tükürüp duruyor, ezbere şiirler okuyan kör kütük sarhoş bir başka denizciyle sohbet ediyordu. Sigulina'yla kızı içeri girdiklerinde, hiç istifini bozmadı, selam bile vermedi. Hatta onları görmezlikten geldi, bile denebilir. Papağanla konuşur gibi, karşısındaki sarhoşla konuşmaya devam etti. Düz cümle olsun, şiir olsun, adam habire bir şeyler anlatıyordu.

Haşlama balık soğumuş, kalan artıklar da pek yenecek gibi olmadığı hâlde, anneyle kızı, sabahtan beri yaşadıklarından sonra, şikâyet etmeden yemeklerini yediler. Sonra yüzbaşı geldi yanlarına. Afiyet olsun, dedikten sonra, akşama kadar neler yaptıklarını sordu. Çiçek bozuğu suratlı adam, yüzbaşının selamını almadı. Aksine, bu Danimarkalı İncil çığırtkanına, aşağılık bir bakış attı. Sarhoş ise, tam tersine, çabalayarak ayağa kalkıp yüzbaşını elinden geldiğince saygılı bir şekilde selamladı, dindarlıkla ilgili birkaç dize parçaladı. Sonra yerine oturup, o ilahî kayıtsızlığına geri döndü.

Yüzbaşı, anneyle kızın hâlini hiç de iyi görmedi. Gittikleri kodamanların evlerinde nasıl karşılandıklarını öğrenmişti. Saraca başvurmalarını salık verdi. Saraç, köyün hem berberi, hem saat tamircisi, hem şairiydi. Kahve, bira gibi şeyler satar, dükkânında. Güzel, küçük bir evi vardı, sürekli hizmetçi çalış-

tırırdı. Sonra yüzbaşı, anneyle kıza şans diledi, birkaç güzel söz söyledi Danimarkacayla karışık ve odadan çıktı.

“Oy birliğiyle protesto ediyoruz,” dedi sarhoş, bir kahraman edasıyla. 1851 Danimarka karşıtı ulusal toplantısında sanıyordu kendini herhâlde.

Yüzbaşı odadan çıkana kadar, çiçek bozuğu suratlı adam, anneyle kızı fark etmemiş gibi davrandı. Onlar önlerindeki balığı çiğnemedi yutarken, yanlarına yaklaştı, öksürerek boğazını temizledi. Sigurlina başını kaldırıp bakınca, o tuhaf, çakmak çakmak olmuş gözlerle buluştu yine. Delice bir bakış, yıkıcı bir güç vardı bu gözlerde.

Daha önce de görmüştü sanki bu gözleri. Kalbinde sakladığı diğer sırlar gibi, bunu da unutmuştu. Sonra birden hatırlayıverdi. Gençliğinde, İsa’nın çektiği çileleri ve nasıl öldüğünü öğrendiği o yıllarda yaşadığı heyecanları hatırlatmıştı bu gözler. O günlerden beri bir yerlerde saklı kalmış o heyecanları. İsa’yı yeniden bulduğu bu günlerde, bu gözlerle karşılaşmak, nasıl bir tesadüftü böyle.

“Dün gece epey muhabbet ettik, ha?” dedi, sanki düşüncelerini okurmuş gibi. Adamın aklında bir şeyler vardı, kesin. Dün geceki gibi.

“Ben kurtarıcıma hep inanmışımdır,” dedi Sigurlina.

Adam onu aşağılayarak tersledi.

“Senin kurtarıcın kimdir, adı nedir, ne kadar büyüktür, bilmem. Umurumda da değil. Ben kendi kurtarıcımı bilirim bir tek. Ne kadar büyük ve güçlü olduğunu. Steintor Steinsson’dur adı. Bugüne kadar ayakta kalabilmeyi başardı. Johann Bogesen onun ayağına gider, o kimsenin ayağına gitmemiştir daha.”

“Steintor Steinsson’muş! Yani, sen, öyle mi? Nasıl bir akıl bu ya Rabbi!” dedi kadın. “Tanrı için ne yaptın peki Steinsson?”

“Ne yaptıysam hepsi burada,” diye kalbini gösterdi adam. “Benim kurtarıcım, yani ben, şu dağlarla denizin arasında kalmış bu küçük kıyı köyünde yaşar. Yaşlı anacığım evimizin damı aktığı için, soğuktan, rutubetten öldü. Ben dünyanın öteki ucunda çalı-

şıp alın terimle biriktirdiğim parayla damı aktarayım derken, köyün berberi, şairi, kilise mahallesinin muhtarı, saraç Sveinn Pals-son Efendi tuttu, domuz ahırına yaraşır bir dam aktardı. Tanrı için ne mi yaptım? Silahlı adamlarla çıplak elle dövüştüm üç kıtada. Hepsini de yendim. Selamet Ordusu bunu yapabilir mi? Geçen sene Afrika'ya gittim. Neden? Çünkü buralarda iş yoktu, herkes açlıktan kırılıyordu. Üç ay boyunca çiğ balina eti yedim, balinanın karnından çıkan etleri. Neden? Çünkü gemide yiyecek kalmamıştı. Son kömür tanesini de atmıştık ocağa. Arkadaşlarımın çoğu yolda öldü. Sadece ben ve üç kişi daha sağ kalabildik. Binlerce mil yol yaptık.

“Şu kafamın derisine bak da, bir daha sor, kimmiş kurtarıcım? İsa gibi şeylerin peşinden gitseydim, buraya, sahip olduğum tek memleketime, şu dağlara, denize, estirdikleri fırtınalarla doğduğumu, öleceğimi haykırdıkları bu kıyılara geri dönebilir miydim hiç? Analarının dizi dibinde oturan o ödlekler, ana dillerini benden daha iyi bilebilir mi? Denizden anlamayan, gemiye ayak bile basmamış o kitap kurtlarıyla gece gündüz, ne zaman isterlerse, boy ölçüşmeye hazırım ben. Kendimi de, başkalarını da, Selamet Ordusundan, Johann Bogesen'den, papazdan, doktordan, hepsinden çok daha iyi idare ederim ben.”

Adamın söyledikleri Sigurlina'yı etkilemişti, ama dünkü toplantı sırasında, kürsüye yaklaşip pişmanlığını dile getirişi ve İsa'ya kavuşmasının anıları belleğinde henüz bu kadar tazeyken, adama bir şey belli etmemenin daha doğru olacağını düşündü.

“Her şeye gücünün yetmesi, çok güzel bir şeydir herhâlde,” dedi kadın.

“Öyle, elbet. Artık kim olduğumu biliyorsun, niye benle gelmiyorsun? Sana dün gece de söyledim.”

“Dünyada bir tek sen kalsan da, seninle gelmem ben.”

Adam hırsla yere tükürdü, hiç cevap vermedi.

“Hadi, diyelim ki, bize bir yer bulmanı gerçekten istedim, ne yapacaksın, görelim, bakalım.”

“Bulurum elbet, ne var ki bunda?”

“Bul o zaman, hadi.”

“Eh, kaldırın kıcınızı öyleyse, şeytan götüresiceler sizi! Sabaha kadar sizi mi bekleyeceğim ben burada?”

Anneyle kız toparlandı, adamın arkasından dışarı çıktı. Adam hararetle konuşa konuşa yanlarında yürümeye başladı.

Kadın çocuğunun elinden tutup, çok sonra hatırlayacağı gibi, Steintor Steinsson’la yollara düştü. Adamın güçlü, sarsak adımlarına bakıyordu. Buz tutmuş taşlara takılıp tökezliyor, çukurlara denk gelince ayağı burkuluyor, düşecek gibi oluyor, son anda toparlanıyordu. Bastığı yeri gördüğü yoktu. Oraya buraya tosluyor, çamurlara bata çıka paytak paytak yürüyordu. Efendi olayım, adam gibi davranayım, diye düşündüğü yoktu, anlaşılan.

Kar yağmaya başlayınca soğuk biraz olsun kırılmıştı. Gök yüzünde bulutlar toplanmış, buzlar çözülmeye başlamıştı. Deniz hırçın dalgalarını kıyıya vuruyordu. Dağların dorukları gibi, yamaçta sıra sıra dizilmiş kayalar ve canlı cansız ne varsa kar altında kalmıştı. Buralarda insanların yaşadığına dair tek kanıt, sahilden gelen çekiç sesleriydi. Balıkçılar, hasar gören kayıklarını onarmaya çalışıyorlardı. Bu kayalara yaslanmış köhne balıkçı kulübelerinin damları denizden gelen karla karışık fırtınaya karşı durmaya çabalıyordu.

Steintor Steinsson’un bahsettiği o doğumunu ve ölümünü haykıran fırtınalar, işte bu dağlardan, bu denizden geliyordu. Kadın, adamın hâlindeki, tavırlarındaki o yabani, acımasız gücü gördü. Doğanın şartlarıyla bu adamın karakterinin nasıl benzerlik gösterdiğini, sanki nabızlarının bile aynı attığını anlayıverdi birden. Adam, sanki bu doğa şartlarının vücut bulmuş hâliydi. İkisini birbirinden ayırmak, neredeyse imkânsızdı. Yer, gök, deniz, adamla bir olmuştu gözünde. Ayrılmaz, zorlu, heybetli bir beraberlikti bu. Başka hiçbir şeye yaşam şansı vermeyen bir beraberlik.

Marbud, dediği bir eve götürdü onları adam. Halicin, vadiye doğru uzanan köşesinde, köyün biraz dışındaydı bu ev. Dağlara ve vadiye bakan iki dış duvar, taş ve tezekten örülmüştü. Bakımsız, viran bir hâldeydi. Öbür iki duvarsa, tahtadandı, duvarların üzeri katranlı kâğıtla sıvanmıştı. Kâğıt oradan buradan yırtılmış, lime lime olmuştu. Ön kapının önünde küçük bir ayazlık vardı. Evi küçük bir avlu çevreliyordu. Arka tarafa, artık tahtalardan bir kulübe çakmışlardı, ahır olsun diye. Kuru otları da buraya koyuyorlardı. Ayazlığın bir köşesinde de küçük ağıl vardı.

Steinor Steinsson, avlunun kapısını itip ayazlığa girdi, Steinunn'u çağırdı.

“İstediyini buldum,” diye seslendi. Anneyle kızı, mutfığa doğru itekledi. Steinor'un teyzesi, çavdar ekmeği yapmak için hamur yoğuruyordu. Eli kolu una bulanmış, nefes nefese kalmıştı. Her zaman neşeli, yardımsever, anlayışlı, bağışlayıcı, her şeye hemen inanan ve sonsuz bir umutla yaşayan, feleğin çemberinden geçmiş, suratı buruş buruş olmuş, dişleri dökülmüş, yaşlı bir kadındı.

“Sen hiç değişmeyecek misin Steini, sevgili oğlum?” dedi kadın. Yaşlı çift, ne zamandır, ineğe ve koyunlara bakacak birini arıyordu. Steini de, onların aradığını bulup getirmişti işte. “Steinim benim, bir şey yapmadan önce, oturup bir düşünmez. Aklına geleni yapar. Senin gibi delikanlıların hepsi de böyle, değil mi? Hiç bana çekmemişsin, enişten Eyjolfur'a da. Hoş gelmişsiniz, sefalar getirmişsiniz, hanımlar, buyurun, Tanrı ne verdiyse yiyelim beraber. Şu kasanın üzerine ilişiverin, dikkat edin de kırılmasın. Bir fincan kahveyle yağlı ekmek yer misiniz? Ne zamandır tereyağı bulamıyoruz, margarinle idare ediyoruz. Hâli vakti yerinde olanlar tereyağı buluyor elbet, ama margarin de fena değil.”

“Aman be teyze! Ne diye kahve ikram ediyorsun ki? Bunları işe almayacak mısın? Geçen kıştan beri isteyip duruyordun birini, al işte, getirdim.”

“Öyle hemen olmaz ki oğlum, önce eniştene sorayım bir. Daha

karar vermedik birini almaya. Üç yıldır düşünüyoruz, doğru. Artık ne yazları tarlada çalışacak gücüm var, ne de kışları hayvanlara bakacak. Hele de samanlar kuruyunca, balyalardan çıkan o tozlar yok mu, göğsümde hırıltı yapıyor, nefes alamıyorum. Sevgili Eyjolfur’um da gözü görmeyeli on üç yıl oluyor, Tanrı’nın bildiğini kuldan ne saklayayım. İnsan yaşlanınca, karar vermesi daha zor oluyor, çok düşünüyor insan. Gençler tez canlı, tabii. İşte, biz de üç yıldır düşünüp duruyoruz, bir yardımcı alsak mı, almasak mı, diye. Sorması ayıp olmasın, ama nasıl düştü yolunuz buralara, canlarım?”

Sigurlina başlarına gelenleri anlatmaya başlamıştı ki, evin beyi girdi içeri. Seyrek sarı sakalları kırlaşmış, kel kafalı, yaşlı bir adamdı. Elleri, yılların yorgunluğuyla kırış kırış olmuştu. Üzerinde gri bir gömlek, ayaklarında keçeden yapılmış çarıklar vardı. Elinde balık ağı örmek için kullandığı bir tığ ve bir ağı terazisi vardı. Bu hâliyle İsa’nın havarilerine benziyordu. Anneyle kız, yanına gidip onu selamladılar. Sakin, soğukkanlı bir konuşması vardı yaşlı adamın. Hatta huysuz bile denebilirdi. İyi huylu karıları olan erkekler hep huysuz olur ya... Ya da belki, bu yabancı konukları sevmemişti. Onların kimsesiz olduklarına kesinkes kanaat getirince, şöyle dedi:

“Hıh! İtirazım yok. Bu gece, belki yarın da bizimle kalabilirsiniz. Sonra duruma bakarız. Belki siz daha iyi bir yer bulursunuz, belki Steinunn iyileşir, bizim de yardımcıya ihtiyacımız kalmaz. Mutfağın arka tarafında küçük bir oda var, orada uyuyabilirsiniz. Steintor eve döndüğünden beri o odada yatıyordu, ama Güney Afrika’da suçüçeğı çıkarmış bir adam, artık sağlığı yerinde olduğuna göre, her yerde yatabilir, değil mi ya? Neyse, eşyalarınızı getirin bakalım, bir iki gece kalın burada.”

“Pek fazla eşyamız yok zaten, küçük bir bohça, sadece. Ordunun barınağında. Salka bir koşu gidip getirir onu da.”

“Ah, canlarım,” dedi Steinunn. “Basiretli olmak, azla yetinebilmek, bunlar ne güzel huylar. Bizim birkaç eski yorganımız var,

iki üç de koyunumuz. Başka da bir şeyimiz yok. Onları da, kırk beş yıl önce, Oseyri'nin papazı Björn'ün –huzur içinde yatsın– hizmetine bakarken almıştık. Çok şükür, Tanrı yüzümüze baktı da, ele güne muhtaç olmadık. Hiç değilse bu fakirhanemiz var elimizde, küçük de bir avlumuz. Güzel ineğimiz Drafna'yla yedi koyunumuz. Tanrı izin verirse, baharda kuzulayacak onlar da. Basiretli olmak, azla yetinmek, erdemlerin en büyüğüdür.”

“Hadi be!” dedi yaşlı adam, tam kapıdan çıkarken. “Üç kuruş kazanmak için canımız çıkıyor. Dirhem dirhem harcıyoruz parayı. Matah bir şey mi bu şimdi? Bizim tek basiretimiz, beceriksizliğimiz. Harcayacak paran yoksa, basiretli olmanın ne manası var? Basiretli biri varsa, o da Johann Bogesen'dir. Ördüğüm ağlaların parasını kesti bak, ama geçen sene balıktan kazandığı paranın hesabını kendi bile bilemez. Bütün haliçte kum gibi balık kaynıyordu, ben bilmiyor muyum sanki?”

YEDİNCİ BÖLÜM



“Uf! Ne pis adam o öyle! Suratı da benek benek.” Küçük kız, ince yorganın altına girmiş, söylenip duruyordu. Uzunca bir sessizlik olunca, annesi, sonunda uykuya daldığını düşündü. Sigurlina, örme içliğiyle yatakta oturuyordu. Onu soğuktan koruyan tek giysisi buydu. Parmak uçlarından ve topuklarından delinmiş çorapları yamıyordu. Şans eseri de olsa, başlarını sokacak bir dam altı bulabilmişlerdi. Bu yüzden, o kadar da sıkıntılı değildi. Sokakta yatıp kalkan çocukları düşündü. Her gece nasıl bir iç sıkıntısıyla uyuduklarını. Elindeki işle uğraşırken, bir yandan da kendi kendine gülümsedi, ellerini kucağına koyup biraz dinlendi. Delik bıraktı çorabın birini. Gülümsemeye devam etti.

“Büyüklere öyle denmez, Salkacığım. Hele de kutsal babamızın adını anıp kendimizi O’nun ellerine bırakmışken. Yüce İsa, senin böyle konuştuğunu duysa, ne der?”

“İsa da benim gibi düşünür. O Steintor denen adam arsızın biri. Çok iğrenç bir adam. Keşke ölse.”

“Niye böyle konuşuyorsun yavrum? Çok ayıp ama.”

“Ayıpmış. Ne kadar geri zekâlı olduğunu bilseydin, böyle demezdin. Sen dün gece koyunların peşinden denize inmiştin ya, yaşlı kadın da uyuyordu, o da mutfaktaydı. Ben de yanından geçiyordum, sonra o, o beni elledi, geri zekâlı aptal!”

“Nasıl yani, elledi?”

“Nasıl olacak... Böyle şeyler anlatılır mı? Elledi işte. O pis adamlar vardı ya, büyük kızları elliyordu, öyle işte. Buramı, bu-

ramı, bir de buramı elledi. Sonra bana bir şeyler fısıldadı.”

“Ne dedi?”

“İı... Şey dedi... Çok küçükmüşüm.”

Küçük kız gözyaşlarını tutamıyordu. Yüzünü yastığa gömdü.

“Sen ne dedin?”

“Ne diyeceğini?” Kız annesine öfkeli gözlerle baktı. “Seni öldürürüm, dedim. Yapacağım da...”

Kadın elindeki çorapları bir kenara fırlatıp yatağın önünde diz çöktü, Salka Valka’nın elinin tutup kendi yanağına bastırdı.

“Salka, bir tanem, birbirimize söz verelim, hep arkadaş olacağız, ne olursa olsun, birbirimize hep yardım edeceğiz, İsa’nın izniyle. Birimizden birinin sevmediği bir şey olursa, anlamaya çalışacağız. Bizim gibi iki yalnız kadının başına her şey gelebilir.”

Başlarına herhangi bir şey geleceğini hiç düşünmemişti o güne kadar. Annesiyle arkadaş olmaksızın, aklının ucundan bile geçmezdi. Bu yüzden, bu anlaşmaya hiç hazırlıklı değildi. Üstelik, bu arkadaşlık anlaşmasıyla, Steintor’un ona yaptığı korkunç şeylerin ne ilgisi vardı ki? Ama asıl anlayamadığı, annesinin, Salka’yla kendisi hakkında ‘iki kadın’ diye konuşmasıydı. Hayatı boyunca, annesini, anneden başka biri olarak düşünmemişti. Kendisi de, annesinin küçük kızıydı.

“Hadi, İsa’ya dua edelim. Kötü düşüncelerden kurtulalım. O katıksız, pür asmadır. O can suyudur, güçtür. Yolumuza çıkan herkesi bize O gönderir, bazen yardım etmek, bazen de denemek için. Onun bir resmini bulup yatağın başucuna asmalı. Kutsal babamıza dua etmeyecek misin, huzur içinde uyuyalım diye?”

Dua ederken hep uykusu gelirdi küçük kızın. Bu sefer de öyle oldu. Duanın yarısına gelmeden gözleri kapandı. Annesiye tam tersine, kızının pembe yanaklarını, yarı açık ağzını seyrederken kutsal babasının adını andığı için çok mutluydu. Tanrı insanlara karşı ne kadar iyi davranıyordu.

Işıklar söneli saatler olmuştu, her yer kapkaranlıktı, dışarıda

en küçük bir ışık yoktu. Pencerenin camları bile buz tutmuştu. Küçük kız, kalbi hızla çarparak uyandı. Biri kulağına bir şamar indirmişti, adı gibi emindi. O kadar şiddetli hissetmişti ki kulağına vurulduğunu, rüya olamazdı. Annesi uykusunda dönerken dirseğiyle çarpmış olabilir miydi?

Tam yüzünü duvara dönüp yeniden uykuya dalacakken, karanlıkta fısıldaşmalar duydu. Önce, seslerin dışarıdan geldiğini sandı. Belki mutfakta oturmuş konuşuyordu birileri. Ama sonra, hiç de öyle olmadığı anladı. Sesler odanın içinde bir yerlerden geliyordu. Sonunda durumu fark etti. Yatakta, hem de yanı başında fısıldaşıyordu birileri. Kımıl kımıl hareket ediyorlardı, güreşir gibi. Kulağı da bu güreş sırasında darbe almıştı muhtemelen.

Küçük kız, bir süre sessizce durup, fısıldayan bu sesleri dinledi.

“Bana kalacak yer bulmanın sebebi buydu demek.”

“Masum numarası yapma şimdi. Görür görmez ne mal olduğunu anladım ben senin. Kimin ne olduğunu hemen anlarım ben.”

“Çekil, çekil dedim! Çek o pis ellerini! Kızımı uyandıracaksın.”

“Olmaz. Kaçışın yok, sen de biliyorsun. O uyuyor zaten. Bir şeycik anlamaz.”

“Hayır, dur! Dur! Sana yalvarıyorum. İsa’nın aşkına, dur lütfen. Yoksa bağırırım.... Çocuk yanımızda... Hayır, lütfen yapma... Dur, dedim. Sarhoşsun sen. Yüce İsa... Şimdi bağıracam!”

Küçük kız elbette hiçbir şey anlamamıştı, ama nedendir bilinmez, hiç beklenmedik bir anda, sanki yangın alarmı gibi çığlığı bastı. Tüm bedeni titreyerek sarsılıyor, hıçkırarak feryat ediyordu. Boğazından boşalan böğürtüyü bastırmak aklına bile gelmedi.

“Anne!” diye uludu gözyaşları içinde. “Anne! Anne, anne!” Anne-

sinin kollarına atılıp ikisini de kurtarmaya çalıştı. Ama annesi ona sırtını dönmüştü. Ancak o zaman anladı ki, yatakta biri daha var.

“Kes tantanayı, seni küçük şeytan! Ne var yaygara yapacak? Dışarıda soğukta yatamadım, burası sıcak, şuraya kıvrılayım dedim. Hem, bu benim yatağım. En iyisi üçümüz birlikte uyuyalım.”

“Bizden uzak dur, canavar adam! Anne! Anne, söyle gitsin yanımızdan! Gitmezse öldürürüm onu bak!”

“Kapa çeneni, seni küçük maymun!” dedi adam, suratını asarak. Ama yenilgiyi de kabul edip yataktan çıktı, mecburen yere uzandı. “Büyüklük bende kalsın.”

Ama küçük kız, adamın annesine doğru eğilip kulağına bir şeyler fısıldadığını kaçırmadı.

“Ne?” dedi annesi adama bakıp.

Adam yine bir şeyler fısıldadı.

“Hayır,” dedi annesi alçak sesle. “Yüce İsa, hayır! Bana bir daha böyle şeyler söyleme.”

Nihayet düşman püskürtülmüş, anneye kız, savaş alanından zaferle çıkmıştı. Kızın feryatları, nasıl yangın alarmı gibi birdenbire başladıysa, aynı şekilde kesiliverdi. Yangın tehlikesi geçmişti ne de olsa. Ama hiçkırıklarla sarsılmaya, çırpınmaya devam ediyordu, dayak yemiş bir köpek gibi. Annesinin kollarına atılıp boynundan hararetle öptü.

“Anneciğim, yarın bu odanın anahtarını bulalım. Kapıyı kilitleyelim de, içeri gelemesin. Bir de anne, balta bulalım. Bir de kasa bacağı. Kocaman.”

“Hadi, uyu artık,” diye sakinleştirdi onu annesi. Ama kızın neden korktuğunu anlamamış görünüyordu. Ne bir anne şefkati, ne bir pırpırlama, ne de kucak... Aksine, hırçın ve gergindi. Sözlerinde düşmanca bir tavır vardı sanki. “Yat zıbar artık, seni küçük sefil,” demek ister gibi. Kızını kucağına bile almadı, onu avutmaya yeltenmedi. Sadece yatağa yatırıp üzerini örtmekle yetindi,

uyumasını bekledi. Biraz sonra kız yeniden uyandı. Az önce üstünde uykuya daldığı annesinin göğsü, başının altından gitmişti.

Bir süre karanlığa baktı, afallamış bir hâlde. Anne, diye ağlayacak oldu, ama sesi çıkmadı. Karanlıkta, onun bu yardım çağrısına kim koşacaktı? Hiç kimse. Bazı sözcükler sadece kendi içinde yankılanmakla kalırdı. Kız da fark etti ki, gecenin karanlığına karışan annesini geri çağırması artık mümkün değildi. Çünkü karanlık, aydınlığın maskesini düşürmüştü. O erdemlilik, nezaket, Tanrı korkusu, hepsi anlamını yitirmişti. Gece olunca, her şey bambaşka oluyordu işte.

Salka, annesinin hep olduğu gibi biri olduğu hayaliyle yaşamıştı. Nasıl konuşuyorsa, nasıl davranıyorsa, öyle biriydi. Onun başka bir yanı, hiç bilmediği bir hayatı olabileceği aklına gelmemişti elbette. Kuzeydeki evlerindeyken de geceleri yanından kalkıp ortadan kaybolduğu oluyordu. Yarı uyur, yarı uyanık hâlde olduğu için, neler olduğunu tam olarak anlayamamıştı o zaman. Şimdi, annesinin, her şeyden önce Salka Valka'nın annesi olmadığını, başka öncelikleri olduğunu fark etmişti. Salka Valka'nın hiçbir fikrinin olamayacağı, annesinin, o uyurken yaşadığı bambaşka bir hayat. Sigurlina Jonsdottir adlı bu kadını hiç tanıamamıştı, o sadece annesini biliyordu. Annesi diye bildiği kadınla ise, Sigurlina Jonsdottir arasında hiçbir benzerlik yoktu. Annelik, Sigurlina Jonsdottir'in takındığı bir maskeydi sadece. Salka Valka uyanıkken bu maskeyi takıyor, uyur uyumaz da hemen çıkarıyordu. Başkalarıyla konuşurken, hatta kendi kendine kaldığı zamanlarda bile, Sigurlina, her şeyden önce Salka Valka'nın annesi olduğu fikrinden çok uzaktı.

Bazı kadınlar, bu maskeyi, aslında hiç önemsemedikleri küçük çocuklar karşısında takarlar.

Salka, bu kadını tanıdığını nasıl düşünebilmişti? Daha dün gece birlikte Tanrı'ya dua ettikleri kadın, onu kapkaranlık bir yatakta yapayalnız bırakıp kendi hayatını yaşamaya gitmişti işte.

Büyüme, böyle mi oluyordu? İnsanın aslında annesinin falan olmadığını anlamak, gecenin karanlığında tek başına uyanmak. Belki de kimsenin annesi yoktu zaten. Belki kimsenin, kendisinden başka kimsesi de yoktu.

Salka, sadece sessiz sessiz dudaklarını kımıldatabildi. Daha bebekken, insanın aklına bilinçsizce nakşolan o tatlı, avuntu veren ad, ‘anne’ sözcüğü, çıkamadı ağzından. Gecenin ortasında yapayalnızdı, artık bir annesi yoktu. Sadece, Sigurlina Jonsdottir diye bir kadın vardı dışarıda, kim bilir nerede. O da annesi değildi zaten.

SEKİZİNCİ BÖLÜM



Bu köyde havaların düzeldiği hiç görülmemişti. Tanrı, gökyüzünde oyunlar oynuyordu sanki. Don ve şiddetli kar yağışının arkasından fırtına gelmişti. Esen fırtınayla, karlar öbek öbek birikmişti. Sonra buzlar çözülmeye başladı. Eriyen buzlar, fırtınanın emek emek topladığı kar öbeklerini de eritti.

Şöyle bir düşününce, Tanrı'nın en sevdiği hava durumunun yağmur olduğu söylenebilirdi. Yağmurla birlikte her çeşit pis koku da açığa çıkardı. Deniz yosunu ve denizin yüzünde biriken balık artıkları, iç organlar, balina yağı parçaları, teknelerden sızan katran, balık gübresi gibi çöplerden ağır bir koku esirdi köye doğru. Yağmur, dağlardan aşağı inip en az elli küçük dereyi besliyordu. Tanrı bu dereleri taşıyor, mutfakların baktığı arka bahçeleri sel suları altında bırakıyordu. Bahçe duvarlarından çağlayan gibi akıyordu bu sular sonra.

Tanrı bazen de sel sularını doğrudan evlerin içine gönderiyordu. Çocuklar üşütünce ciğerleri iltihaplanıyordu ve Tanrı'ya kavuşuyorlardı. Geniş yollardan tutun da, daracık sokaklara kadar bütün köy, kalın bir kar-çamur karışımıyla kaplanıyordu. Gündüz vakti kimse dışarı çıkmıyordu böyle havalarda. Sadece soğuktan elleri uyuşmuş, burunları morarmış, ayakkabıları delik deşik olmuş çocuklar, köyün bakkalına gitmek için dışarı çıkmış birkaç kişi ve yorgunluktan bitap düşmüş, böğürlerine kadar çamura bulanmış zavallı atlar dolaşırdı etrafta. Gökyüzü gri bulut kümeleriyle kaplanırdı. Bu kümeler, esen rüzgârla parçalanır, köyü çevreleyen dağların dorukları arasında dolanıp dururlardı.

Karlı çamur sonunda tamamen eridiği zaman ise, ortalığı pis bir koku ve çamur deryası alırdı. Bütün köy, kalın bir sis tabakası altında kaybolur, ardından da don bastırırdı.

Bu kötü havalardan hangisinin, ne zaman ortaya çıkacağı asla belli olmazdı. Bazen ayaz vurur, bazen de gökyüzü cam gibi olur, ay ve yıldızlar pırıl pırıl parlardı. Herhâlde Tanrı, bazen durup ne yapsam diye düşünüyordu. Ertesi gün, tipi bastırıyor, o gün de, bir sonraki gün de, lapa lapa kar yağıyor, sonra ortalık buz tutuyordu. Ardından fırtına başlıyor, karlar öbek öbek toplanıyor, bu kısır döngü böylece devam ediyordu. Tanrı bu oyunu sonsuza kadar sürdürebilecek kadar çok mu seviyordu?

Bu köyde yaşayabilmek için, iklim şartlarına uyum sağlamak gerekliydi. Köyün sakinleri de, zaten bu döngüye kendilerini kaptırmış, birbirini izleyen günlerde kırk kere değişen hava durumuna yaraşır şekilde uğraşıp didinir olmuşlardı. Bütün bu çırpınmalar onları bir yere getirseydi bari, ama nafile... Sanki birileri büyü yapmıştı bütün köye. Hava müsait olduğunda, beş para etmez balıkları tutmak için denize açılır, tuttukları balıkların kafalarını koparıp içlerini açar, boşaltır ve tuzlar, sonra da istif ederlerdi yaza kadar. Habire değişen hava koşullarıyla ne kadar mücadele ederlerse etsinler, ellerine geçen bir şey olmuyor, her şey yeniden denize gidiyordu. Birkaç kişi toplanıp ava ortak çıksalar da, sabit bir haftalıkla çalışsalar da, Johann Bogesen'deki hesapları, ellerine geçeni yutuyordu. Cepleri hiçbir zaman para görmüyordu köylülerin.

“Johann Bogesen’de hesap açtırmak”, Tanrı’ya ya da İsa’nın kurtarıcı olduğuna inanmak gibi soyut bir kavramdı, ama sonuçlar gayet somut ve gerçekti. Denizde balık azaldığı zaman, ya da satışlar düşse bile, bu hesap sayesinde köylüler katranlı kâğıt, boya, kuru üzüm, kakule, limonlu şeker, Noel’de çocuklara hediye etmek için süslü kovalar alabiliyordu. Sonuncu ve en önemlisi de, “Johann Bogesen’deki hesap” sayesinde, hiç kimsenin cenzesi, cemaatin verdiği sadakalarla kalkmak zorunda değildi. Köy-

lüler bunu büyük ayıp sayarlardı. Birinin cenazesi kendi parasıyla kalkmışsa bu, o kişinin şerefli, seçkin ve saygıdeğer biri olduğunu gösterirdi.

Sabah güneşi, meteliksiz köylülerin üzerine insafsızca doğar doğmaz, Salka Valka ayakkabılarını ayağına geçirip, mahalleye süt dağıtmak üzere, çamurlu karla kaplı yollara düşüyordu. Ayakkabıları su geçirmiyordu, çünkü inek derisinden yapılmıştı. Ayakkabılar biraz büyük geldiğinden, parmak uçlarına saman tıkmışlardı. Beş tane süt güğümü asıyordu omzuna, üçünü önüne, ikisini de arkasına. Açlıktan nefesi kokan insanların oturduğu beş evi vardı süt dağıtacak. Dağıtılan sütler, Johann Bogesen'in hesabında alıcıya borç, satıcıya da alacak olarak kaydediliyordu. Toplu iğne bile alınıp satılsa, Bogesen'in hesapları üzerinden işlem yapılmalıydı. Her şey defterlere işleniyor, birinin borcu, diğerine alacak olarak yazılıyordu. Bu kusursuz muhasebe sistemi, Oseyri köyü sakinlerinin maddi işlerinin tam bir düzen içinde yürümesini sağlıyordu. Bütün alışveriş, sembolik rakamlar üzerinden yapılıyordu ve tabii ki asıl para, Johann Bogesen'in elindeydi.

Başlangıçta, Sigurlina'nın kızı, balıkçıların oturduğu mahallede çekingenlikle karşılanmıştı. Köylüler, nereden geldiği belirsiz insanlara karşı pek hoşgörülü değildi. Salka, süt vermek için geldiği kapının önünde, evin hanımının güğümü boşaltmasını bekledi. Gittiği kapılardan birinde de bir kocakarı vardı. Bu kadın her sabah ona bir şeker veriyordu. Salka sabah kahvaltısı niyetine hep balık ciğeri yediği için, bu şeker ona o kadar tatlı geliyordu ki!

Zaman geçtikçe, mahallenin kadınları Salka'yla annesini merak eder oldular. Ağzından laf almak için, küçük kızı evlerine alıp kahve ikram etmeye başladılar. Salka, insanların onu misafir etmesinden pek hoşlanmıştı, hele de kahvenin yanında verdikleri bisküvilerden. Bildiği ne varsa sayıp dökmeye başladı, annesi ve o çiçek bozuğu suratlı herif hakkında. Artık annesiyle değil, tavan

arasında yaşlı çiftle birlikte uyuduğunu bile anlattı. Steintor’la annesi nişanlıydı artık çünkü. Salka, annesinin Selamet Ordusunun bütün toplantılarına hiç sektirmeden katıldığını söylemeyi de unutmadı. Orduda aşama kaydediyordu annesi, bütün ilahileri ezbere biliyordu artık.

Ama Salka, çok geçmeden anladı ki, annesinin ne Selamet Ordusundaki ilerlemesi ne de Steintor’la nişanlı oluşu, mahalleli arasında pek de saygı uyandırmamıştı. Hemen hemen her gün, mahallenin haylaz çocukları, onu köşe başında bekliyor, bazen kartopuyla, bazen de çamur topuyla onu bombardımana tutuyorlar, arkasından bağılıyor, hakaretler savuruyorlar, onunla ve annesiyle alay ediyorlardı.

Salka, mahallenin edepsiz, tanrıtanımaz kötü çocuklarla dolu olduğunu düşünüyordu. Bu çocuklar her köşeden çıkabiliyorlardı. Duvarların ardına saklanıp Salka’nın önlerinden geçmesini bekliyor, tam geçerken de ellerine ne geçtiyse Salka’ya atıyorlardı. Salka ise, omzunda taşıdığı süt güğümleriyle sokağın ortasında duruyor, kendisine atılan şeylerin geldiği yöne bakıp haykırıyordu: “Cesaretiniz varsa, ortaya çıkın! Hepinizi döverim! Sizi korkak yılanlar!”

Ne kadar beklerse beklesin, kimse ortaya çıkmıyordu elbette. Tam yoluna devam edecekken, atışlar yeniden başlıyordu.

“Ha! Ha! Şunun çirkinliğine bak!” diye bağırdı biri arkasından.

“Hem de aptal! Ha! Ha! Annesi de orospu!”

Salka, karlı çamurun içinde, bir an çakılıp kaldı. Öfke ve utançtan gözleri dolmuştu. Kendisine yapılan bu saldırılara karşı hiçbir karşılık veremiyordu.

Her Allah’ın günü, küçük sütçü kız, aynı tacizlere uğruyordu. Suratında, vahşi bir köpek sürüsünün ortasında kalmış bir ineğin ifadesi vardı. “Ben de bir gün sizi parçalarım elbet,” der gibi. O çocukları lime lime edecek, onların bütün kemiklerini kıracak

kadar güçlü hissediyordu kendisini. En az yarım düzinesini dövebilirdi. Geri kalanların da üzerine tükürürdü.

Ama çocuklar, ondan, azgın bir boğadan kaçır gibi kaçıyor, Salka'yla karşılaşmamak için dolambaçlı yollardan gidiyorlardı. Eğer kalabalıklarsa, sokağın başında omuz omuza verip Salka'yı bekliyorlar, o yanlarından geçerken de nefret, merak ve şeytanlık dolu bakışlarla onu izliyorlardı. Salka kendilerinden bir taş atımı kadar uzaklaşınca da, hakaretler arkasından yağmur gibi yağmaya başlıyordu. Küçük kız onlara cevap vermeye kalkışıyor, ama sadece yarım yamalak küfürler ve anlamsız tehditler çıkıyordu ağzından. Eve döndüğünde, boğazına bir yumru oturmuş oluyordu, tek kelime bile edemiyordu. Böyle zamanlarda, avlunun köşesinde ağıla saklanıyor, kendisine zarar vermeyeceklerini bildiği koyunların yanına oturup hıçkırır hıçkırır ağlıyordu. O gün de, yemliğin üzerine oturup gözyaşlarını kollarına silerken koyunlar, ağılın bir köşesine toplaşır meraklı gözlerle onu seyretmeye başladılar. İçlerinden kafası çalışır bir tanesi, Salka'nın onlara yiyecek getirmiş olabileceğini düşünerek yavaşça yanına yanaştı, iki üç adım uzağında durup bekledi, kulaklarını dikip gözünü Salka'ya dikti. Sonra gülünç bir şekilde kafasını sallayıp ayağını yere vurmaya başladı. "Hadi artık, ne getirdinse, versene," der gibi. Salka'da bir hareket göremeyince iyice yanına yanaşıp, onun ne yediğini kontrol etti, tuzlu, sulu bir şey olduğunu anladı. Salka koyunu kovaladı yanından.

Onu en çok üzen, bu dünyanın aptalca, anlamsız zalimliği idi asıl. İnsanlar sebepsiz yere, sadece laf olsun diye yaralıyordu birbirini. Savunmasız birinin acı çektiğini görmek mutlu ediyordu insanları; sırf bunun için, en zayıf noktalarını bulup çıkarıyorlardı birbirlerinin. Mahallenin çocuklarının söyledikleri doğru olabilirdi, evet, kendisi aptal ve çirkin bir kızdı ve annesi de orospuydu. Gerçi ne demek olduğunu bilmiyordu, orospu lafının, ama çok iğrenç, korkunç, hırsız, ya da katil gibi bir şey olduğunu tahmin edebiliyordu, hatta daha da kötü. Pis adamlar aralarında

konusurken bu kelimeyi kullandıklarını duymuştu çünkü. Ama onu asıl üzen, galeyana getiren, ona ya da annesine değer vermeleri, aşağılamaları değildi. Asıl, dünyanın acımasızlığına karşı duramayışına sinirleniyordu. Bu acımasızlığı, mahallenin çete olmuş çocuklarının onu ezen tavırlarında görüyordu. Buna karşı bir silahı yoktu. Tek yapabildiği hıçkıra hıçkıra ağlamaktı. Böylece biraz olsun teselli buluyordu işte.

Sokak köpekleri, ev köpeklerinin gözünde ne kadar çirkinse, o da o kadar çirkindi. Annesinin uçları kırılmış aynasına her bakışında, çirkinliğinden bir kere daha emin oluyordu. Nasıl olmuş da, Tanrı bu kadar zavallı, biçimsiz bir insan yaratabilmişti? Hâlbuki Tanrı çok ihtişamlı, nurluydu, bütün insanları güzel yaratabilirdi!

Ona çok uzun gelen çaputtan yapılma bir etekliği vardı. Yaşlı Steinunn bedavaya dikmişti bunu Salka'ya. Kahverengi yünlü çoraplarının tabanları yamalıydı. Ne kadar çekerse çeksin, çoraplar hep topuklarına düşerdi. Üzerine de bir erkek ceketini geçirmişlerdi. Ona çok büyük gelen, kolları çok uzun bir ceket. Bu ceketin iyi tarafı, soğuk havalarda parmaklarını kollarından içeri sokup eldiven niyetine kullanabilmesiydi. Başında ise, soluk sarı, gür saçlarını örtecek bir eşarp, ya da bir şapka yoktu. Saçları iki örük hâlinde yanlarına düşüyordu.

Oseyri köyü, o bölgenin en gelişmiş yeriydi. Burada kimse aç kalmazdı. Yemek konusuna gelince, Salka Valka krallar gibi yiyordu. Başlıca yemeği, denizden çıkanlardı. Taze balık, balık yurmurtası, balık ciğeri ve işkembesi, yanında koyu kahve ve margarini kara ekmek. Yaşlı Steinunn sakınmazdı margarini hiç. O da parmak parmak yağ sürerdi ekmeğine. Salka, birkaç ay içinde büyüdü, serpildi, yanaklarına renk, gözlerine fer geldi. Kalın, etli dudakları hep nemliydi. Denizin bereketi bedenine yansıyordu. Yediğini inkâr etmiyordu, gücü kuvveti yerindeydi. Cumartesileri, banyo günüydü.

Saatler boyu kendi başına otururdu. Hayat üzerine düşünür-

dü. Yaşadığı olayları... Hayattaki yerini... Gözleri, vadinin yukarısındaki pınar suları gibi berraklaşırdı böyle zamanlarda. Hayatın gerçeklik denen tarafıyla yüz yüze geldiğindeyse, merak ve kaygı belirirdi o gözlerde. Bazen de hayata karşı heveslenir, deli dolu, kontrol edilemez bir arzu duyardı.

Dış görünüşünde, onu diğer çocuklardan ayıran iki önemli özellik vardı. Birincisi sesiydi. Salka pes, neredeyse erkek sesi denebilecek kadar kalın bir sese sahipti. Bir de, bir şeye yoğunlaştığı zaman yüzünde oluşan tik. Zamanından önce gelişen bedeni yüzünden, artık genç bir kız olduğunu sanıyordu herkes. Ama daha okuma yazma bile bilmiyordu. Cahilliği yüzünden, geri zekâlı damgası da yemiş, bütün köy, onun aptal olduğunu düşünmeye başlamıştı.

İşte, köy öğretmeninin hayatına girmesi de, böyle bir zamanda olmuştu.

Öğretmen zayıfça, kibar görünüşlü, elli yaşlarında, abartılı tavırları olan bir adamdı.

Öğretmenin ağzının kenarlarından aşağı sarkan, kırılmış bıyıkları vardı. Boğazındaki adem elması dışarı fırlamıştı. Eski, paslanmış bir gözlük takıyordu. Salka Valka'yı öğretmenin karşısına çıkardılar. Üzerinde erkek ceketi, alında etekliği, sahil kumuyla dolmuş ayakkabılarıyla dikildi Salka, adamın karşısında. Deniz yükselmeden, koyunları sahilden toplayıp az önce eve gelmişti. Öğretmen, Salka'yı şöyle bir süzdü, mahkeme yargıcı gibi, sert ve ciddi gözlerle baktı. Sonra, görevini yerine getirmek üzere, bir sandalyeye oturdu. Salka'nın zekâ özüllü olup olmadığını anlaması gerekiyordu. Annesini de çağırdılar, Salka, sorulan sorulara cevap verirken yardım etsin diye.

Öğretmen, annesine, Salka'nın yaşını sordu. Henüz on bir yaşında olduğunu öğrenince de çok şaşırdı.

“Kanunlar gereği, bu çocuğun okula gitmesi gerekiyor. Neden göndermediniz?”

“Ah, bu hiç aklımıza gelmedi,” dedi annesi.

“Neler öğrettiniz bu çocuğa?” diye sordu öğretmen.

“Ah, ah... Çene yapmaktan başka bir şey bilmez bu.”

“Siz çıkabilirsiniz,” dedi öğretmen. Sonra çocuğa döndü.

“Okuma biliyor musun?”

“Hayır,” dedi Salka pes sesiyle.

“Alfabenin harflerini?”

“Hayır, sadece İncil’in harflerini biliyorum.”

“Neymiş onlar?”

“Harf işte.”

“Hiç İzlandaca şiir biliyor musun?”

Küçük kız çok düşündü, ama aklına hiçbir şey gelmedi. Sadece, Kuzeydeki evlerindeyken, çocuklarla söylediği bir tekerleme. “Ena, mena, mina, mo.” Tam bunu söyleyecekti ki, İzlandaca olmadığını hatırladı.

“Hayır, İzlandaca şiir bilmiyorum.”

“İyi düşün, yavrum. İlâhi de mi bilmiyorsun?”

Küçük kızın aklına, annesinin Selamet Ordusunda öğrendiği o ilahi geldi. Bu ilahiyi sabahtan akşama kadar mutfakta söyleyip duruyordu. Nasıldı o? “İsa, günahlarımı ardında saklıyor.” Yok, böyle değildi galiba. “İsa günahlarını ardıma mı saklıyor.” Böyle miydi? Bir türlü hatırlayamadı. Her gün dinlediği bir şarkıyı şimdi hatırlayamaması ne kadar tuhaftı.

“Peki,” dedi öğretmen. “İzlandaca şiir de bilmiyorsun, ilahi de. Çok güzel. Söyle bakalım, Hallgrimur Pjetursson* diye birini duydun mu?”

“Evet.”

“Kimdir?”

“Topalak Todda geçen gün orduda ondan bahsetmişti.”

“Ney Todda, dedin? Neyse... Jon Sigurdsson** kimdir?”

“Lion teknesinin mürettebatlarından kendisi.”

* İzlandalı şair.

** İzlanda kurtuluş savaşı kahramanı.

“Hmm... İzlanda’yı kim keşfetti?”

“Bunu bilmiyorum. Belki balık konservesi fabrikası olan Norveçli adam var ya, o keşfetmiştir?”

“İzlanda’yı kim idare ediyor?”

“İdare ne demek?”

“Yani, bizi yöneten kim?”

“Kimse beni yönetemez!” dedi küçük kız. Sırtını dikleştirip, çakmak çakmak olmuş gözleriyle öğretmene baktı.

“İzlandalıların başındaki kişi kimdir?”

Kız iyice düşünüp cevap verdi:

“Tacir... Bir de Kurtarıcı İsa.”

“Demek öyle...” Öğretmen iyice umudunu kesmişti Salka’dan. Kızın genel kültürünün çok zayıf olduğu ortadaydı. En azından, köyün meşhur şairini duymuştur belki, diye düşündü. Öğretmen, çok güzel şiirler yazardı, gazetelerde çıkardı yazdıkları hep, ta Güneyde bile. Beş yıllık maaşını biriktirebilirse, kendi şiirlerinden oluşan bir kitap bastırmak istiyordu.

“Şu basit soruma cevap ver, o zaman,” dedi. “İzlanda’nın en tanınmış şairi kimdir?”

“Köyün berberi,” dedi kız, hiç duraksamadan.

“Tamam, gidebilirsin.” Öğretmenin sesi buz gibiydi. “Artık konuşacak bir şey kalmadı.”

Öğretmen ayağa kalktı, öksürerek boğazını temizledi. Eyjolfur’a edindiği izlenimi anlatacak, hiç de memnun kalmadığını söyleyecekti.

“Bu görüşme şüphelerimi doğruladı. Kızın zekâ kapasitesi çok düşük. Durumu papaza bildirmekten başka çaremiz yok.”

“Hadi be!” dedi Eyjolfur.

“Dediğim gibi... Zekâ özürlüler benim uzmanlık alanım değil. Papaz efendi ne yapılacağına karar verir artık.”

“Yapma be! Bu kız papazdan daha geri zekâlı değil!” dedi yaşlı Eyjolfur. “Körüm belki, ama sağır değilim.”

“O zaman, İsa’nın İzlandalı olduğunu söylediğini de duymuşsundur.”

“Peh! Her hâlükârda, tacirden daha fazla İzlandalıdır yüce İsa.”

Yaşlı adam, usta dokunuşlarla, örmekte olduğu ağın düğüm-lerini yokladı ve işine devam etti, ağzından ters bir laf çıkmasını diye.

“Bu evde zekâ özürlü biri varsa, o da benim.”

“Yapma canım, ben onu mu demek istedim? Allah aşkına, cevap ver, Eyjelfur, köyün berberini şair olarak görüyor musun, gerçekten?”

“Ben köyün berberini görmüyorum bile.”

Öğretmen, Eyjelfur’a, berberin şairliğiyle ilgili birkaç soru daha sordu, ama istediği cevabı alamayınca bırakıp, şapkasını alıp vedalaştı.

“Berberin şairliğini bilmem, ama öğretmenlik konusunda çok becerikli olduğunu duydum.”

“Öyle mi? Buna cevap vermeye tenezzül etmeyeceğim. Hoşça kal!”

Tam kapıdan çıkacakken durup döndü. “Şu berber...” diye başladı söze, ama bitiremedi. “Neyse... Bu akşamdan tezi yok, küçüğün eğitimi için gerekli ayarlamaları yapacağım.”

DOKUZUNCU BÖLÜM



Öğretmen gerçekten de, gerekli ayarlamaları hemen yaptı.

Hemen o akşam, Marbud'da akşam yemeği yendikten sonra, kapı çalındı. Salka Valka'yı sordu gelen. Herkes çok şaşırmıştı.

Gaz lambasının ışığında bir oğlan belirdi. Siyah saçlı, uzun suratlı, kalın kaşlı, gaga burunlu. Gözlerinden zekâ fışkırıyordu. Tablo gibi bir suratı vardı.

"Beni öğretmen gönderdi."

"Sen Arnaldur değil misin?" diye sordu Steinunn. "Gel, oğlum."

"Evet. Beni öğretmen gönderdi. Oradaki kıza bir şeyler öğretecekmişim." Kapıda duruyor, Salka'yı gösteriyordu.

"Ne iyi adam!" dedi Steinunn. "Şimdi gözüme girdi işte."

Küçük kız, beline kemer niyetine bir ip bağlamış, masada oturuyordu. Önünde çinkodan, çakır çukur bir tabak vardı, balık kılçıklarıyla dolu. Gelen misafiri inceliyordu. Saçlarını yana yatırmış olduğunu fark etti. Oseyri'de saçını böyle tarayan pek kimse yoktu. Yaşına göre, epey çekingendi tavırları da. Elbisesinin her yanında yamalar vardı, ama tertemizdi doğrusu. Ayağında mağaza işi bakır tokalı pabuçlar vardı.

Salka'nın ilk aklına gelen, bu oğlanın, ona sokakta çamur sıçratan çocuklardan biri olup olmadığıydı. Kavgaya etse, kesin yeneceği o çocuklardan biri miydi acaba? İlk kez bir çocuk bu kadar yakınına gelebilmişti. Bir taş atsa, isabet ettirecek kadar yakınındaydı. Çocuğun bütün kemiklerini kırmayı düşündü o anda, ama bunda şaşılacak bir şey yoktu. Terbiyeli bir çocuk olduğu belliydi,

Salka onun arsız bir şey olmamasına biraz üzüldü. Oğlanın tavırları, Salka'yı kararsızlığa sürükledi. O arsız çocukların kendisine yaptığı bütün terbiyesizlikleri af mı etmeliydi, yoksa sonsuz nefretini ve intikam duygusunu ayakta mı tutmalıydı? Herhâlde en doğrusu nefret etmeye devam etmekte.

Evdekiler, oğlanla sohbet etmek istediler, ama pek konuşkan değildi Arnaldur.

Neyse, ilk ders için hazırlıklar yapıldı hemen. Evin beyinin çalışma odası ayrıldı bu iş için. Kendisi akşam yemeğinden sonra, hemen yatmaya giderdi, değişmeyen bir kuraldı bu. Sabah da erkenden kalkardı. Salka'yla oğlan, masanın iki yanına geçtiler. Ortaya bir gaz lambası konmuştu. Uzun yıllar boyunca, bir mağaza müdürünün karısı, gece lambası olarak kullanmıştı bunu. Otuz yıl önce, bir mezattan Eyjelfur satın almıştı sonra. Aile yadigârı gibi sakarlardı bunu, sadece özel durumlarda çıkarıp kullanırlardı.

Oğlan, tertemiz bir çantadan ince, kenarları lime lime olmuş kitaplar çıkarıp masanın üzerine koydu. Küçük kız, oğlanın ellerinin son derece temiz olduğunu gördü. Kendi ellerindeyse her türlü pisliği bulmak mümkündü. Oğlan da bunu fark etmiş olması ki, sormadan edemedi:

“Sen niye pissin böyle?”

“İşini bileceksin, işe gitmeyeceksin,” dedi kız, pes sesiyle. Durumundan utanır gibi bir hâli yoktu.

Bu ilk konuşmadan sonra, derse başladılar. Ders boyunca da konuşmaya devam ettiler.

“Adın ne?”

“Salgör Valgerdur.”

“Senin annen kim?”

“Benim adım Jonsdottir.”

“Niye böyle kötü bir ceket giyiyorsun?”

“Sana ne?” Kız bir an düşündü. “Yakında pantolon da alacağım. Kız olmayacağım ben artık.”

Oğlanın çelik grisi, zekâ dolu meraklı gözleri kıza takıldı kaldı.

“O zaman adını da değiştirmen gerekir. Ama Salg r Valgerdur adını kullanamazsın bak, baştan   leyeyim.”

Salka, oğlanın haklı olduğunu düşündü. Bu çocuğu sevmeye başlamıştı. Göründüğü kadar kibirli biri değildi belki de.

“Senin adın ne?”

Oğlan adını söyledi.

“Babanın adı ne?”

“Björn. Güneyde o.”

Oğlan bir süre konuşmadan, hüzünlü gözlerle kıza baktı. Sanki uzun yıllar önce olan bir olayı hatırlamaya çalışıyor, ama gerçekle hayali ve sırları birbirine karıştırıyor gibiydi. Çok ciddileşmişti şimdi.

“Ben Güneyde doğdum. Evim burası değil benim.”

“Annen de mi Güneyde?”

Oğlan, sanki biri onu izliyormuş gibi çevresine bakındı dik-katle. Büyük bir sırrı vardı sanki. Sonra fısıf fısıf anlatmaya başladı. O kadar hızlı konuşuyordu ki, kelimeleri yutuyordu bazen. Sanki biri gelip de lafını b lecekmiş gibi acele ediyordu. Gözle-rini kırpıştırıp duruyordu. Nadir de olsa, kıza baktığı da oluyordu. Salka’yla mı, yoksa kendi kendine mi konuştuğu belli değildi. Bambaşka biri olmuştu sanki, kiminle ne konuştuğunu bilmeyen. Gerçeklikle bağlantısı kesilmiş. Kendini unutmuş gibi.

“Güneyde, evlerin bahçesinde her tür  i ek yetişir. Y r y -ře çıkardık biz, annemle ben. El ele tutuşurduk. Hava çok güzel olurdu. Bazen kırlarda yürürdük. Bir dağ vardı orada, mas-maviydi.  arşıda annemi kaybetmiştim bir keresinde. Ne çok ağ-lamıştım. Hiç o kadar korktuğumu bilmem. Sonra beni bulmuştu annem. Beni bir daha hiç, ama hiç bırakmayacağını söylemiş-ti. Hep benimle kalacağını. O kötü adamlar yüzünden gitti mut-laka, belki de kaçırdılar onu. Macera romanlarında hep olur ya... Bana dediler ki, annem çok, çok uzaklara gitmiş. O mavi dağın da arkasına.”

“Keşke sen de peşinden gitseydin,” dedi kız.

“Nasil gitseydim? Dört yaşındaydım daha. Büyüyünce gidip

annemi görebileceğimi söylediler bana. Beni buraya, dedemle teyzemin yanına bir kadın getirdi, gemiyle.... Bizi duyan olur mu burada?”

“Hayır.”

“Bana yalan söylediklerini düşünüyorum. Bazen öyle geliyor ki, söyledikleri her şey yalan. Dedemlerin yanındayken çok ağladım bir zaman. Annemi çok özliyordum. O zaman Herborg, teyzem denen kadın, dedi ki, annem ölmüşmüş. O günden sonra hep annem ölmüş gibi davrandılar. Ben annemin yaşadığını, ölmediğini, onların yalancı olduğunu söyledikçe, dedem sopayla girişirdi bana. Dilimi tutmamı söylerdi hep. Ama uzun zaman oldu, artık korkmuyorum ondan. Bana yalan söylediklerinden eminim. Annem sadece uzaklara gitti, ölmedi. Hatta uzaklara bile gitmedi belki, buralarda bir yerde, sadece kayboldu işte.”

“Nereden biliyorsun?”

Kızın sorusu, onu kendine getirdi. Doğrudan Salka’nın gözlerinin içine baktı.

“Sana söyleyemem. Zaten fazlasıyla anlattım.”

Oğlan lafını yarıda kesince, Salka iyice meraklandı. Her şeyi anlatması için ona yalvarmaya başladı.

“Olmaz. İsteddiğin kadar yalvar, gerisini anlatmayacağım.”

Kitaplardan birini alıp açtı, ama akli başka yerdeydi besbelli. Çok geçmeden yeniden konuşmaya başladı:

“Macera romanlarında, kahramanlık öykülerinde, Odiseus destanında, *Bin bir Gece Masalları*’nda, hemen hemen okuduğum bütün kitaplarda yaşananlar hep benzer. Birinde bir cadı insanlara büyü yapar, diğerinde insanlar yerin yedi kat dibine sürüklenir ve canavarlar onların akıllarını alır. Bir başkasında insanlar gemileri batıp bir adada mahsur kalırlar, tek gözlü canavarlar ve dev sürüngelemlerle savaşırlar, ya da kaçmaları mümkün olmayan korkunç zindanlara tıkalırlar. O zindanlarda unutkanlık iksiri içirirler onlara. Kim olduklarını hatırlamasınlar diye. Bazen, bu kitaplardaki kahramanlardan biri olduğumu hayal ederim. Hakkımda söylenen her şeyin yalan olduğunu. Mesela, aslında ben bir prens-

mişim. Kandırıp, bu sefil köye getirmişler beni. Güneş nedir, bilmeyen, kötü yürekli insanların yaşadığı bu pis köye.

“Belki de bir gün pişirip yiyeceklermiş beni. Bazen de Odiseus olduğumu düşünürüm. Penelope’sine kavuşmak için köyüne dönmeyi göze alan. Sonra, Herborg teyzenin Tanrı Kalipso olduğunu hayal ederim. Hep onunla yatmamı istiyor çünkü. Dedem de Kiklop adalarındaki tek gözlü devmiş. Gemici Sinbad’ın maceralarında geçer ya, hani.

“Bazen peri olduğumu düşünürüm. Periler diyarından kovulmuşum da, insanların dünyasında yaşamaya mahkûm edilmişim. Üstelik, perilik güçlerimi de almışlar elimden, bir daha asla periler diyarına dönemeyecekmişim. Perilik güçlerini kaybetmiş bir peri olmak ne kadar kötüdür, değil mi? Asla periler diyarına dönememek... Orada hep güneşliymiş hava, her yerde şarkılar söylenirmiş. Kanatlı pabuçlar giymiş tatlı yaratıklar uçuşurmuş etrafta. Böyle bir dünyadan, insanların dünyasına gelen bir perinin gözüne batmaz mı her şey? Ya, işte ben bir zamanlar o periler diyarında yaşıyordum.”

“Nereden biliyorsun?”

“Söylemem. Orada burada konuşursun, dedemin kulağına gider sonra.”

“Hayır! Tek kelime edersem canım çıksın!” diye yeminler etti kız. Ne sorduğunu da dosdoğru bilmiyordu ya...

“Zaten bir sürü şey anlattım sana. Ne garip... Tanımadıklarına daha kolay açılıyor insan. Tanımadıklarım, tanıdıklarımın daha meyilli oluyor anlattıklarımın inanmaya. Bütün bunları sana anlatmaya hiç niyetim yoktu, mesela. Ama sen sormaya başlayınca dilim çözülürdü, her şeyi anlattım. Duyduklarını tek bir canlıya bile söylersen, canımı alırlar benim. Yeter, daha fazla konuşamam.”

Ama konuşmaya devam etti.

“Kış boyunca, her gece annemi rüyamda gördüm. Rüya insanı gerçekleri gösterir, bilirsin. Rüyamda, annem büyük bir şehirdeymiş. Resimli kitaplarda gördüğün o rengârenk boyalı ev-

ler var ya, işte öyle bir evde oturuyormuş. Bahçesinde bin bir türlü çiçek, ağaç varmış. Rüyamda, ben de onunla birlikteymişim. O eve gerçek hayatta da gittim ben, eminim, ama ne zaman, nasıl, hatırlamıyorum. Gündüz bile, sınıfta öylece otururken de oluyor ve birden annemin oturduğu yeri görüyorum gözlerimin önünde. Öyle bir yer var, biliyorum. Ben de orada yaşadım bir zamanlar. Sonra annem geliyor gözümün önüne. Mavi bir manto giymiş. Yabancı dergilerdeki o kadınlar gibi, çok güzel. Yok, onlardan milyon kat daha güzel.”

“Eyjelfur diyor ki, insan rüyalara inanmamalıymış.”

“Ben de diyorum ki, insan rüyadan başka şeye inanmamalı. Bir kitapta okumuştum, insanın rüyaları, uyanırken düşündüklerinden daha önemliymiş. Bazen, uyanırken düşündüklerimizle rüyalar birbirine karışabiliyormuş, ama nadiren oluyormuş bu. Yazın, ara sıra dağların oraya giderim. Yamaçta, çimlerin üzerine oturur, pufla kuşlarını dinlerim. Birden, annem ortaya çıkar, mavi mantosunu giymiş, gemiden yeni inmiş yabancı bir kadın gibi karşımda belirir. Yanıma gelip yanağımı sevecek sanırım. Ama gözümü kapayıp açtığımda yok olup gider. Yavşan otları ve fundalıkla baş başa kalırım öylece.”

Küçük kız, sandalyesine çakılıp kalmış, oğlanı kâhin gibi görmeye başlamıştı, masadaki lambanın cılız ışığı altında, büyülenmiş gibi ona bakıyordu. Bu ışık, oğlanın yüz hatlarını bir keskinleştiriyor, bir siliyordu. Bambaşka birinin yüzüydü bu. Gecenin karanlığı her şeyi yutmuş da, sadece oğlanın yüzü kalmıştı sanki. O ışık Salka'nın da yüzüne düşüyordu. Anlattığı her şeye sorgusuz sualsiz inandığı yeni arkadaşıyla birleştirmişti ışık onu.

Saatler ilerlediği hâlde, oğlan anlatmaya, Salka da dinlemeye devam ediyordu.

Çatı kapısından uykulu bir ses geldi:

“Bu gecelik bu kadar yeter, çocuklar. Bitirin artık.”

İşte ilk ders böyle geçti.

ONUNCU BÖLÜM



Salka Valka, Arnaldur Björsson'un hatırasını, hayatı boyunca kalbinde taşıyacaktı. Gecenin karanlığında ışıyan yüzünü, başka dünyalara olan inancını hiç unutmuyacaktı. Bu yüzün pırıltısıyla ruhu aydınlanmış, güzel rüyalar görerek uyanmıştı yeni güne. Ama gri bulutlarla kaplı gökyüzünü görünce, dondurucu havayı iliklerine kadar hissedince, Oseyri köyü, ona eskiden olduğundan daha kasvetli geldi. Çünkü artık yaşadığı bu dünya ile karşılaştırabileceği başka dünyaların varlığından haberdardı. Arnaldur'un hayallerinde yaşattığı dünyalar. Muhteşem, büyük şehirlerin pırıltısını gözlerinde görmüştü onun. Bin bir türlü çiçeklerle bezenmiş, hep şarkılar söylenen o güzel şehirler. Salka'ya öğretmenlik yapacaktı hesapta. Ama dersi mersi unutmuşlardı.

Yeni tanışmışlardı daha, ama daha ilk saatten itibaren, derslerin en önemlisini öğrenmişti bile Salka. Çoraplarını giymeden önce, ayaklarına takıldı gözü. Daha önce hiç fark etmediği bir şeyi fark etti. Ayakları, iğrenç derecede pisti. Elbette hafta ortası ayaklarını yıkamaya kalkmayacaktı, telaşa gerek yoktu. Eskimiş etekliğini giydi, ceketini sırtına geçirdi, belini iple bağladı. Giyinirken, bir yandan da, artık daha iyi şartlarda yaşamak istediğini düşündü. Mutfağa girince, ona okulu nasıl bulduğunu sordular. Hiç cevap vermedi. Bir tasa su koyup güzelce ellerini yıkadı. Hafta ortası olmasına rağmen.

Sonra da, süt güğümlerini yüklenip, köyün yolunu tuttu. İşini bitirdikten sonra, Johann Bogesen'in balık ambarına gitti. Kadinlar, çocuklar, muşamba önlükler takmış, uzun çizmeler giy-

miş, balık temizleme teknelerinin başına toplanmış, balıkları oradan oraya fırlatıyor, etrafa sular sıçratarak gürültüyle çalışıp duruyorlardı. O kadar yüksek sesle konuşuyorlardı ki, sesleri civardaki evlerin duvarlarında yankılanıyordu. Çok konuşmak ve yüksek sesle konuşmak, insanın yorgunluğunu alıyordu anlaşılan.

Salka Valka, iş aradığını söyleyince, onu ustabaşına gönderdiler. Simsiyah gözleri vardı adamın. Kapkara da bıyıkları. Hep kadınlarla çalıştığından olsa gerek, sinekkaydı tıraş olmuştu. Bir an durup, bu kaba saba, pasaklı piç kurusunu süzdü baştan aşağı. Beline bağladığı ipi çekiştirdi. Küçük kıza kibirlilik taslıyor, alay eder gibi onu soru yağmuruna tutuyor, göz ucuyla da çalışan kadınlara bakıyordu neşe içinde. Salka, adama iş verip veremeyeceğini sorunca, adam ona soruyla karşılık verdi.

“Senin velin kim bakayım?” Her şeye gücü yeten biri olduğuna inandığını saklama gereği duymuyordu.

“Kendimin velisiyim ben.”

“Kaç yaşındasın?”

“On bir.”

“Bogesen çocuklara da mı hesap açıyor artık? Kendi kendine mi bakıyorsun sen şimdi?”

“Ben çok becerikliyimdir. Hiçbir işte, kimseden geri kalmam.” Temizlik teknesinin başındaki kadınları gösterdi.

“Aferin sana! Palavracı seni!” diye eğlendi kızla. “Hiçbir işten geri kalmazsan, o zaman Akhurus’lu Tordis gibi, on beş çocuk yap da görelim. Bak şu suratı siğil içinde olan var ya, Tordis o işte.”

“Cevap bile vermem sana.” dedi Salka. Kulaklarına kadar da kızarmıştı bu arada. Kadınlarsa, gülmekten yarılmıştı. Ne muzır adamdı şu ustabaşı.

“Şimdi... Kimin nesi olduğunu bilmezsem, buralarda iş araman nafi.”

“Annemin adı Sigurlina Jonsdottir.”

“Bogesen’de hesabı var mıymış onun?”

Salka Valka bilmiyordu, ama hiç zannetmiyordu, annesi o kadar itibarlı olamazdı. Ustabaşı, kızın çalışmak için çok küçük olduğunu, ama ne yapabileceğini görmek için onu deneyeceklerini söyledi.

“Ne zaman başlarsın?”

“Hemen.”

Ustabaşı, cebinden paramparça bir defter çıkardı, bir şeyler karaladı, kıza onunla gelmesini söyledi. Ona muşambadan bir önlük taktılar. Bir çift eldiven ve bir fırça verdiler. Temizlik teknesinde yer açtılar, çalışmaya başlasın diye. Yanındaki kadına da, kıza işi öğretmesini söylediler. Salka Valka, göz açıp kapayana kadar, iş sahibi olmuştu.

Onun bu girişimi, Marbud’da memnuniyetle karşılandı. Salka’nın ne kadar becerikli olduğu bir kez daha kanıtlanmıştı. Küçük kız, balık temizleme işinde çok başarılı oldu. Kimse işini onun elinden almaya yeltenmedi. O mevsim o kadar çok balık çıktı ki denizden, işe yetişemiyorlardı zaten. Salka Valka, çalışırken pek konuşmaz, kalabalığın içinde sessizce işini yapardı. Kadınlara karşı mesafeli duruyordu. Konuştukları şeylerden de anlamıyordu hem. Ama ordunun o güzel ilahilerinden söylemeye başladılar mı, kalbi mutlulukla doluyordu. Gençler onunla arkadaşlık etmiyor, ona yabancı muamelesi yapıyorlardı. Ama mahallenin çocukları gibi, sebepsiz yere saldırmıyorlardı hiç değilse.

Kimse onunla uğraşmadığı için, o da kimseye bulaşmıyordu. Ama onunla alay etmeye kalkışan biri oldu mu, hemen cevabı yapıyor, yeterince kaba söz, küfür bilmediği için hayıflanıyordu bir de. En çok, insanların ahlaksız tavırlarına karşı savunmasız olmak zoruna gidiyordu.

Küçük kız çalışmaya başlayınca, kazandığı parayla kendine yeni etek alabilecekti. Hatta belki, bir de pantolon alırdı. Arnaldur’a da söylediği gibi, erkek olmayı ciddi ciddi düşünüyordu. Çalışmaya başladığı günün akşamı, paydos ettiklerinde, usta-

başının bir çanta dolusu parayla gelip, herkesin günlüğünü vereceğini sanmıştı. Bu yüzden, ortalıkta biraz oyalandı. Ama kadınlar, işleri biter bitmez toplanıp evlerine yollanmışlardı. O da evine gitti çaresiz.

Ne zaman para alacağını sordu Ejjelfur’a.

“Peh! Paraymış... Baksana hâlime, şu ağlarla uğraşıp duruyorum. Yürümeyi öğrendiğimden beri çalışırım ben. Elime kaç para geçti sanırsın bugüne kadar? Bu yaşma geldim, hepi topu yedi koyunum var. Bir de inek. Aklını başına al, Arnaldur’dan ne kadar çok şey öğrenirsen, o kadar iyi. Bu ülkede, fakirler hep kitaplarla avunmuştur. Bilgi, insanın kaybetmeyeceği tek şeydir. Kör etmezlerse seni, elbet.”

“Seni kör mü ettiler?” diye sordu kız. Bunun düşüncesi bile korkudan titretmişti onu. Yaşlı adam cevap vermedi. Küçük kız karşısında durup, hayretler içinde, hiçbir şey anlayamadan bakakaldı. Bütün ömrü boyunca böyle pis mi kalacaktı? Arnaldur’un ve tüm dünyanın karşısına bu çirkin, paspal kıyafetlerle mi çıkacaktı? Ne kadar balık temizlerse temizlesin, hiç güzel bir şey olmayacak mıydı hayatında?

“Ben çok çalışıp çok para kazanacağım. Zengin olacağım.”

Yaşlı adam bir an durdu, elindeki işi bırakıp, kör gözlerini pencereye dikti.

“Sen daha çok küçüksün, daha on iki yaşında bile değilsin, yavrum,” dedi. “Benim gibi, gözleri görürken çok şey yaşamış birinin sözlerine kulak ver. Çalışmak çok iyi bir şeydir, gereklidir de. İnsanı mutlu eder, vicdanını rahatlatır. Karnını doyurmana, ısınmana yetecek para kazanırsın, çalışınca. Eğer biri, hayatı boyunca, bayram seyran dinlemeden, gece gündüz çalışırsa, öldüğünde cenaze masraflarını çıkarabilir ancak. Dediğime kulak ver, yavrum, kimse çalışarak zengin olmamıştır. Tanıdığım birkaç zengin adam var, hiçbiri de bir gün bile çalışmamıştır. Çalışıp didinenler, bütün o ağır işleri yapanlar, hep fakirlerdir. Bu bir tek bizim köyde değil, dünyanın her yerinde aynıdır. Gelgelelim bil-

gi ve güzel bir kitabı okumaktan aldığın haz, bütün servetlerden daha kıymetlidir. Senin yerinde olsam, bütün gayretimi, okuma yazma öğrenmek için harcarım. Onların en çok sinirine dokunan da budur, senin bilgi sahibi olduğunu görmek.”

Küçük kız, Eyjelfur’un, konuşurken habire ‘onlar’ diye bahsettiği kişilerin kim olduğunu hiç anlayamadı. Ölümünden sonra, Eyjelfur’un mezarını ziyaret etti hep. Söylediklerini kavrayamadı belki, ama herkesten çok, ona saygı duydu.

Maaşların ödenmesi hakkında iş arkadaşlarına sorduğu sorular da cevapsız kaldı. Kimse böyle aptalca bir soruyu cevaplamaya tenezzül etmemişti.

“Dayanacaksın kızım! Bu yalağın başında grev yapacak hâlimiz yok. Narin ellerin tuzdan çatladıysa, evine git de yat uyu!”

Böylece iki hafta geçti. Paskalya’ya bir hafta kalmıştı.

Paskalya’dan önceki Pazar günü küçük kız bayramlık elbisesini denedi. Maalesef artık dar geliyordu. O kadar küçülmüştü ki, kolunu oynatsa dikişleri patır patır açılıyordu. Tavan arasından aşağı inince, mutfakta annesini gördü. Üzerinde mağaza işi, çok şık, güllü bir elbise vardı. Komşular başına toplanmış, elbisenin güzelliğine hayranlıkla bakıyorlardı. Annesiyse, ağzı kulaklarında kırıtp duruyor, etrafında dönüyordu, herkes elbisesini iyice görsün diye. Bir yandan da, elbisesiyle bu kadar gururlandığı için, Tanrı’nın onu affetmesi için dua ediyordu. Salka, bir köşede sessizce dikildi. Bu yeni elbise, annesinin vücudunu iyice ortaya çıkarmıştı. Salka, annesinin ne kadar çirkin dişleri olduğunu yeni fark ediyordu. Elbisenin gül desenlerine hiç de yakışmamıştı bu kazma dişler. Elleri iki koca et parçasına benziyordu. Tuzlanmış tarafından. Bacakları da kalın direklere benziyordu. Tanrım, ne büyükmüş kalçaları meğer! Eski partial kıyafetleri daha çok yakışıyordu, bu elbise de neyin nesiydi şimdi?

Ertesi gün, işi bitince, küçük kız bütün cesaretini toplayıp ustabaşının yanına gitti. “Bana para vermeyecek misin?” diye sordu o pes sesiyle.

“Ne?” Adam şaşkınlıktan donakalmıştı.

“Çalıştığının parasını ödemeyecek misin?”

“Sen annenin hesabına çalışmıyor musun?”

“Ben orasını bilmem. Paramı isterim.”

“Bana bak, çocuk. Ben Bogesen’in muhasebecisi değilim. Kaç gün çalıştıysan onu bildiririm, gerisine karışmam.”

Ertesi gün, Salka Valka öğrendi ki, maaşlar para olarak verilmezmiş. Çok nadir de olsa verildiği olurmuş, ama o zaman da maaş yerine mal almak mümkün olmazmış. Ayrıca, Cumartesi akşamı kadınların buluşup Paskalya için alışveriş yapmak istediklerini de öğrendi Salka. Onlarla birlikte mağazaya gitmeye karar verdi.

Arnaldur’un pintiliğiyle meşhur dedesi Jon, tezgâhın arkasında dikilmiş, kalabalıktan şikâyet ediyordu. Her sene olduğu gibi, balık avı mevsimi bitmeye yakın, şu fakirlerin tek düşündüğü, bütün paralarını ona buna harcamaktı. Bir kenara üç kurus koyayım da, düzgün bir cenazem olsun, diyen yoktu. Yaşlı adamın üzerinde, yıllardır giydiği, eskimek nedir bilmeyen, siyah kamgarn kumaştan bir elbise vardı. Cam gibi pırıl pırıldı. Yakasına gri bir papyon takmıştı. Altmış yıldır soğukla mücadele eden parmakları kurumuş, çatlamıştı. Kimseye mallarını göstermek istemiyordu canı. Biri, güzel bir şey gördü mü, yalvar yakar indirtiyordu raftan. Hele bir önlük vardı ki, yaşlı adam, getirdiğine bin pişman olmuştu, çünkü göz açıp kapayana kadar tükenmişti hepsi. Dükkânındaki malların hepsini çok seviyor, onlardan ayrılmak zoruna gidiyordu adamın.

Ama çaresi yoktu. Raflardaki malları indirmek, kutuları açıp elbiseleri, önlükleri, dantelleri, kurdeleleri, kombinezonları, içlikleri müşterilere göstermek zorunda kaldı. Kadınlar her şeyi birbirine karıştırıyor, elliyor, ölçüyor, üstlerine tutup deniyorlardı. Bazıları da, tezgâhın arkasına geçip, kimseye görünmeden elbiseleri giyip çıkarıyordu. Yaşlıca olanlarsa, kahve, şeker gibi şeyler alıyordu gram gram.

Kadınların bu alışveriş çılgınlığı biraz durulup, dükkân boşalır gibi olunca, Salka Valka, Jon dedeyi yakalayıp kendisine göre bir elbisesi olup olmadığını sordu.

“Elbise mi istiyorsun sen! Tanrı’ya dua et de seni korusun, çocuk! Elbiseymiş! Sen kimsin ki hem?”

Salka kendini tanıttı.

“Ne anlatıyorsun sen yahu, tanımam etmem ben seni.”

Küçük kız, adamın geceleri canavara dönüştüğünü düşünmeye başlamıştı. “Annenin bir kazancı yok, benim bildiğim. Bu köyde oturduğunu bile bilmiyorum.”

Salka inatla anlatmaya çalıştı, ama adam onu dinlemedi bile. Ne kızın, ne de annesinin; ikisinin de dükkânda hesabı yoktu işte. Başka da bir şey bilmiyordu adam. Gidip muhasebeciye sorsundu, ya da en iyisi, evine gidip yatsın uyusundu. “Bir daha bana böyle saçma sapan şeylerle gelme,” dedi adam.

Böylece, Salka kendini bir anda o gizli hesapların tutulduğu muhasebe bürosunda buluverdi. İnsanların kaderleri, gelir ve giderlerine göre, bu büroda şekil alıyordu. Küçük kızın, engeller karşısında yılmayan bir yapısı olduğu için, mağazadan kovulunca, muhasebeciye gelmişti. Salka’yı gözlüklerinin üzerinden şöyle bir süzdü muhasebeci. Zayıf, minyon tipli, yaşlı bir adamdı. Hırçın, tiz bir sesi vardı. Kitap defter yığını içinde kaybolmuştu.

“Ne istiyorsun?”

Kız, derhâl anlattı ne istediğini. Yaşlı muhasebeci, gözlüklerinin üzerinden bakarak dinledi. Dudakları sarkmıştı, ağlayacak gibi.

“Sigurlina Jonsdottir diye birinin kredisi yok burada,” dedi, soğuk, kulak tırmalayan bir sesle. Defterin sayfalarını karıştırdı, kayıtları buldu sonra. “Buraya yazmışım, evet. Yatan para, kızı Salgerdur’dan. Balıkhanede çalıştığı bilmem kaç günün bedeli olarak. Çekilen para. Kızı için muşamba önlük, annesi tarafından alınmış bir elbise (dünya para), bir gecelik, çorap, çizme,

dantel, falan filan. Sigurlina Jonsdottir'in bize elli kron daha borcu var. Hadi çık şimdi, kapıyı da kapat."

Küçük kız dışarı çıkar çıkmaz, kendini merdivenlere attı, göz yaşlarına boğuldu. Oradan gelip geçenler, meraklı gözlerle baktılar kıza. Eski bir erkek ceketi giymiş, beline de ip bağlamış bu zavallı biçare kız, akşam karanlığında oturmuş neden ağlıyor, diye. Öyle bağıra çağıra ağlamıyordu, aslında. Ama bu dünyanın düzenine isyan ediyor, dileklerinin hiç gerçek olmayacağını düşünüyor, yeteneklerinin bile işe yaramayacağına inanıyordu. Tanrı, onu bu paçavralar içinde görmekten mutlu mu oluyordu? Yüce İsa, İncil'deki resimlerde hep güzel elbiseler giyiyordu, onun böyle dolaşmasına nasıl gönlü razı gelirdi? Tüm dünyaya nefretle doldu içi. Tırnaklarını çıkarmış bir kedi gibi, herkesin üzerine atlayıp parçalamak istiyordu. Şu uğursuz mağazanın camlarını mı indirse, yoksa eve gidip annesinin yeni elbisesini lime lime doğrasa mıydı? Belki de en güzeli, kilisenin camlarını taşlamaktı. Böylece Tanrı'ya hiç vazgeçmeyeceğini göstermiş olurdu.

Köy meydanında avare avare dolaşmaya başladı. Etrafındaki hiçbir şeye dikkat etmiyordu, sadece duygularına yoğunlaşmıştı. Bu sırada, yanından bir adam geçti hızlı adımlarla. Önce fark etmedi kızı. Sonra hıçkırıklarını duyunca, dönüp yanına geldi.

"Neden ağlıyorsun ufaklık?" diye sordu.

Kızcağızın cevap verecek hâli yoktu, zaten zorda kalanlara ne Tanrı'dan, ne de insanlardan yardım geleceğine inancı da kalmamıştı. Adam, onun yanağını tıptıslayıp şefkatle sordu:

"Derdin nedir, küçük kız?"

"Paramı vermiyorlar," dedi kız, ağlamaklı bir sesle. Başını önüne eğmişti.

"Ne?" Adamın tuhafına gitti bu. "Kim vermiyormuş senin paranı bakayım?"

"Bogesen'in oradaki vicdansızlar... Üç haftadır çalışıyorum ben... Balık işinde... Paskalya'da giyecek bir elbisem bile yok."

“Sen kimin kızıydın bakalım?”

Salka, annesinin adını söyledi. “Artık o benim annem değil,” diye de ekledi. “Elbise alamadım onun yüzünden. Benim maaşım la güllü bir elbise aldı kendine. O çirkin suratlı lanet herife güzel görünmek için. Zaten bütün çocuklar benimle alay ediyor, orospunun evladı diyorlar bana. Hep çamur sıçratıyorlar üzerime. Ben okuma bile bilmiyorum. Hiçbir işe yaramıyorum...”

“Zavallı küçük...” Adam etkilenmişti tabii. Yaşlıydı, üst sınıftan olduğunu belli eden bir frak giymişti. Kocaman bıyıkları vardı. Başında da bir silindir şapka. Salka, bu adamın Güneyden gelmiş bir turist olduğunu düşündü.

“Senin derdine bir çare bulmamız lazım,” dedi adam. “Evime gidelim, küçük hanım. Belki yüzünü güldürebiliriz biraz.”

Adamın köyde oturduğunu anladı Salka. Eve doğru yaklaştıklarında, bir de ne görsün, o ev Bogesen’in evi değil miymiş? Demek bu adam da Johann Bogesen’di.

Onu mutfağa aldı adam. Beklemesini söyledi. Hizmetçilerden biri tanıdı onu. Annesinin gerçekten de nişanlanıp nişanlanmadığını sordu. Tabii, insan uygun bulursa, nişanlanabilirdi, elbet. Kendisi nişanlı değil diye, dünyanın sonu gelmemiştir, peşinde koşan çoktu, ama o istememiştir. Sonra birden, küçük kızın halini gördü. “Aman ya Rabbi! Ne olmuş sana böyle, bu kılığın ne? Beyefendi seni ne diye getirdi buraya acaba?”

Tam bu sırada, evin hanımı mutfağa geldi. Yeşil bir elbise vardı üzerinde. İskambil kâğıtlarındaki kraliçelere benziyordu. Kadın, çevresine bir göz gezdirdi. Salka Valka, insanı bu kadar etkileyen birini daha görmemiştir. Birkaç parça giyilmiş elbise getirmişti kadın. Bir şeyler söyledi, ama Salka pek anlayamadı. O kadar mutluydu ki... Kadının o güzel yüzünden gözlerini alamıyordu. Konuşması, hareketleri, mis kokulu çiçekler gibiydi.

Sonra kadın, Salka’ya bakıp, onun çok kötü koktuğunu söyleyiverdi. Üzerindekileri çıkarıp hemen yaksındı, hizmetçiler. Sal-

ka, kıyafetlerini çıkarıp çamaşırlarıyla ortada kalınca, evin hanımının doğru söylediği ortaya çıktı. Gerçekten de çok pisti.

“Kızımın elbiselerini bu pis bedende görmek istemiyorum,” dedi kadın.

Yukarı çıkıp, çamaşır çekmecesinden temiz çamaşır ve kombinizon getirmesini söyledi Stina’ya. Öbür hizmetçiye de, kızın paçavralarını derhâl ateşe atmasını buyurdu. Küçük kız, ellerini yüzüne kapatıp ağlamaya başladı. Biri onu çıplak görecekt diye ödü kopuyordu.

“En iyisi banyoya götürün şunu,” dedi hanım.

Salka’yı, uyuz bir koyun gibi çeke çeke yukarı çıkardılar. Üzerinde bir tek donuyla kalan kız ağlayıp duruyordu. Şeker gibi bembeyaz merdivenlerden yukarı çıkarken, bu sahneyi daha sonra defalarca rüyasında göreceğini, o zaman bilmiyordu elbette. Evin küçük oğlu, merdivenin başında dikilmiş, olanları seyrediyordu. Salka’yı görünce bağırıp çağırmaya, onu hırpalamaya kalkıştı. Ama hizmetçi kız, onu hemen banyoya soktu da, fazla bir şey olmadı.

Salka Valka, akşam eve geldiğinde, temizlenmiş, saçları taranmış, karnı doymuştu. Keyfi yerindeydi. Açık mavi bir elbise vardı üzerinde. Eteği dizlerinin altında. Biyelerle süslenmişti. Tek tarafında siyah bir bant ve bir kurdele vardı. Mağaza işi, yeni alınmış pabuçlar vardı ayaklarında. Bogesen’in verdiği iki kronla almıştı kız bunları.

Sigurlina, kızına bakmadı bile. Dinî toplantısına katılmak üzere evden çıktı. Tek kelime etmeden. Steintor, eve sarhoş geldi, ama Salka’yı görür görmez ayılıverdi.

“Ya, işte böyle iyi adamdır Bogesen. Hep iyilik eder,” dedi Steinn Nine, gözyaşları içinde.

ON BİRİNCİ BÖLÜM



Köyü çevreleyen dağlardan aşağı küçük bir dere akardı. Yaz kış, hiç kurumazdı. Derenin üzerinde bir küçük köprü vardı. Karşı tarafta, doktorun toprakları uzanırdı haliç boyunca. Taş duvarla çevriliydi bu topraklar. Bahar gelip de, havalar dışarıda oynayacak kadar ısınınca, balık temizlemekten usanan çocuklar buralara kaçardı.

Salka Valka da gelirdi, her Pazar, köprünün üzerinde dikilip, kırlarda oynayan çocukları seyredirdi. Kimse onu oyuna çağırılmazdı. O da gururu yüzünden, köprüden geçip duvardan atlayayım da yanlarına gideyim, demezdi hiç. Çocuklar oynarken, arada bir ondan tarafa bakıp, alay ederlerdi onunla. Salka cevap bile vermezdi. Sadece bakardı. Vahşi köpekler gibi, sert sert bakardı duvarın öte yanından. Yine de, bazen onlara katıldığını, birlikte oynadıklarını hayal ederdi. Bir gün, Arnaldur’a, öbür çocuklarla neden oynamadığını sormuştu.

“Ben buraya ait değilim ki. O çocuklarla da oynamak istemiyorum. Hepsi de çok sevimsiz, çok kaba. Bana tükürüyorlar. Hem ben, papaz efendiden, Bogesen’den, istediğim zaman kitap ödünç alabiliyorum,” demişti Arnaldur.

Kendini bu kadar üstün görmesi, bağımsız, kendinden emin tavırları, Salka’nın gözünde tam bir kahraman yapmıştı onu. Arnaldur’la tanıştıktan sonra, öbür çocukların zorbalıklarına karşı koyması kolaylaşmıştı. Kesinlikle aynı seviyede değillerdi. Salka, onu kendine örnek alıyordu. Onun beğenip beğenmemesine göre ayarlıyordu davranışlarını. Yalan da olsa, doğru da

olsa, onun bütün söylediklerine katılıyordu. Daha on bir yaşında olmasına rağmen, kalbi çarparak bekliyordu onu görmeyi. Çimenlerin sabah çiyni beklemesi gibi. Kanı kaynıyordu, içinden kahkahalar atmak geliyordu, henüz anlamını bilmediği bir coşku duyuyordu.

Arnaldur ise, Salka Valka'nın çok başka yönlerini seviyordu. Rüylar, onun uyanıkken yaşadığı hayatın gizleriydi. Salka, onu gerçek dünyayla yüzleşmesi için zorlamıyordu. Aksine, onun bu uzak duruşunda birtakım sırların gizlendiğini anlamıştı. Salka, onun düşüncelerini yansıtan bir ayna gibiydi onun için. Duygularını, düşüncelerini onunla paylaşıyor, Salka ona ilaç gibi geliyordu.

İlk tanıştıkları o geceden sonra, Salka'nın pisliliğiyle ilgili tek kelime etmemişti. Zaten Salka da, o günden sonra temizliğine dikkat etmeye başlamıştı. Paskalya'dan beri, her Allah'ın günü, mutlaka saçlarını yıkayıp güzelce tarıyordu. Bir gün, mahalledeki iki oğlandan bahsetmişlerdi. Kardeşti bunlar. Çok edepsizlerdi, Salka'ya küfürler edip çamurdan toplar yapıp atarlardı. Arnaldur, "İyy, bitlidir onlar," demişti bu oğlanlar için. Salka o günden sonra, her sabah yatağını kontrol edip, bit var mı diye bakmıştı. Şimdi, siyah bantlı mavi elbisesini giymiş, gencecik kalbi, hayatın cazibesine kapılmıştı.

Salka hiç de aptal bir çocuk değildi. Çok kısa bir sürede hecelemeyi ve harfleri yazmayı öğrenmişti. Yine bir akşam, yazı tahtasıyla kalemini hazırlamış, ilk matematik dersi için Arnaldur'un gelmesini bekliyordu. Aklında belirli bir şey yoktu, kalemi eline alıp önündeki tahtaya, rastgele çizgilerle bir rakam yazdı. Gayet beceriksiz, acemi çiziktirmelerdi bunlar, yine de insanın hoşuna gidiyordu bir şeyler karalamak. Nasılsa hemen silebilirdi çizdiklerini.

Önce bir daire yaptı. İçine iki nokta koydu. Noktaların arasına, aşağı doğru bir çizgi çizdi. Onun altına da yatay bir çizgi. Surat çizmişti işte. Alıcı gözüyle baktı çizdiğine. Şaşırmıştı doğru-

su. Sonra iki bacak, yanakların hizasından çıkan iki de kol çizdi bu surata. Daha fazla dayanamadı. Bir kahkaha koyuverdi. “Aman Tanrım!” Çizdiği adamın gövdesi yoktu. Tam bu sırada, Arnaldur’un geldiğini duydu. Mutfakta, evdekilerle sohbet ediyordu.

Salka, çizdiği resmi silebileceğini unutuverdi heyecandan. Tahtasını, telaşla masa örtüsünün altına saklamıştı ki, Arnaldur kapıda belirdi.

Pek fazla konuşmadı, zaten konuşkan bir çocuk değildi, konuşmaya degecek bir şey olduğu zaman dili açılırdı ancak. Salka’ya biraz kitap okuttu. Sonra da yazı yazdırdı.

“Yazı tahtası aldın mı?” diye sordu, son olarak.

Kız, tek kelime etmeden bakakaldı. Yüzü kızarmıştı. Tahtaya çizdiği resmi görmesine, hayatta izin veremezdi. Çizdiği o çöp adamdan çok utanıyordu şimdi. Örtünün altına sakladığı tahtanın ucu dışarıda kalmıştı, Arnaldur da görüp, tahtaya uzandı.

“Hayır! Olmaz!” diye bağırdı kız, fırlayıp tahtayı onun elinden kaptı, arkasına sakladı. “Göstermem!”

“Ne oldu şimdi? Yazı tahtası işte, ne var bunda?”

“Görmemen gereken bir şey var üzerinde.”

“Gördüm bile,” dedi oğlan. “Şey resmi...”

“Bakma!”

Ne olduğunu anlamadan, tahtayı kapmak için itişip kakışmaya başladılar. Sandalyeler devrildi, masa yerinden kaydı. Çocuklar kavga ederken, duvara dayalı sandığa çarpıp yere düştüler. Neyse ki, yazı tahtası parçalanmadı. Kudurmuş bir hâlde boğuşuyorlardı. Yazı tahtası ise, Eyjelfur’un koltuğunun altında kalmıştı. Aslında oğlan, tahtayı oradan kapıp alabilirdi, ama yapmadı, olduğu yerde bırakıp, kızla boğuşmaya devam etti. Ciddi olup olmadığı da belli değildi hani. Kızı hırpalamıyor, ama gıdıklamaya, bileklerinden yakalamaya, ısırmaaya çalışıyordu.

Neden kavga ettiklerini bile unutmuşlardı. Bu boğuşma kızın hoşuna mı gidiyordu yoksa? Yok canım, hayır! Elbette yoktu böy-

le bir şey. Herhâlde Arnaldur'un da aklından geçmezdi bu. Salka çığlık atmaya başladı. Arnaldur'u ısıırıp tırmalıyordu. "Beni bırakmazsan, parçalarım seni Alli!" diye bağırdı.

Koltuk da devrildi sonunda, yastıklar uçtu havada. İkisi ise, yerde boğuşmaya devam ediyordu. Kavga, birbirlerini gıdıklamaya döndü. Kahkahalarla gülüyorlardı şimdi. Birbirlerinin çenelelerini, göğüslerini, bacak aralarını tutarak oynamaya başladılar. Arnaldur, kızın üstüne abanıp kulağına fısıldadı sonra:

"Tahtayı gördüm ki ben. Çocuk resmi çizmişsin."

Küçük kız birden çok sinirlendi. Oğlanın altından kurtulup ayağa kalktı.

"Utan, utan!" diye bağırdı. Az önceki kahkahalardan eser kalmamıştı şimdi. Salka, artık ona bulaşmıyordu. Çok öfkelenmiş, alınmış, utanmıştı da. Üstü başı dağılmış, elbisesinin etekleri sıyrılmıştı. Toparlandı, gururlu bir tavırla başını dikip pencereye döndü.

Yaptıkları gürültü, ta mutfığa kadar gitmişti. Eyjelfur kapıya geldi. Her zamanki o aksi, huysuz tavrıyla azarladı çocukları. Arnaldur, telaşa ortalığı toplamaya çalışıyordu. Yaşlı adamın koltuğunu düzeltti, yastıkları yerine koydu aceleyle. Yazı tahtası hâlâ yerde duruyordu, ama o bakmadı bile. Salka'nın çizdiği resim, sonunda ortaya çıkmıştı işte. Küçük kız, pencerenin önünde hareketsiz duruyor, dışarıya, karanlığa bakıyordu gözünden yaşlar boşanırken.

"Bana çok mu kızdın?" diye sordu oğlan, mahcup bir tavırla.

Salka cevap vermedi, sadece başını hızla iki yana sallamakla yetindi. Sonunda oğlandan tarafa döndü. Öfke içindeydi, suratındaki seğirmeleri durduramıyordu bile. Sonunda patladı.

"Ben kız olmaktan vazgeçtim. Hiçbir zaman kadın olmayacağım annem gibi."

Oğlan onun yüzüne bakamadı. Söylediği şeyin imkânsızlığını da umursamadı. Bunu söylediğini daha önce de duymuştu çünkü.

“Sana pantolon bulurum ben,” dedi. “Balıkçının biri geçen sene bizim evde unutmuştu.”

Gece daha fazla ilerlemeden, Salka yaşlı çiftin tavan arasındaki odasında, eğimli çatının altında, yatağına uzandı. Yaz kış kurumayan o derenin üzerindeki köprüde dikildiğini gördü rüyasında. Sonra birden, köprü, bembeyaz bir şekere dönüştü. Bogesen’in evindeki o merdiven gibi. Doktorun arazisinde, elinde bir raket ve top tutan bir oğlan gördü sonra. Topu Salka’ya attı. Çok şükür, sonunda oyuna dahil olabilmişti işte. Topu tutmak için elini uzattı. Tam bu sırada, oğlanın Arnaldur değil, Steintor olduğunu fark etti.

Korku ve nefretle uykusundan uyandı.

ON İKİNCİ BÖLÜM



Steintor, akşamüstleri balıktan döner dönmez içmeye giderdi. Gece yarılarına kadar oradan oraya sürtmeyi, alışkanlık hâline getirmişti. Eve çok geç saatlerde gelir, kapatmasını uyandırır, ona ağza alınmayacak küfürler ederek yiyecek bir şeyler hazırlamasını isterdi. Sarhoşken hep aynı şeyleri anlatır dururdu, takılmış plak gibi. O, Steintor Steinsson'du, kalbiyle, kanıyla, ciğeriyle bu köye bağlıydı. Dağların, denizin, üzerindeki sisin, denizden esen rüzgârın efendisiydi o. Hatta, Bogesen'in tekneleri bile, aslında onundu. Bütün dünyayı gezmişti o, akla hayale gelmeyecek zorluklara katlanmış, türlü tehlikelerle karşılaşmıştı. Hele de o bıçaklı adamları çıplak elle halletmesi var ya... Johann Bogesen bunu yapabilir miydi hiç?

Sarhoş fantezilerinde, ülke ülke gezip dolaşan bir milliyetçi kesiliyor, geri döndüğünde de görüp yaşadıklarını anlata anlata bitiremiyordu. 'Yabancı memleketlere' dair bildiği tek şey, limanlardaki en ucuz, en aşağılık hayatlardan ibaretti. İnsanların cıgırından çıktığı, azıp kudurduğu yerlerdi buralar. Ta ki, deniz onları yeniden çağırana kadar. Ne bir kitap, ne de gazete okumuşluğu vardı. Görmüş geçirmiş, bilgili, akıllı biriyle oturup konuşmamıştı hayatı boyunca. Çevresinde olan bitenlerden anladığı ise, anormal yaradılışının, anormal görüntüsünde yansıyan çarpık düşüncelerin yarattığı tuhaf karmaşaydı sadece.

Yurtseverliği ise, Axlartind yarımadasının ucundaki bu küçük köyle, denizle ve onu çevreleyen dağlarla sınırlıydı. Yabancı denizlerde başıboş dolaşmış, yabancılar arasında bulunmuştu,

evet, ama hep yalnız olduğu için, oraların kültürlerine, düşünce yapılarına uyum sağlayamamıştı. Zaten asıl aklını karıştıran da, bu kadar yalnız kalmış olmasıydı.

Konuşurken ince espriler yapar, akıllıca şeyler söylerdi. Yetenekli bir şair olarak bilinirdi. Çoğu zaman, şiirin en çığ, en kaba, en ilkel formunda konuşur, kendini basit, temel mitolojik sembollerle ifade etmeyi severdi.

Zaman geçtikçe, Salka Valka, annesinin ağlamaktan şişmiş suratının sebebinin, bu adam olduğunu anladı. Annesinin ne zaman canı sıkılsa, hemen ondan biliyordu Salka. Kışın, annesinin mutfaktan gelen sesiyle uyanırdı, katıksız asma ilahisini söylerdi annesi hep. Artık sabahları hiç sesi çıkmıyordu.

Paskalya bayramında annesine çok kızmıştı. Çalışıp kazandığı parayla, ona hiçbir şey söylemeden, gidip kendine elbise aldı diye. Annesiyle konuşmaya kararlıydı. Haksızlık yaptığını söylemeye niyetleniyor, ama annesinin sıkıntılı hâlini görünce, vazgeçiyordu.

Paskalya'dan sonra, bir akşam, Salka mutfakta yemeğini yerken, annesi sessizliği bozdu:

“Bu akşam günah çıkartacağım.”

“O ne demek?” diye sordu küçük kız.

“Tanrı'nın ve tüm insanların önünde günahlarımı itiraf edeceğim.”

“O ne demek?”

“Sen de benimle gelir misin Salvör? Günahlarıma ve umutlarıma şahitlik edersin. Kurtarıcı İsa güç versin...”

Küçük kız, annesinin gözünden yaşlar boşandığını gördü. Tanrı mı ağlatıyordu onu acaba? Annesi onun yüzüne hiç bakmıyor, sanki bir yabancıymış gibi konuşuyordu kızıyla. Salka, annesinin, Marbud'daki ilk gecelerinden beri ilk kez, ona adıyla hitap ettiğini fark etti. O gece demişti ya annesi, ikisi artık birer kadındı diye... Artık anladı ki, annesinin gözünde, kızı Salka Valka de-

ğil, Salvör adında bir kadındı o. Tanrı, insanların arasına ne yüksek duvarlar örüyordu bazen.

Ama bir de, küçük kızın, ordunun ilahilerini ve müziği ne kadar çok sevdiği gerçeği vardı ortada. Bu yüzden, annesiyle gitmeyi tercih etti. Herkes onları çok candan karşıladı, elbette. Annesini, kürsünün olduğu platforma, mevki sahibi olanların oturduğu yerlere oturtttular. Küçük kız, en arka sıraya yerleşti. Başını uzatarak, büyülenmiş gibi enstrümanlara bakmaya başladı.

Bir ilahiyle açılış yapıldı. Şarkı söyleyen bu titrekle, duygusal seslerde öyle bir şey vardı ki, Salka, Arnaldur'un anlattığı o güzel diyarları hatırladı, dalıp gitti. İnsana baharın nemli rüzgârlarını, serin havasını bile unutturan bir şeydi bu.

Ama kızın kulaklarının pası silinmeden, şarkı bitti, dualar başladı. Yüzbaşının, yine yabancı dilde, Danimarkacayla karışık bir şeyler söyleceğini sandı Salka. Bunu anlamasına olanak yoktu, elbette. O da, yüzbaşının üniformasındaki düğmelere hayran hayran bakarak oyalanmaya başladı. Yüzbaşının ardından bir subay, bir asker ve halktan biri konuşma yaptı. Her konuşmadan sonra ilahiler söylendi.

Sonunda topalak Todda'nın sırası geldi. Gündüzleri balıkhanede çalışırdı Todda, ağzı çok pisti. Ama akşam oldu mu, bir melege döner, kutsal bir dille konuşmaya başlardı. Ağzı öyle güzel laf yapardı ki, onu dinleyen herkes, engelleyemediği bir coşkuya kapılırdı. Topalak Todda'nın attığı nutuklar öyle etkiliydi ki, hiçbir şey, küçük kıza, Tanrı korkusunu bu kadar güçlü hissettiremezdi. Tam anlamıyla korkardı Salka, tir tir titrerdi Tanrı korkusuyula. Tanrı'nın merhameti ve alçak gönüllülüğü, katliama, çarmıha gerilmeye, bıçaklayıp deri yüzmeye kadar varıyordu. Küçük kızın gözünün önüne, boğazlanıp kesilen, derisi yüzülüp kaynar kazanlarda haşlanan hayvanlar geliyordu.

O gece, topalak Todda dinleyicilerine, insanın kendini yüce İsa uğruna nasıl kurban etmesi gerektiğini, böylece insanın nasıl huzur ve neşeyle dolacağını anlattı. Aman ya Rabbi, ne kor-

kunç şeylerdi bunlar böyle... Küçük kızın sırtından soğuk terler boşandı.

“Sizi bu dünyaya bağlayan şeyler, belki teknelerinizdeki balıkçı yoldaşlarınızdır, belki kardeşleriniz, ya da sıcak yatağınız, belki o yatakta yatan, ya da altına saklanan biridir. Belki de anne babanız, kocanız, sevgiliniz ya da çocuğunuz. Belki de, başka şeyler vardır, sizi dünyaya bağlayan, şeytanın kurnazca düşünüp sımsıkı ördüğü ağlar. İşte o ağlar, sizin şeytana hizmet etmeniz içindir!”

Bu ateşli söylevden sonra, sıra, Salka'nın çiçekli elbisesini giymiş olan zavallı annesine geldi. Kurnaz şeytanın ne tuzaklar kurduğunu, sımsıkı ördüğü o ağları Steintor kılığına sokup da, kadıncağızın boynuna ilmiği nasıl geçirdiğini bilmeyen yoktu gerçi. Salka, annesi gayet mutsuz, zavallı ve suçlu bir tavırla kürsüye ilerlediği anda, onu affetmek ve çok sevmek geldi içinden. Balıkhanede sonsuza kadar çalışmaya razıydı, annesi de, Salka'nın maaşını istediği gibi kullanabilirdi. İç geçirerek Tanrı'ya yalvardı, annesine merhamet edip günahlarını affetmesi için.

Annesi şimdi ayağa kalkmış, kürsüye ilerlemekteydi. Gözlerini yukarı kaldırmış, bütün iyiliklerin bahşedildiği cennetteki babamıza bakıyordu. Çok dalgın görünüyordu. Zayıf bir sesle konuşmaya başladı. Her kelimedede, daha bir çatlak, titrek çıkıyordu sesi. Bazen bir zorlamayla yükseliyor, sonra yeniden, dişlerinin arasından çıkan bir fısıltıya dönüyordu. Erkekler, alaycı bir arzuyla ona bakıyor, annesiyle ilgili edepsiz şeyler söylüyorlardı.

“Çok, ama çok günah işledim, biliyorum,” diye başladı kadın. “Size her şeyi anlatacağım. Böylece, İsa'nın gözünde ne kadar değersiz biri olduğumu herkes bilsin, istiyorum. Hep iyi bir insan olmak istedim, ama benim gibi zor koşullarda yaşayan, cahil bir kadın için çok zordu bu. Cehaletim yüzünden, param olursa, iyi biri olacağımı zannettim. Ama o zamanlar kurtarıcı yüce İsa'yı tanıımıyordum, şimdiyse, tanıyorum artık.

“Evimi terk edip Güneye gitmek istedim. Çünkü İsa’yı tanımadım. Ama yine de biraz bilgim vardı. Çocukken, kilise mahallesinden yaşlı bir kadın yetiştirmişti beni. İsa’yı bana o öğretti. Çok yorulduğumda, ya da ağladığımda, İsa’ya sığınmamı söylediler hep. Hep de çok yorgun olurum, hep ağlardım. Durmadan çalışan, asık suratlı insanlar arasında büyüdüm çünkü. Yaşlı kadın, İsa’nın, çok çalışanın yanında olduğunu söylerdi bana. Yarı aç yarı tok yaşayan, ayaklarına geçirecek bir çift çorabı olmadığı için, yazın bile hastalanan o çalışkan insanların. İsa, en çok da, suçsuz yere dayak yiyenlerin yanında olarmış, öyle derdi. Ama zaman geçip da büyüdükçe, çalışmanın önemini unuttum. Bitli yatağımda, soğukta yatardım sabahdan akşama kadar. Artık dayak yemiyordum ve ara sıra da olsa, boğazımdan birkaç lokma geçiyordu. Ben de İsa’yı unuttum.

“Aradan uzun zaman geçti. Bu uzun yıllar boyunca güzel İsa’nın bizi kurtaran, günahlarımızı yıkayan kanı, aklımdan çıktı. Bunu, burada keder ve pişmanlık içinde itiraf ediyorum. Evet, çok sıkıntılar çektim. Acıma bir son vermek için intiharı bile düşündüm. Yaşadığım hayal kırıklıklarından, işlediğim günahlardan kurtulmanın başka yolu yoktu çünkü. Haftalar, aylar, yıllar boyunca intihar düşüncesiyle yaşadım.”

“Bir keresinde, sular yükseldiğinde denize atlayacağım yeri bile kararlaştırmıştım. Ama Tanrı bana meleşini gönderip kulağıma fısıldadı: ‘Evet, Lina, sen kötü bir kadınsın, ahlaksız bir yasantın var, bu kadar uzun hayatta kalman bile bir mucize. Ama artık hayatta kalmaya devam etmelisin, çünkü karnında bir bebek var. Evli bir adamdan gebe kalarak günah işlemiş de olsan, Tanrı’nın verdiği bir can taşıyorsun. Eğer bu bebeği kaybedersen, Tanrı’nın indinde daha büyük bir cezaya çarptırılırsın. Bedeninde masum bir can taşıırken, hayatına son veremezsin.”

“Küçük Salka dünyaya gelince, ben de yeniden doğmuş gibi oldum. İşlediğim o korkunç günahı bile unutmuştum. Kendi ken-

dime söz verdim, bebeğime, kendi çocukluğumdan daha iyi bir hayat yaşatacaktım. Ama hâlâ beş parasız ve yapayalnızdım, oradan oraya sürüklenip duruyordum. Bir yerlerde çalışsam, maaşlar çok düşüktü, hem de çocuğuma köpek gibi davranıyorlardı. Ama bir şeye hep çok gayret ettim, Salka'yı, benim çocukluğumda olduğu gibi, ayaklar altına alamayacaktı kimse.

“İnsan, çocuklu, yalnız bir kadın olunca, herkes faydalanmaya kalkıyor. Hele bir de işlediği günahlar apaçık ortadaysa... Ben, İncil'in dediği gibi, tövbe etmiş bir günahkârım. Tanrı'nın huzurunda, hiçbir şeyi saklamayacağım. Kurtarıcı İsa adına, bütün günahlarımı itiraf ediyorum.

“Onca deliğe girip çıkıp yorgunluktan bitap düşüp artık temiz bir hayat yaşamaya karar vermişken, şeytan yoluma çıktı yine. Çalıştığım evin hanımı loğusa yatağında yatarken, tavan arasında kalan kocasına çay götürme bahanesiyle, adamın yatağına gönderdi beni. Geçen sene, Noel zamanıydı, yine kendimi öldürmeyi düşündüm. Çünkü Tanrı, evin hanımına, sadakatsizliğimi bildirmişti, o da beni işten kovdu. Ben de kara kışta, aç sefil buluralara geldim. İnsan bazen, Tanrı'nın merhametsiz olduğunu düşünür, o zamanlar ben de öyle düşünmüştüm. Ama O'nun oğlu İsa'nın, beni cehennem azabından kurtarmak için bağrına basacağını bilemezdim, elbette.

“Yüce İsa, sadece beni bağrına basmakla kalmadı, tatlı sevgilimi, müstakbel kocamı da gönderdi bana. Bir yandan da beni, inancımı, sabrımı ve dua etmeye olan hevesimi sınamaktan geri kalmadı. Steintor'la nişanlandıktan sonra, onun iyiliği için dua etmediğim bir tek günüm, gecem olmadı. Onu iki büyük gühanından, tanrıtanımazlığından ve içkiye düşkünlüğünden kurtarması için yalvarıyorum durmadan.

“Sevdiğimi kurtarması için hep dua ediyorum. Sizin de bu dualarıma katılmanızı istiyorum şimdi. Steintor'un dindar, akıllı başında biri olması için, hovardalık etmekten vazgeçmesi, içip içip

kendini dağıtmaması için dua edelim. Tek derdi, erkeklere güzel elbiseler aldirmek olan fahişelerden uzak durması için. Aklıma gelmişken, geçenlerde başıma gelen bir şeyi de anlatayım size.”

Salka Valka, taş kesilmiş bir hâlde, annesinin konuşmasını dinliyordu. Kürsüye çıkmış konuşurken, bambaşka biri olmuş, Salka onun bu hâline çok şaşırmıştı. O zamana kadar tanıdığı annesinin bir başka yüzünü görmekle kalmamış, onun kendisini hem suçlamasına, hem de savunmasına tanıklık etmişti. Hem de, Tanrı'nın inayetine ermiş insanlar gibi, kusursuz bir şekilde konuşuyordu.

“Şimdi hep beraber, kutsal İsa'nın sinesine sığınalım. O ki, en ayartılmış, en düşkün hâlimde, delinmiş ellerini bana uzatandır. İşlediğim günahlarla yanan gözlerim kapandığında, sizden tek istediğim, burada, kurtuluşa erdiğim gece söylenen ilahiyi söylemenizdir.”

Ey katıksız, pür asma, sen eşsizsin, teksin,
Hepimiz senden uzanan bir dalız.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM



Bir bahar akşamı, küçük kız kahverengi bir pantolonla gri bir kazak giymiş, evine giderken, yolda Steintor'a rastladı.

"Bu ne kılık böyle?" diye sordu Steintor, pantolonu gösterek. "Elbisen yoksa, söylesene bana. Sana istediğin kadar alırım."

"Palavra atma!" dedi küçük kız. "Madem çok meraklısın, an-neme al sen o elbiseleri. Hani, nişanlım, diye oynadığın kadına! Aptal şey!"

Lafı uzatmadan adamın yanından ayrılmak istedi Salka.

"İki dakika beklesene yahu! Çırpı bacak seni! Seninle konuşacaklarım var. Annenle nişanlı olduğumuza göre, sen de benim üvey kızım sayılırsın artık."

"Ben almayayım, sağ ol. Senin hiçbir şeyin değilim hem. Yalan söylüyorsun. Anneme yaptıklarından hiç utanmıyor musun? O senin için gece gündüz Tanrı'ya dua ediyor. Hovardalıktan, ser-serilikten vazgeçesin diye! Kadına bir gün yüzü göstermedin. Benim maaşımla aldığı çiçekli elbiseden başka bir elbisesi bile yok. Ama sen ne yapıyorsun? Sarhoş olup başka kadınlarla gönül eğlendiriyorsun. En pahalı elbiseleri alıyorsun o fahişelere. Çok çirkinsin! Bir de aptalsın! Kafanı keseceğim senin!"

"Sen nasıl konuşuyorsun öyle bakayım!"

"Hak ettiğin gibi."

"Sen hayvanat bahçesi gördün mü hiç?"

"Sus artık."

"Deniz gibi kokuyorsun. Çok severim ben bu kokuyu."

"Kapa çeneni dedim sana!"

“Johann Bogesen iki kron mu vermişti sana? Ben havada karada dört kron veririm.”

Küçük kız, bir süre adamın suratına baktı hiç konuşmadan.

Çevresini kolaçan etti. Adamın, bir gözlerine, bir elindeki iki krona baktı. O sert bakışların ardında bir yalvarış, bir acizlik mi vardı ne? Tıpkı Salka gibi terk edilmiş, yalnız, bir şeyler sormak isteyen, bir şeyler arayan bakışlar. Küçük kızın içine doğan o korku, güvensizlik yüzünden duyduğu nefret, birden yok olup gidi vermişti. Adamın elindeki iki kronu bir çırpıda kaptı. Avucunu yumdu, ellerini arkasına sakladı.

“Diyelim ki, başka bir ülkeye gidip uzun yıllar dönmemişim. Yabancı bir dil konuşan, beni hiç tanımayan insanların yaşadığı bir yere. Belki yabancı denizlerde fırtınada kalırım, ayakları ters dönmüş, gözleri tepesinde, şeytan gibi kapkara yaratıkların yaşadığı bir adaya düşerim... Geçen kış, mutfakta oturduğumuz o gece var ya, o zaman neler düşündüğünü çok merak ediyorum hâlâ. Oturup bakmıştım sana öylece. Sende bir şey var, insanı galeyana getiriyor. Belki şu dik kafalılığın. Anneni baştan çıkaran bir zamparadan başka bir şey olmadığımı düşünüyorsun, değil mi? Öyle olmadığımı inanman için bir şeyler yapmadığıma köpekler gibi pişmanım şimdi.”

“Gideceğini anneme söyledin mi?”

“Ben sana gideceğim mi dedim? Gitmeyi falan düşünmüyorum. Sadece, ‘eğer bir gün gidersem,’ dedim. ‘Dünyanın öteki ucunda bulursam kendimi, fırtınada kalırsam yine, silahlı adamlarla dövüşmek zorunda kalırsam,’ dedim. Aklımda sadece bir kişinin yüzü kalacak o zaman. İnsanın, ölünceye kadar aklından çıkmayan yüzler vardır.”

Çok acınası bir andı yaşanan. Adam, kafası allak bullak olmuş küçük bir kızla konuştuğunu unutmuş gibiydi. Bir kadın olmayı aklının ucundan bile geçirmemiş bir kız çocuğu. Salka öyle bir korku ve telaşa kapıldı ki, adama duyduğu nefreti bile unuttu. Yüreği güm güm atıyordu. Karşıkı dağlarda yankılanıyordu sanki

kalp atışları. Suratı bembeyaz oldu, dizlerinin bağı çözüldü. Düş-tü düşecekti. Bir an, korku dolu gözlerle adama baktı, sonra hı-sımla dönüp, eve doğru koşarak uzaklaştı.

Annesinin kucağına mı sığınmak istedi? Başka bir çocuk olsa annesine koşar, teselli arardı. Ama Salka eve bile girmeden, doğ-ruca ahırın yolunu tuttu. İçeri girip ahırın kapısını tutan ipi, çi-viye sıkıca sardı. İnekle pek ilgilenmemişti o güne kadar. Salka'ya yardım edemezdi ne de olsa. O da saman balyalarının üzerine çı-kıp oturdu, ayaklarını aşağı salladı. Korkusu ve telaşı hafifleyip kalp atışları düzeline kadar bekledi.

Sonra avucunu açıp, sorgulayan gözlerle elindeki iki krona baktı. Rüya mıydı yoksa bütün bunlar? Parayı sadece rüyaların-da görüyordu da.

Birden, ahırın kapısında birinin olduğunu fark etti. İçeri gir-mek istiyordu. Annesiydi. Küçük kız, kapıyı açmamaya cesaret edemedi.

“Ne yapıyorsun burada Salvör?”

“Hiç.”

“Ne verdi Steintor sana? Pencereden gördüm sizi. Eline bir şey tutuşturdu.”

“İki kron verdi bana,” dedi kız, utana sıkıla. Sanki çok büyük bir suç işlemiş gibi, yerin dibine girdi. Çünkü birden anladı ki, bu parayı kabul etmekle, annesine rakip olmuştu.

“Seni utanmaz, arlanmaz! Bu yaşta erkeklerden para alırsın ha! Hem de annenin sevgilisinden! Utan! Çabuk o parayı ver bana!”

Salka artık Steintor'dan değil, bu şişko, arsız, kazma dişli ka-dından nefret ediyordu. Ufacak kızı kendine rakip görüyor, anne-lik otoritesini kullanarak onu aşağılıyordu.

“Bu benim param, bir kere.”

“Hayır, değil. O para senin değil. Küçük kızları para vererek ayartmaktan hapse tıkarlar adamı vallahi. Parayı vermezsen da-yağı yersin, ona göre.”

“Dayak yiyen ben olmam. Kolaysa döv bakalım!”

Öfkeyle baktı kadın kızına. Suratındaki kaslar atıyordu sinirden. Neden sonra sakinleşti, yüzünün ifadesi yumuşadı, gözünden iki damla yaş süzüldü. Sonra katıla katıla ağlamaya, acı içinde İsa’ya yalvarmaya başladı.

Ertesi akşam, herkes mutfakta, akşam yemeğindeydi. Dışarıdan birtakım gürültüler geldi. Derinden gelen nefes sesleri, iniltiler duyuldu verandada. Sanki bir gemi batıyordu kapının önünde. Sonunda, gelenin papaz efendi olduğu anlaşıldı. Uzun kuyruklu ceketi, boynunda atkısıyla içeri girdi. Her zamanki ağır başlı hâliyle evdekileri selamladı. Sesi ağzından değil de, tepesinden çıkıyormuş gibiydi. Kırk yıldır, kaybolmuş ruhların yükünü taşıyordu omuzlarında. Bu yüzden de, kimsede olmayan bir idrak kabiliyetine sahipti.

“Öhö, öhö, öhö!” diye öksürdü.

Steinunn Nine, Tanrı’nın bu hizmetkârını aceleyle, ağ ördükleri yan odaya aldı. Evdeki tek rahat koltuk buradaydı çünkü. Onda da Eyjelfur otururdu hep.

“Teşekkür ederim, sağ olasın, sevgili Steinunn. Bir görevle buradayım, çok zamanım yok. İyi akşamlar, sevgili Eyjelfur, nasılsın? Biraz enfiye almaz mısın? Neyse, ne diyordum? Hah! Steintor da buradaymış. Havarinin de dediği gibi, çocukluğumuzdan beri çok şey öğrendik, dünyayı geze geze, değil mi? Öhö, öhhöö!”

“Diyeceğim başka, Sigurlina, evet, Jonsdottir. Sana önceden de söylemiştim, Kuzeyde yaşayan ailelerle hiç alışverişim olmadı. Dün akşam bana geldiğinde ne konuşmuştuk? Selamet Ordu-su, evet. Şu cemaatlerden biri. Aç kurtlar gibi üzerine çullanırlar insanın. Aslolan, bizim kilisemizdir. Bu dünyada da, öbür dünyada da bağlı kalmamız gereken, bizim kilisemizdir. İnsan Tanrı’ya dua ederken, trampetler, mandolinler çalınmaz. Evet, eminim, söylediklerimi düşüneceksin, yalnız kalınca. Ne diyordum, Steintor, sevgili dostum? Evet... Seninle yalnız konuşabileceğimiz bir yer var mı?”

Steintor, ağzına bir tutam tütün atıp, küçümseyerek papaza baktı.

“Seninle konuşacak neyim olur ki benim? Beni vaftiz ettin, tamam. Hiç işe yaramadı ya, neyse. Bundan sonra cavlağı çekene kadar seninle işim olmaz.”

Bu arada, Sigurlina yavaşça kalktı, hiçbir şey olmamış gibi, Steintor’la yattıkları odanın kapısını açtı. Steintor, papazın arkasından surat ederek odaya girdi. Sigurlina kapıyı üstlerine kapadı.

Birkaç dakika sonra dışarı çıktılar. Papaz iyi akşamlar dileyip gitti. Steintor’un suratı asılmıştı, öfkeliydi. Esip gürlemek için uygun anı kolluyordu. Papazın iyice uzaklaşmasını bekledi. Sigurlina, çareyi elindeki çıkırığa sığınmakta bulmuştu. Önündeki koca ip yığını bükmeyle uğraşüyor, başını kaldırmaya cesaret edemiyordu. Yanakları kızarmıştı. Sonunda, Steintor, kafesinden çıkan bir aslan gibi, olduğu yerde dönüp kızgın gözlerle Sigurlina’ya baktı.

“Demek, bu aç kurtu üzerime salan sendin,” dedi. “Karı milleti işte!”

Sigurlina tek kelime etmedi. Şişmiş, titrek parmaklarıyla ip eğirmeye devam etti. Steintor ona bir adım daha yaklaşp daha büyük öfkeyle bağırmaya başladı.

“Ben neysem, oyum, bana benden başka kimse hükmedemez. Kurtarıcım da benim, selâmetim de. O aç kurt, denizin dalgalarına zincir vurabilir sandın, beni o İncil saçmalıklarıyla ağına düşürür diye bekledin, öyle mi?”

Steintor yumruğunu Sigurlina’nın suratına suratına sallayarak korkunç bir nara attı. Sesi, evin duvarlarını bile titretti. Kadıncağız, işini bırakıp, korku içinde ellerini göğsüne bastırdı. Adam hışımla dönüp kapıya yöneldiği sıra, Steinunn Nine onu kolundan tutup sakinleştirmeye çalıştı. Bu arada, Sigurlina da biraz kendine gelmişti.

“Küçük kızımı kandırmak için arkamdan ne işler çevirdiğini bilmediğimi mi sanıyorsun?”

Tuhaftı, ama aklına gelen ilk şey bu olmuştu Sigurlina’nın. Devam etti.

“Beri yandan da beni kandırıyorsun. Hem de Salka’yı, biricik kızımı, yaşama sebebimi kullanarak. Şimdi ikimizle de yüzleşebilecek misin?”

“Evet,” dedi adam, ağzından köpükler çıkararak. Kadına bir adım yaklaşıp ayağını yere vurdu.

“Peki, o zaman. Papaz efendiye sordum, küçük bir kızı hediye vererek baştan çıkarmanın cezası nedir, diye. En hafifi hapis cezasıymış. Artık seni tanıyorum. Kış boyunca onun peşinden koştu durdun, orasını burasını mıncıkladın, onu baştan çıkarmak için aklına gelen her yolu denedin. Ben sandığın gibi aptal değilim. Ama papaza gitmemin sebebi bu değildi. Gerisini biliyorsun zaten. Burada da söyleyeyim, herkes duysun. Zaten yakında bütün köy duyacak. Ondan bir bebek bekliyorum. Dört aylık.”

“Benden mi? Ne malum? Buraya gelmeden önce ne haltlar karıştırdığını itiraf etmedin mi?”

“Zamanı gelince Tanrı, çocuğumun kimden olduğunu ispatlayacak.”

“Sizi akılsızlar, bunu nasıl yapabildiniz?” dedi Steinunn Nine.

“İlle de aynı odada yatacağız, diye inat ettiğinizde ben size dememiş miydim? Hep söyledim, akılsızlar sizi. Aptallık etmeyin, dedim. İyi birer Hristiyan gibi evlenin, dedim. Hâlbuki ne kadar da iyi insanlarsınız, ikiniz de!”

Steinunn Ninenin ikna çabaları boşunaydı. Steintor, içip sarhoş olmakla tehdit etti evdekileri, sonra da küfürler savurarak, hışımıyla çıkıp gitti.

“Peh! Cebinde beş parası olmayan birinin insan gibi davrandığı nerede görülmüş!” diye söylendi Eyjelfur, onun arkasından. Yavaşça ayağa kalktı, ağ ördüğü işliğe gitti.

O akşam, inek sağılıp, yatma vakti yaklaştığında, Sigurlina,

sıkıntılı ve yorgun, başını önüne eğmiş, kızının yüzüne bile bakamıyordu.

“Bu gece yanımda yatar mısın, Salvör?”

“Neden?”

“Dönünce yine çok sinirli olacak. Yalnız kalmaya korkuyorum. Tanrı’ya dua ediyorum, ama bu gece yalnız kalamam, gerçekten.”

“Dün beni dövecektin hani, şimdi de yanında yatmamı mı istiyorsun?”

Kadın başını kaldırıp kızına baktı. Hiç cevap vermedi. Gözünden yaşlar süzüldü sessizce. Ne kadar da aciz görünüyordu.

Hiç konuşmadan, birbirlerine bakmadan soyundular. Kadın, kızına ısrar etmedi, dua etsin diye. Hâlbuki, her gece dua etmeden yatırmazdı, özellikle de Tanrı’ya inancının zayıfladığını hissettiği zamanlarda. Belki de, küçük kızın kendiliğinden dua etmesini bekliyordu. Ama Salka, taze balık yemeye başladığından beri, Tanrı korkusundan uzaklaşmıştı. Sadece topalak Todda’nın yaptığı konuşmalar sırasında korkuyordu Tanrı’dan. Salka, çoktan yatağa girmiş, elbiselerini çıkarmakta olan annesine bakıyordu.

Tanrı’nın unuttuğu zavallı kadın, kir pas içinde, yamalı çamaşırlarıyla buz gibi yere diz çökmüş, sarsılmaz bir inançla duasını etti.

Şafak sökmeye yakın, mutfaktan gelen bir gürültüyle, tatlı rüyalarından uyandılar. Odanın kapısı tekmeyle, ardına kadar açıldı. Gelen Steintor’dur. Sigurlina’yı kaldırdı, ondan yiyecek bir şeyler hazırlamasını istedi.

“Steintor, yapma,” diye yalvardı kadın. Bir yandan da uykunun sıcaklığıyla uyuduğu yatağından kalkmaya çalışıyordu. Steintor, onu bir hamlede çekip çıkardı yataktan. Yarı çıplak kadını mutfığa doğru itekledi. “Hadi, ne duruyorsun daha?”

Küçük kız da uyanmış, yattığı yerden doğrulmuştu. “Annemi dövme, alçak adam!” diye bağırırdı.

Steintor, kızın odada olduğunu ancak o zaman fark etti. Zil zurna sarhoş, gözü dönmüş adam bir anda, sersemlemiş, hayranlık ve arzuyla kıza dikmişti gözlerini. Hiçbir şey söylemeden, doğruca yatağa gidip örtülerin üzerine attı kendini. Çamur içindeki çizmeleri ayağında, hızlı hızlı soluk alıp veriyordu. Küçük kız yataktan çıkıp kaçmaya yeltendi, ama adam onu kollarında tutup yatağa yapıştırdı. Kızcağız, adama küfürler yağdırırsun, Sigurlina üzerine bir şeyler geçirip mutfığa gitmiş, Steintor'a yemek hazırlıyordu.

Biraz sonra, elinde et suyu ve sütle dolu bir kâseyle geri geldi. Adam, Sigurlina'ya, ağzındaki tütünü çıkarıp kendisine yemek yedirmesini söyledi. Sigurlina, az önce dua ettiği yere diz çöküp onu yedirmeye başladı. Steintor başını yastıktan kaldırmadığı için, yemek boğazında kalınca öfkeden deliye döndü.

“Kör müsün be kadın?” diye çıkıştı. “Ağzımın yerini bulamıyor musun?”

Biraz daha yedikten sonra, artık karnı doymuştu.

“Ne çirkin bir kadınsın yahu!” diye söylendi.

Sigurlina ezilerek ayağa kalktı, ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Bembeyaz kesilene kadar sıktı dudaklarını.

“Bir de senin çocuğunu taşıyorum karnımda,” dedi, ağzını açar açmaz da gözyaşlarına boğuldu.

“Bana ne senin karnındaki piçten! Benden yapmasaydın, başkasından peydahlayacaktın zaten, orospu seni!”

“Bana istediğini söyle, Steintor, ama şunu unutma, asıl kendi çocuğuna hakaret ediyorsun böyle konuşarak.”

Bütün bu olanlar, küçük kız için çok fazlaydı. Yerinden fırlayıp adamı yumruklamaya, bir yandan da küfürler savurmaya başladı. Steintor küçük kızın hâlâ odada olduğunu hatırladı o anda. Hiç beklenmedik bir şekilde, şehvetten kudurmuş bir hâlde kızın üzerine atladı. Sigurlina çılgınca bir kıskançlığa kapılmıştı, kızını adamın kollarından çekip almak için ikisinin üzerine atladı. Kadının şefkatine dayanamadığı gibi, öfkesine de katlanama-

dı Steintor. Yataktan fırladı, Sigurlina'nın bileklerinden yakalayıp arkasında birleştirerek sıktı. Bir eline de saçlarını dolamıştı. Sonra sırtına öyle bir tekme attı ki, kadın mutfığa doğru uçar gibi, burnunun üzerine düşüp yerde kaydı. Steintor, hemen yatak odasının kapısını kapatıp sürgüledi.

Artık odada küçük kızla yalnızdı. Kapıya sırtını dönüp, kıza vahşi vahşi bakmaya başladı. Uykusunda konuşur gibi, ağzının suları akarak söylenmeye başladı.

“Seni küçük fok yavrusu, seni. Ne zamandır kanının kokusunu alıyordum. İnsanın içini kaynatıyorsun... İliğim kemiğim kurudu be... İşte beklediğim gün sonunda geldi.”

Birkaç dakika sonra, Sigurlina'nın etraftan çağırdığı komşular, kapıyı kırarak içeri girdiklerinde, çocuk, yatakta bilinçsiz bir hâlde yatıyordu.

Steintor, kalabalığın içinden sıyrılıp kaçtı, doğmakta olan günün soluk ışığında, ortadan kayboldu. Onu aramak için çocuğun kendine gelmesini beklediler, ama çok geç olmuştu.

İşte, Salka Valka'nın ilk aşk tecrübesi böyle oldu.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM



Köyde hayat alabildiğine durgun ve sıkıcıydı. Ne bir hareket vardı, ne de gündelik hayatın o koşturmacasına dair bir işaret. Köyün kalbi durmuştu sanki.

İsa saklar bütün günahlarımı ardına
Görmem onları bir daha, görmem bir daha
Doğu ne kadar uzaksa Batıdan, uzaktır benden onlar da
Görmem onları bir daha...

Steintor ortadan kaybolalı iki koca yıl geçmişti.

Aslında, Oseyri köyü cennet gibi bir yerdi, bölgenin refah seviyesi en yüksek köyüydü, burada kimse aç kalmıyordu. Pek muhterem, saygın bir zat olan Johann Bogesen'in, balığın bereketsiz olduğu zamanlarda köyü ayakta tuttuğunu itiraf etmek gerekirdi. Bunu da, kusursuz mali düzenlemelerine borçluydu elbette. Ne var ki, köydeki hayatın işleyişi, sadece paraya bağlı değildi. Köylüler, taşıyamayacakları yükler altında ezildiklerini hissettiklerinde İsa'nın kutsal haçı önünde diz çöküp Tanrı'ya dua ediyor, şükrediyor ve yüklerinden kurtuluyorlardı.

İnsanların yaşantılarını iyice gözlemleyince, bu yaşamların gayet renksiz, durağan olduğu hemen fark ediliyordu. Yaptıkları tek şey, hafta içi, hafta sonu demeden uğraşıp didinmek, ufak tefek işlerle oyalanmak ve hep önceki yıllardan kalan borçlarını temizlemeye uğraşmaktı. Cenaze masraflarını da unutmamak gerekirdi elbette, er ya da geç, onun da zamanı gelecekti nasılsa.

Ara sıra, aşka dair bir şeyler yaşardı insanlar, koyunların çift-

leşmesine benzerdi bu ancak, yemek aralarında konuşulan sıradan konulardan biriydi sadece. Yeni, ya da gizli kapaklı bir olay, neredeyse hiç olmazdı bu köyde. Bazen gayrimeşru bir çocuk doğardı, köylüler bunun dedikodusunu yapardı birkaç hafta boyunca.

Sefere çıktıkları zaman, tutulan balıklar temizlenirken, kurutulurken, pişirilirken, hep bu olaydan konuşulurdu. Çünkü Oseyri’de hayat, balık üzerine kurulmuştu, balık sayesinde devam ediyordu. Tanrı, bu köyün insanlarını balık, patates ve yulaf ezmesinden yaratmıştı sanki. Aslında, şöyle bir düşününce, her şeyin, gayrimeşru çocukların bile, balıktan yapıldığı söylenebilirdi.

Geçen yıl da, Sigurlina’nın Marbud’da doğan bebeği hakkında konuşmuştu herkes. Ama artık hepsi çok geride kalmıştı. Artık kimse bu konuda konuşmuyordu. Steintor’un ortadan kaybolmasından birkaç gün sonra, Sigurlina’nın intihara kalkıştığı da konuşulmuştu. Neyse ki, Selamet Ordusunun kadınları gece gündüz onun yanında kalmış, ona İncil okuyup ilahiler söylemişlerdi de, İsa’nın da yardımıyla kadın kurtulmuştu. Gerçi, kadın intihar etseydi bile, ne çıkardı ki?..

Bu verimsiz topraklarda dosdoğru bir şey yetişmiyordu, bitkilerin kökleri pek zayıftı. Salka Valka gibi tıpkı. Bir zamanlar, derenin üzerindeki köprüde dikilip, oynayan çocukları seyrederdi, onlar gibi olmayı, onlarla oynamayı ne kadar çok isterdi. En büyük hayalimdi bu. Ama o, sadece bir orospunun kızıydı ve bu yüzden onu taşlamışlardı. Herkesten nefret etmişti. Bu nefreti hiçbir şey yumuşatamazdı. Zayfın güçlüye karşı duyduğu türden bir nefretti bu çünkü.

Ama artık her şey geride kalmıştı. Bir buçuk senedir okula devam ediyordu. Durumu iyiydi, parlak bir öğrenci değilse de, kötü notlar almıyordu hani. Diğer çocuklarla eşit olma hayali gerçek olmuştu, ama önemsemiyordu artık. Asıl tuhaf olan, o çocukların bütün kemiklerini kırmak, suratlarına tükürmek isterdi eskiden. Bu nefret kendiliğinden yok olmuştu, geriye sadece onlardan duyduğu sıkıntı kalmıştı. Gerçekten, hepsi ne kadar sıkıcı ço-

cuklardı... Salka, diğerlerine göre yaşından erken gelişmiş, uzun ve yapılı bir kızdı. Johann Bogesen'de kendine ait bir hesabı olduğu bile söyleniyordu. Bir tekneye ortak olmak, erkeklerle balığa çıkmak gibi hayalleri vardı.

Büyük çocuklar ona terbiyesizlik yaptıkları zaman, bir tane çakıp yere yıkıyordu onları.

Okul paydos olur olmaz, hemen pantolonunu giyerdi. İskele-nin orada zaman geçirirken, ondan mutlusu yoktu. Bazı akşamlar çalışır, gecede yirmi beş kuruş kazandığı olurdu. Bu parayı doğruca Bogesen'deki hesabına yatırırdu. Yaşıtı kızları hiç kale almıyordu. Onların oynadıkları saçma oyunları, çirkin bez bebeklerini ve iğrenç çamurdan pastalarını küçümsüyor, onu evcilik oynamaya çağırıldıklarında, bunu hakaret sayıyordu. En çok, mavi burunlu minik kuzularını severdi. Yeni doğmuş yavruların sarsak sarsak yürümeye çalışmalarını izlemekten çok keyif alırdı. Bazen yanağını kuzuların ağızlarına dayar, bir öpücük alır, sonra da dağlara sürerdi onları.

Salka'daki en belirgin değişiklik, eskisi gibi inatla, kız olmadığını iddia etmeyişi idi. Çünkü erkeklerin edepsizce sorularına maruz kalıyordu. Ayrıca, kadınla erkek arasındaki fiziksel farklılığı da öğrenmişti artık. Kadın cinsinden olduğunu inkâr etmesinin bir faydası olmayacağını anlamıştı. Buna rağmen, cinsellik konusunda kafası karıştı. Her şey bir sis perdesi ardında gizliydi sanki. Bazen, bu sis perdesi, korkuyla aralanırdı. Bu korkular, özellikle ergenlik çağına girdiğinde daha da belirginleşmişti. Bedenindeki değişimler tuhafına gidiyordu. Ona, anlayamayacağı kadar karmaşık geliyordu her şey. Hep zayıf, sopa gibi incecik bir kızdı, orasından burasından fırlayan şişkinlikler de neydi şimdi? Bir de, günden güne büyüyen göğüsleri çıkmıştı başına! Aynı büyük kadınlarınki gibi. Bir de acıyorlardı ki, nedense... Aman ya Rabbi, bir insanda böyle şeylerin büyümesi ne korkunçtu! Ya biri anlarsa, ondaki bu değişikliği, Alli, mesela! Yine bütün köyün alay konusu mu olacaktı yoksa? Daha on üç yaşındaydı.

Çok kısa bir zamanda yepyeni, sağlıklı, güzel bir görünüme

kavuştu. Artık eskisinden daha sık aynaya bakar olmuştu. Bazı sabahlar neşe içinde uyanıyor, kendini çok güzel hissediyordu. Hatta okula gitmeye bile utanıyordu. Yolda bir erkekle karşılaşır-
sa, hemen başını önüne eğip hızla geçiyordu yanından.

Saçlarını yumuşak sabunla yıkamayı bile akıl etmişti, böylece saç telleri kalınlaşmış, kıvrır kıvrır olmuştu. Güneşte pırıl pırıl parlıyordu bukleleri. Balıkhanede duyduğu bazı sözlerden de utanır olmuştu, ona söylenmese bile. Aman ya Rabbi, ya bunları bir anlarsa! Okuldaki oğlanların, ona bir lakap bulmaları çok sürmedi elbette. Ona, ‘koca memeli küçük kadın’ diyorlardı. Salka da, onların yardımsız yapamayacakları bazı şeyleri yüzlerine vurmaktan geri kalmadı.

Arnaldur’un okulu bitirmesinin üzerinden bir yıl geçmişti. Çok önemli biriydi artık. Johann Bogesen’in yanında çalışan dedesine yardım ediyordu, memur sayılırdı. Küçük kızın Kof mahallesine hiç yolu düşmüyordu, Arnaldur da Marbud’a uğramıyordu, ama Pazar günleri mavi takımını, beyaz gömleğini giyip, sanki Bogesen’in oğluymuş gibi etrafta dolaşmayı biliyordu. Bazen dükkâna uğradığında, onu görüyordu Salka. Eskiden olduğu gibi solgun, zayıftı oğlan. Kapkara kaşları, ciddiyetle bakan gözlerini çevreliyordu. Yüzüne şüpheci bir ifade veren sarkıklıklar oluşmuştu yanaklarında. Sessiz, huysuz bir tip olup çıkmıştı. Salka, acısını gizleyerek sessiz, huysuz bir karaktere bürünen insanlardan daha etkileyici bir şey bilmiyordu. Pek az erkeğin, onun-
ki gibi küçük, sevimli bir çenesi vardı. Kendi ağzının ve çenesinin büyüklüğünden utanıyordu vallahi. Hiç gülmezdi Arnaldur, sadece arada sırada konuştuğu zaman görürdü Salka, ne kadar düzgün, beyaz dişleri olduğunu. Bütün o zeki ve genç insanların dişleri gibi.

Arnaldur da yaşlılarıyla ilgilenmezdi hiç. Köyün aydınlarıyla, hatta doktorla arkadaşlık ediyordu. Doktorun, köyde pek iyi anılan bir adı yoktu, deli, derlerdi ona. Ama hastaları iyileştirme hünerine, herkesin inancı tamdı. Ama adamın hokkabazlar gibi eği-

lip bükülmesi, gözlerini çizgi haline gelene kadar kısarak bakması, Salka'ya çok gülünç geliyordu.

Salka, akşamları dükkâna uğrar, Arnaldur'u ya rafları düzenlerken, ya da kumaş toplarını metre metre keserken bulurdu. Ne yapacağını unuttur, öylece kalakalırdı, Arnaldur'un kendisini fark etmesini beklerdi. Arnaldur, bir zamanlar Salka'yla arkadaş olduğunu, mavi dağların ardında kaybolan o kadının tuhaf hikâyesini unutmış görünürdü. Salka, kırık bir kalple eve döner, herkes, her şey ona çok sıkıcı gelir, kimsenin onu anlamadığını düşünürdü.

Bir defasında, kış ortasıydı, Johann Bogesen, siyah kürkü, samur şapkasıyla yurt dışından yeni dönmüştü. Kış başında, karısıyla birlikte gitmişler, karısı Danimarka'da kalmış, onun yerine kızı Gusta gelmişti Bogesen'in yanında. Gusta, üç yıldır Danimarka'da eğitim görüyordu. Kimse, kızın neden okulunu yarım bırakıp döndüğünü anlayamadı.

Ama Gusta ile ilgili haberler hemen duyuldu. Artık herkesin dilinde Gusta vardı. Herkes, Bogesen'in evlenme çağına gelmiş bir kızı olduğunu unutmamıştı, Gusta iki buçuk yıl önce evden ayrıldığında, küçük bir kızdı daha. Şimdiyse, birdenbire, bu rutubetli, soğuk, sisler içindeki köyün havası değişmişti.

Eğer söylenenler doğruysa, domuzun önüne altın atmak gibi bir şeydi bu. Gusta, dükkânın müdürü Stephen'in en büyük oğluyla evlenmek için gelmişti güya. Oğlan, tıpkı babası gibi ayyaşın biriydi, Bogesen'i parmağında oynattığını anlatırdı herkese böbürlenerek. Pazar günleri kilisede Tanrı'yla alay ederdi, herkes şahitti buna.

Salka Valka, köye yeni gelen bu kız hakkında konuşulan her şeyi kıskançlıkla dinliyordu. Öyle güzel ayakkabıları varmış ki, gemiden inerken yere bile basmamış, müdür taşımış onu kucağında. Tanrı'nın bir hediyesiymiş bu kız. Çok zarıfıymış, dünyanın bütün görgü kurallarını biliyormuş. Babası onun Oseyri'de mutlu olabileceğini nasıl düşünürmüş?

Biraz zaman geçtikten sonra, kızın köye dönüşünün ardında,

pek de hoş olmayan sebepler olduğu konuşulmaya başlandı. Yaşlı Bogesen, kızına gönderdiği paraların nereye harcandığından emin değildi. Yurt dışına eğitim için gönderilen kızların hepsi de dürüstlük abidesi değildi, hani. Gusta'nın da çok güzel kız olduğu inkâr edilemezdi. Ama onca para nereye gitmişti?

Gusta'yı gören bir kadın etrafta anlatıp duruyordu:

“Kızı görünce haç çıkarmışım. Kendi kendime dedim, eğer bu kız Gusta'ysa, üç yıl önceki o al yanaklı kız kimdi? Daha yirmisinde bile değil, ama ömrümde görmedim böylesini, Tanrı göstermesin zaten. Görseniz, nasıl perişan, solmuş, zayıflamış, suratının kemikleri çıkmış, kambur olmuş, zar zor yürüyordu. Ayyaşlar gibi. Bu zavallı kızın, Bogesen'in kızı olduğuna inanasım gelmedi.”

Ertesi gün akşamüstü, Salka bir şeyler almak için dükkâna gitti. Yolda, iki genç kızla karşılaştı. Onlar da dükkâna gelmişlerdi. Birini hemen tanıdı, Svein Palssons'un kızı Bibba'ydı. Köyün iyi yetiştirilmiş ender kızlarından biriydi o, bir sürü talibi vardı. Neşe saçıyordu etrafına. Üzerinde, yurt dışından alınmış kürklü bir manto vardı. Yanındaki tuhaf görünümlü kız, kolunu Bibba'nın omzuna atmıştı. Uzun boylu, zayıftı, ama bacakları güçlüydü. Kıpırmızı dudakları, bembeyaz dişleri vardı. Solgun yüzünde pırıl pırıl parlıyordu gözleri. Buralardan değildi, besbelli. Gururlu bir yürüyüşü vardı, gözlerindeki o pırıltıyla uyum içinde. Durgun, hatta bezgin bir hâli olduğu söylenebilirdi. Sanki oynadığı oyunu kaybetmiş de, hiçbir şey için uğraşmaya değmeyeceğini düşünmeye başlamış gibi.

Kızın tavırlarındaki bu uyumsuzluk, kafiyesiz bir şiir gibi ilgi çekici geliyordu insana. Oseyrili arkadaşına bir şeyler anlatıp bütün bedeniyile gülüyordu. Rüzgârın sazlıkları savuruşu gibi, gülerken arkaya kaykılıyor, başını geriye atıyor, sonra bir anda öne eğilip dizlerini tutuyordu. Bibba ise, onun anlattıklarını hayranlık, merak ve biraz da utangaçlıkla dinliyordu. Hayatında hiç duymadığı şeyler duyuyordu ne de olsa.

Salka Valka, kızın neler anlattığını öğrenmek için neler ver-

mezdi. Bambaşka bir dünyada yaşıyordu bu kız. Tuhaf isimleri olan o ülkelerden birinde sanki. Salka, onunki gibi bir mantosu olmasını ne kadar çok isterdi. Açık kahverengi, ipek gibi yumuşak kürklü... Başında da bir bere vardı kızın. Bir kulağını açıkta bırakmıştı. Somon rengi çoraplar giymişti. Alçak, kalın topuklu, kahverengi ayakkabıları vardı. Salka Valka'nın ise, komşu kadının verdiği erkek botları vardı ayağında. Oğlu büyüyünce, ona hediye etmişti kadın. Botlardan birinin burnu delikti, Salka ot tıkamıştı oraya.

Kızlarla aynı anda dükkâna girdi Salka. Alli, masanın başında oturmuş, kitapların arasına gömülmüştü. Parmakları gür, siyah saçlarıyla oynuyordu. Kızların içeri girmesiyle, Alli'nin aklı karıştı, ne diyeceğini bilemedi, kıpkırmızı oldu.

"A, sen misin Arnaldur?" diye sordu kız. "Gözlerime inanamıyorum. Ne kadar da büyümüşsün. Nasılsın?" uzun parmaklı, kar beyazı elini mantosunun cebinden çıkarıp uzattı, masanın üzerinden Alli'yle tokalaştı. Oğlansa, hâlâ utangaçlığını atamamıştı üzerinden.

"Nasılsın Augusta?" diyebilirdi. "Evine hoş geldin."

"Herkes senin kitap kurdu olup çıktığını söylüyor, doğru mu?"

"Eskisi kadar değil." Derin bir soluk aldı.

"Yurt dışına gitmelisin. Kopenhag'daki ticaret okuluna. Bütün yetenekli gençler oraya gidiyor. Burada dura dura bir şey olmaz insan, Güneye gitsen bile fark etmez. Babamla konuş, para versin sana, yurt dışına git. Burada fazlasıyla kazanıyor zaten. Okuyup geldikten sonra işleri sen yürütürsün. Kardeşimle benim yerime." Bembeyaz dişlerini göstererek mutlu mutlu gülümsedi Gusta. Bilgili, kültürlü bir tavrı vardı. Yavaş, ikna edici bir havayla konuşuyordu. Sanki Alli'nin geleceğine dair her şeyi biliyor-muş gibi. Salka'nın sadece gazetelerde okuduğu o yabancı ülkelere has bir asalet vardı kızın neşesinin ardında.

Alli, kızın yüzüne derin, ciddi bir ifadeyle baktı. Kırmızı yanaklarının rengi uçtu, bembeyaz kesildi.

“Gitmeye can atıyorum ben de. Güneye bile olsa, razıyım.”

“Yurt dışına, kesin yurt dışına çıkmalısın.” Oğlanı etkilediğinin farkındaydı Gusta. “İnsan gitmeyince anlamıyor. Mesela ben, Berlin’e bile gittim... Bibba’ya da söyledim, ne kadar güzel saçların olduğunu. Sana bir şey diyeceğim Alliciğim, gerçekten, kimse de olmayan saçlar var sende, ama kestirirsen daha güzel olacak. Nasıl da büyümüşsün! Ben giderken bebektin daha! Aman Tanrım, beş yıla kalmaz, suratımız da kırışır, sonra da pişman oluru, istediklerimizi yapamadık diye. Ne kadar yazık olur, düşünsene. Hangi sigaralardan satıyorsunuz burada?”

Alli kızın yüzüne aval aval baktı, ölü balık gözleriyle. Şimdi düşüp bayılacaktı. Sonunda kendini toparlayıp cevap verebildi.

“Hippopotamus.”

“Aman ya Rabbi, eskiden aşırıp aşırıp içtiğimiz marka değil mi o? Ben gittiğimden beri pek bir şey değişmemiş, anlaşılan. Babam ne zaman düzgün markalar getirmeye başlayacak?”

“İyi marka getirsen ne olacak? Bunlar hemen satılıp bitiyor,” dedi oğlan. Aynı dedesi gibiydi o da. Cenaze masraflarını ödeyemeyecek kadar fakir insanlar, iyi marka sigara içse ne olur, içme-se ne olurdu.

“Demek öyle... Bu köyün ticaret zihniyetini hiç anlayamadım zaten. Tatlılardan ne var?”

“Bonbon şekerleri var.” Gusta bir kahkaha patlattı. Yine de bir bakmak istedi şekerlere. Ama Alli’nin sinirleri öyle bozulmuştu ki, telaşla, alakası olmayan bir sürü şey çıkardı tezgâhın üzerine. Sonunda şekerleri buldu, üç uzun teneke kutuyu tezgâha koyup kapaklarını açtı.

“Şeker yer misin Bibba? İstedğin kadar al.” Genç kız, bu modası geçmiş şekerleri ağzına bile almazdı vallahi.

Tam bu sırada, kapının ağzında leylek bacaklı, uzun boylu, erkek pantolonu giymiş kızı gördü. Kız, muhteris gözlerini dikmiş Gusta’ya, bonbon şekerlerine ve Alli’ye yiyecekmiş gibi bakıyordu.

“Tanışıyor muyuz?” diye sordu Gusta, nezaketle.

“Hayır,” dedi Salka, o derinden gelen, pes sesiyle.

“Neyse, fark etmez zaten. Çok modern giyinmişsin. Almanya’da, Amerika’da herkes sahillerde böyle giyiniyor bütün kadınlar. Hepsinde pantolon var. Bence çok şık. Bonbon şekeri ister misin? İstedğin kadar al.”

Küçük kız, soruyu ikiletmedi, elbette. Teneke kutuya elini daldırıp bir avuç dolusu aldı parlak renkli şekerlerden ve iştahla yemeye başladı.

Bogesen’in kızı, arkadaşına göz kırparak, bu zavallı garip yaratığı gösterdi. Kızlar kahkahalarla gülmeye başladılar.

Arnaldur büyülenmiş gibiydi, gözlerini Gusta’dan alamıyordu. Salka’ya selam bile vermemiş, onu görmemişti bile.

“Bak Alliciğim,” dedi Gusta, tezgâha doğru eğilerek. “Babamın dediği gibi, ayağımızı yorganımıza göre uzatmamız gerekiyor. Şu dediğin sigaralardan bana altı paket ver. Evde daha iyi markalar var elbet, ama babam çok sigara içtiğimi bilsin istemiyorum. Beni düzeltceğini sanıyor, zavalcılık. Onu bu zevkten mahrum edemem. Yine de, anladığını umuyorum, bu benim özel meselem. Sen bunları bir kenara yaz, en kısa zamanda öderim ben, tamam mı? Şu işe bak. Yine bu deliğe geri döndüm. Artık tek eğlencem, geceleri sigara içmek olacak.”

Arnaldur yine kızardı, sanki kız, onunla bir sırrını paylaşmıştı. Sigaraları uzattı, kız paketleri alıp cebine attı. İşini bitirmişti, artık gidebilirdi.

“Görüşürüz, Alliciğim. Saçını kestirmeyi unutma, olur mu? Neden hiç bize gelmiyorsun sen? Bir sürü polisiye roman var bizde, sana verebilirim. Danimarkaca ama, okuyabilirsin, değil mi? Okuyamazsan, ben sana öğretirim. Bir ara seninle özel bir şey konuşacağım. Yerini, zamanını sonra söylerim. Ama neyse, boş ver. Mutlaka bize gel, tamam mı? Sigaralardan da kimseye bahsetme, sırrımız olsun.”

Yine o bilgili, kültürlü tavrıyla delikanlıya el sallayıp kolunu arkadaşının omzuna attı, iki kız dükkândan çıkıp gittiler.

Arnaldur, ağzı bir karış açık, kızların ardından bakakaldı.

“İki buçuk kilo yulaf unu, iki yüz elli gram da şeker,” dedi Salka.

Arnaldur, onun varlığını ancak o zaman fark etti.

“İyi akşamlar.”

Kız Alli’nin selamını almadı. Siparişini tekrarladı sadece.

Delikanlı bir kese kâğıdı alıp yulaf ununu tarttı. Uyurgezer gibi dalgın, sessizdi.

Kese kâğıdının ağzını tam kapatacakken, fark etti. “Hay Allah. Fazla koymuşum.” Koyduğu fazlalığı geri alırken, Salka onu öfkeyle izliyor, bir yandan da bonbon şekerlerini yiyordu aç kurt gibi. Suratı şekilden şekle giriyordu bu arada. Alli, istediklerini bir torbaya koyup ona uzattı. Kız, bir havayla başını kaldırıp karpıya yöneldi. Tam eşiğe geldiği sıra, geri dönüp söylenmeye başladı.

“Senin burnun ne kadar da büyümüş! İnsanı görmezden geliyorsun artık.”

“İstedigini verdim ya.”

“Seninle konuşmak isteyen kim, zaten.”

“Peki, tamam o zaman,” dedi Alli, lafı uzatmadan.

“Herkes, senin zenginlerin kuyruğunda dolaştığını söylüyor. Ama bilmiş ol, senin bizden üstün bir yanın yok. Hoşça kal.”

“Güle güle.”

“O zenginlere gelince de, alsınlar Kopenhag’larını başlarına çalsınlar! Kemik torbaları! Sefil yaratıklar! Ayyaş karılar gibi olmuş zaten!”

Erimiş karlara bata çıka, gözü kararmış bir hâlde Marbud’a kadar yürüdü. Baş dönüyordu, ayakta zor duruyordu. Sonunda eve varabildi. “Alli, ah, Alli,” diye geçirdi içinden.

Bilseydi, bir bilebilseydi...

ON BEŞİNCİ BÖLÜM



Gecenin karanlığında herkes aynıdır.

Bu sahil köyünde de, Bogesen'in kızı, soyunmuş uzanıyordu. Kimse görmedi onu, kimse ona dua etmedi. Mantosu dolabında asılıydı. Şimdi, yoksullarla bir fark kalmamıştı arasında. Zamanı gelince, herkes gibi o da ruhunu teslim edecekti. Onun çıplak bedeni, Salka Valka'nınkinden daha güzel de değildi üstelik. Ne zifirî karanlıkta, ne de ölüm kapıyı çaldığında. Yumruğunu sıkınca insan, beş parmağın beşi de bir olurdu.

Salka Valka yatağındaydı. Titrek elleri bedeninde geziniyordu. Tanrı bütün kızlara beyaz bir ten vermişti. Peki, neden hepsinin kürk mantoları yoktu? Neden hepsi istediği kadar bonbon şekerini yiyemiyor, Kopenhag'ta okuyamıyordu? Neden hepsi Danimarkaca bilmiyordu?

Dünyanın ne kadar adaletsiz bir yer olduğunu düşünürken, uzaklardan bir ağlama sesi geldi kulağına. Çaresizlik ve acı dolu hıçkırıklar, dalga seslerine, yağmura karıştı. Ağlayan, oğlan kardeşi Sigurlinni'ydi. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz edilmişti önceki gün. Tanrı'nın, insanların omuzlarına ağır yükler yüklediği bu sefil dünyaya, alacağını almak üzere gelmişti o da. Hiçbir şey, onun sesi kadar yüreğine işlememişti o geceye kadar.

Ah, kurumasın hiç
Aşkın, sevdâ yüklü yaşı.

Denizcilerin söylediği bu şarkı takıldı diline. Sarhoş olup kurdurdukları zaman, daha bir coşkuyla söylerlerdi bu şarkıyı.

Eskiden, Steintor'un da ağlayarak söylediğini hatırladı aynı şarkıyı. Annesine bağırıp çağırdığını, küfürler ettiğini de hatırladı Salka. Bu gece, bebeğin ağlamasını dinleyerek yatarken, içini kemiren bir acıyla eski günleri andı.

Kederli, acı dolu geceleri, gündüzün iç sıkıan işleri takip ediyordu. Gereksiz angaryalarla, insanı bezdiren oyunlarla doluydu okul. “Mayısta yemiş toplarız,” diye saçmalıklar, bunun gibi sıkıcı oyunlar oynanıyordu. Öğretmen bunları hep Danimarka’da öğrenip geliyordu. Bir akşam, balıkhanenin orada zaman öldürürken, yeni dedikodular duydu. Johann Bogesen’in hizmetçisi konuşuyordu etrafta.

Bogesen’in akıllı kızı, Kopenhag’daki okulunu bitirip gelmiş, hem de öyle güzel bitirmişti ki, artık normal insanların yiyip içtiği saatlere uymuyordu. Gecenin üçünde et kavurması istiyordu mutfaktan. Yurt dışında aldığı o yüksek eğitimin göstergesiydi işte bu. Geceleri oğlanlardan konyak istemek de çok kültürlü bir davranıştı doğrusu. Köyden gelen bir oğlan varmış, güya ona Danimarkaca öğretiyormuş. Ama çocukcağızı başka şeyler için kullandığı belliymiş. Hizmetçi adı gibi biliyormuş, geçen gece oğlanın evden çıktığını duymamış. O da bir köşeye saklanıp beklemeye başlamış. Çok geç bir saatte, kızın odasının kapısı açılmış, kız ipek bir gecelikle dışarı çıkmış, sendeleye sendeleye banyoya gitmiş. Aralık kapıdan, içeride bir erkek ayakkabısı görmüş hizmetçi.

“Oğlan kimmiş?” diye sordu kadınlardan biri. “Kof’ta oturan biriymiş. Hani, şu kendine bilmem ne kurdu, dedirten bir oğlan var ya, Arnaldur mu ne, işte oymuş. Hep derim, zenginlerin ah-laksızlıklarını kimse duymaz, ama gerçek yüzlerini bilse insan, yanına bile yaklaşmaz bunların.”

Salka Valka o gece, kitaplarda okuduğu sarayları gördü rüyasında. Alevler sarmıştı dört bir yanı. Yoksul evlerde yanan cılız mumlara benzeyen aşk ateşi sönmüştü artık. Ateşler yanan yüreğine gömdü aşkını. Rüyasında, dişlerini çıkarmış canavar su-

ratlarla bezeli sütunlar gördü. Su aygırı gibi gülümseyen suratlar. Sonra dile gelip konuşmaya başladılar alevlerin arasından. Birden, alevler sütunları sardı, çatıya kadar çıktı. Yangın çıkması an meselesiydi. Ter içinde, fırlayarak uyandı uykusundan.

Salka, akşamları iş çıkışı, Kof'ta oturan Herborg'u görmeye gidiyordu. Herborg, dükkâna alışverişe gitti mi, eli kolu dolu eve dönerdi. Hep yapacak bir iş bulurdu kendine, çok becerikli bir kadındı. Ekmek ve kurabiye yapıp satardı mesela. Sattıkları, borç ve alacak hesabına işlenirdi, tabii. Yerinde durmazdı hiç, uzun boylu, güçlü kuvvetliydi. Bembeyaz dişleri, sivri bir burnu vardı. Taliplerinden hiçbirini, evlenecek kadar layık görmemişti kendine. Babası ve yeğeniyle yaşıyor, onlara bakıyordu. Bunu görev bellemiştir kendine. Kendisini babası ve yeğeni için feda etmesinin erdemli bir davranış olduğuna inanmıştı. Nasılsa bir sevdiği yoktu, kendine uygun bir koca bulabileceği daha büyük kentlere de gitmiyordu. Köyden başka bir yerde evlenmeyi de pek istemiyordu zaten. Bu gururu yüzünden bekâr kalmış, ama komşularının saygısını kaybetmemiştir.

Dedikodudan hiç hoşlanmaz, kimse de onun hakkında konuşmazdı. Aksine, herkes onun ne kadar temiz, tertipli, akıllı, dürüst ve cesur olduğunu düşünürdü. Köyde kim tığ işi, örgü, dikeş, nakış gibi işler yapacaksa, önce ona danışırdı.

Kadın Enstitüsünün kurucularındandı. Bogesen'in ailesine yakın olduğundan, enstitünün başkanı seçilmişti. Köyde bir tek Bogesenlerle görüşüyordu. Bogesen'in karısıyla sıkı fıkı oldukları biliniyordu. Bogesenler olmasa, enstitü de kurulamazdı, kim desteklerdi onlardan başka?

Herborg, bir akşam, evine gitmek üzere meydandan geçerken, Salka Valka'ya rastladı. Dışarı çıktığında hep o şık İzlanda kostümünü giyerdi, o akşam da üzerinde aynı kostüm vardı. Omzuna attığı şalı, bir kraliçe edasıyla taşıyordu. Salka onu görünce selam verdi.

"İyi akşamlar, Salvörcüğüm," diye selamını aldı kadın. "Ne

zamandır ortalarda yoksun. Arnaldur okulunu bitirdiğinden beri gelmedin bize. Zavalcılıklar, neler yapıyorsunuz bakayım?”

“Zavallı değiliz biz,” diye cevap verdi Salka.

“Her zamanki gibi hazır cevapsın, Salvör. Hep böyle olmanı dilerim. Kendinden başka kimseden fayda yoktur insana. Başını dik tutan, kazanır bu hayatta. İnsanın kim olduğundan çok, nasıl davrandığı önemlidir. Annenin küçük oğlunun hasta olduğunu duydum da, ondan sordum. Papaza götürmek zorunda kalmışsınız.”

“Evet, dün vaftiz edildi. Ama iyileşmedi. Geçen sene soğuk aldığından beri düzelemedi. Sürekli kusuyor. Geceleri de hiç susmuyor, hep ağlıyor.”

“Yine mi pantolon giydin sen? Artık koca kadın oldun, düzgün giyinsene. Genç kızlar terbiyeli olmalı, yoksa adın çıkar, mazallah.”

“Ben genç kız değilim. Olmaya da niyetim yok. Kim ne derse desin, umrumda değil.”

“Ah! Başıma gelenler, ne diyorsun sen? Senin zorun nedir kızım? Koskoca kadın olmuşsun neredeyse! Neyse, işim gücüm var zaten. Hoşça kal kızım. Allah yolunu açık etsin, ama pek tuhaf bir şeysin doğrusu.”

“Hoşça kalın.” Salka, Herborg’un arkasından baktı bir süre. Hızlı hızlı, heybetle yürüyordu kadın. Ani bir kararla koşup, arkasından yetişti.

“Ben de seninle geleyim,” dedi.

“Gel bakalım. Hemencecik bir kahve yaparım sana.”

Hiç konuşmadan, Kof mahallesinin rüzgârlı tepelerine doğru yürüdüler. Herborg’un küçük evinin duvarları kerpiçtendi. Çatısı katranlı saçla kaplıydı. Kırmızı boyalı yan duvarı yamaca bakıyordu. Sanki arkadaki dağla fısıl fısıl konuşur gibiydi bu ev. Evin yan duvarında bir pencere vardı, beyaz çerçevesi. Arkada, köye bakan tarafta küçük bir sebze bahçesi vardı. Köyün en güzel sebzeliğiymiş burası. Küçük, ahşap bir bahçe kapısından giriliyordu.

Çok bakımlı, düzenliydi. Bahçenin öbür yanında da küçük bir dere vardı. Gece gündüz, şırıl şırıl akardı. Dağların tepesinden doğup denize kadar iniyordu.

Herborg'un evindeki eşyalar, diğer evlerden pek de farklı değildi. Bir yanda boydan boya koridor devam ediyordu. Bir oda, bir mutfaktan ibaretti bütün ev. Odada eskiden iki yatak vardı, Arnaldur artık büyüdüğü için, üç yatak koymuşlardı. Pencerenin önünde bir masa vardı, masanın üzerinde nakışlı bir örtü seriliydi. Masanın tam ortasına, porselen bir köpek heykeli konmuştu. Öbür köşede, Herborg'un çekmeceli konsolu duruyordu. Üzerinde çerçeve içinde birkaç fotoğraf vardı.

Duvarlar resimlerle süslenmişti. Hallgrimur Pjetursson, Jon Sigurdsson, İsveç Kralı II. Oscar, İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth gibi ünlülerin resimleri. Raflarda kitaplar diziliydi. Destanlar, biyografiler, *Kolcu* dergisinin birkaç sayısı, ilahi kitapları, hikâyeler, resimli misyoner kitapları... İsa'nın yeniden doğuşuna inanan mezhebe mensup bir din görevlisinden almıştı Herborg bu kitapları. Adamcağız nasıl perişan, aç biilaçtı kapısını çaldığında. Baştan aşağı çamur içindeydi. Herborg çok acımıştı adama.

İçeri girer girmez şalını omzundan alıp güzelce katladı, dola ba kaldırdı Herborg. Üzerindeki İzlanda kostümünü de çıkarıp astı. Ev kıyafetini üzerine geçirip mutfığa giderken, Salka'yı da çağırdı yanına. Ona mutfakta oturacak bir yer gösterdi.

"Kahveyi şimdi yaparım," dedi neşeyle.

Salka, odun gibi oturup kalmıştı taburede. Konuşacak bir şey de bulamıyordu. Geldiğine bin pişman oldu. Herhâlde Herborg, neden orada olduğunu düşünüyordu, neden geldiğini Salka da bilmiyordu ki...

"Evet," dedi Herborg, konuşacak konu bulmak için. "Biraz tuhaf düşüncelerin var, yavrum. Çok güzel bir kızsın, ama kız olmak istemiyorsun."

"Kadın olmak iyi bir şey mi peki?"

Çok akli başında bir kadın olan Herborg, bu soruyu duyunca,

kahkahasına engel olamadı. Ama sonra hemen kendini topladı, ciddi hâline geri döndü, kahveyi hazırlamaya girişti.

“Böyle şeyler sorulmaz, yavrum. Tanrı nasıl istediye öyle olur her şey.”

“Annem de öyle diyor, bizi yaratan bir Tanrı varmış, İncil’de okumuş. Ama bu çok eskidenmiş bence. Başka ülkelerde oluyor-muş onlar. Artık böyle şeyler olmuyor. Ben sadece babasız doğmuş bir çocuğum. Hem de Kuzeyde.”

“Tanrı insanları eşit yaratır, yavrum. Okulda da öğrenmedin mi bunu?”

“Kardeşim Sigurlinni’ye ne demeli? Onu yaratan Tanrı değil-di, biliyorum ben. Okul kitaplarımızda hiç yazmıyor böyle şeyler zaten. Okulda bize Tanrı’nın Adem’i yarattığını öğrettiler. Buna bir diyeceğim yok, orasını bilemem. Ama kitapta yazdığına göre, doğrudur herhâlde. Kitaplar yalan yazmayacağına göre? Eski zamanlarda bizim bilmediğimiz bir sürü şey olmuş. Hem de yabancı ülkelerde. Ama ben, Sigurlinni’nin nasıl yapıldığını çok iyi biliyorum. Bak sana da anlatayım.

“Steintor denen alçak, gücü sadece bir kadına yeten o pis adam, annemin yatağına girdi. Ben onu kovalayınca da, annem gitti onun yatağına girdi. Şimdi bu Tanrı’nın inayeti mi sence?”

“Bütün dünyayı annene bakarak yargılayamazsın, yavrum. Tanrı da, herkes de biliyor, annen zayıf karakterli biri. Onun hakkında konuşmak istemem, ama doğrusu bu. Yine de severim kendisini. Doğru yoldan sapanlara karşı sevgi dolu, hoşgörülü davranmamız gerekir. Ben elimden geleni yapmaya çalıştım. Geçen sene enstitüden bebek için hediyeler gönderttim. Övünmek gibi olmasın, ama hepsi de Bogesen’in dükkânından alınmış yepyeni şeylerdi. Marbud’daki o perişan, harap evde ne kadar işinize yaradılar, bilemem. Her tarafından yağmur, rüzgâr girer o eve çünkü. Evet, Tanrı’nın gözünde zengini de, yoksulu da birdir. Doğru yoldan sapanlar bile. Tanrı onların da çocuklarına can verir, tıpkı diğerlerine verdiği gibi.”

Bu sözler, küçük kızın bir kulağından girip öbür kulağından çıkıyordu. Kendi düşüncelerine takılıp kalmıştı.

“Kardeşimin bütün gün ağladığı yetmiyormuş gibi, tam yatma zamanı da başlıyor bağırmaya, sabaha kadar susmuyor. Annem onu mutfakta bir çuvalın üzerinde yatırıyor, biraz daha sıcağı orası çünkü. Bazen iniltiye dönüyor bağırması. Azmış kediler gibi miyavlıyor sanki. Annem onu sakinleştirmeye çalışıyor, kucığında sallıyor, ninniler söylüyor, pırpırlıyor, ama işe yaramıyor. Yaramazlık ettiğinden değil bağırması elbet, zavallının bir derdi var, hasta. Deri veremi olmuş diyorlar.

“Sonra, bu kış üç ay boyunca bir damla süt alamadık. İnek de Noel’de yavruladı. Dükkânda biraz hesabım var, ama bir kuruşunu vermiyorlar. Annemde zaten hiç para yok. Ölüyorum, dese, bir mendil bile alamaz. Steinunn Nineyle Eyjelfur desen, tırnaklarıyla kazıyarak kazandıklarının hepsini çocuklarına gönderiyorlar. İki çocukları var, ikisi de evli, sürüyle çocukları var.

“Onlar da hastalıkla uğraşüyor, elbet. Deri vereminden ölmüş çocuklardan biri. Tanrı Adem Peygambere, İbrahim Peygambere, Nuh Peygambere ve başka ülkelerdeki bir sürü insana çok yardım etmiş olabilir, ama burada olanlar bunlar, işte.”

“Annen hakkında kötü konuşacak değilim, zavallı. Ama biraz gayret etse... Hayat bir oyun değil ki, Tanrı düzenler her şeyi. Herkese hak ettiğini verir. Annen de eski hayatının bedelini ödüyor şimdi. Gayret etmeden, çalışıp çabalamadan mutluluğu hak edemez insan. Sen de bir gün büyüyecek, kendi hayatını kuracaksın. O gün geldiğinde, bu sözümü hatırla, yavrum. Tanrı, insanların ona karşı gelmelerini affetmez.”

“Olabilir. Ben daha çok küçüğüm. Bir şeyden anladığım yok. Ama bildiğim bir şey var ki, Tanrı’nın bana kızması için hiçbir sebep yok. Beni sevmemesi, benden intikam alması için bir sebep yok, ben O’na bir şey yapmadım ki. Dükkândan paramı alamıyorum. Karşılığında mal da vermiyorlar. Reşit olmam gerekiyor. Buna ne hakları var? Kendi paramla elbise almak istiyoy-

rum ben. Bogesen'in evinden gelen süprüntülerle dolaşmak hoşuma mı gidiyor? İnsanlar hemen anlıyor, o elbiselerin nereden geldiğini. Herkes bana bakıyor. Düşündüğüm, değer verdiğim insanlar beni önemsemiyor. Neyse ki, değer verdiğim kimse de kalmadı artık. Ben de herkes gibi güzel giyinmek istiyorum. Kendini başkalarından üstün sananlardan öğreniyorum. Köpek kadar değeri yok hiçbirinin gözümde. Benden üstün olduğunu düşünen herkesin suratına tükürürüm!"

"Tanrı yardımcın olsun, çocuğum." Herborg, kızın feveranı karşısında dehşete kapılmıştı. "Bir çocuğun aklından böyle çirkin şeyler geçmesi olacak iş mi? Seni hep aklı başında bir kız olarak bilirdim Salkacığım. Alli sana öğretmenlik yaparken, ne kadar çabuk kapmıştın her şeyi. Daha dün, okul müdürü senin yaşına göre çok zeki olduğunu söylüyordu.

"Şimdi de gelmiş, bana saçma sapan şeyler anlatıyorsun. Dinimizce uygun değil, bu düşündüklerin."

"Umrumda değil," dedi kız, inatla. "Aptalın biri olabilirim, buraya ilk geldiğimizde herkes bana aptal dedi zaten. Ama zeki geçinenleri de gördük. Zenginlerin edepsiz oyunlarına alet oluyorlar, bizden geri kalır yanları yok onların da."

"Kimi kastediyorsun sen? Açık konuş, yavrum."

"Hiç kimseyi. Kendi kendime söyleniyorum işte. Kimse beni anlamıyor, hiç kimse. Zaten ben de bir hiçim, bir orospunun kızıyım, mahallede arkamdan böyle bağırırlardı hep küçükken. Ne çok eğlendiler benimle, hepsine iyi eğlenceler diliyorum. Ben kal kayım artık. Sizi de rahatsız ettim. Neden geldiğimi de bilmiyorum, gelmeseymişim keşke."

Pek de gitmek istemiyordu aslında. Kahve hazırdı bile, Herborg onu sakinleştirip kalmaya ikna etti. Sonra kalkıp fotoğraf albümü getirdi, Salka'nın kucağına bıraktı. Sıkıcı konulardan uzaklaştırmak istiyordu kızını. Salka, albümün sayfalarını çevirmeye başladı. Herborg, kızın büyük bir derdi olduğunu anladı.

Fotoğraftaki insanları anlatmaya başladı. Küçük kız, büyük bir ilgiyle fotoğraflara bakıp kadını dinlemeye koyuldu. Adının Sol-veig olduğunu öğrendiği, Alli'nin ölmüş annesinin fotoğrafına bakınca, birden kendine geldi.

Kadının sadece başı ve omuzları görünüyordu fotoğrafta. Danimarka tarzı giyinmiş, çok güzel bir kadındı. Derin ve yumuşak bakan gözleri vardı. Öte yandan da, bir ciddiyet, bir hüzün, gizemli bir şeyler vardı bu bakışlarda. Salka Valka, sanki bu kadını yıllardır tanıyor gibi hissetti. Kardeşi Herborg'dan daha yumuşak bir yüzü vardı, ama birbirlerine çok benziyorlardı. Fotoğraftaki bu derin bakışlı, hüznünü bile asaletle taşıyan kadın, Arnaldur'un, mavi dağlar ardında kaybolan annesiydi demek.

Küçük kız başını kaldırdı.

“Öldüğü kesin mi?”

Herborg kızın yüzüne dikkatle baktı.

“Neden sordun?” dedi soğuk bir sesle.

“Hiç.” Kız şimdi, düştüğü durumdan kurtulmaya çalışıyordu. “Belki de sadece yok olmuştur.”

“Bu çılgınca fikirleri kim soktu aklına senin?” diye sordu Herborg. Sesi sert çıktı bu sefer. Kalkıp çocuktan birkaç adım uzaklaştı, ellerini beline koyup soran gözlerle bakmaya başladı.

“Hiç kimse,” dedi kız. Kıpkırmızı kesildi suratı. “Saçmaladım işte. Fotoğraf öyle canlı ki...”

“Ben biliyorum, Arnaldur dolduruyor senin kafanı bu zırvalarla. Bunları orada burada konuşmamasını kaç kere söyledim. Saplanıp kalmış bu düşünceye, büyüdükçe hafifledi biraz tabii. Annesi öldüğünde o çok küçüktü, sakladık ondan. Ne zaman anlattı bunları sana?”

“Ben onunla konuşmuyorum. Beni tanımıyor bile artık. Ben de onu sildim.”

Kızın ağzından başka laf alamadı Herborg. Salka, bir başka fotoğrafı gösterdi.

“Bu kim?”

“Björn, Arnaldur’un babası,” dedi kadın. Bir an fotoğrafa baktı. “Yeniden evlendi. Hah, su kaynadı nihayet.”

Fincanlara kahve koydu. Bütün evi kahvenin taze kokusu sardı. Küçük kız, bu yakışıklı adamın fotoğrafına bakarken mest olmuştu. Adamın gözlerindeki yaşam enerjisi, kızın içine işlemişti. Arnaldur da babasından almıştı demek o uzun çenesiyle biçimli ağzını. Devrik yakalı bir gömlek giymiş, ceketinin yakasına da çiçek ilıştirmişti.

“Ne iş yapıyor?” diye sordu Salka.

Herborg elindeki işi bırakıp kızın yanına döndü. Bembeyaz, güçlü parmaklarıyla fotoğrafa dokundu.

“Ne güzel gözleri var, değil mi? Ya ağzı? Ağzının kenarındaki çizgilere bak. Ne kadar keskin! Onun çok hoş bir yanı daha var, ama fotoğraftan anlaşılmaz, tabii. Sesi... Çok güzeldir. Ne iş yaptığını sormuştun. Her işi yapabilecek biridir o. Çenesindeki gamzeyi gördün mü? Herkes o gamzeye hayrandı.”

“Gamze mi?” diye sordu kız şaşkınlıkla.

“Aman, neyse... Delirdim herhâlde. Ne biçim konuşuyorum ben böyle...”

Kahveleri getirmeye mutfaka gitti Herborg.

“Kimseye söylemem,” dedi kız, samimiyetle.

“Neyi söylemeyecekmışsin?” dedi kadın öfkeyle. “Ne saçmalıyorsun sen?”

Albümü Salka’nın elinden çekip aldı. Kızmış gibiydi. Konso-lun çekmecesine kilitledi sonra.

Hava kararmıştı. Mutfakta küçük bir lamba yanıyordu, ama odaya kadar gelmiyordu ışığı. Birden, Arnaldur’u fark ettiler. Onlar duymadan eve gelmiş, muhtemelen konuşmalarını da duymuştu.

“Karanlıkta gizli gizli bizi mi dinliyordun sen? Hayalet gibi evin içinde dolaşacağına, geldiğini niye haber vermiyorsun?” diye sordu Herborg.

“Ben gidiyorum,” dedi Salka bu arada. “Hoşça kal.”

“Ne oluyor size kuzum? İkiniz de delirdiniz herhâlde! Sana kahve yapmıştım Salvör, içmeden gidersen çok ayıp edersin. Arnaldur, sen de gel bakayım, Salka’ya hoş geldin, de. Saçmalamayı da bırak. Herkes senin insanları görmezden geldiğini, kimseyle konuşmadığını söylüyor. Hâlbuki ikiniz ne güzel anlaşırdınız. Oturup kahvenizi için şimdi, maymunlar sizi.”

Arnaldur mutfağa geldi. Yüzü solgundu, çok ciddi görünüyordu. Küçük kız, onun gözlerine bakamadı. Yakalı bir gömlek giymiş, kravat takmıştı. Saçlarını da kestirmiş.

Selamını almadı kız. Taburesini çevirip sırtını ona döndü. Herborg durmadan konuşuyordu.

“Ne biçim tıraş o öyle? Turp gibi olmuş kafan. Hortlağa dönmüşsün. Dün gece neredeydin sen bakayım? Bu gece evden dışarı adımını atmayacaksın, anlaşıldı mı?”

“Tamam, anladık!” Arnaldur’un sabrı taşmıştı. “Rahat bırak beni!”

“Teyzene karşılık verecek kadar büyüdün, öyle mi? Gel, uslu bir çocuk ol da Salka’yla sohbet et biraz. Çok canı sıkılıyor. Herkes ona kötü davranıyormuş, hiç arkadaşı yokmuş. Sen de konuşmuyormuşsun onunla.”

“Yanlış duymadıysam, hakkımda bir şeyler anlatıyordun ona. Başkaları hakkında da. Hem, ben onunla konuşmuşum, konuşmamışım, umurunda değil ki. Geçen gün dükkânda bana ne dedin Salka? ‘Senle konuşmayacağım,’ demedin mi? Ne yaptırısam artık... Sana karşı kibar davranmaktan başka ne yaptım ben sana?”

“Senle konuşmuyorum ben,” dedi Salka. Kahve fincanı elinde, sırtı hâlâ Arnaldur’a dönüktü.

“Nedir derdiniz sizin?” diye sordu Herborg, şaşkınlıkla gülererek. “Aşık mısınız, yoksa?”

“Asla! Hayatta, mümkün değil! Biz mi aşık mıyız? Olacak şey değil!” diye telaşla karşı çıktı Salka.

“Ben de aynı fikirdeyim,” dedi oğlan, kışkırtmak ister gibi. “Doğrusunu istersen, erkek pantolonuyla dolaşan bir kızdı hoşlanmam mümkün değil zaten, şaşkın budala, sen de. Doğru dü-rüst bir etek giyseydin, belki bir şeyler olurdu.”

“Tabii, bir de kürklü manto giyip kendime içki getirtseydim, tam olurdu değil mi?”

Arnaldur birden kıpkırmızı kesildi. Suratı seğirmeye başladı. Kontrolünü kaybetmiş, öfkeden çılgına dönmüştü.

“Şimdi anlaşıldı, neden buraya geldiğin, kahrolası küçük cadı seni. Arkamdan konuşmaya, aileme yalan yanlış dedikoduları anlatmaya geldin değil mi? Armut dibine düşer işte, insanın se-ninki gibi bir annesi olursa... Annenin nişanlısıyla çocukken ne-ler yaptığını herkes biliyor.”

“Arnaldur, yeter. Terbiyesizlik ediyorsun. Dayağı hak ettin ar-tık.”

Oğlanın bu sözleriyle Salka, dayak yemiştten beter oldu. Bütün bedeni, baştan aşağı sarsılarak hıçkırmaya başladı. Elindeki fincan yere düştü, üstü başı kahve oldu. Fırlayıp kalktı yerinden, mutfağın ortasında dikilip kaldı. Gözünden yaşlar boşanıyor, su-ratı öfke ve utançla kasılıyordu. Arnaldur, onun gözünde insan kılığına girmiş korkunç şeytanın biriydi o anda. Hakkında nasıl da yanılmıştı! Bunu şimdi anlıyordu.

“Annemin başına kötü şeyler gelmiş olabilir! Üzerine bir elbi-se alacak parası bile yok belki...”

Daha fazla konuşacaktı, ama çoktan kapıdan çıkıp bahçeye varmıştı.

“Salka!” diye seslendi Herborg. Ama kız, bahçe kapısını çar-parak, gecenin karanlığında kayboldu.

ON ALTINCI BÖLÜM



Köye bir yabancı gelmiş! Yeni yıldan beri, köylüleri bu kadar heyecanlandıran bir haber duyulmamıştı. Uzun, durgun, yeknesak kış günleri boyunca birbirlerinin suratını görmekten usanan köylülerin, adamakıllı kavga etmeye bile mecali kalmamışken, ancak birbirlerinin sivilceleriyle, siğilleriyle eğlenirken, nereden çıkmıştı bu haber böyle? Haberi duyanlar, hemen en kibar hâllerini takınır bir anda. Küçük yerlerde görgü kuralları hemen unutuluverir çünkü. Yolda şapkalar çıkar, selam verilir, yabancıyla karşılaşınca. Tanışılır, ailesi, köyü ziyaret sebebi, oturduğu yerde de çok balık çıkıp çıkmadığı sorulur. Çocuklar, yol kenarında dizilip parmakları ağızlarında, şaşkınlık içinde, nefes bile almadan yabancıyı izler, bakışları yabancıya kenetlenmiş, hipnotize olmuş gibi bakakalırlar. Paramparça olmuş ayakkabıları artık parmaklarına batmaya başlayana kadar öylece hareketsiz dururlar.

Salka Valka da, bir gün okula giderken rastladı bu yabancıya. Tıpkı Bogesen tarzındaki insanlar gibi, o da yürüyüşe çıkmıştı. Üzerinde gri, uzun bir palto, başında geniş kenarlı bir şapka vardı. Elinde de bir baston. Yürürken, ara sıra durup çevresine bakıyordu. Nedendir bilinmez, adam Salka'ya hiç yabancı gelmedi. Güven veren bir hâli vardı. Galiba gülümsedi de Salka'ya. Sanki onun bütün sırlarını biliyormuş gibi, merakla baktı kızın yüzüne. Salka utandı, suratını al bastı. Koşarak kaçtı yabancıнын yanından. İyice uzaklaşana kadar da arkasına bakamadı. Sonunda

dönüp baktığındaysa, adam onu çoktan unutmuş, başka şeylerle meşguldü. Hay Allah, nasıl da heyecanlanmıştı Salka öyle? Kim-di ki bu adam?

Yabancı'nın kim olduğunu öğrenmesi çok zaman almadı. Okulda, balıkhanede hep bu konu konuşuluyordu. Adamın adı Björn Björnsson'du, Arnaldur'un babası. Salka şimdi anlamıştı, bu yabancı'nın ona neden bu kadar tanıdık geldiğini. Çenesinde gamzesi vardı.

Güneyden gelmişti. Bir sürü değişik iş yapmış, dünyanın malına sahip olmuştu. Tıpkı Johann Bogesen gibi, onun da denizde olsun, karada olsun, sürüyle malı mülkü vardı. Jon Dedeye, Arnaldur'un yemek paralarını ödediğini duyunca, kimse şaşırmadı. Köylüler, Björn'ün neden geldiğini anlayamadılar. Kayın-pederinin evinde kalıyordu adam. Herborg, her Allah'ın günü dükkâna geliyor, baharat, tarçın, reçel, şekerleme, kakule alıp duruyordu. Kof mahallesinden kızartma ve yemek kokuları yayılıyordu sabahtan akşama kadar. Aksi, her şeye söylenip duran Jon Dede, bu beklenmedik seçkin misafire karşı çok kibar davranıyor, hiç söylenmeden, ne lazımsa raflardan indiriyor, cenaze mas-rafları konusunu ise, ağzına almıyordu.

Bazılarına göre, Björn Björnsson, Kof mahallesini satın alıp, orada bir çiftlik kuracak, en az Bogesen'in evi kadar güzel bir de ev konduracaktı. Güneyde bir fabrikaya ortak olduğu da söyleniyordu. Orada üretilen trol tekneleri için bir yer tutacaktı güya Oseyri'de. Johann Bogesen'in servetini katlayacağına inanıyordu herkes. Kimileri de, birkaç yıl önce gelen şu Alman gibi, dağlarda altın arayacağını duymuştu. Onun gibi bir adamın ne yapacağı belli mi olurdu?

Kışın sonlarına doğruydu, o sıkıcı pazar akşamlarından biri. Birden, şiddetli bir rüzgârın çıktığı, yağmurun başladığı, bazen dolu bile yağdığı o akşamlar. Böyle zamanlarda, bütün halici gri bulutlar kaplardı. Köyün yolları delik deşik olur, erimiş kar, çamurla karışır, balçık hâlini alırdı. Köylülerin tek derdi, tabanları

delik botları yüzünden sıırıslıkla olan ayakları olurdu. Çamura bulanmış kar birikintileri yağmurla erir, kayaların arasına doğru akardı. Böyle akşamlarda, balıkçı kulüpleri kasvetli bir havaya bürünürdü. Fırtınanın vurduğu kulüpler harap olur, bu ıssız kıyılardaki sefaleti, çocukların kir pasak içindeki, ağlamaktan ve lapa yemekten morarmış suratlarını, yorgunluktan esneyen köylüleri yansıtırlandı. İşte böyle akşamlardan biriydi.

Arnaldur mutfak kapısında beliriverdi. Mavi takımı, yakalı gömleği vardı üzerinde. Şapkasını çıkarıp “İyi akşamlar,” dedi, gayet ciddi idi.

“Salvör, seninle konuşabilir miyiz biraz?”

Sanki mutfakta Salka’dan başka kimse yoktu. Küçük kız, Arnaldur’la konuşmamaya yeminliydi. Salka hiç kimseyi, Arnaldur’u sildiği gibi silmemişti. Ne aklındaydı artık, ne de kalbinde. Sadece kavga ettikleri için değildi bu dargınlık. Oğlanın babasını yolda gördüğü günden beri, Arnaldur’la aralarında dünyalar vardı. Bir kere kendisi anasız, babasız, beş parasız, kılık-sız ve pasaklıydı. Delikanlının zenginlerin uşağı olduğunu söylemişti Salka, ama şimdi anlıyordu ki, ortada uşaklık eden falan yoktu. Böyle bir babası olunca insan, doğrudan üst sınıfa atlandı zaten. Onunla asla, ama asla konuşmayacaktı bir daha. Yine de, oğlan konuşmak istediğini söyleyince, sandalyesinden fırlayıvermişti hemen.

“Sahile gidelim mi?” diye sordu Arnaldur.

Ona haddini bildirecek bir şeyler söylemek istedi Salka. Ama onları ayıran nefretin sonsuza kadar bitmeyeceğini anlamasını sağlayacak o ağır, kırıcı sözleri bulmasına fırsat kalmadan, oğlan diyeceğini dedi.

“Sana veda etmeye geldim. Gidiyorum buralardan.”

Bahçede kalakaldı Salka. Delikanlının yüzüne baktı.

“Gidiyor musun? Nereye?”

“Güneye.”

Bu cevap içini yaktı Salka’nın. Bir zamanlar, çocukluk düşle-

rini süsleyen umudun diğer adıydı Güney. Hayat ona acılar yaşatmadan çok önce, annesiyle kendisi, ‘sadece iki kadın’ olmadan önce hayalini kurduğu yerdi orası.

Arnaldur’un cevabıyla bütün hayalleri, umutları denizin dibine batmıştı sanki. Kızıldeniz’in yuttuğu Mısırlılar gibi. Bu sırada, sağanak yağmur başlamıştı. Çok geçmeden, doluya çevirdi.

“Bana ne, nereye gidersen git.” Salka duygularını gizlemeyi iyi becermişti. Hayat bize ilk önce bunu öğretmez mi zaten? Kalbimiz kırılmasın diye kendimizi savunmayı?

“Sana çok kötü davrandım, biliyorum,” dedi Arnaldur. Zar zor konuşuyordu. “İnsanın içine şeytan giriyor bazen.”

Küçük kız cevap vermedi. Kendini çok kötü hissediyordu. On üç yaşında olmak çok sıkıcı gelmeye başlamıştı. Arnaldur’a kızgın olduğunu sanmıştı, ama şimdi anlıyordu ki, duyduğu şey korkuydu, ondan kaçıp saklanmak istegiydi. Sahile inmişlerdi. Sağanak yağmur altında, iliklerine kadar ıslanmışlardı. Çok geçmeden, iri dolu taneleri denizi dövmeye başladı. Delikanlı ceketinin yakasını kaldırdı. Uzun paltolardan giyecek kadar sınıf atlamamıştı daha.

“Şurada bir kaya var,” dedi kız. “Altına sığınabiliriz. Ben bazen giderim.”

Salka önde, Arnaldur arkada, koşarak gidip kayanın altına sığındılar. Bir süre sessizce oturup sahildeki çakıl taşlarını döven doluyu seyrettiler. Dolu, kara döndü önce, sonra tekrar yağmur yağmaya başladı.

“Salka,” dedi oğlan. “İçimdeki şeytan bana hükmediyor bazen. Bazı geceler yatağıma geliyor. Benimle eğlenip gülüyor. Aklıma sokmak istediği bazı düşünceler var. Sana söyleyemeyeceğim kadar iğrenç şeyler yaptırmak istiyor bana. Neye benzediğini anlatsam da anlayamazsın.”

“Saçmalama!” dedi kız, onun yüzüne bakmadan. “Hepsini uyduruyorsun. Mavi dağların ardında kaybolan kadını da uydurdun. Annen hakkında uydurma bir hikâye anlattın. Çok güzel bir

yere gittiğini sanıyorsun onun, ama hiç de öyle değil. O da herkes gibi, öldü işte. Küçükken inanmıştım attığın palavralara. Ama artık doğrusunu biliyorum.”

Söylediklerine kendi de şaşıtı. Arnaldur’la yalnız kaldığı hâlde, bu şekilde konuşabilmesine.

Delikanlı, inandığı bir şeye saldırıldığı için hemen savunmaya geçti. Gözleri çakmak çakmak oldu. Sesini kontrol edemiyordu.

“Salvör,” dedi. “Biri senin aslında var olmadığını söylese? Var olduğun düşüncesinin uydurma olduğunu söylese? Uydurma olsun, olmasın, burada seninle oturup konuşmuyor muyum? Herborg’un, söylediklerimin yalan olduğunu anlatıp durması da tıpkı buna benziyor işte. Ben ne dediğimi iyi biliyorum. Bilinçli, ya da bilinçsiz. Beni kimlerin yok etmek istediğini de, beni onların pençesinden kimin kurtardığını da biliyorum.”

“Gördüğünü söylediğin o şeyler umrumda değil. Eve gidiyorum ben. Üşüdüm. Sana da iyi yolculuklar. Hoşça kal.”

Ayağa kalkıp kayanın altından çıktı Salka. Tam eve doğru koşmaya başlayacaktı ki, Arnaldur kızın yolunu kesti.

“Ben sana yaklaşmaya çalışırken, bu yaptığın hiç yakışmıyor. Diyeceklerimin yarısını bile duymadın daha. Bekle. Augusta’yla yaptıklarım çok yanlıştı, biliyorum. Ama ona içki götürmekten ileri gitmedim. Benimle alay etti, aşağıladı, bana pinti, dedi. Onu iyi bir kız sanmıştım, meğerse gerçek yüzü çok farklıymış. Zaten gittiğim falcı da ondan uzak durmamı söyledi. Gelip senden özür dilememi.”

“Falcıymış! Ne anlatıyorsun sen?”

“Olacakların hepsini söyledi bana. Babamın gelip beni Güneye götüreceğini, her şeyi. Koruyor da beni.”

“Ne Gusta’n, ne de falcın umrumda. Emin ol, hiç ilgilenmiyorum. Bana ne olduğumu kendi ağzınla söyledin sen, bunu ölene kadar unutmayacağım.”

“Bak, yeniden arkadaş olalım, diye geldim sana. Neden bu kadar kızgınsın hâlâ? Daha on üç yaşındasın, bense on beş. İkimiz

de çocuğuz. Dur, gitme. Öyle de bakma yüzüme. Salka, bak sana veda etmeye geldim. Belki bir daha hiç görüşemeyeceğiz. Güneye gidiyorum. Babam beni üniversiteye yollayacak. Öğrenci olacağım, yurt dışına çıkacağım. Belki bir daha İzlanda'ya hiç dönmem. Bak, sana bir şey getirdim. Bunu sana vermek istiyorum, çünkü sen herkesten başkasın. Küçükken, gözüm senden başkasını görmezdi, Salka, sen hep kendi başına buyruktun. Gece yaralarına kadar boğuşup güldüğümüz günleri unuttun mu?”

Cebinden, gümüş bir madalyon kolye çıkarıp Salka'ya verdi.

“Ne yapayım ben bunu?”

“Annemindi. İçinde benim küçüklük fotoğrafım var.”

Salka, elindeki değerli kolyeye şaşkınlıkta baktı. Avucunu yumdu, yağmurda ıslanmasın diye. Hiç bu kadar değerli bir hediyeye almamıştı. Bir an, Arnaldur'a baktı. Onun derin, hayalperest gözlerine. Bu gözler, onu dünyadaki bütün insanlardan ayırıyordu. Sonra elini uzattı.

“Teşekkür ederim,” diye fısıldadı.

Ne yapacağını bilemedi.

Koşarak oradan uzaklaştı.

Hayatta hiçbir ayrılık, ilki kadar insanın içine işlemez. İlk aşk da, gerçek olandır. Sonraki aşklar da, ayrılıklar da, ilklerin taklitleri, ya da yansımalarıdır.

“Yatmıyor musun Salka? Geç oldu,” dedi Steinunn Nine. Yatma zamanı gelmişti, ama Salka mutfakta oturmuş, kitap okuyormuş gibi yapıyordu. Posta vapuru limana girmemişti daha. Düdüğü de duyulmuyordu. Sis yüzünden gecikmişti herhâlde. Herkes yattıktan sonra, Salka kahverengi yün kazağını giyip köye indi. Neredeyse gece yarısı oluyordu.

Yanlarında yükleriyle, limanda vapuru bekleyen birkaç kişi vardı. Örtülerden denkler yapılmış, iplerle kutular bağlanmıştı. Yoksullar kilitli valizler kullanmazdı çünkü. Çevre köylerden gelmişlerdi besbelli. Güneye gidip ya iş arayacak, ya da doktora görüneceklerdi. Şimdilik başka kimse yoktu bekleyen. Vapurun

her an yanaşacağı, yarım saat kalacağı duyuruldu. Sağanak yağmurla birlikte esen rüzgâr, insanın iliklerini donduruyordu. Bütün köy uykudaydı. Tek bir pencerede bile ışık yoktu. Bogesen'in motorlu teknesi, çalışır hâlde rıhtımın ucunda bekliyordu. Yolcuları vapura götürecektir, dönerken de postayı alacaktı. Teknenin güvertesinde bir fener yanıyordu. Salka, gecenin ayazında, motordan gelen ılık yağ kokusunu, hoş bir kokuyu çeker gibi içine çekti.

İnsanın kalbinden geçenlerle dondurucu gecenin arasında bundan başka da ortak bir yan yoktu. Yağmur hızlanmıştı, ama kız umursamadı. Kaçır sığınacak bir yer de aramadı. Olduğu yerde dikilmeye, yağmur altında ıslanmaya devam etti. Yağmur damlaları saçlarından süzülüp boynuna, sırtına iniyordu. Parmakları soğuktan uyuşmuştu, ama önemsemedi. İki de kadın vardı yanında. Atkılara sarınmış, kımıldamadan bekliyorlardı. Bu havada bekleyip duran, bütün köy mışıl mışıl uyurken uzun bir yolculuğa çıkmak üzere olan insanların mutlu olması beklenemezdi. Çiğnedikleri tütünden bir zevk alamıyorlardı, gidecekleri yerde mutlu olmayı bekliyorlardı.

Upuzun çizmeler giymiş kir pas içinde bir adam, baş güverteden eğilip havanın durumuna baktı. Değişen bir şey yoktu, yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu işte.

"Bu soğukta ne dikiliyorsun orada, ufaklık!" diye seslendi adam Salka'ya. "Azarı yiyeceksin şimdi!"

"Yolcumu uğurlayacağım," dedi kız. Burnundan sarkan yağmur damlasını koluyla sildi.

"Şu bostan korkuluklarına söyle de güverteye gelsinler. Orada dururlarsa donacak hepsi soğuktan."

İçeride ateş yakmışlar, ateşin üzerine demliği koymuşlar, suyun kaynamasını bekliyorlardı. Kahve yapacaklardı herhâlde. Adamlardan birkaçı ranzalara uzanmış, denizden, balıktan sohbet ediyordu. Elleri çatlamış, uykulu, huysuz bir genç, kahve yapmakla meşguldü. Kadınları ranzalara oturttular. Tayfa onları biraz neşelendirmek istedi, ama hepsi de cenazeden çıkmış gibi su-

ratsızdı. Gençten bir kadın, ağlamış gibiydi sanki. Herhâlde üşüt-müştü. Gözleri de şaşıydı. Daha yaşlı olan kadınınsa dişi ağrıyor-du. Salka, merdivenin bir köşesine büzülüp mümkün olduğunca dikkat çekmemeye çalıştı. Önünde, deri bir pantolon giymiş, iri kıyım bir adam vardı.

Çok geçmeden, taze kahve geldi. Kaynar kaynar, mis kokulu, kocaman fincanlarda. Yanında da bol bol şeker vardı. Aman ya Rabbi! Ne lezzetli bir kahveydi bu böyle!

Gemicilerden biri, Güneyde oturan bir polis hakkında bir hikâye anlatmaya başladı. Adam, Fransız teknelerine giderek, onlardan balık kafaları isteyip duruyormuş. Ama Fransızlar, onun dilinden anlamıyorlarmış. Öylesine bir hikâyeydi işte, ama dişi ağrıyan kadın duramadı, gerçek olamayacağını söyledi an-latılanların. Şaşı olan da, gülmek için başını öte yana çevirdi. Ardından kaptan aldı sazı eline. Teknenin penceresi kırıldı diye, tüm mürettebata iki gün iki gece eziyet eden bir kaptanı anlat-maya başladı. Kahve servisi devam etti. “Çekinmeyin! İstedіği-niz kadar için!”

Biraz sonra, posta vapurunun düdüğü duyuldu. Herkes fin-canlarını bitirdi, hikâyeler kısıdan kesildi, bütün güzellikleri de kayboldu bu yüzden. Herkes ayaklandı. Denizden mavimsi bir ışıık yükseliyordu. Yeni bir günün doğuşuydu bu.

“Herkes hazır mı?” diye bağırdı kaptan. Sonra da Salka’yı ka-raya çıkardı. Onun teknede işi yoktu çünkü.

Kız tam iskeleye çıkarken, vapuru kaçırmak üzere olan iki yol-cu koşarak geldi.

“Bekleyin!” diye bağırdı Björn Björnsson. Tekne hareket et-miştii bile.

“Çabuk!” diye seslendi teknedekiler. Baba oğul valizleriyle bir-likte tekneye biner binmez, uzaklaşmaya başladılar. Kimse Salka Valka’yı fark etmedi.

Arnaldur gemi direğinin dibinde, ışığın altında dikiliyordu. Yeni bir palto vardı üzerinde. Salka onun yüzünü tam seçemi-

yordu, ama sanki karada bir yerlere bakıyormuş gibi geldi. Bütün köy zifiri karanlıktı oysa. Tanrı korumuştı Salka'yı da, kimse görmemişti onu bu saatte buralarda. Ya Arnaldur görseydi? Daha on üç yaşındaydı, bu saatte dışarılarda gezdiğini görse, ne düşündü?

Ama sonra düşündü kendi kendine. Ne fark ederdi ki? Ona okuma yazmayı öğreten Arnaldur'du. Okumak için yurt dışına gidiyordu, büyük adam olacaktı. Belki bir daha onu hiç göremeyecekti. Geri dönüp iskelenin ucuna kadar gitmeyi, son kez ona veda etmeyi geçirdi içinden. Tekne o kadar da uzaklaşmamıştı nasılsa. Tam o sırada, geniş bir etek giymiş, sırtında şalı, zavallı bir kadının iskeleye doğru ilerlediğini gördü. Arnaldur'a veda etmek isteyen biri daha mı vardı? Kadın da onu görmüştü. Koşarak uzaklaştı hemen. Salka nedense, Herborg olabileceğini düşündü kadının. Ama o böyle kılıksız çıkmazdı ki sokağa. Hem ne diye kaçsındı ki onu görünce? Hayal mi görmüştü yoksa?

Bu arada tekne iyice uzaklaşmıştı. Arnaldur artık yoktu. Gitmişti. Belki bir daha hiç dönmeyecekti. Gidenler hiç dönmezdi zaten.

İKİNCİ KISIM

ÖLÜM

ON YEDİNCİ BÖLÜM



Bahar... Gencine de, yaşlısına da mutluluk getirir. Baharda uyanır, canlanır her şey. Güneş bütün cömertliğiyle ısıtır dünyayı.

Sigurlina Jonsdottir, küçük oğlunu bahçeye, Güneye bakan duvarın dibine çıkarıp güneş banyosu yaptıırıyordu artık. Sapsarı, cansızdı bebeğin yüzü. Yaşlılar gibi kırış kırış olmuştu. Gözleri, yüzüne göre kocamandı. Kaşları şişmişti. Masum yavrunun çektiğı acı, gözlerinden okunuyordu. Ama annesiyle birkaç gün güneş banyosu yapınca, dili çözölmeye başladı. Önce hafiften mırıltılar çıkarıyordu. Sonra zamanla, annesinin de ilgisi ve sevgisiyle, sesi çıkmaya başladı. Acı dolu gözlerini güneşe çevirip “Aaaa!” diye ses çıkarmaya başladı.

Eyjelfur, tökezleyerek bahçeye çıktı, “Günaydın,” dedi. Bebekteki değışikliği o da fark etmişti.

“Çektiğı eziyet yeter artık. Tanrı onu sağlığına kavuşturacak galiba,” dedi kadın.

“Belki,” diye cevap verdi Eyjelfur. Görmeyen gözlerini dosdoğru güneşe dikti.

“Tanrı başkalarının günahları için masumlara acı veriyor. Tanrı’nın kendisi hiç acı çekmiyor ama, günahı yok çünkü,” diye devam etti Sigurlina.

“Peh!”

“Tanrı’nın, bizi sınamak için acı çektiğini bilmese insan, bütün umudunu kaybeder herhâlde.”

Eyjelfur bastonuyla yeri yokladı, içeri girecekti.

“Bütün hastalıklar, murdarlıklar şeytandan gelir. On altı yıldır körüm ben, bak.”

Birkaç gün daha güneş banyosu yaptıktan sonra, bebek, annesine gülmeye başladı. Ne mutlu bir andı bu. Gözlerinde zayıf bir ışık belirdi yavrucağın. Güneş ona iyi gelmişti. Şairlerin öve öve bitiremediği güneş, yoksulların bedavadan tadabileceği tek nimettir. Sigurlina'nın da keyfi yerine gelmişti. Oğluna bildiği en güzel şarkıları söylüyordu. Güneşi yaratan Tanrı, Sigurlina Jonsdottir'i unutmamıştı işte, ne güzel! Onu da oğlu İsa'nın gölgesinde koruyordu. O kadar yapayalnız, değersiz, zavallıydı ki, Sigurlina'nın adı, Johann Bogesen'in defterlerinde bile geçmiyordu.

O yaz, Marbud'a bir adam musallat olmuştu. Akşamları evine dönerken hep aynı yoldan geçiyordu. Adamın, Cattlefolds'lu Jukke olduğunu söylüyordu mahalleli. Asıl adı, Jochaim gibi bir şeydi, ya da İncil'deki o kutsal isimlerden biri, işte. Tanrı'ya olan inancı tamdı, köye indikçe, Selamet Ordusunun toplantılarına katılıyordu. Yaşlı anne ve babasıyla, vadinin yukarısındaki evinde yaşıyordu. Sekiz yıldan fazladır yatalaktı annesi. Doksan yaşını geçmesine rağmen babasının sağlığı yerindeydi çok şükür. Adam kendisine Jukke dede dedirtiyordu, ama daha elli yaşlarındaydı.

Bazı akşamlar, Marbud'un önünden geçerken oyalanır, Sigurlina'yla havadan sudan konuşurdu. Her seferinde gevezelik edecek bir şeyler buluyordu.

Kısa boylu, tıknaz bir adamdı. Bir de kambur yürüyünce, boyu iyice kısalıyordu.

Kulakları kabuk bağlamıştı. Kızıl renkli bir bıyığı vardı, ağzının içine giren. Ayda bir iki kere ancak tıraş oluyordu. Boyuna enfiye çekiyor, orasını burasını kaşıyordu durmadan. Sık sık da öksürerek balgam çıkartıyordu. Sigurlina'yla konuşurken, elini pantolonunun içine sokuyordu hep. Balık gibi patlak gözleri vardı. Dişleri kısacık, sapsarıydı. Ağzındaki sakızın içinde kayboluyordu bu dişler.

Sigurlina onu görünce biraz beklemesini söyler, içeri gidip bebeğe bakardı. Uyuduğundan emin olunca da kapıya çıkıp adamlarla sohbet ederlerdi. Bazen de, herkes yattıktan sonra adamı içeri davet eder, kahveyle yağlı ekmek ikram ederdi. Adam bundan pek hoşlanırdı.

“Tabii, neden olmasın,” demişti adam bir gün. “Bedavaya yaparım senin için. Havalar iyice ısınsın, otlar da kurusun iyice, gelip toplayayım, demet yapıp atıvereyim bir akşam. Senin için yaparım, ne olacak.”

Sözünde de durdu. Bir sabah, Salka Valka balıkhaneye gitmek için hazırlanırken, mutfakta Jukke’yle karşılaştı. Bol şekerli kahvesini höpürdeterek içiyordu. Elindeki yağlı ekmeğe otlar bulaşmıştı. Suratına tütün parçaları yapışmış, kara sakalı uzamıştı iyice. Annesi, adamın taş kesmiş ayakkabılarını, yumuşasın diye suya basmıştı. Adamın üzerine titriyordu, bütün gece ot toplamıştı ne de olsa. Sigurlina’nın neşesi yerindeydi dün akşamki çalışmadan sonra. Ağzı kulaklarına varıyor, güldükçe bütün dişleri meydana çıkıyordu. Dudakları kırmızı kırmızı olmuştu, çekici bir sevimlilik gelmişti üzerine. Kış boyu, sabahlara kadar dualar edip beşik sallayarak harap olmasına rağmen, yine de kadınsı bir taraf kalmıştı onda. Jukke, av köpeği gibi kadından alamıyordu gözünü.

Salka Valka burnunu kibirle havaya dikip, kurumla yanlarından geçti, kapıyı çarparak çıkıp gitti. Günaydın bile demeden. Akşam eve geldiğinde gençliğinin de verdiği cüretle, annesinden hesap sordu.

“Bir yıla kalmaz, üçüncü çocuğunu da doğurursun. Yine Tanrı’nın ve insanların gözünde masum bir şey yaptığını söylemezsen ne olayım. Nasıl besleyeceksin, ne giydireceksin? Tanrı sana gücenmez mi? Herkes ne der? Her tarafından rüzgâr alıyor bu ev, nemden çürümüş artık. O da hastalanırsa ne yapacaksın?”

“Görüyorum ki, sen turp gibisin, Salvörcüğüm.”

“Bizi ilk fırsatta gönderirlerdi Kuzeye, geldiğimiz yere. Dua et de, ben idare ediyorum kendimi.”

“Artık seni tanıyamıyorum. Sesin bile yabancı. Öfkeyle dolusun, sinirlisin, hiç hoş olmuyorsun böyle yapınca. Sanki her şeyin sorumlusu benmişim gibi, yargılıyorsun beni bir de.”

“Önüne çıkan herkesle oynaşman Tanrı’nın mı suçu?”

“Kaderimi Tanrı çizdi benim,” dedi kadın, dindar bir tavırla. “Beni kadın olarak yarattıysa, buna karşı gelemem. Çocuğum ol-duysa, kendi rızamla mı sanıyorsun? Tanrı’nın hikmetinden sual olunmaz. Ben de bağıma bastım yavrumu, ne yapayım? Tanrı her şeyi bir sebeple yapar. Benim gibi yoksulların çocuk doğur-masında da bir hikmet vardır elbet. Biz küçücük aklımızla anla-yamayız Tanrı’nın işlerini. Babası bakmadı çocuğuna belki, Tan-rı o Steintor’u çekip aldı benim yolumdan.

“Kalsaydı, günah işlemeye devam edecektik. Senin için de aynı şey geçerli olacaktı. Tanrı şimdi yoluma başkasını çıkardı. İnancı, dürüst, efendi bir adam. Beni saf ve asil duygularla seviyor. Emin ol, bu adam ne bana, ne de sana terbiyesizlik etmeyecek. Malı mül-kü de var. Tanrı’nın da izniyle, evleneceğim onunla.”

“Hayırlı olsun, ne diyeyim,” dedi kız. “Kulakları kabuk bağla-mış, uyuz gibi kaşınıyor. Dişleri de simsiyah, sanki çamur yemiş.”

“Seni de göreceğiz, Salvörcüğüm,” dedi kadın.

Sustular.

Yeşil, mavi renkleri, serin rüzgârlarıyla yaz günleri geçip git-ti. Sonbahar gelmiş, hava değişmeye başlamıştı. Yine o bildik sert rüzgârlar esmeye, sağanak yağmurlar yağmaya başlamıştı. Köy-de, Sigurlina’yla Jukke’nin nişanlandığı dedikodusu almış başını gidiyordu. Bu sefer nefret yoktu, suçluluk yoktu, sadece aşk vardı. Romanlardaki gibi değildi belki, ama onlara acıyan gözlerle ba-kanlardan daha mutlu olduğu kesindi Sigurlina’nın.

Ayaklarının yere sağlam bastığını sananlar, düşmemeye dik-kat etmek zorundadır. Bir Pazar akşamı, Selamet Ordusunda bir eğitim toplantısı düzenlenmişti. Bu tür toplantıları o kadar sık yapıyorlardı ki, artık sıradan hâle gelmişti. Herkesin zayıf irade-li bir kadın olarak tanıdığı Sigurlina, her zamanki gibi yerini al-

mıştı. Hayattan aldığı bütün zevklerin bedelini ödemiş biri olarak. Onu saf ve asil duygularla seven, mal mülk sahibi nişanlısının yanında oturmuş, birbirinden güzel ilahilere eşlik ediyordu. Artık o da diğer namuslu kadınların arasına karışmaya hak kazanmıştı. Gururluydu.

Aynı anda, yamaçtaki evlerinden iki kişi çıktı, kapılarını son defa kilitleyip sahile yollandı. Erkek olan, omuzları çökmüş bir ihtiyardı. Aşınmaz kumaştan, parlak bir takım giymiş, gri bir kravat takmıştı.

Suratı asıktı. Kısa adımlarla yürüyor, sırtındaki çanta yüzünden gittikçe kamburlaşıyordu. Ağzını bıçak açmıyordu, cenaze parası kalmamıştı çünkü. Arkasından uzun boylu, ağırbaşlı bir kadın geliyordu. İzlanda kostümü vardı üzerinde. Omzuna bir şal atmıştı. Sağa sola bakmadan, başı önünde yürüyordu. Asil, gururla dikilmiş bir heykel gibi yolunda gidiyordu. Vapura bineceklerdi. Kimileri gelirdi bu köye, kimileri de giderdi buradan. Yağmur yağıyordu hâlâ.

Birkaç gün sonra hava biraz düzeldi. Bahçeleri don ve kırılgı kapladı. Salka Valka, yamaca doğru yürüyüşe çıkmıştı. Kof'un orada durdu. Kapiyı itti, kilitliydi. Pencereden tırmanmak zorunda kaldı. Bahçedeki bütün sebzeler köklenmişti. Bölge hâkiminin kararıyla pencerelere tahtalar çakılmıştı. Kapıda bir mühür vardı, ne olduğunu anlayamadı Salka. Herhâlde temelli göçenler için basılan bir mühürdü bu, kralın mührü.

Ev birkaç güne kadar haraç mezat satılacaktı. Söylendiğine göre, Güneydeki bankalardan biri, bölge hâkiminden, eve haciz konulmasını talep etmişti. Evi, bahçesi, bütün eşyaları, dükkândaki hesabı, neyi var, neyi yoksa elinden gitmişti Jon Dedenin. Geçen kış, eski damadına kefil olmuştu. İşte bu bir tek imzayla, bütün varlığını kaybetmişti adamcağız. Dükkânda çalışmaya devam edebilirdi belki Jon Dede. Ama Johann Bogesen'in ona yardım edecek durumu yoktu, son birkaç yıldır balık işinden epey zarar etmişti. Herborg da kalmak istemiyordu o köyde zaten. Herkes onun hamile olduğunu söylüyordu.

Müstakbel karı kocanın düğün hazırlıkları ise, manevi olmaktan öteye gitmemişti. Çok şatafatlı bir düğün yapmak istemiyorlardı. Sadece Jukke, bir arkadaşından kuş tüyü bulmasını istemişti, yorgan yapmak için. Parasını Bogesen'deki hesabından kestirmişti. Ayrıca, nişanlisına da güzel bir gelinlik diktirmesi için saten kumaş almıştı aynı hesaptan.

Gelinliği saracın karısı dikecekti. Gelinlik dikildi, düğün hazırlıkları tamamlandı. Ama aniden, şiddetli bir fırtına patladı. Köyün yaşlıları bile, hayatlarında böyle bir fırtına görmemişlerdi. Sicim gibi yağmur yağıyordu, deniz çıldırmış gibiydi. Fırtınanın açtığı zarardan, karaya oturan gemilerden başka bir şey konuşulmaz olmuştu. Bogesen'in teknelerinden biri de, mürettebatıyla birlikte kaybolmuştu. Beş adam da bulunamamıştı. Bazılarının çoluk çocuğu da vardı üstelik. Fırtına evlerin damlarını uçurmuş, parçalayıp komşuların pencerelerine çarpmıştı. Çatıların enkazı denize kadar uçmuştu. Dalgalar, sahile kusmuştu bunları sonra.

Ancak birkaç kişi evini koruyabilmişti. Yine de rüzgârı yiyordu hepsi. Fırtına, bulduğu en küçük çatlaktan sızıyordu. Döşemeler su içinde kalmış, yataklar bile sırlıslıkla olmuştu. Sonunda fırtına dindi, havalar düzeldi. Güneş bile açtı. Karlar eridi.

Bazılarına göre, sıradan bir fırtınaydı bu, bitmiş gitmişti. Oysa bu balıkçı köyünde kopan şiddetli bir fırtına, insanların kaderlerini derinden etkileyebilir. İnsanların sağlığını tehlikeye atabilir, evlilik planlarını bozabilir, böylece insanın kaderi değişebilir. Ekmeği peşinde koşan balıkçı evine dönemeyebilir. Karısını ve çocuklarını yas içinde bırakabilir. Fırtına bazı evlerde de iflah olmaz hastalıklar bırakabilir, akciğerler iltihaplanıp bronşite çevirebilir, en sonunda da verem olunabilirdi.

Geçen seneki fırtınadan sonra olmuştu bunlar. Köyün yaşlıları bile böyle bir şey görmemişlerdi. Marbud'daki bebeğin ilk hastalığı da o fırtınadan sonra başlamıştı. Soğuk algınlığı ciğerlerine inmiş, sonra da deri veremi olmuştu. Boğazı ağrımış, gözleri şişmiş, burnu, kulakları akmıştı durmadan.

Bahar gelince toparlanmıştı biraz. Güneş banyosu iyi gelmişti. Akıntıları kesilmiş, şişleri inmişti. Maalesef, bu ikinci fırtınayla, her şey eski hâline döndü. Hastalık nüksetmişti. Ciğerleri tekrar iltihaplandı, iştahı kesildi, ateşi çıktı. Burnu, kulakları akıyordu yine. Geceleri, işkence edilen bir hayvan gibi acı acı inliyordu, insanın içini parçalıyordu sesi.

Bu felaket, bütün evlilik planlarını bozdu. Bebek bu durumdayken, kurulacak olan aileye sevinç getirmeyeceği açıktı. Sigurlina'nın, İsa'dan başka sahip olduğu tek şey, oğluydu. Durumu düzelmeden hiçbir yere gitmeyecekti. Nişanlı çift, düğünlerini bahara ertelemeye karar verdiler. Sigurlina gelinliğini Steinunn Ninenin sandığına kaldırdı. Oğlan birazcık daldığı zaman sandığın başına gidiyor, gelinliği çıkarıp yumuşacık, parlak saten kumaşı şiş parmaklarıyla okşuyor, İsa'ya yalvarıyordu. Tevazu içinde, hararetle ettiği duaların sayısını kendi de bilmiyordu artık. Gelinliğini okşarken, çaresiz, zavallı bebeğine, onun benzi atmış suratına, iltihaplanmış ağzına, çapaktan yapış yapış olmuş göz kapaklarına bakarken, hep dua ediyordu. "Her şeye gücü yeten yüce İsa, Sen ki, yoksulları ve cefa çekenleri korursun, şifalı elini benim sevgili yavruma da uzat!"

Johann Bogesen, her türlü kutlamanın, eğlencenin gereksiz olduğunu düşünen biriydi. Bu yüzden, sahibi olduğu yerleri, hayır işleri dışındaki eğlencelere vermiyordu. Noel'le Yeni Yıl arasında bir gece, kadınlar enstitüsünün bir hayır gecesi düzenlemesine izin verdi. Geceye katılmak isteyen herkes, dükkândaki hesabından elli kuruşla iki kron arasında, istediği kadar para çekebilecekti. Durumu iyi olanlara, beş krona kadar izin vardı.

Hayır gecesi, fırtınada babalarını, kocalarını kaybeden dullar ve yetimler için düzenleniyordu. Bogesen bu gece için, balık ambarlarından birini ayarlamıştı. Köyün doktoru, röntgen denen şeyin ne olduğunu anlatacak, Bogesen de kısa bir konuşma yapacaktı. Artık saracın karısının müdürü olduğu kadınlar enstitüsü misafirlerine kahve ikram edecekti. Yüz elli kron kadar bir paranın toplama-

nacağını umuyorlardı. Ne zamandır, köyde bir eğlence düzenlenmemişti. Ne zamandır, böylesi şiddetli bir fırtına da olmamıştı.

Neden düzenlenmiş olursa olsun, Salka Valka da bu geceyi iple çekiyordu. On dört yaşına gelmişti, ama dans etmenin çocuklara göre olmadığını söylüyordu herkes. Daha önce bu tür şeylere ilgi duymamıştı hiç. Av mevsiminde sürekli düzenlenen, belli kişilerin katıldığı o danslı toplantılara da heves etmemişti. Ama şimdi, bu toplantıda dans etmenin hayaline kaptırmıştı kendini. Delikanlıların onu dansa kaldırmak için yarıştığını, onu havalara kaldırıp döne döne dans ettiklerini hayal ediyordu. Düzenlenen gece hakkında yaşıtı kızlarla konuştu. Hepsı de çok heyecanlıydı. Hiç kimse onları dans edip birazcık eğlenmekten alıkoyamazdı. Maalesef, birçoğunun gecede giyecek kıyafeti yoktu.

“Fark etmez,” dedi Salka Valka. “Birbirimizle dans ederiz. Erkeklerle dans etmek hiç umrumda değil. Ne yapalım biliyor musunuz, kılık değiştirelim, yüzümüzü de isle boyayalım.”

Ancak ne kılık değiştirme, ne de yüzlerini boyama planlarını gerçekleştirebildiler. Eğlencenin başladığı anlarda bebek ruhunu teslim etmişti bile. Sessizce, huzur içinde cennete göçmüştü. Böyle bir durumda maskaralık etmek, dine göre hiç uygun değildi.

İçeri girdiğinde, Sigurlina kızının yüzüne bakmadı. Hayatta olan, ölene göre sıradanlaşır çünkü. Steinunn Nine ellerini karında kavuşturmuş, ocağın başında dikiliyordu. Sigurlina’ya, eskiden ölmüş çocuklarını anlatıyordu. O güne kadar o evde dört çocuğunu deri vereminden kaybettiğini, daha önce hiç söylememişti. Hepsı de bu odada ölmüştü.

Salka Valka, odanın temizlenmesi için annesine yardım etti. Sigurlina oğlunun minik naaşını güzelce yıkadı, temiz bir çarşafa sardı. Sonra Selamet Ordusunun ilahiler kitabından, en sevdiği sayfayı açıp bebeğin göğsüne koydu.

Bütün bu olanlar, Salka Valka’ya, düzenlenen eğlenceyi unutturmuştu. Geceye katılmak, aklının ucundan bile geçmiyordu. Elli kuruşunu da yastığının altına güzelce saklamıştı hâlbuki.

Gece yarısını geçeli bir saat oluyordu. Temizlik işi bitmişti, ama bütün uykusu da kaçmıştı. Yatağa girecek hâlde değildi. O da, üzerindeki pantolon ve kazakla dışarı attı kendini. Köy meydanını geçip balıkhanenin deposuna geldi, biletini alıp içeri girdi.

Kapının önünü fenerle aydınlatmışlardı. Duvarın dibinde erkekler toplanmış, ev yapımı şaraplarını içiyor, yerlere tükürüp duruyorlardı. Kışın mutfaklarda duyulan haşlama et kokusuna benzer bir koku vardı salonda. Yerler salamura suyu yüzünden kaygandı. Salonun bir ucunda yeni tutulmuş balık yığınları vardı hâlâ. Kadınlar orada toplanmıştı. Balık kokusu ile tütün, içki, kahve, yağ ve nefes kokuları karışmıştı birbirine. Okuldan ve kileden sıralar getirilmişti. Gelenler bu sıralarda oturuyor, sohbet edip yapılan konuşmaları dinliyordu. Salka içeri girdiğinde, Bogesen tahta bir sandığın üzerinde konuşma yapmaktaydı.

Doktor röntgen ışınlarını anlatırken, salonda epeyce bir gü-rültü olmuştu. Kimse bu ışınlarla ilgilenmemişti. Köy halkı, bu doğaüstü ışınlara maruz kalmaksızın, huzur içinde ölmeye razı görünüyordu. O kadar ki, bazıları konuşma sırasında dışarı çıkıp içki içmeyi tercih etmişti.

Bogesen'in konuşması başlayınca, herkes içeri girdi. Kendinden beklendiği gibi, frakını giymişti. Başını arkaya atmış, dimdik duruyordu. Kısa boylu, tıknaz bir adamdı Bogesen. Geniş bir alnı vardı. Beyazlamaya başlayan saçlarını geriye taramıştı. Kaşları çok gürdü. Çelik grisi gözlerinde otoriter ve ağırbaşlı bir bakış vardı. Herhangi bir şakaya, ciddiyetsizliğe hoşgörü göstermeyeceği belliydi. Kısa, iri bir burnu vardı. Üst dudağı kalın, kah-verengi bıyığıyla görünmez olmuştu. Ara sıra küçük bir tarakla tarıyordu bıyıklarını. Kısa ve kalındı parmakları. Kılıydı üstelik. Konuşurken, ellerini göğsünde kavuştururdu hep. Soğuk, ince, sert bir sesi vardı, ama konuşma tarzı herkesin anlayacağı kadar yalındı.

“Otuz altı yıl önce Oseyri’ye ilk geldiğimde, beş para etmez bir yerdi burası. Ev niyetine oturdukları şu balıkçı kulübeleri, yüz yıl

öncesinden kalma, taştan, topraktan yapılmış harabelerdi. Yaklaşık yüz elli kişi yaşıyordu burada, ona da yaşamak denirse. Sadece kışın balığa çıkılırdı küçük kayıklarla. Yılın geri kalanında balık kıyından uzaklaştığı için, kimse balığa çıkmazdı. Kimsenin aklına, açık denizde balık avlamak gelmezdi, çünkü balıklar kıyından uzaklaşınca, bunların tümünden gittiğini sanırlardı.

“Ticaret namına da pek bir şey yoktu, vurguncu Danimarkalılar dışında. Bir yazdan önce, bir de kıştan önce gelirlerdi buraya. Elleriindeki mal karşılığında balık alırlardı, fiyatı da keyifle-rine göre belirlerlerdi. İnsanlar alışverişi Danimarkalı Odin’den öğrendi. Gelip buraya şirketini kurdu Odin. Adam gibi ticaret yapılmaya başladı. Balık avı da gelişti. Oltalar, ağlar kullanılıyordu artık. Sonra, harabe bir kilise vardı burada, fırtınada yıkıldı gitti. İyi ki de yıkılmış, yoksa hâlâ o kilisede dua ediyor olacaktık.

“Okula gitmek, bir şeyler öğrenmek, o zamanlar büyük bir hayaldi burada. Şimdiki gibi doktor da yoktu. Diğer köylerle, hatta başkentle haberleşmek olanaksızdı. Postane yoktu, misal. Gerçi insanlar o zamanlar şimdiki kadar çok mektup yazmazdı. Telgrafı, telefonu bir yana bırakın, doğru düzgün bir ev bile yoktu, müdür Jensen inşa edene kadar.

“O zamanlar, birkaç evde inek vardı. Koyun besleyenlerse bugünkü kadardı. Ama o günle bugün arasında fark var elbet. Eski-den bu köyde kesilen bütün hayvanların eti, birkaç top kumaş karşılığında Danimarka’ya giderdi. Et, Noel dışında yenecek bir yiyecek değildi, sadece durumu çok iyi olanlar düzenli et yerd. Kara ekmek, pasta yerini tutardı. Şeker ise, bayramdan bayrama yenirdi ancak. Dokuz çocuklu birini tanımıştım, evlerinde bir tek şeker vardı. Noel’de ve Paskalya’da, hep aynı şeker, sırayla yalardı çocuklar. Bugün yoksulluk çektiğini söyleyenler, bu anlattıklarına ne diyecekler acaba? O günlerde, köyün sadece bir sebzeliği vardı. Svein Palsson’un babası Pall’ındı o da. Çok zeki biriydi. Okuma yazma bilen birini bulmak neredeyse imkânsızdı çünkü.

“Umarım, eski Oseyri’nin ekonomik ve kültürel bakımdan ne hâlde olduğunu anlamışsınızdır artık.”

Bogesen, konuşmasına ara verdi. Bıyığını düzeltti, omuzlarını dikleştirdi. Rahat bir pozisyon bulana kadar ellerini oraya buraya koydu. Salondakiler, onun her hareketini dikkatle takip ediyordu. Konuşma kabiliyeti, başarıları, gücü ve ihtişamıyla, Tanrı'ya ondan başka yaraşır kimse yoktu çünkü. Konuşmasına devam etti:

“Gerçek şudur ki, Tanrı bizim burada yaşamamızı uygun bulmuştur. Biz de, elimizden geldiğince varlığımızı sürdürmeye bakmalıyız.

“Şu Odin şirketinden bahsetmiştim az önce. Ben orada memur olarak işe başladım. O zamana göre çok iyi bir işti. Müdür Jensen ölünce, onun yerine geçtim. Bu tür şirketler Kopenhag'da gürültü patırtıyla kurulur, ama İzlanda'da sefalet içinde batır. Odin şirketi iflas ettikten sonra, kendi işimi yapmaya başladım.

“Sizin de bildiğiniz gibi, iyi günler de oldu, kötü günler de. Çok sıkıntılar çektim, hâlâ da çekiyorum. Tek dileğim, benden sonra yerime geçenler, ara sıra beni hatırlasınlar. Köyümüzün bu kadar gelişmesinden pay çıkarmak istediğimi düşünmeyin sakın. Bu onur sizlerindir. Bu köyü verimli hâle getiren, sizin cesaretiniz ve ileri görüşünüzdür. Ben sadece buna vesile oldum.

“Artık evlerin çoğunda tahta döşemeler var. Birçoğunuzun küçük de olsa bir evi, bir sebze bahçesi var. Yıl boyunca çalışacak iş bulmak mümkün. Yiyecek ve yakacak sorunu yok. Bu ülkede, bizim köyümüzdeki kadar mutlu insanların yaşadığı bir yer daha bulmak zordur. Yabancı ülkelerdeki büyük şehirlerin adını bile anmıyorum. Orada insanlar, hayvanlar gibi sokaklarda yaşıyor. Birleşik Devletler'in New York şehri, mesela. Geçen kış, bir gecede seksen kişi donarak ölmüş. Danimarka gazetelerinden birinde okumuştum. Köyümüzde hemen hemen herkes, haftada bir de olsa, et yiyebiliyor. Kimsenin ekmek bulma derdi yoktur. Ne ekmek, ne de peksimet. Peksimetler yurt dışından geliyor zaten. Bazılarınız bunu kemiğe benzetiyor, ama emin olun, bu peksimetler Fransa'da pek makbul. Çok lezzetli pastalar da yapıyoruz. Noel için mesela. Eskiden böyle şeyleri bilmezdi kimse. Muhasebecimi-

zin yaptığı istatistiklere göre, köyümüzde adam başına tüketilen şeker miktarı, Almanya, Fransa ve İspanya'dakinden bile fazladır.

“Dünyanın diğer ülkeleriyle olan haberleşmemizi de bu ilerlemelerin arasında sayabiliriz. Artık ayda bir posta vapuru uğramaktadır limanımıza. Yazın ayda iki vapur gelir hatta. Böylece ne zaman istersek, nereye istersek, seyahat edebiliyoruz. Telefon ve telgraf sistemimiz de var artık. Bu düzeni oturtmak hiç de kolay olmadı, büyük paralar harcandı. Bu sayede, dünyanın öbür ucundaki dostlarımızla, akrabalarımızla istediğimiz gibi haberleşebiliyor, Çin'den Mısır'a, Amerika'ya kadar telgraf yollayabiliyoruz. Dinî görevlerimizi yerine getirebilmemiz için güzel bir kilise yaptırdık. Av mevsiminde şansımız yaver giderse, bir de soba alacağız oraya. Artık Selamet Ordusunun kilisesine imrenmeyecek kimse.

“Mesleğini ustalıkla icra eden, nitelikli bir doktorumuz var. Bize bu akşam çok aydınlatıcı bilgiler verdi. O bizi, burada, köyümüzde tedavi etmeseydi, dünyanın parasını harcayarak Güneye gitmek zorunda kalacaktık, belki de ölümün kurbanı olacaktık. Çocuklarımızın gideceği okullar yaptırdık. Her konuda eğitim görüyorlar. Danimarka'daki okullarda olduğu gibi, en yoksul çocuklar bile, coğrafya, astronomi, biyoloji, dilbilgisi gibi birçok ders görüyor. Oysa benim zamanımda, en iyi ailelerin çocukları bile bu konulardan habersizdi. Gösterdiği üstün gayret için, okul müdürümüze teşekkür borçluyuz. Kendisi aynı zamanda büyük bir şairdir, eserleri Güneydeki gazetelerde yayınlanmıştır. Duyduğuma göre, yakında bir de şiir kitabı çıkaracaktır. Bunların olacağını biri otuz altı yıl önce söyleselerdi, kimse inanmazdı.”

Konuşmasına bir ara daha verdi Bogesen. Bıyığını düzeltti. Bu kusursuz köyün başka ne gibi özelliklerini anlatacağını düşündü. Ellerini kavuşturup sözlerine devam etti:

“Bütün bu güzel gelişmelerin yanında, insanın gücünün yetmediği durumlar da vardır. Geçenlerde çıkan şu şiddetli fırtına gibi mesela. Tanrı'nın önünde biz insanlar, savunmasız, güçsüz yaratıklarız.

“Bulunduğum konum gereği, birçoğunuzla kişisel temaslarım oldu. Bir şekilde benim refahımla sizin refahınız birbirine bağlı durumdadır. Benim gibi yaşlı bir adam, bütün köyün alacağını ve borcunu yönetirse, onları kendi çocuğu gibi görmeye başlar. Birinin başına kötü bir şey gelirse, hemen yardımına koşar.

“Bu akşamki toplantının sebebi, hepinizce malum. Fırtınada kaybolanları yad etmek, onların geride kalan yakınlarına maddi destek sağlamak için buradayız. Bildiğiniz gibi, köyün ticaret düzeninde az da olsa etkim vardır. Balıkçı filolarım var, küçük bir girişim için büyük bir adı var, yaptığım işin. Sahibi olduğum şeylere, sadece kâğıt üzerinde sahip olduğumu biliyorsunuz. Filoları denize çıkaran benim, ama o teknelerde çalışıp balık çıkaran, sizlersiniz. Ben size hizmet ediyorum. Kazanılan servetin asıl sahibi sizsiniz. Kiminiz ortakçısınız, kiminiz maaşlı. Oysa bütün zararı ben karşılıyorum. Güneydeki bankalarla da, balık toptancılarıyla da ben uğraşıyorum. ‘Sende hesabımız var,’ diyorsunuz, bunda endişe duyacak bir şey yoktur. Asıl endişe duyması gereken, sorumluluğu taşıyan benim. Hepinizin adına bankalarda hesap açtım. İşler ters giderse, hesap verecek olan da benim.

“Şikâyet ettiğinizi duyuyorum bazen. Eliniz para görmüyormuş hiç. Benim elim görüyor da ne oluyor? Tasadan, sorumluluk taşımaktan başka ne getiriyor? ‘Benim’ dediğiniz para, bankalardan çekilen borçtan ibarettir. Sizin dükkâna yatırdığınız ya da oradan çektiğiniz küçük miktarların kat kat fazlasını, bankalara yatırıyorum ben. Bankalar nereye yatırıyor bu paraları?

“İngiltere’ye belki. Peki, İngiltere nereye yatırıyor parasını? Amerika’ya belki. Kırılması mümkün olmayan bir zincirin halkalarıyız hepimiz. Bu zincirin başında kim var, paranın asıl sahibi kim, bilmiyoruz. Para sadece el değiştiriyor. Paranın bir yerlerde var olduğu inancıyla yaşıyoruz. Belki de para hiçbir yerde değil aslında.

“Bu köydeki her çocukla tek tek ilgilendiğimden, her birinin acısını yüreğimde duyduğumdan emin olunuz. Bunun bir göstergesi olarak, bu hizmetkârınıza izin verirsiniz, fırtınada mağ-

dur olan dul ve yetimler için yüzer kronluk ihtiyaç malzemesi dağıtacağım. Bu konudan daha fazla söz etmeyelim. Asıl önemli olan –bunu hepinizin anladığını tahmin ediyorum– Oseyri’deki dükkânımın kapısı, ben hayatta olduğum sürece, dullara ve yetimlere hiçbir zaman kapanmayacaktır.”

Bogesen’in konuşması bitince, herkes onu hararetle alkışladı. Herkes, onun, bu köydeki gelmiş geçmiş en büyük sevabı işlediğinde birleşiyordu. Yaşlılar bile, bugüne kadar böylesini görmemişti. Öte yandan, Bogesen en çok şikâyet ettiği zamanlarda bu kadar cömert olur. Tecrübeyle sabitti.

Konuşma biter bitmez, dans başladı. Akordeonun insanda merak uyandıran, değişken ezgileri, salamura kokan salonda tuhaf bir hava yaratıyordu. Sadece müziğin verebileceği bir mutluluk. Günlük koşuşturmalar, yaşam galesi, balık ve ekmek derdi, polkaların, valslerin ve mazurkaların büyüleyici dönüşlerinde kaybolmuştu. Herkes bayramlıklarını giymişti. Kızların gözleri ışı ışıldı. Oğlanlar da ne efendiydi öyle! O kaba konuşmaları gitmiş, hepsi incelip kibarlaşmışlardı. Dans edenlere bakıp, her şeyi unutmuş, tatlı düşlere dalıp gitmişlerdi. Ah! Salka kapının dibinde durmuş onları seyrederken nasıl da imreniyor, tahta bacaklı oğlanlar, sıska kızların arasında kendini ne kadar da yalnız hissediyordu. Kalçalarına dar gelen pantolonuyla ne kadar da biçimsizdi.

Bogesen’in kızı da oradaydı. Danimarka’dan aldığı elbisesini giymiş, müdürün oğluyla dans ediyordu. Yalnız bir tuhaftı dansları. Öbür çiftlere çapıyor, düşmemek için çok çaba harcıyorlardı. Ne kadar kaba, edepsiz şekilde gülüyordu o öyle! Ayyaş denizcilere benziyordu. Salka Valka, böyle beyaz dişleri olan, bu kadar neşeli, güzel bir kız daha görmemişti ömründe. O bayağı, aptalca gülüşü olmasa, köyün kızlarıyla yan yana geldiğinde, cennetten çıkmış sanırdı Salka onu. Gülerken başı omzuna düşüyor, bir türlü kaldıramıyordu. Gözleri kapalıydı. Bilincini kaybetmiş gibiydi. Etrafında neler olup bittiğinin farkında bile değildi. Sadece gülüyordu. Sarhoştur elbette. Müdürün oğlu da öyle. Tuzlanmış

balık yığınının orada kahve yapan kadınlar, derin bir üzüntüyle onlara bakıyordu. Salka Valka ise, onların bu çirkin durumundan tuhaf bir keyif alıyordu.

İlerleyen saatlerde, müdürün oğlu ile genç bir denizci, Bogesen'in kızı için kavga etmeye başladılar. Salonda bir itiş kış oldu. Yumruklar havada uçuyordu. Oğlanların ikisi de tuzlu balıkların üzerine yuvarlandılar. Suratları balık bağırsağına bulandı. Sonunda Bogesen'in kızı, müdürün oğlunu alıp, onu temizlemek üzere evine götürdü. Kadınlar, genç denizciyle ilgilendiler. Oğlan baştan aşağı çamura bulanmıştı. Üstü başı yırtılmış, suratı paramparça olmuştu. Öfkeden ağlıyordu. Elbiselerini temizlediler, ona kahve içirdiler.

Kadınlardan biri Salka'yı da çağırdı, ona kahve ikram etti. Kardeşi öldüğü için başsağlığı dilediler. Sarhoş bir adam yanına gelip şiir okudu. Salka, kadınların iç geçirdiğini fark etti, ama dilini tuttu. Sarhoşun gözleriye Salka'nın üzerindeydi, ama az sonra sızdı adam.

Kimse Salka'yla ilgilenmedi, kimse Salka'yı dansa kaldırmadı. Fır fır dönerek dans edenleri seyretti Salka. Hiç de eğlenceli bulmadı. Akordeonun sesi sevimsiz gelmişti. Koskoca insanların böyle dönüp durmalarına bir anlam veremiyordu. Kahve için teşekkür etti, gitmek için izin istedi.

"Tabii, hemen eve git sen. O pantolonla bez bebeğe benzemişsin. Kimse dans etmez senle zaten!" diye bağırdı bir ses arkasından. Kapının önünde toplanmış ergen sesli kaba çocuklardan biriydi bu. Salka dönüp baktı. Bogesen'in oğluydu. Bebek suratında küstah bir gülümseme vardı.

"Kapa çeneni, pis domuz!" diye bağırdı Salka.

"Hizmetçinin bizim evde bitlerini temizlediği günü unuttun mu? Çocuklar, hadi şunu yakalayıp bitlerini temizleyelim!"

Oğlanlar kahkahalarla gülüp, kızın üzerine atlamaya hazırlandılar. Büyük oğlanlardan biri, onun kız mı oğlan mı olduğuna bakmalarını söyledi. Hepsi birbirinden çirkin şeyler söylediler.

Salka bir an durup, onlara hadlerini bildirmeyi düşündü. Ölen

kardeşi geldi sonra aklına. Artık kendisine sataşanlarla uğraşmak gelmiyordu içinden. Tek istediği oradan uzaklaşmaktı.

Annesinin odasında zayıf bir ışık yanıyordu. Bebeğin naaşı da oradaydı. Ölüm gerçeğinin tedirginliği içinde, ayak uçlarına basarak içeri girdi. Saat neredeyse beş oluyordu. Yatağına oturdu, yüzünü avuçlarının içine alıp, bu geceyi nasıl da hevesle beklediğini düşündü. Yavaş yavaş, kalp atışları hafifledi. Bir yerlerden sesler mi geliyordu? Sanki birileri konuşuyordu durmadan, tekdüze bir sesle. Kitap okur gibi. Dikkatle dinleyince, şarkı söylendiğini anladı. Tekdüze, hep aynı melodiyle söylenen bir şarkı. Rüzgârda çarpıp gıcırdayan kapının çıkardığı ses gibi. Hatta bir an için, ölen kardeşinin cennetten gelen ağlama sesini duyduğunu bile sandı. Bu ne olabilirdi?

Küçük kız sestен bir türlü kurtulamıyordu. Hiç bitmeyecek gibiydi. Sonunda dayanamayıp ayakkabılarını giydi, annesinin odasına gitti. Sesler gerçekten de oradan geliyordu. Şimdi, birinin hiç ara vermeden şarkı söylediğini net bir şekilde duyabiliyordu. Ezgisi, başı sonu belli olmayan, uyduruk bir şarkı. Küçük kız, kapağı kulağını dayayıp dinlemeye başladı. Sonra da kapıyı hafifçe aralayıp içeri baktı. Çok hafif bir ışık vardı içeride. Tıpkı üç yıl önceki o uğursuz gece gibi.

Bu zayıf ışıktaki, çok acayip bir manzarayla karşılaştı. Belinden üstü çıplak, saçları darmadağın bir kadın yatağına oturmuş, çarşafa sarılı bebeği kucağına almıştı. Kendi kendine bir şeyler söyleyerek, çılgın gibi bebeği sallıyordu. Salka'yı görmemişti bile. Küçük kız öyle korktu ki, kanı çekildi bir anda.

Daha önce hiç görmediği bir kadındı. Onu bir daha da görmedi Salka. Hemen kapıyı kapadı ve oradan uzaklaştı. Neyse ki, kadın onu görmemişti. Ama o tuhaf kadının görüntüsü, hayatı boyunca aklından çıkmadı.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM



Kötü günler geride kalmış, Sigurlina ciddi ciddi evlenmeyi düşünmeye başlamıştı. Jukke, bahara kadar beklemelerine bile gerek kalmadığını düşünüyordu. Yorganı yaptırmak da çok sürmezdi nasılsa. Cenazeden sonra, Marbud'un mutfağından ayrılmaz olmuştu. Habire enfiye çekiyor, dirseklerini dizlerine dayayıp saatlerce oturuyordu. Boş boş önüne bakıyor, sakın bir tavırla havadan sudan konuşuyordu. Her şeyden de anlıyordu!

Ocak ayındaki yortudan sonraydı. Hava çok soğuktu, karla karışık yağmur yağıyordu. Salka Valka okuldan yeni dönmüştü. Evin kapısına vardığı sıra, mutfaktan sızan ışığı gördü. Mis gibi kahve kokuyordu. İçeri girince, mutfakta bir adamın oturduğunu gördü. Sandalyeye kurulmuş, pipo içiyor, Steinunn Nineyle sohbet ediyordu. Yünlü kumaştan bir takım giymişti adam. Yepyeni, kahverengi botlar vardı ayağında. Üzerindeki dik yakalı gömleğe taktığı kravat da yamuk duruyordu sanki biraz. Salka bir an durup, misafirin yüzünde tüten kahvenin buharına baktı. Esmer teni, geniş çenesi, kaba saba hatları, ince dudakları, kıl gibi ince telli, dağınık saçları, demir gibi parlayan gözleri vardı. Kalbi küt küt atmaya başladı Salka'nın. Bütün kanı çekilmişti sanki. Yüzü bembeyaz oldu, nefesi kesildi. Gözlerinin önünde siyah noktalar uçuşuyordu. Mutfağın orta yerinde, bir kütük gibi hareketsiz, kalakaldı. Adam alay ederek baktı ona önce. Sonra, ağzında piposuyla gülümsedi. Acemi tavırlarla ayağa kalktı, pençe gibi kıllı elini uzattı. Ne kocaman elleri vardı!

"İyi akşamlar, Salvör," dedi, derinden gelen, kalın sesiyle. On-

dan beklenmeyecek kadar nazik, yumuşak bir sesi vardı. Küçük kız hiç kımıldamadı. Adamın selamını da almadı.

“Bizim Steintor’u tanımadın mı?” dedi yaşlı kadın. “Ziyareti-mize gelmiş. Ne zamandır uzaktaydı, oradan oraya dolaşıp duru-yordu bu. Ona karşı nazik olalım, değil mi?”

“O bu evde kalacaksa ben gidiyorum.” Küçük kız çok sinir-lenmişti. Sesini kontrol edemiyordu. “Bu alçak annemi mahvet-ti, beni de.”

“Buraya gel Salka, böyle konuşulmaz. Biri bize sarhoşken kö-tülük etmişse, bunun üzerinde durmamak gerekir. Hele de o biri-si yıllar sonra dönüp gelmişse, artık aklını başına toplamış ve iç-kiyi de bırakmışsa. Böyle birine anlayış göstermemek olmaz, Sal-ka. Bunları size okulda da öğretmişlerdir, eminim.”

“Ordunun yatakhaneğinde kalıyorum ben, Salka,” diye rahat-latmaya çalıştı adam onu. Çakmak çakmak olmuş gözlerini kı-zın üzerinden bir an bile çekmedi. “Steinunn Nine doğru söylü-yor. Artık içmiyorum.”

Küçük kız, yaşadığı ilk şaşkınlıktan sonra, biraz daha toplamıştı kendini. Ama öfkesi hâlâ ayaktaıdı.

“Senin nerede kaldığından bana ne!” diye bağırdı Salka, o pes sesiyle. Öfkeyle ayağını yere vurdu. “Neden geldin ki? Defol git buradan! Bu köyden de git, bu ülkeden de! Artık çocuk değilim ben, kiminle karşı karşıya olduğunu bilmiyorsun! Seni, yaptıklar-ının unutacağımı mı sandın? Asla, asla unutmayacağım! Sahip ol-duğum iyi, temiz, güzel ne varsa, hepsini aldın sen. Annemle iki-mizin yatağına zorla girdin. Hiçbir şeyimiz yokken gelmiştik bu eve. Annemden başka kimsem yoktu benim. Sen onu aldın ben-den. Hayvanmış gibi davrandın ona. Bana da aynısını yapmak ist-edin, daha on bir yaşıdaydım! Unutmadım, hiçbir zaman da unutmayacağım. Yaptığın iğrençlik, hayat boyu aklımdan çıkma-yacak! Kâbuslarımda gördüğüm şeytan sensin! Sen! Sen! Öldü-ğün günü görene kadar rahat yüzü yok bana!”

Bu sırada odanın kapısı aralandı, zayıf bir ses duyuldu.

“Salvör Valgerdur, eğer benim kızımsan, şimdi iyi bir Hristiyan gibi, kendine hâkim olmanı istiyorum. Steintor’la hiçbir alakam kalmadığını biliyorsun. Ne şimdi, ne de sonra. Senin böyle delirmene sebep olacak ne yaptığını da bilmiyorum. Tek bildiğim, son nefesini verene kadar bebeğime baktığımdır. Kiliseye götürürlerken, arkasında yürüdüm, vicdanım rahattı. Günahlarımın bedelini ödemiştım. Steintor’un ölüsünü görmeden rahat etmeyeceğini söylüyorsun, neden böyle dediğini anlamıyorum yavrum. O benim için uzun zaman önce öldü zaten. Ne kadar acı çektiğimi Tanrı bilir...”

Kadının sözleri, acı, öfke ve gözyaşlarıyla son buldu.

Bebeği topırağa verdikten sonra, anne kız yeniden birlikte yatmaya başlamışlardı. Annesi, yanında biri olmadan uyuyamıyordu çünkü. Eskiden olduğu gibi, arkaları dönük vaziyette sessizce soyunuyorlardı. Salka duvar tarafına, annesi kapıdan tarafa yatıyordu. Geceleri çok soğuk olduğunda yorganı çekip duruyorlardı birbirlerinin üzerinden.

O gece de, birbirlerine bakmadan soyundular, ışığı söndürdüler. Yatağa girdikten biraz sonra, küçük kız, annesinin yorganın altında hıçkırıklarını bastırmaya çalıştığını duydu. Salka da uyuyamıyordu. Alt üst olmuştu. Ama uyanık olduğunu annesine hayatta belli edemezdi. Bütün gece boyunca, ikisi de birbirine uyanık olduklarını belli etmeden, uyuyormuş gibi yaptılar. Sabaha karşı Salka biraz uyudu. Uykusunda ona kâbuslar eşlik etti. Kocaman kuşlar, havada tiz çılgınlık atarak dövüşüyorlardı.

Sabah sekize kadar uyudu küçük kız. Saatin kaç olduğunu, annesinin ne yaptığını anlıyordu. Güğümleri yıkamış, müşteriler için süt dolduruyordu kadın mutfakta. Bir yandan da kahve yapıyordu.

Dışarısı hâlâ karanlıktı. Yattıkları odanın kapısı aralık kalmıştı, dışarıdan gelen sesleri duyabiliyordu Salka. Biri vardı eve, günaydın, dediğini duydu.

“Bir tek sen mi yaaktasın?” Steintor’un derinden gelen kalın

sesiydi bu. Sanki olanlar hiç yaşanmamış, her şey unutulmuş gibi davranıyordu. Sanki dün geceyi dışarıda geçirmiş de, sabah eve gelmiş gibi. Sigurlina hiç cevap vermeden işine baktı.

“Dediğimi duymadın mı?” Steintor’un sesi yükselmişti.

“Ne bağıırıyorsun! Kavga mı istedi canın yine?”

“Kahve hazır mı diye bakmaya gelmiştim yahu,” dedi adam sakın bir sesle. “Ben şurada oturup beklerim.”

“Ne yaparsan yap, bana ne? Hizmetçin yok karşında.”

“Öyle bir şey mi dedim ben?”

“Seninle hiç işim olmaz benim. Sen yokken, bebeğini toprağa verdim ben. Neden burada olduğunu anlamıyorum.”

“Herkes bir gün doğduğu yere döner. Ben bu köye bağımlıyım. Tek dileğim, rüzgârlı bir havada, İlluga kayalıklarının orada boğulup gitmek. Dalgalar temizlesin ruhumu, diye.”

“Senin hiç ruhun yoktu ki Steintor. Bütün yaptıklarından sonra hâlâ karşıma çıkacak cesareti bulmandan da belli değil mi? Seni ilk gördüğüm günden, çocuğunu toprağa verdiğim güne kadar bana neler yaptığını bir düşün.”

“Düne kadar bebeğin öldüğünü bilmiyordum, Lina. Onu görmeye gelmiştim.”

“Ölmeden önce yüzünü görseydin, senin yüzünden neler çektiğimi biraz anlardın belki.”

“Ona bir hediye almıştım. Burada, dur açayım. Doğduğu günden beri hep onu düşündüm.”

“Benim için artık yoksun. Senden nefret ediyorum. Keşke seni hiç tanımasaydım.”

“Bogesen’in hizmetçisi, Stina sordu beni. Nasıl oluşumu, neler yaptığımı.”

Adamın bu sözleri, Sigurlina’yı öfkeden çılgına çevirdi.

“Stina!” diye tısladı. “Onu hamile bırakmadığına ne kadar da üzülmüştür! Herhâlde dikkatinden kaçırmıştır seni. Bu köyde de bir fahişe varsa, o da Stina’dır.”

Adam gülmekten kendini alamadı.

“Seni iğrenç domuz! Alçak herif! Tanrı’nın gazabı üzerine olsun!”

Steintor’un canı sıkıldı, kadının beddualarına. Ama elindeki paketi açmakla meşguldü.

“Bak, ne güzel ayakkabılar, değil mi?”

“Ya, sorma! Ancak senin gibi bir pislik alır bunları. Yedi yaşındaki çocuğa göre bunlar!”

“Yedi mi?” dedi Steintor süklüm püklüm bir hâlde. Alınmıştı doğrusu. “Ne varmış? Hemen büyüyecekti nasılsa. Çocuğuma bir çift ayakkabı almışım, çok mu görüyorsun? Bunlar çok kaliteli ayakkabılar bir kere. Sadece zengin çocukları giyebilir. Bogesen bile çocuklarına böyle bir ayakkabı alamamıştır.”

Mutfakta sadece hıçkırıklar ve burun çekmeler duyuldu bu sözlerin ardından.

“Linacığım, ağlama artık. Olan olmuş. Buradan gittiğimden beri, rahat bir uyku uyudum mu sanıyorsun? Dünyanın bir ucuna düşmüş bir yabancıнын kıyak bir hayatı olabilir mi sence? Burası kötü olabilir, ama oralar daha da kötü. Şuraya bak, buradan bıçaklandım ben. Tam göğsümün altından. Kaburgama saplandı bıçak, koltuk altıma kadar yırtıldı etim. Omzuma bak, bu, İngiltere’de kütük kamyonu üzerime devrildiğinde oldu. Yeminle söylüyorum. Bunlar daha hiçbir şey.”

“Yüce Tanrım... Steintor, beni nasıl terk edebildin?” Kadın gözyaşlarına boğuldu.

“Güvenilir erkek, evini terk etmeyen değil, evine geri dönerdir.”

“Öyle, ama ben artık Joachim’le nişanlıyım. Parmağımda yüzüğünü taşıyorum. Sen hiç böyle bir şey yapmadın. Bana hiçbir şey vermedin, ama elimde ne varsa hepsini aldın. O kadar şişmanladım, öyle çirkinleştim ki, artık kendimi tanıyamıyorum.”

“İngiltere’de hastanede yatıyordum. Her tarafım mosmor, çürük içindeydi. O zaman Tanrı’ya iki söz verdim. İyileşebilirsem,

domuz gibi davranmayı bırakacak ve geride bıraktıklarımla aramı düzeltecektim. Şimdi, ağlamayı bırak da beni dinle...”

O derin, etkili sesiyle bir şiir okumaya başladı.

Şiir bitince, Steinunn Nine tavan arasından aşağı indi, kahveleri koymaya başladı.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM



Aynı gün, Jukke ziyarete geldi. Mutfakta oturup kahvesini içti, yanında şekerini çiğnedi. Posta vapurunun geldiğini duymuştu, etrafa göz kulak olsa iyi olurdu, kimse bahçesindeki turplara göz koymasındı. Pek fazla konuşmadı bunun haricinde. Düşünceliydi biraz. Steinunn Nine ona havaların nasıl gideceğini sordu, ama o tuttu, ineklerini anlatmaya başladı. Sevdiceğine bakıyordu arada bir, kendince beslediği bir aşkla. Parmaklarına sümkürüp çoraplarına sildi elini. Çorapları da pantolonunun üzerindeydi. Durup durup enfiye çekiyordu.

“Eh, oturacak zaman değil,” dedi sonunda. “Ben artık eve gideyim.”

Yine de, biraz daha oturdu. Nefes alıp verirken burnundan ısıklık sesi çıkıyordu. “Epey bir yün eğirmişsin, Sigurlina,” dedi. Kadının çektiği emeğin kıymetini biliyordu en azından. “Bizim orarlardaki koyunların yünü gibi değil, tabii. Deniz kenarında yetişen koyun ancak bu kadar olur. Bunu bilir, bunu söylerim, deniz kenarında yetişen her şey güdük kalır.”

“Denizden korktuğun için böyle söylüyor olmasın?” Sigurlina bu sözleri pek de kibarca söylememişti. Mutlu olamadıkları erkeklere hep böyle davranmaz mı kadınlar zaten?

“Yok canım, iyi idare ederim ben kendimi denizde. Hatta çok uzaklara gidip de kibirlenen bazılarından bile daha iyiyimdir. Gemide işleri çekip çeviren öyleleri değildir aslında. Sen de biliyorsundur.”

“Terbiyesizlik ediyorsun ama!”

“Yok yahu, ben sadece hesapların tamam olduğunu söylemek istemişim.”

“Ne hesabıymış bu?”

“Sözünü etmeye degecek bir şey değil. Birkaç parça elbise işte, sen de biliyorsun. Evlendiğimizde bir de ipek kurdele alırım sana. Belki iki. Bana iyi davranırsan.”

Kadın hiç cevap vermedi.

“Neyse, ben kalkayım artık, işim gücüm var. İnsan zamanın kıymetini bilmeli. İneklere bakmak lazım. Lafla doymuyor karınları. İneklere iyi bakmazsam sütleri azalır sonra.”

Jukke sonunda kalkıp evine yollandı. Herkes onun geri gelmeyeceğini düşünürken, akşamın geç bir saatinde, kapıda bitiverdi yine. Ölü balık gibi bakıyordu. Herkesi selamladı.

“Gene mi geldin sen?” dedi Steinunn Nine.

“Gündüz bir şey unutmuşum da.” Mutfağa girip tek tek herkesin elini sıktı. Günde kaç kere gelirse gelsin, bunu her seferinde yapıyordu, nezaket kurallarına pek düşküncü zira. Denizin ortasında mürettebatsız kalmış bir gemi gibi, mutfağın ortasında dikilip kaldı.

“Gel, benim yerime otur sen,” dedi Steinunn Nine. “Ben Lina’nın yanına geçerim.”

Oturdu. Kimseden ses çıkmıyordu. Salka Valka Dünya Tarihi dersine çalışıyor, Steinunn Nine örgü örüyordu. Sigurlina ise, önündeki yün yığınının açmaya uğraşıyor, başını hiç kaldırmadan işine devam ediyordu. Steintor da oradaydı. Jukke’ye küçümser bakışlar attı, sonra da fazla önemsemedi.

Bu sessizlik bitecek gibi değildi. Sonunda Jukke ayağa kalktı.

“Sigurlina, biraz dışarı gelir misin?” dedi.

“Dışarı mı?” Sigurlina bundan hiç hoşlanmamıştı. Sinirden yanakları kızardı.

“Ne diye gelip duruyorsun ikide bir? Etrafımda dolanıyorsun müfettiş gibi. Bugüne kadar kendimden başkasına ihanet etme-

dim ben. Bugünden sonra da edecek değilim. Seninle çıkıp konuşacak da bir şeyim yok.”

“Yok yahu, o kadar ciddi bir şey değildi. Şu hesapları konuşalım, demiştin. Neyse, acelesi yok.”

Sonra yine herkesin elini tek tek sıkıp çıktı.

Artık yeni bir dönem başlamıştı. Jukke her zamankinden sık geliyordu ziyarete. Uzun kalmıyordu, Steintor’dan korkuyordu sanki. Köyde işleri varmış da, geçerken uğramış gibi yapıyor, oturup biraz enfiye çekip gidiyor, sonra yine geliyordu. Steintor onun gelip gitmesine ses çıkarmıyor, onunla hiç konuşmuyordu. Sigurlina da eskisi gibi sohbet etmiyordu artık onunla. Pek fazla yalnız da kalmıyorlardı. Evlenme işi gecikecek gibiydi. Sözün özü, Marbud’da artık herkes daha az konuşur olmuştu.

Jukke, tam yatma zamanı, buz gibi bir suratla çıkageliyordu bazen. Geceleri Marbud’un bahçesinde, ahırda, bazen de sahilde dolaştığını duyuyorlardı. Yakışıklı bir adam değilse de, onun da duyguları, kaygıları vardı elbet. Bazı sabahlar, Sigurlina kapıya çıktığında karşılaşıyordu onunla. Günaydın, diyeceğine, söylenip duruyordu kadın. Hani şu masaldaki adam var ya, bütün gece şapkasını tutup beklemiş, altın yağacak diye, sabah ne görsün, şapkası at tezeği dolu. İşte tıpkı o adam gibi hissediyordu Jukke kendini.

“Gene ne istiyorsun?” diye tersliyordu nişanlısı onu. Bir şey istemiyordu canım. Balık artığı toplamaya gitmişti de, oradan dönüyordu. Ya da komşunun çitlerine yardım etmişti. Bazen nişanlısına şeker ya da kuru üzüm getiriyordu, ama kadın hep reddediyor, almak istemiyordu.

Bir gün, Salka Valka okuldan dönerken, meydanın oradaki dükkânın önünde, biri seslendi. Durdu. Jukke’ydi. Dükkânın duvarına yaslanmış gevezelik eden adamlardan bir tutam tütün almıştı.

“İyi akşamlar,” dedi Jukke, resmî bir havayla. Elini uzattı.

“Bana mı seslendin?” diye sordu Salka.

“Dükkândan şeker almak ister misin?” diye soracaktım. “Benim hesabıma yazdırabilirsin. İstersen, iki tane al.”

“İstemem, sağ ol,” dedi kız kaba bir sesle.

“Annenle nişanlı olduğuma göre, sen de benim kızım sayılırsın.”

“Ne yapayım yani?”

“Dur bak, sana beş kuruş vereyim, ister misin?”

“Kes be!” deyip, uzaklaştı.

Jukke, dolambaçlı yollardan gittikçe, bu terbiyesiz, küstah kızı kendinden uzaklaştırdığını anlayıp peşinden koştu, doğrudan konuya girdi.

“Köyde herkesin seninle Steintor hakkında anlattıkları doğruysa, ondan nefret ediyorsundur herhâlde. Geceleri annenin onunla buluşup buluşmadığını söylersin bana, değil mi? Köyde herkes bunu konuşuyor. Sen biliyorsundur. Bana işin doğrusunu söylersen, sana on kuruş veririm.”

“Sana doğrusunu söyleyeyim, paran da sende kalsın. Evet, Steintor iğrenç biridir. Ama bakıyorum da, senden bin kat daha iyiymiş!”

Kızın ağzından alabildiği tek laf bu oldu Jukke’nin. Yürüyüp gitti Salka. Müstakbel üvey babası, kaldırımında öylece kalakaldı. Suratı buruştu, sakallarını kaşdı sıkıntıyla. Duvarın dibinde toplanmış adamların yanına gidip biraz daha tütün aldı.

Aynı akşam, Joachim yine Marbud’daydı. Eskiye nazaran çok daha sessiz geçti bu ziyaret. Hani kader anları vardır, baltayı ağacın köküne savurduğunuz an gibi. Kaderimiz yıldızlara yazılmıştır çoktan. Bu küçük köyde, insanların kaderi hiçbir yerde yazılı değildir ya, neyse... Derler ki, böyle kader anlarında insanlar gerçek yüzlerini gösterirmiş.

Eğer bu doğruysa, Jukke de gerçek yüzünü göstermek üzereydi o akşam. Bir şövalye gibi nişanlısının evine daldı, kavgaya hazırıldı. Kimseye selam vermedi. Önce Sigurlina’yı dışarı çağırdı, gelmeyince de herkesin içinde konuşmaya başladı.

“Sigurlina, iki büyük yanışın var. Birincisi bu.” dedi Salka Valka’yı göstererek. İkincisi de orada oturuyor. Köye geri döndüğünden beri gece gündüz etrafında dolaşıyor. Artık beklemek istemiyorum. Resmen benim nişanlım, müstakbel karım olduğuna göre, seni yeni evine götürmeye geldim. Kapıda atın bekliyor.”

“Aklını kaybettin herhâlde Joachim.”

“At kapıda, diyorum.”

“Köle mi var karşında? Ata atıp da istediğin yere götüreceğini mi sandın beni? Hayır efendim. Tanrı’nın gözünde de, herkesin gözünde de hür bir kadını ben. Yüzüğünü geri al, işine gelmiyorsa.”

“Gel bakayım Lina, ikiniz de aklınızı başınıza toplayın çocuklar,” dedi Steinunn Nine.

Ama Jukke’nin aklını başına toplamaya hiç niyeti yoktu. Bu maceraya kendini çok fena kaptırmıştı. Sevgilisini kötülüklerden koruyan bir roman kahramanı gibi, Sigurlina’yı omzundan tutup dışarı çıkarmaya yeltendi. Ama Steintor ayağa kalkıp onu iterek uzaklaştırdı. Tuhaf bir şekilde, Sigurlina buna çok sinirlendi. Yatağından taştan bir nehir gibi döküldü kelimeler ağzından.

“Ne cüretle nişanlımla arama giriyorsun sen? Seninle hiçbir alakam kalmadı. Bana bir çocuk verdin, ama bakımını üstlenmedin, kaçıp gittin. Senin yüzünden öldü. Gururumu kırdın. Kızıma karşı suç işledin. Bunun için seni hapse tıktırabilirdim. Beni terk ettiğin yetmezmiş gibi, bir de geri döndün. Neden? Bana işkence etmek için mi? Güya gittiğin yerlerde yazdığın şiirle, çocuğuna olan sevginle, ki biliyorum, o da yalan, bebeğime büyük gelen ayakkabılarla bana acı vermek için mi?

“Tek kelime etmeden hep çevremde dolaşıyorsun, onca çekti diklerinden sonra. Dinimden uzaklaşıyorsun senin yüzünden. Meleklerimi korkutuyorsun. Sen geldiğinden beri kurtarıcım yüce İsa’ya gönlümce dua bile edemiyorum... Şimdi, ikiniz de defolun gözümün önünden. İkiniz de birbirinizden betersiniz! Azgın domuzlar sizi!”

Steintor hiç sesini çıkarmadı. Zaten döndüğünden beri, susmayı huy edinmişti. Ama Joachim sessiz kalmadı. Yazın böyle konuşmuyordu ama, bahçesindeki otlar yolunurken iyiydi, değil mi? O sabah ahırda kendisine karşı ne kadar cömert davrandığını unutmuş muydu? Ve maalesef, çenesini tutamayan Joachim, köyde herkesin dilinde dolaşan dedikodunun doğru olduğuna inandığını söyledi. Ayrıca, şu dindarlık ve ilahi söyleme merakının da palavra olduğundan şüpheleniyordu ne zamandır, işte şimdi bu şüphesinin doğru olduğu da kanıtlanmıştı!

Sigurlina'nın bu sözlerle cevabı, parmağındaki yüzüğü çıkarıp Jukke'nin suratına fırlatmak oldu. Adam yüzüğü yerden almak için eğildiği sıra, Steintor kışına tekme bastı. Adam suratının üzerine düştü, kapıdan dışarı fırladı. Salka Valka kahkahalarla gülmeye başladı. Dışarıda, Jukke'nin atını çeke çeke götürdüğünü duydular.

Mutfakta yaşanan bu ani olaydan sonra herkesin sinirleri bozuldu. Sigurlina öfkeden delirmişti. Bağırıp çağırıyordu. Sonra hüngür hüngür ağlamaya, İsa'ya dualar etmeye başladı. Başına kötü bir şey geldi mi, cesaret bulmak için hep dua ederdi. Steinn Nine, ona annelik edip aklını başına toplamasını söylüyordu. Ama hiçbir işe yaramadı bu. Sigurlina daha çok ağlamaya başladı. İşlediği günahlar yüzünden bu hâle geldiğini düşünüyordu.

Salka Valka ise, artık gülmüyor, annesinin saçmalıklarını dinliyordu sadece. Steintor taburede oturmuş, piposunu dolduruyordu Steintor'un, ağzını bıçak açmıyordu. Ama gözlerinden ateşler saçılıyordu.

Sonunda, Eyjelfur ağ ördüğü odadan çıkıp eşikte durdu. Ağ iğnesiyle mezurası elindeydi hâlâ. Bir süre öylece dikilip ağlamaları, bağırıp çağırımları, azarlamaları dinledi.

"Kadınlar sulu gözlüdür, hemen akar gözlerinin yaşı. Hep böyledir bu. Durmadan dua eder, Tanrı'dan bir şeyler isterler. Sana bir diyeceğim var, Steintor. İçinde hem iyilik, hem de kötü-

lük barındıran bir adamsın. Ait olduğun insanlara karşı görevlerini yapmazsan, huzur bulamayacaksın. Başka bir şey söylememe gerek yok, değil mi?”

Tam sözünü bitirmişti ki, evin kapısı açıldı. Kapı aralığından birinin kafası göründü. Çevreyi kolaçan etti. Gelen Jukke’ydi.

“Sahile kadar inmiştim ki, aklıma bir şey geldi.”

“Ne geldi aklına aptal şey?” dedi Steinunn Nine.

“Şey, sözünü etmeye değmez, ama...” Jukke, biri kendine saldıır diye tetikte duruyordu. “Şu elbise vardı ya...”

Sigurlina bir koşu gidip Steinunn Ninenin sandığından çıkardı elbiseyi. Hayatında sahip olduğu tek ve en güzel elbiseydi bu. Önce eteğini, sonra kadife manşetli korsajı, sonra da kadife ve dantellerle süslü göğüslüğü fırlattı Jukke’nin suratına.

“Verilen hediye geri alınmaz, çok ayıptır,” dedi.

“Ne diyorsanız, öyledir,” diye cevap verdi Jukke. Elbiseyi koltuğunun altına sıkıştırıp iyi geceler diledi ve bir daha da görünmedi.

YİRMİNCİ BÖLÜM



Her balık mevsiminde olduğu gibi o mevsimde de, Johann Bogesen'in filosu ağır zarara uğradı. Adamcağız kahveyle şekere zam yapmak, bazı malların fiyatlarını da üçte bir oranında arttırmak zorunda kaldı. Donuk gökyüzü, pıhtılaşmış, koyu renkli et haşlamasına benziyordu. Tanrı'nın gözünde Oseyri o kadar önemsizdi ki, gündüzleri birazcık güneşi, geceleri de birkaç yıldızı göstermeyi çok görüyordu. Bu renksiz, silik köyün parmakları soğuktan uyuşmuş sakinleri, kendilerini sıradanlıktan kurtaracak bir şey bulamıyordu. Durup dururken rüzgâr başlıyor, sonra yine durup dururken kesiliyordu. Yaz günleri ise, ünlü bir şarkıcının köyde bıraktığı anı gibiydi. Gemiyle köye gelmiş, ama ayrıldığı ana kadar kimsenin haberi olmamıştı sanki.

Başka köyler de buradan farklı değildi ki. İşte, Steintor bile, dönüp dolaşıp köye geri gelmişti. Dünyayı gezip görmüş bu adam bile, bu köyden başka yerde yaşayamıyordu. Belki de varoluşun aslı Oseyri'deydi.

"Bir zamanlar, Danimarkalı bir tüccar vardı. Yiyecek fiyatlarıyla kafasına göre oynardı. Köylüler bir olup adamı gemisiyle beraber tekme tokat göndermişti. Artık herkes her şeyi sineye çekiyor," dedi Eyjelfur.

"Başka ülkelerde zenginlere hırsız gözüyle bakarlar. Sırf onların sinirleri bozulsun diye greve giderler. Vazgeçmektense, ölme-yi yeğ tutarlar," diye karşılık verdi, Steintor.

Bu av mevsiminde Bogesen'in yanında işe girmişti Steintor. Avdan pay alıyordu. Ama bu anlaşma hem kendisi, hem de çalış-

ma arkadaşları için zarar olmuştu. Pay alarak olsun, gündelik ücret alarak olsun, balık avının hiçbir zaman garantisi yoktu zaten. Akşamları gelip Marbud'un mutfağında oturuyor, Steinunn Ninenin kahvesini içiyordu. Salka Valka pek ortalarda dolaşmıyordu. Adamın gözlerinde onu korkutan bir şey vardı. Daha öncekinden farklı bir şey. Onun kendisine bakmasına dayanamıyor, sinirden çıldırıyordu.

Sigurlina, kızından izin isteyerek, onun hesabından bir bluz almıştı kendine. Kadınlar Enstitüsü de eski bir eteklik vermişti ona. Artık kendi hesabını açtırmak istiyordu. Bunun için, baharda balıkhanede çalışmaya başlayacaktı o da. Steintor'un, oğlu için yurt dışından getirdiği ayakkabılar yatak odasında duruyordu. Marbud'daki en değerli şeydi bunlar. Bu harap, yıkık dökük evin eski eşyaları yanında ne de güzel duruyorlardı. Steintor'la oğlunun annesi arasında gizli bir ilişki olduğunu kimse iddia edemezdi, Ama Sigurlina ondan sık sık çoraplarını, eldivenlerini alıyor, özene bezene yıkayıp temizliyor, pantolonlarını yamıyordu. Bazen oturup uzun uzun Steintor'a bakıyor, dalıp gidiyordu.

Havanın yine bozuk olduğu bir gündü. Balıkçılar denize çıkamamıştı. Salka Valka okuldan gelip doğruca mutfağa girdi. Steintor'dan başka kimse yoktu. Ocağın başında piposunu tütürüyordu. Salka içeride ondan başkasını göremeyince, selam bile vermeden tavan arasındaki odasına çıkmaya yeltendi. Ama Steintor kapıya ayağını koydu.

"Seninle bir şey konuşacağım."

"Çek ayağını oradan."

"Artık içkiyi bıraktım, biliyorsun. Daha iyi olmadı mı sence de?"

"Sarhoş olmuşsun, ayık olmuşsun, beni ilgilendirmez!" dedi Salka.

"Bana hiç iyi davranmıyorsun Salka. İçkiyi neden bıraktım sanıyorsun? Eskiden sebep olduğum kırgınlıkları tamir etmek için. Seninle tekrar karşılaşmayı iple çektim, sana ne kadar efendi bir

adam olduğumu göstermek için. Vicdansızın biri mi belledin sen beni?

“Uzarlarda olduğum o yıllar boyunca vicdanım rahat mıydı sanıyorsun? Tütünü de bırakırım, istersen? Hatta küfürü bile. Küfür etmek ayıpmış, öyle duydum, ne diyorsun Salka?”

Steintor gibi kaba saba bir adamda böyle çocuksu bir yan görmek tuhafına gitmişti Salka'nın. Şu anda söylediği şeyleri, kim bilir ne zamandır içinde saklıyordu. Salka'nın kalbi deli gibi çarpmaya başladı. Prenseslere büyü yapan canavar masallarındaki gibi, o da büyülenmiş olabilir miydi? Bu meşin gibi derinin, delik deşik suratın altında güzel ve yumuşak bir ten, romantik, güzel gözlerle, hassas bir gülüş mü vardı yoksa? Arnaldur'un yüzünün Steintor maskesi ardına saklanmış olması mümkün müydü? Arnaldur da nereden aklına gelmişti durup dururken?

“Senin ne yaptığından bana ne?” dedi en sonunda Salka.

“Salka, bütün kış sana sormak için fırsat kolladım. Daha çok kitap okusam, iyi olmaz mı sence de? Senin için çok zeki, diyorlar, okulda da çok başarılıymışsın. Benim bildiklerimden çok şey öğrenmişsindir kitaplardan, herhâlde. Benim zamanımda okullar, şimdiki kadar iyi değildi. Ama herkesin okuduğu o hikâyelere de inanmıyorum ben. Ne İncil'e, ne de destanlara. Belki senin şu ders kitaplarından okurum, ne dersin?”

“Bence önce anneme yaptıkların yüzünden utanmalısın. Bana yaptığın şey, küçük kalır. Biraz insanlık kaldıysa içinde, hemen evlenmelisin onunla.”

“Sana şöyle anlatayım, Salka. Kışın geldiğim zaman evlenmeye kesin karar vermiştim, çocuğun yaşadığını sanıyordum. Ama ölmüş olduğuna göre, böyle bir mecburiyetim de kalmamış oluyor. Yine de evlenmem için ısrar edersen, sözünü dinleyip evlenirim. Artık namuslu biri olduğuma inanacaksan, yaparım bunu da.”

Küçük kız başını kibirle kaldırdı, hiç cevap vermedi.

“Sana bakınca,” diye devam etti Steintor. “Seni düşününce, efendi bir adam olmak için yapmayacağım şey yokmuş gibi geli-

yor. Başını kibirle kaldırıp da bana nefretle baktığın zamanlarda içinde bir şeyler olduğunu hissediyorum. Ne olduğunu bilemem. Geceleri uyku tutmadığı zamanlarda şiirler yazıyorum...”

“O saçma sapan şiirlerden hiç söz açmasan daha iyi. Birini okurken duymuştum.”

“Senin için bir önemi yoksa, iyi biri olmam için de sebep yok, Salka. Bana açık açık söyle bakalım, hapse girseydim, gözünde daha mı değerli biri olacaktım? Bunu mu istiyorsun? Yarın hemen bir mektup yazarım bölge hâkimine.”

Salka’nın başına hiç böyle bir şey gelmemiştir. Adamın biri, bütün içtenliğiyle ve tevazu içinde, hayatını onun ellerine bırakıyordu. Bir an için geçmişi unuttu. Zamanın ve mekânın dışında, ani bir kavrayışla, kadınla erkek arasındaki çekim ve nefret kuramını anladı. Ona arkasını döndü, yumruğunu ağzına dayayarak öylece kalakaldı. Tam bu sırada geldi annesi.

Kadın, ikisinin hâline bakınca, bir şeyler olduğunu hemen anladı. Kapıda durup onlara baktı. Küçük kız, kafası karmakarışık olmuş bir hâlde, annesine sırtını dönüp, elinde kitaplarıyla tavan arasına koştu. Steintor da şapkasını alıp çıktı. Sigurlina mutfakta yalnız kalmıştı.

Küçük kız yatmak için annesinin yanına gittiğinde, onu yere diz çökmüş, hıçkırığa hıçkırığa ağlarken buldu. Kız hiçbir şey söylemedi. Annesinin gözyaşları eskisi kadar içine dokunmuyordu artık.

“Salvör!” diye ağlıyordu kadın. “Acı bana, ne olur, onu elimden alma. İsa’ya çok dua ettim, onu bana geri versin diye. Birini İsa’dan çok sevmek, büyük günah belki, ama bak, O benim dualarımı kabul etti, içkiyi bırakmasını sağladı, yıllar sonra evine geri döndü. Salka! Salkacığım, sen benim çocuğumsun, merhamet et, alma onu elimden!”

İki gün sonra, papaz ziyarete geldi. Akşama doğruydı. Steintor mutfaktaydı. “İyi akşamlar,” dileyerek herkesi selamladı.

Steintor'a hoş geldin demek için gelmişti. Memleketine duyduğu bağlılık ve asaleti için onu kutladı. Eski günlerden konuştular. Steintor'un dedelerinden. Hele bir papaz vardı o zamanlar, altmış yaşında bile, bir çapayı tek eliyle kaldırabilir, kör gözüyle, şövalye Vilmundarson hakkında methiyeler düzebilirdi. O kadar işinin arasında işte o papazın torununa mutluluk dilemek için buradaydı. Önem verdiği tek şey, cemaatinin bu dünyada ve öbür dünyada sahip olduğu manevi değerlerdi.

"Tanrı'nın ve insanların gözünde evlilik, kaçınılmaz olandır. Evlilik dışı ilişki, köyümüzün namusunu lekeler. Havariler böyle buyurmuştur. Sigurlina'nın ve başka şahitlerin de dediğine göre, sen onun nişanlısını evden atmışsın, ona hakaret etmişsin. Bunun tek çözümü var, o da Tanrı'nın bağıyla bağlanmaktır. Bunu yaparsan, Sigurlina rahat edecektir. Evlilik, evliliktir; sorumluluk, sorumluluktur; çare, çaredir. Evlenmek, yoksullar için tek çaredir. Şerefli bir erkeğin de yapması gereken, budur. Onunla evlenmezsen, Sigurlina, Joachim'e yaptıkların yüzünden hesap sorabilir sana.

"Şerefiyle yaşayan her erkek, Tanrı'nın ve insanların gözünde, yaptıklarından sorumludur, sevgili Steintor. Hristiyan ahlakının da, insanlık yasalarının da başında ve sonunda bu vardır. En azından, Sigurlina'yı ve taliplerini rahat bıraksaydın da, dine bağlı, efendi bir adamla iyi bir evlilik yapabilseydi keşke."

Steintor, papazın sözlerine çın çın öten bir sesle karşılık verdi, ama söyledikleri hiç de güzel şeyler değildi.

"Kiminle konuştuğunu biliyor musun sen, papaz efendi? Bu kıyılarda doğdum ben, okyanusta esen bir kasırga gibi. Kasırgaya gem vurabilir misin? Neyim ben? Oradan oraya esen bir rüzgâr. Verdiğim nefes, kıyıları süpüren rüzgârdır. Damarlarımda akan kan da, yükselip alçalan dalgalardır. İnsan hayatı bundan ibarettir, bu köyde de, başka yerlerde de bu böyledir. İnsan kendi sorumluluğunu almalı, bu en doğrusudur. Oğlan yaşamış olsaydı, Sigurlina'yla evlenecektim. Çünkü verdiğim nefesim, damarla-

rımda akan kanın bir parçasıydı o. Ama öldü. Ben de yakında öleceğim zaten.”

“Ölümünden sonra hesap günü gelir, der havariler...”

“Öldüğümde bile rahat bırakmayacaksanız, cehennemin dibine kadar yolunuz var!”

Papaz, bu tür konuşmalar karşısında sinmeyecek kadar yaşlıydı.

“Her şey olacağına varır,” dedi. “Ben artık bu işlerle uğraşamadığım zaman bile, sen bu göğün altında, hayatta olacaksın.”

“Ya, ne gök ama...”

“Ben yaşadığım sürece, bu köyün zavallı papazı olarak kalacağım. Tanrı, dağların arkasında kaybolup gitmiş bu köyün insanlarına yol göstermemi emretti bana. Bu görevi yaparken, korusu beni.

“Köy köy dolaşmak için dağlarda yürürken, fırtınalı denizlerde yol alırken... Üç yıl önce nasıl çekip gittiğini hatırlarsın. O zamanlar başka yükler taşıyordun omuzlarında. İki dini bütün köylü şikâyet etmişti seni. Benim gibi önemsiz biri engel olmasaydı, bölge hâkimine telgraf çekilecek, Hamarsfjörd’de tutuklayacaklardı seni. Zavallı köylüler de, bu acı olayı hiç unutamayacaktı. Seni kilise mahallesinde oturduğun günlerden beri tanırım. Ne yaptığının farkında değildin. Tanrı’nın ruhuna sesleneceğini ve vicdan azabı çekeceğini biliyordum. Haklıymışım ki, geri döndün işte. İyi biri olmaya başlamışsın. En kötü huyunu bırakmışsın. Daha kat edeceğin çok yol var, iyi bir Hristiyan olup Tanrı’nın buyruklarına itaat edeceksin mesela. Demin de dediğim gibi, seni büyük bir davadan kurtardım ben...”

“Çocuğunun annesine gelince, başlarda pek iyi gözle bakmıyordum ona. Eteğinde bir çocukla beş parasız dolaşan bir kadına mesafeli yaklaşmak, görevim gereğidir. Ama kadın, iyi insanların yanına sığındı. Eyjelfur düzenli olarak kiliseye gelmez belki, ama kadıncağızın gelmesine de karışmadı. İsa’nın merhametine sığındığını biliyorum Sigurlina’nın. Selamet Ordusunu aracı ediyorsa

da, Tanrı'nın böyle saçmalıklara değil de, insanın içindeki inanca önem verdiğini düşünerek avunuyorum.”

“Bir fincan kahve alır mısınız, papaz efendi?” diye sordu Steinunn Nine. Papazın susmaya pek niyeti yoktu, ama Steinunn Nine lafı ağzından aldı. “Papaz efendi üzerine bir iş aldı mı, anlayışla, güzellikle halleder her zaman.”

“Buna ne diyeceksin, Steintor?” diye sordu papaz. “Kutsal evlilik bağını kabul edip geçmişi unutamam mı? Yoksa pişman olup doğru yola girmeyi reddedip her şeyi Tanrı'nın ve insanların adaletine mi bırakacağız?”

“Bunları size Sigurlina söyletiyorsa, onunla doğrudan konuşmam en iyisi. Tanrı'ya gelince, ben ondan bir şey istemedim bu güne kadar, O da benden bir şey istemesin. Sana da bir çift lafım var papaz efendi. Kendini beğenmiş, laf ebesinin birisin. Hayatımda senin gibisini görmedim.”

Böylece konuşma sona erdi, ayrıldılar.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM



Paskalya haftası geliyordu. Cumartesi günü posta vapuru gelmişti. Salka Valka okuldan döndüğünde, mutfak masasının üzerinde kendisine gelmiş bir mektup buldu. Mavi bir zarftı bu. Tıpkı Johann Bogesen'e gelen o şık mektuplar gibi. Üzerinde yazılı adres, süslü el yazısıyla yazılmıştı. "Bayan Salvör V. Jonsdottir, Marbud, Oseyri, Axalfjord." Pulun üzerinde kralın resmi vardı, ama dikkatsiz bir memur, tam da kralın burnunun üzerine damgayı kondurmuştu.

Nasıl da kıpkırmızı olmuştu, kalbi heyecanla atmaya başladı. İlk kez yurt dışından bir mektup alıyordu! Açmadan uzun uzun evirip çevirdi elinde. Zarfın içinden bir fotoğraf çıktı. Genç bir adamın fotoğrafıydı bu. Uzun yüzlü, biçimli dudakları olan bir adam. Fotoğrafta gözleri daha bir zeki, daha bir derin ve etkileyici çıkmıştı. Yakası da güzelce iliklenmişti. Okul müdürüne, ya da papaza benziyordu. Ya da, şu fotoğrafları gazetelerde çıkan iş adamlarına. Fotoğrafın arkasında, zarfın üzerinde olduğu gibi güzel bir el yazısıyla şunlar yazılmıştı:

SEVGİLİ SALKA,

Sana daha önce yazamadığım için kusura bakma. Okul gayet iyi gidiyor. Baharda sınavlarım var. Büyük bir adam olmaya kesin karar verdim, ne derlerse desinler. Belki Oseyri'ye, seni görmeye gelirim. Sen nasılsın? Hâlâ pantolon mu giyiyorsun? Burada bir sürü kız var, ama ben seni unutamadım. Yine o pes se-

sinle mi konuşuyorsun? Neyse, yazacak yer kalmadı.

En iyi dileklerimle

Selamlar,

ARNALDUR BJÖRNSSON

Salka kartı defalarca okudu. O kadar heyecanlıydı ki, beşinci kez okurken bile, yazılanların hiçbirini anlamamıştı. Sonra fark etti ki, o da bir isme ve adrese sahip genç kızlardan biriydi. İnanılmayacak kadar güzeldi bu. “Hiç böyle şey duydun mu sen?” diye sordu kendi kendine.

Kof'ta oturanların ayak izleri, çayırların arasında kaybolalı beri bir ömür geçmişti sanki. Arnaldur bir bilinmeze gitmiş, ardında da şu madalyonu bırakmıştı. Hâla boynundaydı, ama pek nadir açıp bakıyordu içine. O çocuğun Arnaldur olduğuna pek ikna olamıyordu nedense. Aslında, uzun zaman önce unutmuştu onu, çocukluk anılarını unuttur gibi. Çocukluk anıları, med cezirle sürüklenen yosunlar gibi uzaklaşır bizden önce, sonra tıpkı denizin yeniden yükselmesi gibi, yaşlanınca geri döner. İşte Salka da, Arnaldur'u tam unuttuğu sıra, karşısında fotoğrafını bulmuştu. Bu son fotoğraf, madalyondaki kadar olağanüstü görün­dü gözüne.

Bu zeki ve yetenekli gencin, bir zamanlar ona okuma yazma öğretmiş olan Arnaldur olması mümkün müydü? Hem, o gün­lerde kendisinden çok büyük de değildi, yamalı bir kazağı, delik ayakkabıları vardı. Tuhaf hikâyeler, bir o kadar tuhaf rüyalar anlatırdı. Ama işin en güzel yanı, Arnaldur'un, bu uzak köyde ba­basız, neredeyse annesiz yaşayan sıradan bir balıkçı kızı hatırla­masıydı.

Ne cevap yazsaydı acaba? Sorduğu sorulara hazırlıksız yakalan­mıştı. Böyle sorulara cevap vermek çok zordu, ama neyse ki, o da baharda okulu bitiriyordu. Şurası bir gerçektir ki, son zamanlarda epey değişmişti, özellikle de son bir yılda. Köyün haylaz çocukları ona sataşmaya devam ediyordu, küçük kadın, diye isim takmışlar-

dı. Ama neyse ki, hiçbir şey bildikleri yoktu. Son zamanlarda bedenindeki değişiklikler kadar, ruhunda olanları da bilselerdi... “Tanrı korusun!” dedi kendi kendine. Sonuç olarak, Arnaldur’a her şeyi açık açık yazmanın en doğrusu olacağına karar verdi.

“Evet, Arnaldur, ben de şu genç kız dedikleri şeyden oldum. Artık kendimi anlayamıyorum. Hâlbuki küçükken ne kolaydı her şey. Her yönden tuhaf biri oldum sanki.”

Yanakları kızardı. Göğsünde bir kuş çırpınıyordu sanki. İçerilere sığamadı, tavan arasının duvarları üzerine üzerine geldi. İçindeki sevincin, ancak yıldızların altında keyfini çıkarabilirdi. Saat dokuza geliyordu. Steinunn Nine mutfaktaydı. Salka onu kucaklayıp öptü. Herkesi, her şeyi çok sevdiğini söyledi ona. Mektubu göğsüne sokmuştu. Ayakları yerden kesilmişti sanki. Akşam ayazında, hoplaya zıplaya bahçeyi geçip köye yollandı. Sahilden yürüye yürüye köy meydanına vardı, dükkânın önünden geçti. Bu akşam arkadaş çağırmamıştı yanına. Artık akşamları köyde gezmekten, delikanlıları, çiftleri seyretmekten hoşlanıyordu.

Selamet Ordusunun binasının önünden geçerken, çok hoş bir şarkı çalındı kulağına. Ordunun korosu, çalgılar eşliğinde ruhlarını Tanrı’ya sunuyorlardı. Önce içeri girmeye niyetlendi, ama sonra, bir genç kızın tek başına oralarda görünmesinin doğru olmayacağını düşündü. Erkekler çok ahlaksızlık ediyordu çünkü. Ama arkaya dolaşıp pencereden bakmasında bir sakınca yoktu, herhâlde. Bina bir yamaca yapıldığından, arka taraftaki pencereler çok alçaktı. Salka bir pencerenin dibinde kendine bir yer buldu. Zaten çoğu açıktı pencerelerin. Subaylar, çalgılarıyla kürsünün arkasında dizilmişlerdi. Yüzbaşı, neşeli bir ilahi söylüyordu. Omzunda kırmızı apoletler vardı. Ellerini göbeğinde kavuşturmuş, yüzünü masumların koruyucusuna çevirmişti.

Bütün insanlar için Tanrımızın sevgisi
Gürül gürül akıyor, gürül gürül akıyor
Hiç tükenmez kaynağı
Gürül gürül akıyor, gürül gürül akıyor

Kıyıları döverken deniz her dalgada
 Tanrı takdis edip umutlar yollar sana
 Tüm dünya kuvvet alır bu kaynaktan
 Gürül gürül akıyor, gürül gürül akıyor

Yüzbaşının sesine koro da katıldı. Salka tam bu sırada annesinin neşeli yüzünü gördü.

Gürül gürül akıyor, gürül gürül akıyor
 Tanrımızın sevgisi gürül gürül akıyor
 İnanırım, taparım sana
 Gürül gürül akıyor, gürül gürül akıyor

İlâhi bitti, çalgılar sustu. Cemaatin birlik hissi bir an yok oldu. Katılımcılar sıralarında kıpırdanmaya, birbirlerine gülümsemeye ya da surat buruşturmaya başladılar. Burnunu silenler, yere tükürenler oldu. Kadınlar elbiselerini çekıştirerek düzelitti. Sonra ki konuşmacının sırası geldi. Kutsal Ruhun köydeki son mucizelerini anlattı. Kürsünün arkasında oturan subaylar, Tanrı'nın çok hoşuna gideceğini umdukları yürek çarpıntılarıyla konuşmayı dinlediler. Tatlı kokular yayılıyordu yüzlerinden sanki. Şu ayağa kalkıp yüzünü İsa'ya çeviren kadın da kimdi? Annesinden başkası değildi elbette! Salka Valka, biraz daha kalmaya karar verdi. Ne zamandır annesinin konuşma yaptığını duymamıştı.

"Peygamberimiz, efendimiz, yüce İsa adına, amin," diye söze başladı kadın.

O tuhaf, değişik ifade geçti yüzünden yine. Kıyamet gününde de böyle bir ifade olacaktı herkesin yüzünde ama şu anda, annesinin yüzündeki ifade, onun bin kat daha nurlusuydu. Çocuklar için yazılmış bir din kitabı gibi konuşmaya başladı. Gerçek dünyadan uzaklaşmış, yükselmişti. Bambaşka alemlerdeydi sanki. Küçük kıza rol yapıyormuş gibi geldi annesi. Kutuplarda kaybolmuş, her şeyden yoksun kalmış birinin inançlı ve hevesli hâliyle, "Johann Bogesen'in dükkânında beş yüz kron hesabım var," dese, o para kutuplarda mahsur kalmış adamın ne işine yarar?

İşte Sigurlina da, kendi gerçeklerini unutmuş bir hâlde konuşuyordu. Tanrısal bir ışıkla aydınlandığını, Tanrı'nın yoluna girdiğini anlatıyordu. Şeytanın kendisine işlettiği günahlar yüzünden yüreği kan ağlıyor, aynı zamanda, yürekte neşeli zafer şarkıları söylüyordu. İsa'nın kanıyla günahlarından arınmıştı. Tanrı, pişmanlık duyanları affederdi.

Sonunda İsa dualarını duymuştu. İsa yoksulların, düşkünlerin dualarını hep duyardı. Steintor'u evine göndermiş, bununla da kalmayıp onu içkiden vazgeçirmiş, kalbini yumuşatmış, şairlik yeteneği bahşetmişti. Selamet Ordusunun komutanı bölge hâkimiyle görüşmüş, nikâhı ordunun kurallarına göre kıymak üzere anlaşma sağlanmıştı. Yakında evleniyorlardı. Aşkla birleşmişlerdi, artık ruhları kurtulacak ve sadece Tanrı'ya ait olacaklardı.

"Tanrı'ya şükrederim ve dua edelim, Alleluya!" dedi yüzbaşı. Kürsünün arkasındaki bütün subaylar, teğmenler, asteğmenler ve başçavuşlar hep bir ağızdan ona katıldı ve yürekte ilahiler söylemeye başladılar. Salka artık zevk almamaya başlayınca şarkılardan, oradan uzaklaştı. Caddeye indiğinde, birinin yanına yaklaştığını fark etti. Akşamın alaca karanlığında yanında bitiveren, Steintor'dan başkası değildi.

"Ben de nereye gittiğini merak ediyordum," dedi kıza.

"Evet, ne istiyorsun? Annem Selamet Ordusunda evliliğinizi ilân etti şimdi. Tanrı'ya senin için dua ediyor. Seninle İsa'nın adını aynı anda ağzına alıyor artık. Bence onun yanına gidip başkalarına bulaşmaktan vazgeç."

"Annenle evlenmeye karar verdiğimden beri beni daha çok seviyorsun, değil mi? Yoksa farklı davranmamı mı isterdin?"

"Seni sevmem mi gerekiyormuş? Benden sana ne, geri zekâlı? Adam gibi davranman gereken o, ben değilim."

"Senin gözünde adam değilsem, başkalarına da adam gibi davranmamam. Onunla evlenmemi buyuran sensin. Ben de, peki,

dedim, papaza. Sırf seni memnun etmek için. Hapse mi düşmemi yeğledin? İstersen, onu da yaparım.”

“Seninle konuşmak bile istemiyorum. Beni rahat bırak,” dedi Salka.

Yine de uzaklaşmadı Steintor’dan. Yol boyunca amaçsız bir ağız dalaşına girdi onunla.

Evin yoluna girmişlerdi. Ama kızın niyeti bu değildi.

“İstedğim yere gidemeyecek miyim ben? Peşimden gelmeyi bıraksana,” dedi Salka.

“Salka...” Steintor’un sesinde, o ana kadar işitmediği şiir gibi bir hüznün vardı. “Bu akşam seni duydum, herkesi, her şeyi çok sevdiğini söylüyordun Steinunn Nineye.”

“Bu yüzden mi peşimden gelip duruyorsun?”

“Neden peşimden geleyim ki? Söylediğin doğru mu diye merak ettim sadece. Her şeyi ve herkesi o kadar çok seviyorsan, seninle yürümeme de izin verirsin diye düşündüm. Belki şiirimi bile dinlersin. Bir şey daha var, Salka. Döndüğümünden beri, sana aldığım hediyeyi cebimde taşıyorum. Bir türlü sana verecek cesaretim olmadı. Salka, yeniden denizlere dönebilirim, belki de boğulur giderim. Çok da umrumda değil. Yeter ki, sana hediyeni vereyim. Hayatı benim gibi olan birinin sonu belli olmaz. Şu küçük hediyemi kabul edersen, hiç değilse huzur içinde ölürüm. Bunu vermeden ölürsem, gözümlerim açık gider.”

“Bence sen anneme hediyeler versen, daha iyi olur,” dedi Salka, ters ters. Bir yandan da, kendisine vereceği hediyenin ne olduğunu merak etmekten kendini alamıyordu.

“Seni mutlu edemeyeceksem eğer, doğruca hapse gireyim, daha iyi. Dur, kaçma. Yoksa boğazımı keserim, cehennemi boy-larım bak... Sana aldığım bu küçük şeyi almadan gitme. Şunun pırıltısına baksana. Bunu alabilmek için tam on sekiz ay çalış-tım. Kömür tozu, salamura tuzu, is, kir pas içinde. Motor dairesi-ne gidebilmek için elli basamak inmek gerekiyordu. Katiller, hay-dutlar, dolandırıcılar, hapishane kaçkınlarıyla bir arada kaldım.

En pis işleri, en aşağılık insanlarla yaptım. İse, kömür tozuna bulandım, ateşin başında kavruldum, derim yüzüldü, ölümcül hastalıklar geçirdim. Evimden uzakta, dilimi konuşan kimse olmadan, yapayalnız, arkadaşsız geçti günlerim. Oralarda ölseydim, ateşe atıverirlerdi cesedimi. Kimse de ardımı aramazdı. Ne insanlar, ne tanrılar, ne de şeytanlar... Yemin ederim, sana doğruyu söylüyorum.

“Sen her zaman aklımdaydın. Yalnızca seni düşünüyordum. Sonra anneni. Ama en çok da seni. Kontrolümü kaybettiğim bir anda kirlettiğim kadın sesli küçük kızı, çocuk gibi bakan kadını. Bütün varlığımla, barışmayı diledim, inan bana. Şimdi senin küçümsediğin, toplumdan kovulmuş bir zavallıyım sadece. Bak, eğer beni affeder ve benim de bir insan olduğumu kabul edersen, bir şiirimi dinleyip hediye alırsan, haftaya annenle evlenirim ve sana, parmağımın ucuyla bile dokunmam. Hadi, çabuk ol!”

Ateşli konuşması ve çılgın gibi nefes alıp verşi, Salka'nın kafasındaki gerçeklik kavramını alt üst etti. Doğal bir afete uğramış gibi sersemlemişti. Attığı her adımda, heyecanı da artırıyordu Steintor'un. Artık koşmaya başlamışlardı. Steintor, kolunu kızın beline dolamıştı, onu korumak, koşmasına yardım etmek, tökezlerse düşmesine engel olmak için. Salka nefes nefese kalmıştı. Onun duyduğu bu derin suçluluk duygusu yüzünden allak bullak olmuştu. Steintor'un kaderinin kendi minik elleri arasında oluşu, onu çok şaşırtmıştı. Neyle karşılaşacağı hakkında en ufak bir fikri bile yoktu. Tek bildiği, bu dünyada, bu akıl almaz evrende, kendisinin de var olduğunu fark etmekten duyduğu korkuydu.

Kendilerini bahçede, ağılın önünde buldular birden. Steintor ağılın kapısını açıp Salka'yı içeri aldı, sonra kapıyı tekrar arkalarından kapadı. Koyunlar korku içinde, bir köşeye toplandı. Steintor, Salka'yı önüne katıp saman balyalarının oraya götürdü, balyalardan birinin üzerine oturttu. O da yanına oturup şiirini okumaya başladı. Mısralar arasında susup ara vermiyordu hiç. Ama zaten fark etmezdi, Salka onun söylediği hiçbir şeyi anlamıyor,

sadece sesini ve nefesini hissediyordu. Sonunda bir girdap olan bir uçurumun kenarındaydı sanki. Tüm bedeni korkudan titriyor, dişleri birbirine vuruyor, şakakları atıyordu, sanki çekiçle dövülür gibi. Bayılacağını sandı.

“Bak,” dedi Steintor karanlığın içinden. Terden sıırılsıklam olmuş elini tuttu, ona pırıl pırıl parlayan bir mücevher gösterdi.

“Karanlıkta bile parlıyor, hiçbir şey bu parıltıyı söndüremez. Zavallı bir denizcinin, on sekiz aylık çilesi ve yoksulluğudur, onda parıldayan. Küçük bir maaşla, koca gemilerde çalıştı bu zavallı. Korktuğu ve saygı duyduğu o kızın, kendisini affetmesi için yaptı her şeyi. İşte şimdi parmağına takıyorum bunu. Hep bu anı beklemiştim!”

Salka, Steintor’un kolunu beline doladığını, elini göğsüne koyduğunu fark etti birden. İşlerin nereye varacağını tahmin edince, bir uykudan uyanmış gibi irkildi.

“Yüce Tanrım, yardım et!” diye haykırdı. “Steintor, ben daha on dört yaşındayım, bilmiyor musun? Hiç böyle bir iş gelmedi babama! Annem sakın, ama sakın duymasın!”

Tam bu sırada, dışarıda ayak sesleri duyuldu. Hayvanlar yine korkuyla kalkıştı. Salka Valka irkilerek bir çığlık attı. Steintor’dan kurtulup ayağa fırladı. Hızla samanlıktan geçip ağıldan kaçarak çıktı. Dışarı çıkar çıkmaz, karanlıkta bile tanıyacağı o kişinin kollarına düştü. İkisi de tek kelime etmedi. Salka Valka dış kapıya geldiğinde, gözyaşları içinde seslendi:

“Anne, Tanrı adına yemin ederim ki, hiçbir şey olmadı!”

Konuşurken dili dolaşıyordu. Çatlak sesiyle haykırdı. İnsanın doğruyu söylediğine inanası gelmiyordu. Salka da bunu fark etmişti, suçluymuş gibi koşarak kaçtı oradan. Dağların oraya doğru gitti. Soğuk, ıslak gecenin ayazında, bağıra bağıra ağladı.

Gecenin geç saatlerine kadar, eve dönmeye cesaret edemedi. İçeri girince ayakkabılarını çıkarıp hırsız gibi, katil gibi ayakuçlarına basa basa ilerledi. Annesinin yanına girmeye yüzü yoktu. Tavan arasına çıktı, eski yatağının sert tahtaları üzerine attı

kendini. Akşam dışarı çıkmadan önce göğsüne sakladığı fotoğraf geldi aklına. Yoktu! Nerede kaybettiğini de bilmiyordu. Köyde, samanlıkta, ağılda, bahçede, yamacın orada, her yerde düşürmüş olabilirirdi. Belki de şimdi rüzgârla savrulup duruyordu oradan oraya.

Bunları düşünüp dururken, karanlıkta parlayan bir şey gözüne çarptı elinde. Aman Tanrım! İsa aşkına, bu da neydi böyle? Bir yüzük. Dikkatle parmağından çıkarıp incelemeye başladı. Bir o yana, bir bu yana çevirip parıltısını seyretti, tek tek bütün parmaklarına taktı. Sonra çıkarıp, kimse görmesin diye avucuna sakladı. Annesi küçük kardeşine ağlayarak dualar ederken ve küçük kardeşi son nefesini verirken satın alınmış bu yüzükle ne yapacaktı şimdi? Bu günahkâr yüzüğü Tanrı'dan, insanlardan ve kendi vicdanından nasıl saklayacaktı? Steintor'u yalnız yakaladığı ilk fırsatta, yüzüğü iade etmeye karar verdi. O zamana kadar, yüzüğün sahibi oydu. Uykuya dalarken, hâlâ olanları düşünüyordu. Buz gibi yatakta elbiseleriyle uyuyakaldı.

Uykusunda ona eşlik eden Arnaldur'un fotoğrafı değil, Steintor'un yakıcı şiddetiydi.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM



Kasabamız sakinlerinden Sigurlina Jonsdottir ile Steinor Ste-
insson, gelecek Pazartesi akşamı saat sekizde, ordumuz binasın-
da kutsal evlilik bağıyla bağlanacaktır. Nikâha tüm köy halkı da-
vetlidir. Giriş yirmi beş kuruş.

Yüzbaşı Andersen, müdürün izniyle, bu duyuruyu, Johann
Bogesen'in dükkânının kapısına astı. Şiddetli bir fırtına vardı,
yağmur da yağıyordu. Dağların tepeleri sisle kaplıydı. "Kutsal ev-
lilik," yazısını okuyanlar, yere tükürüp gidiyordu. Onlar açısın-
dan durum tam tersiydi. Marbud'da işlenen zina suçu yüzünden
bir şeyler yapılmalıydı onlara göre. Bölge hâkimiyle papaz, uyar-
mamış mıydı bunları?

Papaz o gün öğle vakti tören kıyafetini giyip kiliseye gitti, gü-
nah çıkarmaya gelmiş birkaç yaşlı kadının vicdanını rahatlattı.
İnsanların günahlarından pişmanlık duyup tövbe etmeleri gerek-
tiğini yüzlerce defa söylemişti. Kudüslülerin, İsa'nın yoluna pal-
miye yaprakları sermesinin sebebinin, günahlarından duydukları
pişmanlık olduğunu anlatırdı. Oseyri'de de aynı şey geçerliydi.

Yaşlı kadınlar, hâliyle çok etkilendiler bundan. Sıcak gözyaşla-
rı akıttılar, imana gelerek. Günahlarından dolayı büyük pişman-
lık içindeydiler. Sonra da orada öylece oturup zaman geçirdiler,
kocalarını, oğullarını beklediler. Ayin biter bitmez eve gidip kah-
veyi ocağa koymaları gerekiyordu. Papaz efendi de bugün ne ka-
dar güzel konuşuyordu, zaten hep böyleydi, bu nur yüzlü adam.

Balıkçı tekneleri denizden döndüğünde, Salka Valka, iki kız
arkadaşıyla birlikte iskeledeydi.

Teknelerin dönüşünü seyretmek çok eğlenceliydi. Ağzına kadar balık dolu tekneler, dalgaları yara yara yaklaşıyordu. Kararlı, gururlu ve ağırbaşlı bir duruşları vardı teknelerin. Gövde ve pruva tarafında köpük köpük oluyordu dalgalar. Balıktan dönen denizciler güvertede ayakta duruyorlardı. Çok heybetli görünüşleri vardı. Sırılsıklam olmuşlar, üstleri başları balık puluyla kaplanmıştı. Uzun çizmeler vardı ayaklarında. Balık istifinin ortasında dikilmişlerdi. Karada bekleyenler, hemen tekneleri boşaltmaya başladılar. Kadınlardan bazıları, kocalarına sıcak kahveyle yağlı ekmek getirmişti.

Birden, arkalardan bir ses duyuldu. Kartal'ın, Steintor'un çalıştığı teknenin, dönüp dönmediğini soruyordu. Salka etrafa bakındı, ama Steintor'un o koca, kaba suratını göremedi. Balıkçı kıyafeti, onu daha bir heybetli yaptığından, orada olsa, mutlaka gözüne çarpardı.

“Steintor orada mı?” diye sordu annesi.

“Biz onu başka bir yere gitti, sanıyorduk,” dediler alaylı alaylı.

“Adamlarımız hakkında konuşmak adetimiz değildir,” dedi kaptan ters ters. “Hangi teknede çalışırsa çalışsın.”

“Dün akşam da mı görmediniz? Orduya da uğramamış...”

“Git işine, kadın. Steintor’a söyle, bir daha bana numara yapmaya kalkarsa, Bogesen’e hesabını verir. Adam azlığından güç bela dönebildik zaten.”

Sigurlina öylece kalakalmış, aptallaşmış bir hâlde adamlara bakıyordu. Ağzı bir karış açık, boş gözlerle, dipsiz bir çukura bakıyordu sanki. Başka bir grup adama daha sordu, tümünden umudunu yitirmiş olarak.

“Steintor’u görmediniz mi?”

Başlarını salladılar sadece, konuşacak zamanları yoktu.

Üçüncü bir grubu daha durdurup, ruhsuz bir sesle sordu:

“Steintor’un nerede olduğunu bilmiyorsunuzdur herhâlde?”

Salka Valka, annesinin ıslak bir balık sandığına oturduğunu gördü. Ellerini dizlerine koyup bomboş gözlerle halicin üstüne

yağan kül rengi yağmura bakıyordu. Hastalanmış mıydı yoksa? Salka annesinin yanına gidip sordu. Hayır, hasta falan değildi.

“Steintor’un dönmediğini söylüyorlar,” dedi.

“Bence eve git, anne. İyi değilsin.”

“Değilim herhâlde.” Ama orada öylece oturmaya devam etti.

“Hastasın, yüzünden belli.”

Sigurlina zayıfça damağını şaklattı.

“Gitti...”

“Ne gitmesi? Siz haftaya evleniyorsunuz.”

“Hayır,” dedi kadın. “Gitti...”

Ayağa kalkmaya yeltendi, ama gözleri karardı, kalkamadı. Başına toplandılar, hasta mı, diye sordular, hayır, değildi.

“Salka beni eve götürür şimdi,” dedi.

Hiç hasta değildi. Gücünü toplamaya çalışıyordu. Güç bela, anne kız eve vardılar.

Bütün insanlar için, Tanrımızın sevgisi

Gürül gürül akıyor, gürül gürül akıyor

Yüzbaşı Andersen, aynı akşam dükkâna gidip kapıdaki duyuruyu indirdi, bir asker edasıyla katlayıp cebine koydu. Steintor’un son anda, gece vapuruyla köyü terk ettiği anlaşılmıştı. Hiç şüphe yok ki, şu anda yabancı denizlerde yol almaktaydı. Yüzbaşının yanından geçenler, Selamet Ordusunun faaliyetleriyle ilgili alaylı şeyler söylediler, ama o başını çevirip bakmadı bile.

Bu sırada, ordudan iki kadın da Sigurlina’nın yanına gitmişti. Ona İsa’yı anlattılar.

Hiç tükenmez kaynağı

Gürül gürül akıyor, gürül gürül akıyor

Sigurlina onları duymuyor, görmüyordu. Başını yastıktan kaldırmadı bile. Bir kitap getirip İsa’nın çilesini ve ölümünü okudular. Sigurlina hiç ilgilenmedi. İsa’nın adıyla iyi geceler dileyip, ertesi gün yine geleceklerini söyleyerek ayrıldılar.

Sigurlina ertesi gün her zamanki gibi işine gitti. Dağların tepesi, yine kalın bulutlarla kaplıydı. Köyün havasını, denizden gelen tuzlu rüzgârlar dolduruyordu. Çürümüş balık kokusu da geliyordu bu rüzgârla. Balıkçı kulübelerinin pencerelerine donmuş karları serpeliyordu rüzgâr. Pencerelerde, paslı tenekelerde duran o çiçeksiz bitkiler, can çekişiyordu. Önemli olaylar, Bogesen'in karısının kışı geçirdiği yabancı ülkelerde olurdu hep. Oseyri'de hiçbir şey olmazdı. Bir tek, topalak Todda'nın teğmenliğe terfi ettiği duyurulmuştu. Kutsal evlilik töreni de yapılmayacaktı. Yine de kadınlar, Sigurlina'nın yanına gidip ilahi söylemeye devam ettiler.

Coşkun bir sel gibidir, Tanrımızın sevgisi
Gürül gürül akıyor, gürül gürül akıyor

Steinunn Nine, Sigurlina'yla konuşmaya çalıştı. Steintor'un, yine hiç beklenmedik bir anda çıkıp geleceğini söyledi. Kadın onu duymadı bile. İşine gidip gelmeye devam etti. Sabahları ineği besliyor, akşamları ineğin pisliğini temizliyordu. İnek Drafna, hayatından çok memnundu, seviyor, seviliyordu. En çok da, kadın elinde süt kovasıyla yanına gelip onu sağmaya başladığında mutlu oluyordu. Mutluluğunu göstermek için de Sigurlina'nın omzunu, hatta yanağını yalıyor, fırsatını buldukça da burnunu kadının gömleğine siliyordu.

Koyunlarsa, günün büyük kısmını sahilde otlayarak geçiriyordu. Akşam olunca, Sigurlina onları ağıla sürüyordu. Dışarıdaki işleri bitirince, mutfaktaki kırık sandığa oturuyor, hiçbir şey düşünmeden, hissetmeden yün eğiriyordu.

Salka Valka annesine bakıyor, ona anne kız olduklarını, birbirlerine destek olmaları gerektiğini söylemek istiyordu. Ama bir bedeni paylaşmış olmalarına rağmen, aralarında o kadar büyük bir mesafe vardı ki. Küçük kız da, çaresiz, önündeki ders kitabına dönüyordu. Sınavlarda en yüksek notu almaya kararlı olduğu için, çok çalışıyordu. İşin aslı, her insanın kendine göre bir amacı

vardır ve bütün o sevgi sözleri, sadece gerçek gibi algılanan şeylerdir.

Paskalya arifesi, Çarşamba akşamıydı. Hava durulmuştu. Gece don yapmıştı. Gökte yıldızlar pırıl pırıldı. Tanrı'nın yıldızları ne amaçla yarattığını kimse bilmez. Kiliseye yeni kabul edilmiş ergen çocuklar gibi, meraklı gözlerle sonsuz boşluğa bakıp durur bu yıldızlar. Yeryüzünde de çocuklar onlara bakar, aynı meraklı gözlerle. Patika yollar, bahçeler, don yüzünden kaskattı kesilmişti, ama sokaklar temizdi, balıkçıların karıları kiliseye gitmişti çünkü.

Kıyıları döven denizin her dalgasında
Tanrı takdis edip umutlar yollar sana

İsa'nın çilesine ve ölümüne adanmış olan kutsal Cuma günü, hava değişti. Denizden gelen rüzgârla, öbek öbek kar savrulmaya başladı. Lapa lapa yağan tuzlu kar, bu ıssız köyü kaplamıştı yeneden. Kar fırtınası öğleden sonra yağmura çevirdi. Denizden esen rüzgâr kesilmemişti. Fırtına bütün gece devam etti. Evlerin çatlaklarından sular sızdı, çocukların yatakları sıırıslıklam oldu.

Çoğu hastalanmıştı. Gökyüzünde ne kadar da çok su vardı!

Dünya kuvvet alır bu kaynaktan
Gürül gürül akıyor, gürül gürül akıyor.

Yağmur, Sigurlina'nın düğün günü olan Paskalya'dan bir önceki Cumartesi günü de devam etti. İlahilerdeki Tanrı'yla, gerçek dünyadaki Tanrı arasında fark olduğunu görmek, insanı kaygılandırıyordu. Ama denizciler yine de balığa çıkmıştı. Onlar ilahilerdeki, ne de gerçek hayattaki Tanrı'yla uğraşacak değildi. Hepsi de sağ salım döndü akşam olunca. Av bereketli olmuştu. Akşam, Sigurlina'nın düğün gecesi olması gerekiyordu. Köylüler bu konuda biraz şakalaştılar, çünkü kutsal evlilik töreni olacak diye duyurulduktan sonra, törenin iptal edilmesi gülünçtü doğrusu. O gün öylece geçti.

Ama akşam, beklenmedik bir şey oldu. Sigurlina inek sağmaktan dönmedi bir türlü. Yatma vakti gelince, Steinunn Nine Salka'nın yanına gitti.

“Annen orduya gitti herhâlde. İyi de, sağdığı sütü ne yaptı acaba?”

Mutfığa, verandaya baktılar, ama boşuna... Ortada sağılmış süt falan yoktu. Küçük kız bir koşu ahıra kadar gidip her şey yolunda mı diye baktı. Süt bakracı, içi sütle dolu hâlde orada duruyordu. Sigurlina biraz önce çıkıp gitmişti sanki.

Kadının orduya da uğramadığı ortaya çıktı. Bütün hafta boyunca, özellikle de düğün gününde oraya gitmekten kaçınmıştı. Salka Valka komşulara sordu, annesini gördüler mi diye, ama hepsi yatmıştı, hiçbiri görmemişti Sigurlina'yı. Komşular yenden üstlerini giyinip Marbud'a gittiler. Gece yarısına kadar oturdular. Ne bir kahve ikram eden oldu, ne de yağlı ekmek. Biri çıktı, eski nişanlısına gitmiş olabileceğini söyledi.

Ama diğerleri buna pek ihtimal vermedi. Kafaları karmakarışık bir hâlde oturmaya devam ettiler. Bir yandan da yağmur, incecik pencere camlarına kırbaç gibi iniyordu. Denizcilerden biri, bir tutam enfiye çektikten sonra, “Geri dönecekse de, dönmeyecekse de, yarından önce aramaya çıkmak faydasız,” dedi. Bunun üzerine, herkes iyi akşamlar dileyip evlerine dağıldı.

Steinunn Nineyle Salka mutfakta yalnız kaldılar. Herhâlde ineği sağıp öyle gitmişti. İnek onun omzunu hatta yanağını yalamıştı belki yine. Salka bu sahneyi gözünün önünde canlandırınca boğazı düğümlendi. Steinunn Nineye yatmaya gideceğini söyleyerek yukarı çıktı. Yatağına oturmuş düşünüyordu ki, kapı açıldı. Eyjelfur kapıda dikilip görmeyen gözleriyle ona baktı.

“Hayat böyledir, Salkacığım,” dedi. “Öyle ya da böyle biter bir gün. On yedi yıldır körüm ben. Orada oturup ağlıyor musun, bilmem, ama sana şunu söyleyeyim, bu köyde gözyaşı hiçbir işe yaramaz. Seni senden başka kimse teselli edemez. Altmış yıldır bu köydeyim ben. Biz beceremedik ama, belki siz gençler insan ol-

mayı başarabilirsiniz. Gören gözlere de, görmeyenlere de, uykudan iyi ilaç yoktur. Yarın sabaha çıkarsak, anneni aramaya başlarız. Bu köyde insanların birbiri için yapacağı şeyler pek azdır. İyi geceler.”

Salka, onun hiç bu kadar şefkat dolu konuştuğunu duymamıştı o güne kadar.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM



Nihayet kutlu Paskalya sabahı, köyün üzerine doğdu. Saf, katıksız asmanın zafer günüydü bugün. Ama işler bitmemişti. Ordunun ilahilerindeki bahar kokuları ve ufuktan doğan güneşten, Oseyri köyünün haberi bile yoktu. Dağlar sisler içinde kaybolmuştu. İnce ince yağmur yağıyordu.

Sabahın erken saatlerinde, kıyıda insanlar toplanmıştı. Eski püskü kıyafetler içinde, sessizce dikiliyorlardı. Bazıları deniz tarafına, bazıları kara tarafına gidip geliyordu. Ordudan birkaç kişi de vardı. Teğmen Tordis Sigurkarlsdottir ve Subay Gudmundur Johnson. O sabah sahili araştırma fikrinin kimden çıktığı, yoksa bunun ortak bir karar mı olduğu belli değildi. Hiç kimse, bir diğerine neden orada olduğunu söylemiyordu. Aralarında sessizce yapılmış bir anlaşma varmış gibi, arka arkaya yürüyorlardı.

Sonra çocuklar geldi. Kendilerini çok önemsiyorlar, büyüklere kendilerini ispat etmeye uğraşıyorlardı. Böyle bir durumda ne yapılması gerektiğini çok iyi bilirlermiş gibi. Dört kişi, Tare tepelerinin oradaki küçük koylara bakacak, beş kişi de kartal kayalıklarının araştıracaktı. En iyisi bir sandal bulmalı, mağaraların içlerine kadar girmeliydi.

“Size kim dedi buraya gelip gevezelik edin diye?” diye azarladı çocukları adamlardan biri. “Dönün evlerinize bakayım. Lazım olduğunuz zaman ortalıkta görünmezsiniz hiç.”

Kızlarsa daha tedbirliydi. Kıyıda toplanmış, soğuktan morarmış hâlde olanları seyrediyorlardı. Boyunlarında bir atkı bile

yoktu, burunları akıyordu. Hepsi Salka Valka'ya bakıyordu. Kim-seden alaylı bir söz işitilmedi.

Kül renkli Paskalya yağmuru altında, herkes Sigurlina'yı aramaya başladı.

Öğleye doğru, kumların arasında bir kabartıya rastladılar. Herkes oraya toplandı. Sahilin diğer ucunda aramaya devam edenler de, artık devam etmenin gereksiz olduğuna kanaat getirdiler. Çok geçmeden Salka Valka da geldi. Herkes, dalgaların kıyıya vurduğu dikdörtgen biçimli kabartının etrafında toplanmıştı. Sigurlina'ydı bu.

Üzerinde, dirsekleri delinmiş eski gri elbisesiyle, evvelki Noel'de hediye olarak aldığı gri çoraplar vardı. Eyjelfur'un yetmiş beş kuruşa aldığı at derisinden yapılmış ayakkabılarını giymişti. İçleri kum doluydu. Uzun bir yosun parçası, ayak bileklerine dolanmıştı. Kolunun biri gövdesinden ayrı duruyordu. Parmakları şişmiş, mosmor olmuştu. Öbür elinde oğlunun ayakkabılarını tutuyordu. Bağcıkların üstünde kenetlenmiş parmaklarını zorlukla açtılar. Çok güzel ayakkabılardı bunlar. Öbür dünyada oğlunu yalınayak bulursa diye, yanına almıştı onları da.

Göğsüne birkaç deniz salyangozu takılmıştı, kolye gibi. Su mavisî gözlerinden biri, anlamsızca gökyüzüne bakıyordu. Öbür gözüyle yanağı, kumlarla kaplıydı. Dalgalar onu kıyıya vurduğunda bu yanına yatmıştı. Sonra biri onu sırt üstü çevirmişti. Ağzı açıktı. Çürük dişleri görünüyordu. Burnu kumla dolmuştu. Saçlarında da kum vardı. Küçük deniz salyangozları, kabuklu birtakım hayvancıklar da girmişti saçlarının arasına. Son kez saçını tararken, yün iple sıkıca bağladığı için, hiç bozulmamıştı saçları. Suyun içinde iyice kafasına yapışan saçları yüzünden suratının çizgileri belirginleşmişti.

Ölü mavi gözü, gökyüzüne bakarken, bir şeyler soruyordu sanki. Uyumuyor, dinlenmiyordu. Öylece apaçık duruyordu. Ölülerin gözlerini diriler kapatır zaten, uyuduklarına inanmak isterler. Uykuya ölüm kadar benzeyen bir şey de yoktur aslında.

Kalabalık halka olmuştu cesedin başında. Öksürerek enfiye çektiler. İnsan böyle şeylere hazırlıklı olmalıydı. Hayatın daracık yollarında yanlış bir adım atılabilir. Kimisi gönül rızasıyla, kimi de kaza eseri göçüp gider. Kimi düğün gününde, kimi de birkaç gün sonra... “Tütünün var mı çiğnemelik?”

“Bu güzel ayakkabılarla niye atlamış acaba?” diye sordu, çok çocuklu bir adam. Ayakkabıları dikkatle inceledi. “Yazık olmuş güzelim pabuçlara.”

“Evet ya, hiç anlamıyorum, insan ne diye denize atsın kendini? Sanki öbür tarafta daha iyisi mi bekliyor?” dedi, bir başkası. Sesi paslı, kör bir tıraş bıçağına benziyordu.

“Denizde boğulmayı hak eden, asıl sensin,” dedi kalabalık içinde bir ses. Teğmen Tordis Sigurkarlsdottir’di bu. “Sigurlina İsa’nın huzurunda dize geldi. İsa’nın bağındaki yeşil çardağın saf asması oldu o. Senin gibi domuzlar olmasaydı, şimdi orada yatıyor olmayacaktı.”

Adamlar muzip muzip gülüştüler, ama kimse teğmenle tartışmaya girmedii.

“Hepimiz zavallı günahkârlarız,” diye lafa karıştı Subay Gudmundur Johnsson. Gergin havayı yumuşatmak istiyordu. “Elli yıldır bu köydeyim, bazen vadiye çıkar, bazen köye inerim. Küçük yerlerde hayat boş ve önemsiz görünse de, insanın, İsa’nın haçı önünde dize geldiği her yer, Tanrı’nın kutsal toprağı olmuştur artık.”

O sırada, dükkânın müdürüyle köyün doktoru çıkageldi. Yanlarında Bogesen’in oğlu da vardı.

Kemik kokusu almış köpek gibi, nerede bir olay olsa, hemen orada biterdi. Doktor şapkasını çıkararak, nezaketle selamladı herkesi. Öyle içten gülümsüyordu ki, gözleri yanaklarına gömüldü. Bogesen’in oğlu doğruca kalabalığın olduğu yere gitti. Merakla cesedin yanına kadar sokuldu. Kadının bedeni aşırı biçimde şişmiş, elbiseleri üzerine yapışmıştı. Her yeri meydandaydı.

Başında şapkası, besili parlak teni, kürklü mantosuyla oğlan, yerde yatan kadına alaylı gözlerle baktı.

“Onda benim paltomdan olsaydı, böyle ıslanmazdı,” dedi kalabalığa.

Cesedin sağına soluna bakarken çok eğlendiği belli oluyordu. Sonra ayağıyla karnına bastırdı. Bu basınçla cesedin karnı çöktü, ağzından çamurlu köpükler çıktı.

“Hah! Şu göbeğe bakın!” diye, gururla etrafına bakındı oğlan.

Doktor geldi, cesedin sağına soluna baktı, gözlerini kontrol etti, elini çıplak göğsüne koyup dinledi, sonra da görmüş geçirilmiş bir adam edasıyla kolları açarak, bir gözü kapalı, ayağa kalktı.

“Memnun oldum... Bu sahilde. En az on iki olmuş... Bir sedye, battaniye, zahmet olmazsa. Anlarsınız ya. Anlıyorsunuz. Ha! Ha! Ha!”

Reverans yaparak çevresindeki herkese, her şeye, cesede bile gülümsedi.

“Hiç beklemediğim bir mutluluğa kavuştum. Üç yıldır... Yanlış hatırlamıyorsam, Güneye gidiyordu. Bir sevgilisi vardı. Onu arıyordu herhâlde. Gerçek bir beyefendiydi. Aramız çok iyiydi. Evet, hepinizin Paskalya günü kutlu olsun. İyi günler dilerim.”

Kalabalıktan uzaklaşırken Salka'yı gördü. Kız arkadaşlarından birinin kolunda, Salka soğuktan titriyor, kızın dişleri takırdıyordu.

“Memnun oldum,” dedi. Sıska, kemikli elini uzattı. Görüldüğü gibi değildi bu el, yumuşak ve sıcaktı. Şapkasını çıkarıp reverans yaptı kızın önünde.

“Yanılmıyorsam Fröken'di değil mi adınız? Neyse, mühim değil. Söylemeye gerek yok, eski dostuz biz, değil mi ya? He! He! On dört yaşındaydın, değil mi? Evet, on dört... Ne güzel. Harika. Tam da bunu diyecektim. Hayatta mücadeleyi bırakmayan, ölünce bedelini alır. He! He! He! Ben hayattayım. Sen hayattasın. Biz hayattayız. Paskalya günün kutlu olsun. Şeyin adına... Kimdi o?”

“İsa adına, amin,” diye adamın sözünü tamamladı Teğmen Tordis Sigurkarlsdottir.

Doktor topukları üzerinde dönüp, şapkasını çıkararak onu da selamladı.

“İsa’nın adına, amin. Evet, çok doğru. Tamamen doğru. He! He! He! He! He! He! He! He! He!”

Cebinden bir şeker külâhı çıkarıp, gizli bir aşk mektubu verir gibi kızın eline tutuşturdu.

“Eski dostluğumuzun hatırına,” dedi.

Sonra yine şapkasını kaldırıp yerlere kadar eğildi, hızlı adımlarla köye doğru uzaklaştı.

O kutsal günün sonlarına doğru, papaz efendi Salka’ya haber gönderip, kendisiyle konuşmak istediğini bildirdi. Biraz sonra, Salka üç yıl önce onun saygıdeğer yüzünü ilk kez gördüğü odaydı yine. Ama şimdi yalnızdı. Güneyden son gelen gazeteleri inceledi papaz. Sonra misafirine gözlüklerinin üzerinden bakıp, oturmasını söyledi. Sonra da, mavi damarlı elleriyle sakalını sıvazlayarak düşünmeye başladı.

“Annenin Bogesen’de hesabı yoktu, değil mi?”

“Evet.”

“Öte yandan, senin balıkhanede çok iyi çalıştığını duydum. Senin hesabın olduğuna göre, bir fikrim var. Daha çok gençsin, bu senin için iyi bir şey. Şimdi, söyle bakalım, hesabındaki parayla ne yapacaksın?”

“Tabii ki cenaze için harcayacağım,” dedi Salka, açık ve net bir biçimde.

“Bilmek istediğim de buydu. Dürüst, akıllı bir kızsın sen. Tanrı’ya itaatli, havarilerin dediği gibi. Bundan böyle din dersinden muafsin. Tanrı merhametlidir. Karıma söyleyeyim de sana sıcak bir kahve versin. Konumuza dönelim. Doğru düzgün bir tören yapmak için, cenazede konuşma da yapmak lazım, şöyle iki üç kronluk. Bakalım... Ben kâğıt kalem alayım. Doğum tarihi

–bunu kayıtlardan buluruz. Ölüm tarihi –Paskalya arifesi, Cumartesi. Annenle ilgili ne söyleyebilirsin?”

“Hiç.” Salka o anda, annesinin yaşamış ve ölmüş olduğundan başka bir şey hatırlamıyordu.

“Kuzeyden gelmiştiniz, değil mi?”

“Evet, Güneye gidiyorduk.”

“Evet, ya. Hatırlıyorum. Bana gelmiştiniz. O andan itibaren, bu işin sonunun kötü olacağı doğmuştu içime. Bence, geldiği yerde kalacaktı. Sırası gelmişken, Kuzeyden neden ayrılmıştınız? Konuşmada kullanırsız belki.”

“Kovulmuştuk galiba.”

“Bu kötü, tabii. Sebep neydi, peki?”

“Bilmiyorum.”

Papaz sakalını sıvazlayıp gözlüğünü düzeltti.

“Bu meseleden bahsetmeyelim konuşmada o zaman. Baban hakkında ne biliyorsun?”

“Hiç.”

Papaz yine sakalını sıvazladı.

“Annenin hayatında örnek alınacak bir şey –Hristiyanlık değerlerine ilişkin, mesela– oldu mu?”

“İsa’ya kavuştu o,” dedi küçük kız.

“Bu konudan da söz etmek pek uygun olmaz. Selamet Ordusu, değil mi? Böyle saçmalıkların Tanrı’nın hoşuna gitmediğini okulda öğrendik. Hakkında saygısızca konuşmamamızı emreder, Tanrı. Benim sormak istediğim, beni dinleyen inananları doğru yola sevk edecek, Tanrı’nın merhametini gösteren şeyler... Konuşmaya renk getirsin diye...”

Salka iyice düşündü.

“İlâhileri çok severdi.”

Papaz efendi masanın başına geçip yazmaya başladı:

“Sigurlina Jonsdottir. Doğumu, kayıtlardaki gibi. Ölümü. Ölüm belgesindeki gibi. Sevdği ilahi... Neydi o ilahi?”

Ey katıksız pür asma, eşsiz, benzersiz asma,
 Hepimiz senin dallarından geldik.
 Kutsal kolların, sevinçle sarar beni,
 Kutsal İsa, kalbimin neşesi, bağrına basar beni.

Papaz efendi, utanç içinde kulağının arkasını kaşımaya başladı. Bu ilahiye hatırlayamamıştı.

“Kitaptan bakalım hangisiymiş... Nasıl başlıyordu?”

“Ey katıksız pür asma... Kitapta yoktur belki, orduda öğrenmişti.”

“Ah, evet, tabii ya, orduda! Bundan bahsetmesek iyi olacak. Ordunun ilahileri küfür ve palavradır. Ey katıksız, saf asma, ne saçmalık!

“Kitabımızda böyle bir şeyden hiç bahsedilmiyor. Nasıldı o, hepimiz dallarından geldik, saçma sapan, abuk subuk sözler. Tanrı bir yerde, ‘Biz İsa’nın elleri ve ayaklarıyız,’ der. Doğru, ama söylediğin şu ilahiyi dikkate alamayacağım. Kilisemiz, Tanrı’nın sözlerinin açık ve net olmasını ister. Hallkrimur Bjetursson da, Piskopos Jon Vidalin de, aynı fikirdedir. Evet... Başka bir şey var mı?”

“Hayır.”

Papaz yazdıklarını baştan okudu.

“Sigurlina Jonsdottir. Doğumu, kayıtlardaki gibi. Ölümü. Ölüm belgesindeki gibi. Sevdği ilahi... Yok, bu ilahiden hiç bahsetmeyelim. İlâhi de değil zaten. Sadece palavra. Geriye de bir şey kalmadı ama... Neyse, İsa’nın adıyla, bir şeyler bulacağız artık.”

Sonra, bütün haşmetiyle ayağa kalktı.

“Bugünlük bu kadar, yavrucuğum. Sen çok akıllı, terbiyeli bir kızsın. Tanrı yoksullara ve yetimlere merhamet eder. ‘Ben yoksulların, güçsüzlerin Tanrı’sıyım,’ buyurmuştur. Al, sana yirmi beş kuruş. Tanrı yardımcın olsun.”

Papaz, ona ikram edeceği kahveyi unutmuştu, ama hiç önemi yoktu. Çocuğu önüne katıp kapıya çıkardı, arkasından da kapattı kapıyı. Pazar gününün sessizliğine bürünmüş köyden geçerek

evine döndü Salka. Dağların dorukları sisle kaplıydı. Hiç farkında olmadan, yağmur altında yürürken, annesinin o sevdiği ilahini nakaratını mırıldanmaya başladı.

Ey katıksız pür asma, eşsiz, benzersiz asma,
Hepimiz senin dallarından geldik.
Kutsal kolların, sevinçle sarar beni,
Kutsal İsa, kalbimin neşesi, bağrına basar beni.

Salka ilahiyi düşününce, o da bunun saçma bir şey olduğunu anladı. Bu köye, sahile, dağlardaki sise hiç uygun düşmüyordu. Yüreği burkuldu. Doktorun verdiği şeker külahını aradı cebinde. İnsanın içini sıkkan, anlamsız bu Paskalya'da, biraz rahatlamak için, şekerleri yemeye koyuldu.

ÜÇÜNCÜ KISIM

BAŞKA BİR DÜNYA

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM



Yoksul küçük kızlar limanın yanında, yeni yeni yeşillenmeye başlayan bahçede şarkılar söylüyordu. Bu güzel pazar gününde doyasıya eğleniyorlardı.

Sahilde duran
Martı kuşunu çağırdılar...

El ele tutuşup dans ederek dönmeye başladılar. Ama şarkıya ayak uyduramıyorlardı ve ayak uyduramadıkları bir şarkıyla dans edemezlerdi.

Mavi mavi parlıyor tepesi...
Mavi mavi parlıyor tepesi...

Dansları yarım kaldı.

Uzunca bir süre şarkı söylemeden durup bekledikten sonra, “altın tüylerle kaplı,” dedi içlerinden biri. Hepsi gülüştüler. Delik deşik olmuş çoraplarını çeke çeke düzelttiler. Hep bir ağızdan cıvıldamaya başladılar. Bir deneme daha yaptılar sonra:

Martı kuşunu çağırdılar
Kardeşin onlar
Martı kuşunu çağırdılar
Kardeşin onlar
Martı kuşunu çağırdılar

Ama durmak zorunda kaldılar, çünkü halka bozulmuştu.

Dans etsene Stumpfoot,
Dans etsene Stumpfoot,
Dans et benimle?

...dedi kendi kendine. Kızcağız kendini tutamamıştı işte. Diğerleri buna gülmeye başladı. Bazıları da aralarında fısıldaşıp kıkırdıyordu. Kulaktan kulağa gizli bir şeyler söylüyorlardı birbirlerine. Ne kadar utansa da, şarkıya devam etmekten kendini alamıyordu. Sonunda ellerini hızla çekip daire olmuş çocuklardan kurtuldu ve tepetaklak geriye düştü.

Salka Valka pencerede oturmuş, edemediği dansları, söyleyemediği şarkıları, tekerleyemediği tekerlemeleri, uçup gitmiş çocukluğunu yâd ediyordu.

Kızlar ise şimdi durmuş, başka bir şarkı söyleyip ona uygun bir dans bulmak için, aralarında konuşuyorlardı. Martılar, sahilde birbirlerinin ardı sıra inatla kanat çırpıyordu, zaten sahilde olan başka da bir şey yoktu.

Salka kapının üç kez çalındığını duydu. Baba, Oğul, Kutsal Ruh adına, bu da kimdi şimdi? Kapıya bakmak için kalktı.

“Hay Allah iyiliğini versin, Salvörcüğüm!”

Damarları mavi mavi çıkmış elleri, benek benek olmuş cildiyle, kupkuru kalmış bir adamdı bu. Ağzını saklayan gri sakalı pislik içindeydi. Giyile giyile parlamış, havı dökülmüş bir pantolon giymişti. Üzerinde tarifi imkânsız eskilikte bir ceket vardı. Ayaklarına geçirdiği ayakkabıların altı delikti. Tanrı’nın inayetiyle, ebedî mutluluğu bulmak ve ruhunu ölümsüzleştirmekten başka bir şey istemeyen bir hâli vardı adamın. Kapının önünde belirivermişti Cadet Gudmundur Jonsson.

“Hayırdır, iyi misin?” dedi kız sevimli, hoş bir biçimde. Bu adam, onun buradaki en yaşlı arkadaşıydı. Bir kış gecesi, kendisini karaya çıkaran kayığın küreklerini o çekmişti. Dalgalar, o günden beri sahilde nice izler silmişti.

“Aman da aman,” diye devam etti kız. “Pazar Pazar misafirim gelmiş. Evde işler yolunda mı? Karının kara kışta hastalanması hiç iyi olmadı, nasıl, iyileşiyor mu bari?”

“Evet, nihayet toparlanmaya başladı. Her şeyin düzelmesine

seviniyorum. Artık yulaf lapası pişirmeye başladı, balık bile yapıyor.”

“Otursana, Gvendur,” dedi kız. “Nasılsa bugün Pazar, kalıp benimle bir kahve içersin.”

Tevazu göstererek, usulca, “yok, hiç gerek yok,” dedi adam adet olduğu üzere. Oturdu, lime lime dökülmüş, yün iplikle yamanmış şapkasını çıkarıp yere bıraktı. Zavallı elleri hâlâ titriyordu.

“Ya, hep söylemişimdir,” diye söze başladı. Çaresiz gözlerle, olanca gençliği ve dinçliğiyle karşısında duran kızı, baştan aşağı süzdü. “Ve kimse fikrimden caydıramayacak beni. Buraya ilk geldiğin gece kendi kendime dedim ki: Başaracak. Bir gün çok önemli biri olacak. Bu yaşlı adamın aklına estiği gibi konuşmasını ve geçmişini anlatıp durmasını yanlış anlamazsın, biliyorum. Ama bak, tahminlerim doğru çıktı. Biliyordum. Bense, şu son iki-iki buçuk yıldır öyle hasta ve bitap düştüm ki, hapşırmaya bile takatim kalmadı. Beni, evdekileri, biz zavallı yaratıkları bir yana bırak, kesin olan şu ki, bütün erkeklerin rüyası oldun, bizim gözümüzde sen bir kahramansın.”

“İnsanlara iltifat etmekte üstüne yok, Gvendurcuğum,” dedi Salka Valka.

“Yo,” diye cevap verdi adam. “İltifat falan değil. Altmış yıldan fazladır, burada yaşıyorum.”

“Doğru, bir sürü şey görmüşsündür.”

“Tabii ya, burada doğup büyüdüm. Bu eller ne işler gördü. Bütün çocuklarımı burada büyüttüm. Ama hepsi beni terk etti. Biri hariç. Ben yapamadım, ama tek dileğim, onun istediklerine kavuşmasıdır. Bunu gördüğüm gün en mutlu insan ben olacağım. Gençliğim denizde geçti. Kürek çektim, olta attım ve akşamları eve götürdüğüm balığı onlara paylaştırdım. Artık hiçbir işe yaramıyorum, benim gibi buruşmuş bir ihtiyara kim iş verir? Dükkân sahibiyle konuşmaya kendim gittim, ama artık güçlü kuvvetli adamları işe alıyorlar. Dünya gençler için dönüyor. İhtiyarın teki bir tutam enfiye bile çekememiş, kimin umurunda?”

“Haklısın, sevgili Gudmundur,” dedi kız. “Herkesin dediği gibi, insanları hayatları boyunca, gece gündüz demeden, aç biilaç köle gibi çalıştırıp, işleri bitince de cehennem dibine yolluyorlar.”

“Sakin kimseyi suçladığımı düşünme, hele ki Yaradanı, asla,” dedi Cadet Gudmundur Jonsson. “Tanrı, bu kasabaya ve bana karşı çok merhametli davrandı, bunu söylemem gerek. Kimse buraları bilmezken, o bildi, tesadüfen de olsa. Selamet Ordusunu gönderdi bize. Ordu burayı Tanrı’nın zaferinin cennet mekânı yaptı. Ordunun sıkıntıya düşmesi O’nun suçu değil ki. Herkes üzüntüye kapılabilir, bir gün iyi, bir gün kötü olursun.”

“Evet,” diye cevap verdi kız, yüzünden utancın gölgesi geçti. “Herkes üzüntüye kapılabilir.”

“Bana bakma sen, şikâyet edecek bir şeyim yok, etsem nankörlük olur zaten. Etrafımdaki herkes bana çok iyi davrandı. Saracın karısı patates tohumları verdi mesela, bahçeciğimize ekeelim de yiyeceğimiz kadar da olsa yetiştirelim diye. Çok nazıkçe bir davranış. Demeye utanıyorum, ama geçen yıl ektiklerimizden koca bir sandık dolusu topladık. Karım çok hastaydı, ölüm döşeğindeydi, diyeyim sana. Kış sonuna doğru, başka çarem kalmadığından, ona habire patates yedirdim. Yavaş yavaş iyileşmeye başladı. Bir de yaşlılık maaşı diye, otuz kuruş almaya başladık. Böylece kilisenin yardım sandığından para almaktan da kurtulmuş olduk. Şikâyet edecek bir şeyimiz kalmadı anlayacağın.” Bir süre durup düşündükten sonra devam etti. “Lakin enfiyenin kutusu on kuruşa çıkıverince, fazla bir şey kalmıyor elimizde artık.”

Salka Valka hâlâ biraz utanarak, misafirine baktı. Söyleyecek bir söz bulamadı. Adamın gözleri hâlâ yaşla doluydu, göz bebekleri titriyordu. Burnunun ucundan bir damlacık sarkıyordu. Odaya bir göz gezdirdi adam. Eskiler, burayı mutfak olarak inşa etmişlerdi, ama Salka parafinle çalışan portatif bir ocak kullandığı için, fırınlı ocak artık yoktu. Onun yerinde çok güzel, çekmeceli bir dolap duruyordu. Meşe rengine boyanmış, üstüne çerçeve içinde birkaç fotoğraf konmuştu. Dolabın dayalı olduğu du-

varda, bir orman ve içinden geçen bir yol manzarası vardı. Yanında çok hoş bir de takvim asılıydı. Dükkândan alınmış cilalı sandalyeler de vardı. Kıza, hak ettiğine inandığı saygıyla baktı. Kısacık kesilmiş saçları, kahverengi kazağı, Pazar olmasına rağmen yine de giydiği gri pantolonu, pırıl pırıl mavi gözleri, dolgun dudaklarına bakakaldı. Sonra kafasını sallayarak kendini topladı, kendi zavallılığıyla, bir kahraman olarak gördüğü bu kızı karşılaştırarak, tekrar konuşmaya başladı:

“Ya, hep söylemişimdir, kimse de fikrimden caydıramaz beni. Kuzeyden kalkıp buraya, –bu sefil kasabaya– ilk geldiğinde, elinde bir çaputtan başka bir şey yoktu. Şimdi bak, bu evin sahibisin. Çiftliğin var, bahçen var, motorlu tekneye bile ortak oldun. Çekmeceli dolabını söylemiyorum bile. Bana göre, kasabadaki en güzel dolap bu. Böyle bir güzelliği insan aklı tasavvur edemez. Evet, sen Cadet Gudmundur Jonsson’dan çok, ama çok farklısın. Kalıbımı basarım.”

“Gözüme bak, Gvendurcuğum. Benim gibi Pazarları pantolon giyen, Hristiyan bile olmayan bir kıza iltifatlar etmekten başka bir niyetin var senin, belli.”

“Hava da ne güzel, değil mi?” diye, kaçamak bir cevap verdi adam. Kısa bir süre susup kaldıktan sonra, devam etti: “Hristiyanlık meselesine gelince, buradaki tüm delikanlıları ve genç kızları solladın sen bu konuda. Altına ne giydiğinin hiçbir ehemmiyeti yok. Kimse de fikrimden döndüremez beni. Ordu buralardan gideli çok zaman oldu. İnsanların inançları zayıflamışsa, bunu anlayışla karşılamak lazım.”

“Yeni bir papazımız olduğunu hepten unuttun, galiba?” dedi Salka Valka.

“Bu yeni papaz sıradan, hiçbir özelliği olmayan bir genç, karısı da öyle. Fakirlere bir fincan kahve verelim, bile demiyorlar. Hem, kiliseye Paskalya Yortusunda kayıt olan torunumdan biliyorum, adam, çocukların Hristiyanlık eğitimini savsaklıyormuş. Kutsal haçın uzunluğunu bile öğretmediğini biliyorum. Gerisini konuş-

maya, hiç lüzum yok. Ben buna dinî eğitim demem. Eski papazımızın kemikleri sızlıyordur şimdi.”

“Enfiye kutun boşaldı herhâlde, Gvendurcuğum, burnundan belli oluyor,” dedi Salka Valka konuyu değiştirmek için. Tam da bu sırada damlacık yere düşüverdi.

“Allah Allah!” dedi adam. “Üç haftadır bu borudan tek bir enfiye tanesi girmedii.”

“Bir şeyler ayarlamamanın bir yolunu bulmamız lâzım, Gvendurcuğum,” dedi Salka Valka, Johann Bogesen gibi konuşarak. “Kimse arkadaşının, çölde suya hasret kalmış gibi enfiyesiz kalmasına dayanamaz. Sana biraz benimkinden verebilirim, ister-sen?”

“Yok, gerek yok,” dedi Cadet Gudmundur Jonsson. Bir süre düşündükten sonra, ekledi:

“Aslında bir fikrim var, ama bir işe yarar mı, bilmiyorum.”

“Çıkar bakalım ağzındaki baklayı,” dedi genç kız.

“İnsanlar denizciler sendikasında sekreterlik yaptığını söylüyorlar, aslı var mı, bir mahzuru yoksa sorabilir miyim?”

“Evet, doğru.”

“O zaman şunu diyeceğim: Johann Bogesen’e karşı böyle sendika işlerine girmek falan, büyük cesaret ister. Hem önyak olan da senmişsin. Aman Tanrım! Kadın başına memur olmuşsun bir de!”

“Esasında pek de memur oldum sayılmaz, Gvendurcuğum. Bir kâğıda acı ve teessürle birkaç satır çiziktirdim sadece.”

“Öyle, ama yazmayı biliyorsun, hem de gayet güzel yazıyorsun. İşin aslı burada.” Sonra bir süre pencereden dışarı baktı, hep yaptığı gibi, hava durumuyla ilgili yorumlarda bulundu ve çoğu insanın kazancının, havanın iyi olmasına bağlı olduğu sonucuna vardı. “Bu sene balığa iyi para vereceklermiş, Tanrı onları korusun!”

“İyi para vermeleri o kadar da kolay değil,” dedi kız.

“Neyse ne, satacak balığının olması yine de fevkalade bir şey,” dedi adam.

“Balıkçıların keyfi yerinde. Şirkette çalışan o zavallıların suyu sıkıldıkça, bunlara ödenen para artıyor. Hem şirkete, hem de sahil halkına karşı olan böylesi bir sendika kurmak, cesaret ister. Bugüne kadar toplumda mevki sahibi olamadım, iyi bir Hristiyan olarak mutlu yaşadım. Lakin kimse bana güvenmesin.”

“Gvendurcuğum, kusura bakma, ama biz balıkçıların, avladığımız balığın karşılığını almak istemesinde, Hristiyanlığa yakışmayan bir şey göremiyorum. Balıkçılık kolay iş değil, teknelerin çok masrafı var. Balık, bizim hayatımızın anlamı. Bu işi batırır ya da bırakırsak, bize bu kadar para getirecek başka bir işimiz yok.”

“Ne desem, bilmem ki?” dedi Salka’nın misafiri. “Ben, bana söyleneni bilirim. Bir işin zorluklarını, en iyi, içinde olan bilir. Eskiden, Tanrı’nın da yardımıyla, şirket hepimizi ayakta tutmuştu. Büyüğü-küçüğü, kabak tarlası olanı, olmayanı, herkes şirketten geçinirdi. Ordu buraya geldikten sonra, sanki kutsal Yaradan koruyucu elini bize uzattı. Lezzetli yemekler yiyebildi, güzel içkiler içebildi bütün fakirler. Hristiyanlıkta bir kural vardır, bunu herkesin bilmesi gerekir. Her ülkede üstler ve astlar vardır ve astlar, üstlerine hakikatli olmalıdır.

“Dine kuşkuyla bakar oldu artık insanlar. İktidara da eski gibi saygı duyulmuyor artık. Zamane gençleri, astları ve üstleri Tanrı’nın yarattığına pek inanmıyor anlaşılan. Balıkçılar artık şirketle birleşip balık alım fiyatlarını sabitlediler. Bu sefer de şirket, biz zavallıların arkasından iş çevirmeye kalktı. Herkes uyanık geçiniyor artık, al karadakini, vur denizdekine. Herkes tacir kadar zengin olmak istiyor. Ama sana bir şey diyeceğim, kendi lafım değil, büyüklerin bir sözü, Tanrı korkusu ile kula itaat etmek, bir arada olacak şeyler değildir.”

“Şirketin yaptığı, karada çalışanları bir kenara itmekten başka bir şey değil, bunu inkâr etmiyorum. Ama bu yüzden denizciler sendikasını suçlamayacak kadar mantıklı bir adamsın sen.”

“Buralar bir zamanlar Tanrı’nın zaferinin cenneti idi, ama o günler çok geride kaldı,” dedi adam. “Artık paranın sözü geçiyor. Balık mevsimi bitince, balıkçılar biriktirdikleri parayla her şeyi peşin alıyorlar. Biz ne yapalım? Satacak bir şeyimiz yok ki, ne alalım? O kadar uzağa gitmeye gerek yok, balıkçılar her yerde aynı. Zavallı şeytanın adı bile, onların önünde anılmaz. Benim karım saralı. İçinde bir şeyler ona durmadan işkence ediyor. Sinirlerine, kemiklerine kadar sızmış. Herkes hayatta kalmak ister, o mazlum da istiyor tabii. Geçen balık sezonunda elime ne geçti benim? Katıksız ve tam bir Hristiyanlık inancından başka, hiçbir şey.”

“Artık, Gudmundur, dünya öyle bir yer hâline geldi ki, her koyun kendi bacağından asılır oldu. Denizciler sendikası balık fiyatlarının makul oranlara çekilmesini istedi. Bu duruma makul yaklaşan tek bir kişiye rastlamadım daha.”

“Sen konuşursun böyle tabii, Salvörcüğüm. Çünkü sen bir dehasın. Herkes senin gibi değil. Herkesin, senin gibi, zengin bir Amerikalıyla ilişkisi yok, mektupla para da almıyor. Herkes Marbud’un mülkiyetini satın aldığını biliyor. Dış memleketten iki kere gelen paraya dua et. Tuzu kuru olanın isteği de çok olur. Peki, ben ve karım ne isteyebiliriz? Misal, damadım... Bir yılda sadece birkaç tilki, belki Faroe adasında da bir balinadan başka hiçbir şey avlayamaz. Köşedeki evde oturan Beinteinn’i al. Karısı yeni öldü, on çocukla ortada kaldı adam. Bogesen onun tahta bacağına bile göz koymaya kalktı. Adamcağızın başka dinden olması umurumda değil –öyle diyorlar. İnsanlar şirkete karşı sendika kurarsa, şirket de anlaşmaya yanaşmaz, olmadık dertler açar başlarına, normal değil mi yani? Jon dede hep derdi ki, her şey, insanların şirkete nasıl davrandığına bağlı. Şimdi de diyorlar ki, Güneyde birileri hem işe, hem de dine karşı bir sendika kuruyormuş.”

“O nereden çıkmış öyle?”

“Bilmem, geçen gün köy meydanında konuşurlarken duydum sadece. Torfdal diye bir adam, Bolşevizm mi, ne, Rusya’dan öyle bir şey getirmiş Güney illerine. Dine karşıymış, diyorlar. Tuhaf

tuhaf hayvanlar besliyormuş. Geçen sene Beinteinn'e sapkınlıklarla dolu bir kitap göndermiş, herkes bunu konuşuyor. Bogesen tahta bacağına ona geri verdi zira. Kitap korkusuna bacağı vermek zorunda kaldı, diyorlar. Zenginlerin bütün parasını alıp, fakirlere dağıtmakmış amaçları, pek umudum yok ama... Hem haydutlukla gelen paradan tek kuruş istemem ben. On Emre karşı gelmek-tir bu. Ben kutsal emirlere bağlıyım: "Tüm dünyayı elde etmiş, ama ruhunu kaybetmiş bir adam ne işe yarar?" Ben de, artık bütün umutları tükenmiş bir zavallının yapabileceği en son şeyi yapacağım. Seni de bunun için görmeye geldim. Postaya vermeden önce sana göstermek istediğim bir mektup var. Bir haftadır yazıyorum, çok zor oldu bitirmesi."

"Mektup mu? Kime yazdın?"

"Ordu artık gitti, kilisenin sorumlu olduğu mahalleye kimseyi sokmuyorlar, dükkânlar sadece zenginlere hizmet veriyor, sendikalar mantar gibi çoğalıyor. Ben de tek bir çıkış yolu buldum, kralın huzuruna çıkmak."

"Kralın huzuruna!" diye tekrarladı kız. Gülümsemekten kendini alamıyordu. "Nereden aklına geldi bu?"

"Tabii, benim gibi müphem birinin kralın huzuruna çıkmasını ahmaklık gibi görmene hiç şaşırmam. Kıştan beri bunu düşünüyorum, inan ki. Gudrun'um hastalanıp yatalak olduğundan beri. Cüretkârlık olduğunu ben de biliyorum, inkâr etmeyeceğim. Öncelikle, kral kraldır. Senin gibi zeki bir kızın anlaması gerekir ki, o bu ülkenin hükümdarı ve koruyucu meleğidir. Hangi sınıftan olursa olsun, tebaasındaki herkesle ilgilenmek üzere, Tanrı tarafından görevlendirilmiştir. Zenginlerin olduğu kadar, fakirlerin de kralıdır. Bu ülkeye, çiftçilik ve ormancılık gibi iki önemli lütufta bulunmuştur. Gezilerinden birinde, veremli bir kadına on kuruş verdiğini adım gibi biliyorum."

"Doğrudur, ama Gudmundur, kralın asli görevi, Oseyri halkına para dağıtıp iş bulmak değil ki... Herkes iş bulsun diye krala başvursaydı ne olurdu, düşünsene. Şu da var ki, bakan ya da gene-

ral falan değilse, kimse kralın huzuruna elini kolunu sallaya sallaya çıkamaz, ben öyle biliyorum. Krala mektup yazmakmış... Ne mantıklı düşünce ya..."

"İnşallah postacı onun mektuplarını da taşıyordur," dedi Gudmundur Jonsson.

"Yok artık, daha neler, bu dediğinin iler tutar yanı var mı? Bak sana söylüyorum, ta Danimarka'ya kadar herkesi kendine güldüreceksin, ona göre," dedi kız.

"Olsun, yazdım ben mektubu bir kere," dedi yaşlı adam terslenerek. "İsterlerse Danimarka'ya kadar herkes gülsün bana, umurumda değil. Ben kralıma sadık biriyim, o da Tanrı'nın inayetiyle, beni yönetmek için geldi. Danimarkalıların da üzerindedir o. Benim ve ülkemin kralıdır o. Onunla kan bağıım da var benim, uzaktan akraba sayılırız. Ondan bir şeyler isteyip içimi dökmeye hakkım var. Tüm kraliyet ailesi, kendilerini İzlanda halkına iyi ve asil insanlar olarak tanıttı. Anayasa, kralımızın dedesi zamanında çıktı, sonra herkes bizden aldı. Ben ondan daha aşağıda olabilirim, bakan ya da generaller dışında kimsenin onunla konuşmaya hakkı olmayabilir, yine de bütün değersizliğimle, benden kat kat yukarıda olan, bakanların ve generallerin tozunu atıran o Yaradanın huzuruna çıktım, yeryüzündeki bütün kralların üzerinde olan O, beni dinledi, eminim zamanı oldukça dualarımı kabul etti. Şimdi benim gibi bir insanoğlu olan kralın huzuruna çıkmaktan kim alıkoyabilir beni?"

Salka durup, adamın Kralın huzuruna çıkınca okuyacağı, ortadan ikiye katlayıp buruş buruş bir kâğıda sardığı mektubu ceketinin cebinden çıkarırken titreyen ellerine baktı. Parasızlığın ve enfiyesiz kalmanın nasıl bir şey olduğunu o anda anladı. Tanrı'ya bir tutam enfiye için dua eden pek kimse yoktur herhâlde, diye düşündü ve kendi hesabından, ona bir kutu enfiye almaya karar verdi.

Adam titrek elleriyle, nihayet kâğıdı açabildi ve Salka, adamın kargacık burgacık yazısını güç bela okumaya başladı. Satırlar yamuk yumuktu, kimsenin bilmediği birtakım dilbilgisi kuralları icat etmişti sanki. Sonuçta, ortaya şöyle bir mektup çıkmıştı:

DANİMARKA VE İZLANDA KRALI, MAJESTELERİ

Tanrı sizi ve krallığınızı daim kılsın. Halkınızın arasına karışmak ve keseler dolusu para dağıtmak suretiyle, onların dertlerine hep çare oldunuz. Buna, İzlanda'ya geldiğiniz vakit tüm ülkeye dağıttığınız on beş bin kron da dahildir. Size bu mektubu yazmamın başlıca sebebi, Çektiğim Büyük Yoksulluğa çare olacağınıza tüm kalbimle inanmamdır. Karım –adı gudrun eiriksdottir- geçen kıştan beri hasta yatağındadır. Bütün hayatım bir işkenceye dönmüş hâldedir. Bugüne kadar durumunda iyileşme görülmemiştir, durumu tam aksine, gittikçe kötüleşmektedir. Şu anda, hiç olmadığı kadar büyük bir sefaletin içindeyim. Buradaki balık fiyatlarına zam yapan balıkçılar yüzünden, karada çalışanların haftalıklarında kesinti yapıldığı ve sadece gücü kuvveti yerinde olanların iş bulabildiği günlerde, bakıma muhtaç altı çocuğumla kaldığımda bile, bu kadar sefalet yaşamamıştım. Ben yaşlı ve zayıf biriyim, karım gudrun eiriksdottir ise saralı. Bana külfeti çok ağır. Ne ölüyor, ne yaşıyor, içinde bir şeyler ona durmadan işkence ediyor. Çocuklarım evi terk etti, hepsi kendi ailelerini kurdu, biri hariç. Bir tek kızım burada kaldı. O da evli, kilisenin koruması altındaki mahallede oturuyor. Kocasını Faroe adasında birkaç balina avlayıp bankada hesap açtırmasına rağmen, çocuk parası alıyor. Ben hep açık fikirli ve dindar biri oldum. Dağılmadan önce, İsa'nın Selamet Ordusunda subay adayı idim. Bana merhamet gösterip yardım etmenizi ümit ediyorum, duacınızım. Size bu mektubu yazmamın sebebi, Majestelerinden küçük bir miktar para talep etmektir. Büyük bir yoksulluk içindeyim, karım çok hasta, ailecek sefalet içindeyiz, derdimize merhem niyetine, sizden 75-80 kron talep edebilir miyim? Düşenin dostu olmazmış, bu yüzden size bunları yazmak zorunda kaldım. Fakirlik de, zenginlik de Tanrı'dandır. Onduran da, öldüren de O'dur. Tanrı sevgisiyle dolu olanın işleri bir gün mutlaka yoluna girer. Sizden is-

tediğim bu parayı, yüce Rabbim size katbekat geri verecektir. Şu anda bir tutam enfiye bile alamayacak durumda ve ziyadesiyle yorgun olduğumdan, yola çıkacak ilk gemiyle bana para göndermenizi istirham ederim.

Tanrı sizi korusun, yolunuzu açık etsin. İnşallah bu talebim yüzünden servetiniz artacağına azalmaz. Burada köpekler bile suratıma bakmıyor artık. Parasızlık yüzünden elim kolum bağlandı, hiçbir şey yapamaz oldum. Gençken, veteriner, demirci, bilim adamı gibi şeyler olmaya heves ederdim. Lakin hiç yeterli param olmadı. Gençken, herkes gibi ben de şarkılar uydururdum kendimce, hiçbir art niyetim olmadan. Yoksullara merhamet edersiniz, bilirim. Kimse şahsınızdan para istemeye cüret edememiştir bu güne kadar, ama kendi kendime dedim ki: Tanrı'dan önce kralım var. Bu yüzden boşuna endişelenme. Siz ve atalarınız, İzlanda'ya çok yardım ettiniz. Size hizmet edecek bir fırsatım olmadı bugüne kadar, bu fırsatım olduğunda edeceğimden şüpheniz olmasın. Size iyi dileklerimi gönderiyor, krallığınızın devamı için Tanrı'ya dua ediyorum. Son olarak, merhametinize sığınıyorum, Tanrı krallığınızı daim etsin, sevgili kralım.

En sadık hizmetkârınız

GUDMUNDUR JONSONN

Eski Selamet Ordusu Subay Adayı

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM



Pazarları ve çoğu zaman hafta içinde de, Salka Valka işi olmadığı zaman, yürüyüş yapmak maksadıyla, Mücellit Mangi'nin karısına giderdi. Mücellit ailesinin yedi çocuğu vardı (dördü ölmüştü). Mangi çok da fazla aranan bir denizci olmadığından, hayatlarını idame ettirebilmek için Tanrı'ya sığınmaktan başka çareleri yoktu. Güçlü kuvvetli biri değildi, işten kaytarmaları yüzünden adı çıkmıştı. Karada yapılacak işlerde bile onu seçmezler, görmezden gelirlerdi. Pek itibarlı biri değildi, yani. Burnu büyük, müşkülpesent ve çokbilmiş biri olduğu için, yoksulluk yardımına da başvurmamıştı, alabilirdi oysa. Yapmayı en çok sevdiği iş, kitap ciltlemektir. Herkes onu, bu işin ustası olarak bilirdi. Bazen çok uzaklardan, ciltlemek için kitaplar getirtirdi. Bu işin en zor yanı ise, arka kapakları düzgün yapmaktır. Felsefe konularında da çok bilgili biriydi.

Mangi'nin karısı, çok uzun zamandır hasta yatıyordu. Bir tür mide rahatsızlığı çekiyordu ve durumu günden güne kötüye gitmekteydi. Hastalık, hafif ağrılarla başlamıştı. Başlangıçta çok endişe vermiyordu. Zaman geçtikçe hastalık öyle kötüledi ki, kadincağız her yediğini çıkarır oldu. Sonunda bitmek tükenmek bilmeyen ağrılar başladı. Ağrısı olmadan geçirdiği saatler sayılıydı. Yine de bugün ayaklanmış, yaşlı annesinin, bel ağrısı ve bacaklarındaki ödem yüzünden yapamayacağı işleri yapıp yerleri silmişti.

Kendi adını bile zor hatırlayan yaşlı doktor, “Dur bakayım, pusulanın yönlerine ne diyorduk?” diye sordu.

Birisi atılıp, cevap verdi: “Doğu, Batı, Güney...”

Doktor, gözlerini iki ince çizgi hâline gelene kadar kıstı, “Doğru, çok doğru. Tam da hatırlamaya çalışıyordum. Güney. Ne kadar erken, o kadar iyi” gibi bir şeyler geveledi.

Bazıları bu sözlerden, hasta kadının Güneye götürülmesi gerektiğini anladı. Kesin olan bir şey vardı ki, ilaç kullanmanın bir faydası yoktu artık. Bogenes hep derdi ya: “Kendi doktorlarımız bizi kendi köyümüzde iyileştiremiyorsa, Güneye gitmek için boşa para harcamanın âlemi yok, zaten ölmüşüz demektir.” Böylece, kadını hasta yatağında yatar vaziyette bıraktılar. El ayak çekilip ortalık sessizleştğinde, kadının acıdan inlemeleri sokaktan bile duyulur oldu.

Kadının çocukları, hep bir ağızdan ağlardı, tek başlarıyken de ağarlardı. Sulu bir un çorbası, haşlama balık, üzerine margarin sürülmüş ev ekmeği yemiş olsalar bile, vücutları ve ruhları hep bir şeylerin eksikliğini çektiği için, ağarlardı. Sahil kıyısının oralarda zaman geçire geçire, buraya yazması uygun olmayan bir tarzda konuşur olmuşlardı. Sokaktaki sidik gölcüklerinin arasında pek mutluydular. Dikenli tellerin etrafında koşuşturmaya bayılıyorlardı. İçecek birazcık süt buldular mı –bu her zaman olmazdı– küfür etmeyi bırakıyorlardı hemen. Sonra içlerinden en küçüğü, zaman geçirmek için kumsaldaki çakıl taşlarıyla oynamayı akıl ederdi.

Salka Valka yokluğun ne olduğunu çok iyi bildiğinden, bu insanlara karşı hep yardımsever davranmıştı. Parasını verip aldığı süttten bir tas onlara da ayırır, çok zeki bir kadın olan çocukların annesi Sveinbjörg’le saatlerce oturur, onunla mütemediyen sohbet ederdi. Salka Valka konuşurken, çocuklar gayet ciddî bir ifadeyle, dikilip ona bakarlardı. Sveinbjörg’ün yetmiş beş yaşındaki annesi, çocukların en küçüğünü kucağına oturtup, şu an hayatta olan ve olmayan birçok çocuğu uyuttuğu bir ninniyi, bıkıp usanmadan, defalarca söylerdi. Aynı mısrayı, üst üste beş yüz kere söyleyebilirdi, hele bir de enfiye çekmişse... Böylece şeytanı çocuklardan uzak tuttuğuna inanırdı.

Mangi'yle Sveinbjörg, Selâmet Ordusuna katıldıkları yıllarda tanışmışlardı. "Mücellit" lakaplı Mangi, başka bir köyde büyümüşü aslında. Evlendikten sonra Sveinbjörg, kendini hepten dine verdi ve köyün papazına gitmeye başladı. Bir süre sonra, gayet beyefendi ve namuslu biri olan yaşlı papaz sonsuzluğa göçtü. Bunun ardından da Sveinbjörg'ün mide ağrıları başladı. Yine de, bir ya da iki yılda bir çocuk doğurmaya, ihtiyaçları ve midesinin iyileşmesi için Tanrı'ya dua etmeye devam etti. Çocuklar durmadan büyür ve çoğalırken, ev işleri ağırlaşır ve midesi her geçen gün daha kötüye giderken, yazık ki, duaları kabul olmadı.

Oturdıkları evin bir duvarı kerpiçtendi. Öbür duvarlarsa, lime lime dökülmüş katranlı kâğıtla kaplı tahtadan. Pencerede içi toprakla dolu, ama çiçeksiz üç saksı duruyordu. Pencerelelerin perdeleri yoktu. Bütün ev bir oda ve bir mutfaktan ibaretti. Arkada küçük bir de kömürlük vardı, yağmur sularını biriktirdikleri fıçıyı buraya koyuyorlardı. Bazen üç tane küçük mezgıt balığını asıp kuruturlardı burada. Bazen de, hâli vakti yerinde olan komşuların "Mücellit'e hediye olarak verdikleri bir çuval dolusu çürük patatesi koyarlardı. Durumlarının en iyi olduğu zamanlarda bile, ev için tedarik edebildikleri bu kadardı. Oturdıkları odada, üzerine kilimler atılmış birkaç karyola ve çerçöp dolu kutularla beraber, odaya dışarıdan bakınca saygın bir hava katan, Mangi'nin kitap presleme ve ciltleme makinesi de vardı. Akşamları yanan ışık altında, ağlayarak soyunup yatağa giren çocukları görebilirdiniz. Her yatakta birkaç çocuk birden aç, kir pas içinde ve soğuktan morarmış hâlde uykuya daldardı.

Mangi'nin eline birkaç kuruş geçerse, bu parayı vazgeçemediği tutkusu olan mukavva, deri ve kumaşa yatırır. Sanki mucizevi bir şey ortaya çıkaracakmış gibi... Kitap ciltleme işi vesilesiyle, okuma kulübünden olsun, başka yerlerden olsun, eve ara sıra kitaplar gelirdi. Bu kitaplardan bazıları, çiftin din konusundaki düşüncelerini değiştirecek kadar dikkat çekiciydi. Özellikle Agust Bjarnason'un eski dönemlere ait birçok töresel bilgiler içeren fel-

sefe kitapları... Bu kitapların çoğu Tanrı'nın kelimine ters düşüyordu. Sveinbjörg, ağırları biraz hafifleyip rahatladığı zamanlarda, Salka'yla bunları konuşurdu. Sonunda Salka kitapları ödünç alıp okumaya başladı. Hem eğlenceli, hem de bilimsel kitaplardı. Akşamları evde oturup, Gautama Buddha şunu demiş, Immanuel Kant bunu demiş, diye okuyup öğrenmek çok zevkliydi.

“Çok doğru, biz fakirlerin başında biri olsa, denizden balık çıkmadığı, işlerin kesat olduğu zamanlarda durumu düzeltebilse, ne iyi olurdu,” dedi Sveinbjörg.

“Evet,” dedi Salka Valka. “Bu bilge kişileri okudukça düşünmeden edemiyorum. Bu kuş uçmaz, kervan geçmez köyde yaşayan biz fakir mahluklar, ağla denizden çekilip, Bogesen'in orada karınlarından yarıp kurutulan balıklardan daha iyi durumda değiliz.”

İkisi de, uzunca bir süre, bu sözlerin doğruluğunu tasvip etmek ister gibi, konuşmadan durdular. Bu eskiden de böyleydi, bugün de... Genç, uzun boylu ve güçlü Salka, deli akan kanıyla, deniz kenarında yaşamının verdiği sağlıkla ve Sveinbjörg de çocuklarına hamile kalıp onları doğurduğu ve şimdi onun ölüm döşegi olan eski püskü yatağında, bu gerçeklerden konuştular. Ölümün gölgelediği, pek yakında sönüp gideceği aşikâr olan ve defin hazırlıklarının üçüncü gününde yumuşacık bir gülümsemeyle bakmaya başlayan gözlerde parlarken, gerçeklerin hazmedilmesi için geçen bu süre, hiç bu kadar dikkat çekici olmamıştı.

“Bana neden doğup, neden öldüğümüzü anlatan o kitap hakkında konuşan bütün bilgiler, birbirinden farksız,” dedi kadın, zayıf bir sesle. “Çocukların, geceleri canhıraş çığlıklarını duymamak için kulaklarını tıkadıklarını gördüğümde ve geceliklerindeki koca delikleri fark ettiğim zaman, çocukların terk edilip ortada bırakılmasına ses çıkarmayan eski pagan dinini düşünmeden edemiyorum. Hristiyanlıktan daha merhametli bir din gibi geliyor. Burada böyle bir sıçan kadar zavallı bir hâlde yatıp ölmeyi beklerken, bildiğimi söylemekten çekinmeyeceğim.

İnsanın çocuklarının öldüğünü görmesi, yaşamasını görmesinden yeğdir –fakirler için yani. Bütün bunlara yön veren nasıl bir tanrıdır acaba?”

“Bence tuzlama balıktan başka bir tanrı yok,” dedi Salka Valka. Dalıp gitmiş, bu aptalca yorumu yapmıştı.

“Bak, geçen gün papaza ne sordum, biliyor musun? Dedim ki: ‘İncilin herhangi bir yerinde Tanrı’nın iyi biri olduğuna dair bir ipucu var mı? Bu tıpkı, yaşlı kadınların anlattığı, erkeklerin yatırım yapmakta iyi olduğu masalına benzemiyor mu?’”

“Papaz ziyaretine geliyor mu hiç?” diye sordu Salka Valka.

“Evet,” diye fısıldadı kadın. “Beni korkutuyor.”

“Nasıl korkutuyor?”

“Of, bilmiyorum. İncil’in bir yerinde, ‘Doğruluktan ayrılmayanlar sesimi duyacaklar,’ diyor, hatırla. Neyse işte, geçen gün ağzından çıkıverdi, ‘Onun sesini duyamıyorum,’ dedim.”

“O ne dedi?”

“‘Zeytin Dağına Yolculuk, kitabını hatırla,’ dedi.”

“Ben de ‘evet,’ dedim. ‘Biliyorum. Orada yazılanlar benim de başımdan geçti, hem de çok daha kötüsü,’ dedim. ‘Hiç çocuğu olmayan biri için yirmi dört saat haça yapışıp kalmak ne demektir?’ dedim. ‘Hele de o kitaptaki adam, iyi bir sebep uğruna öldüğünü biliyorsa –tüm dünyayı kurtardıktan sonra, gerçekten cennetin en iyi köşesini kapmış mı olacak? Çocuklarla dolu bu evde çile çeken ben, geceler boyu, bitmek tükenmek bilmeyen ağrılar içinde kıvranırken, uğruna öleceğim bir sebebim olmamasına rağmen, yakında öleceğim ve bana cennetin kapıları açılmayacak, çünkü ben öldükten sonra çocuklarım ağlamaya, küfür edip kavgaya devam edecek ve bulamayacaklarını bildiklerini hâlde, bir tas süt için el avuç açacaklar,’ dedim.”

“Ne karşılık verdi?”

“‘Ama Tanrı sana karşı hep iyi olmuştur,’ dedi.”

“Sinirlenmedi mi?” diye sordu, Salka Valka.

“‘İsa’nın düşmanlarımızı sevmemizi isteyen öğüdünü tuttun

mu?’ diye sordu. Ben de ‘hayır,’ dedim. ‘Tutsan iyi olur,’ dedi. ‘Aslında,’ dedim, ‘hiç düşmanım yokken nasıl tutabilirim bu öğüdü?’ dedim.”

Salka Valka, papazın hasta bir kadına söyleyecek daha fazla bir şey bulamamasına şaşırırmaktan kendini alamadı.

“Gitmeden önce de,” diye devam etti kadın, “firavunun kızının Musa Peygamberi sazdan yapılma beşiğin içinde bulmasını anlattı. Yakında tekrar geleceğini, geldiğinde bana, benim durumunda olan hastalara teselli olan bir kitap da getireceğini söyledi. ‘Getirin,’ dedim. ‘Ama aklınızdan çıkarmayın ki, gerçekler dışında her şey beni çok korkutuyor artık.’”

Bir an durup soluklandıktan sonra devam etti:

“Keşke beni huzur içinde bıraksaydı. Benim ihtiyacım olan şey, paraydı. Güneye gidip ameliyat olabileyim diye. Ama şimdi, denizciler sendikası fiyatları düşürmeyi düşündüğünden beri, karada çalışanlar da üçte bir paraya razı olmak zorunda kaldılar. Artık kimse benim adama gemide iş vermez. Çocuklarımın bir tas sütü bulamadığı yetmezmiş gibi, şimdi de Mangi’nin gemilerde çalışacak kadar becerikli olmadığını düşünüyorlar! Ne günah işledik biz, bilmem ki?”

“Bu dünyanın adaleti yok zaten,” dedi Salka Valka. “Denizciler sendikası kurulurken, sendikanın en ateşli savunucularından biri bendim, ne zorluklar çektim. Bogesen’in masraflarını fakirlerden çıkaracağını nereden bileyim? Hem, küçük tekneleri olanların, karada çalışanların maaşlarının azaltılmasına göz yumacaklarını hiç tahmin etmezdim. Biliyorsun ya, Sveinbjörg, çocukken buraların en fakir çocuğu bendim. Bu yüzden en büyük dileğim, bir tekneye ortak olmaktı.”

“Ben kimseye suç bulmuyorum,” dedi kadın. “Kimsenin hatasını yüzüne vurmak değil niyetim. Dünyanın düzeni bu, herkes kendisini düşünecek tabii. Biz de senin yaptığın gibi, köşeye bir yer açabilseydik.”

“Doğru, karada çalışanların da bizimki gibi bir örgütlenme oluşturmaları gerektiğini düşünüyorum ben de. Ama denizciler sendikası bunun lafını bile ettirmez, tahmin edersin. Bunu yapacak benden başka birini bulmak gerek.”

Kadının gözleri bir an için kapandı, kendini ağrılarına teslim etmişti. Nihayet gözlerini yeniden açtığında, arkadaşının güçlü, sağlıklı yüzüne baktı. Ağrısı yavaş yavaş geçmeye başladı.

“Fakirlerin yapacak hiçbir işleri yok ki, doğurdukları çocukları bile besleyemiyorlar,” diyerek konuya döndü tekrar. Üzerine basa basa, “Bu yüzden hapse atmalılar bizi, dünyadaki en korkunç suç bu... Senin kadar duyarlı biriyle tanışacağımı hiç ummazdım.” dedi.

“Ben iktidarda olsaydım,” dedi Salka Valka, “fakirlerin her çocuğu için bin kron yardım yapardım.”

“Böyle açık sözlü konuşanlara tahammülü yok onların, bu daha sorunların en küçük parçası aslında,” dedi kadın. “Peki, biz nereden süt alacağız? Bogesenlerde dört inek var, ama bütün sütü kendileri tüketiyorlar. Doktor kaymak yemelerini tavsiye etmiş. Fazla yemekten hapsi mide fesadı geçirdi. Hem, köylülerin süt alacak parası yok, o satmaya kalksa...”

Kapı çalındı. Gelen papazdı.

Genç, kızıl saçlı, mahzun yüzlü biriydi. Gürbüz, al yanaklı, geniş kalçalıydı. Yağlı elleri ve yeşile çalan dişleri vardı. Gü-lümsemesi, alışmadık ölçüde nazikti, gözleri sevgiyle parlıyordu. Kısa süreliğine Norveç’e gidip misyonerler okuluna kaydolmayı istemişti. Kutsal Ruhtan bir vahiy aldığını, Asyalıları, özellikle de Çinlileri ve Hintlileri kâfirlikten kurtarmak için kendini feda etmesi gerektiğini düşünmüştü. Damada bağlılık yemi-ni eden bir gelin gibi, o da kendini Tanrı’nın Hristiyanlık dinine adanmış ve tüm hayatını Tanrı’nın ellerine teslim etmişti. Kendini Tanrı’nın emrine gönüllü olarak, cesaretle vakfetmişti. İncil’e yapılan acımasız eleştirilere rağmen, yine de bu değerli kitaba göğ-sünü siper etmeyi başarmıştı. Cemaatle dualar etmişti. Şeytana

uymamak için çabaladığı o sıkıcı, karanlık saatlerde, Galatalılara Mektuplar'dan satırlar okurdu kendi kendine: "Ben İsa'yla çarımha gerildim. Yine de yaşıyorum, ama ben değil, İsa yaşıyor benimimde."

Ama üniversiteyi bıraktığı yıl, Asya'nın putperest âlemlerinin bakir ormanlarında büyük işler başaracakken, on çocuk yapmak isteyen, koca kazanlarda yulaf lâpası pişirmeyi hayal eden, sağlıklı, cazibeli bir balıkçı kızla nişanlanmıştı. Ama kız Doğuya gitmeyi istemiyordu, papaz ise, deniz kenarı bir yerde yaşamak arzusundaydı. Öyle de yaptı. Axlarford'deki Oseyri köyüne tayin oldu.

Ona söylenenleri saygıyla dinledi, her seferinde restoran sahibinin gülümsemesine benzeyen, baştan savma bir gülümsemeyle cevap verdi. Bu gülümsemeyi tavernalardan öğrenmemişti elbette, bir yaz, balık hâlinde çalışırken tanıştığı İsveçli bir misyonerden kapmıştı. Bu genç adamın gülümsemesiyle ortaya çıkan olgun ve asil karakterine, pek az insan tepkisiz kalabilirdi.

Çarpık bacaklı, paspal çocuklar, cadde boyunca devam eden su yolundaki su birikintilerini etrafa sıçratmayı bırakıp, adamı kapıya kadar gözleriyle takip ettiler. Kir pas içindeki parmaklarını ağızlarına sokup yanaklarında pat pat sesler çıkartmaya başladılar. Çocuklar gülümsemeyi bilmeden büyüdükları için, papaza sadece dik dik bakıyorlardı. Papaz, ulvi konulara girmeden önce, hasta ziyaretine giden herkes gibi o da, hastaya, kendisini Tanrı'nın ellerine bırakmaya hazır olup olmadığını ima eden sorular sordu.

"Ah," dedi kadın. "Bilmiyorum."

Salka Valka, dirsekleri kucağında oturmuş, başını öne eğmiş, yere bakıyordu. Pazarları bazen kiliseye gideceği yerde pantolon giyip evde oturduğu için, papazın kendisine sinir olduğunu düşünüyordu. Tanrı'nın emirlerine uygun olarak, onu tasvip etmediği gibi bir duyguya kapıldı.

“Önemli olan sadece budur,” dedi papaz, yumuşak, duygulu bir sesle. Salka Valka, oturup kulak kabartırken, papaz ve onun evliliğiyle ilgili uygunsuz şeyler düşünmekten kendini alamadı. Ne yaparsa yapsın, papazın berbat kokan nefesi yüzünden, karısına acımadan edemedi.

“Çok basit bir şey bile, bazen insana çok önemli gelebilir,” dedi papaz. “Sadece üç adım var atılması gereken. Geçen gün de anlattığım gibi, ilk önce İncil’in, Tanrı’nın kalbimizde var olduğunu öğrettiğini bilmemiz gerekir. İkincisi, kendimizi Tanrı’ya hiç tereddüt etmeden vermeliyiz ki, bizi yönlendirsın. Üçüncüsü de, üçüncüsü de, üçüncüsü de...”

Mutfaktan korkunç bağırtılar gelmeye başladı. Küfürler, kavgaya sesleri ve sonunda iki küçük çocuğun öfkeli ağlamaları duyuldu. İtiş kakış arasında, küçüklerin annelerini yardıma çağıran sesleri geliyordu. “Anne,” diye uludular, “anne, Geiri yaptı, lânet domuz; Gvendur yaptı anne, pis köpek. Ben şimdi...”

“Ne oldu bakayım?” diye sordu anneleri.

Sekiz yaşındaki küçük Stina, uçararak kapıda belirdi ve annesine bir bir saymaya başladı:

“Geiri’yle Gvendur, ninemin patates çuvalının arkasına sakladığı balık kafası için kavga ediyorlar.”

Balık kafası, tam olarak iki eşit parçaya bölünüp oğlanlara verince, kavga da sona erdi, böylece papaz, ona asıl ihtiyacı olan kişiye yeniden dikkatini verebildi.

“Geçen gelişimde sana bahsettiğim o kitabı getirdim,” dedi. “Şimdi sana bir bölüm okuyacağım. Bu sancılı bedenine ve ruhuna iyi gelecek. Kitabın adı *Kutsal Yaşam*, Smith diye bir İngiliz Hristiyan tarafından yazılmış. Yüz binlerce kişi okumuş bu kitabı. Birçok Hristiyanın hayatını temelinden etkilemiş. Şansımıza, artık bizim dilimize de çevrildi. Çok yorgun değilsen, sana kısa bir bölüm okuyayım.”

“O kadar yorulmuyorum artık,” dedi kadın. “Güzel bir kitaptan bir bölüm dinleyemeyecek kadar yorgun değilim. İnşallah

okuyacaklarınız gerçektir. Sizin gibi birinin bana gerçek olmayan şeyler okuyacağı, aklımın ucundan geçmez.”

Kadın kaygı, umut ve korkuyla karışık duygularla dinlerken, papaz okumaya başladı –savaş arabalarının kazandığı zaferle ilgili bir bölümü– Salka Valka da, enfiyesini çekmiş yaşlı bir denizci gibi, neredeyse hiç kımıldamadan oturup dinlemeye başladı.

YİRMİ ALTINCI BÖLÜM



Sıcacık Mayıs ayında, güzel bir Pazar günü, pırıl pırıl halicin etrafı yemyeşil çayırırla çevrelenmişken, kimsenin başına kötü bir şeyin gelmesi beklenemezdi elbette.

Salka Valka eve dönerken, aklında bin bir türlü şey vardı. Komşuların hastalıkları, düşük maaşlar, işsizlik, dükkânda hesap açtırmanın zorlaşması... Neyse ki, ekip biçtiği sebze bahçesi ve ortak olduğu balıkçı teknesi sayesinde, kendisi fena durumda değildi. Sınıf bile atlamıştı, ama yeterince yüksek değildi daha. Artık Sigurlina'nın kızı değildi. Sigurlina, sırf Tanrı'ya ve insanlara karşı sınırsız bir güven duyduğu için, en çok ihtiyaç duyduğu anda, herkes sırtını dönmüştü ona. Salka artık her şeye o kadar duyarsızlaşmıştı ki, sadece gerçekler vardı onun için, o gerçek de balıktı. Daha okulunu bitirmeden çok önce, önemli bir şey öğrenmişti. Darda kalanlara ne Tanrı, ne de insanlar yardım ederdi. Her koyun kendi bacağından asılırdı.

Taşla kaplı balık kurutma alanları, yolun iki yanına doğru genişliyordu günden güne. Bogenen, elinde bastonuyla etrafta dolaşüyor, her şeyle ilgilenmeye çalışıyordu. İşten güçten, kutsal Pazar gününü dinlenerek geçiremiyordu yıllardır. Diğer insanlar gibi Pazar ayinine bile gidemiyordu, dediğine göre. Her gün, Pazarları da dahil, bastonuyla gezip her şeyi kontrol etmek zorundaydı. Abanozdan yapılmış bir maden arama çubuğu gibiydi bastonu. Fildişi bir topuzu, altından bir halkası vardı. Bu bastonu elinci yaş gününde, kadınlar enstitüsü hediye etmişti. Kilise idare-

sinden de altın bir enfiye kutusu gelmişti o gün. Kiliseye bağışlanan soba ve diğer şeylerin karşılığı olarak.

Bastonuyla iskeledeki balık istiflerini, depodaki balık teknelelerini, kurutma bölümündeki kuru balıkları dürtterdi Bogesen.

Güneşli günlerde dışarı çıkar, on bin kişilik bir orduyu kumanda eder gibi bastonunu sallayıp balıkları dürtüklerdi durmadan. Sadece balıklara değil, mümkün olan her şeye sokuyordu bastonunun ucunu. Dükkândaki kutulara, raflardaki mallara, hatta kuru üzümlere bile. Bazen erkeklerin çizmelerini dürtüyordu bastonuyla, yerli malı mı diye bakmak için. Bazen de kadınların eteklerine bakıyordu, olması gerektiği gibi mi diye. Bunu açıklamak gerekiyor: Kadın işçilerin giymesi için yünlü donlar getirtmişti, balık temizlerken soğuk alıp üşütmelerini istemiyordu. Bu yünlü donlar sayesinde, ne zamandır kimse ciğerlerini üşütmemişti işte. Balıkların düzgün kasalandığından emin olmak için bastonuyla balıkları yoklayıp kasaların üzerindeki muşambaları çekiştirmektedirken, Salka Valka yanından geçti.

Bogesen arkası dönük olduğundan onu görmedi. İnsanların, onu gördüklerinde selam vermesine, en meşgul olduğu zamanlarda rahatsız etmelerine alışkındı. Uzun uzun durup bekledikten sonra, kafasındaki bin bir düşüncenin arasında, ancak selamlarını alırdı. Uzaklara doğru boş boş bakardı bu sırada, çünkü kafasında türlü sorunlar vardı halledilmeyi bekleyen. Zamanla yumuşadı. Başta soğuk ve hırçın davransa da, yanına gelen birini eli boş çevirmiyordu. Bogesen'le köylüler arasında süre gelen bir oyundu sanki bu. Köylülerin de, balıkların da efendisi oydu. Öyle ciddî, o kadar endişe doluydu ki, acımasız, ağır sorumluluklarının altında ezilmemesi, akıl alır şey değildi. Köylülerse, sıradan ölümlülerdi işte. Boş laflar ve gereksiz işlerle uğraşmaktan başka ne yapabilirlerdi ki? Asil bir atın üzerine üşüşmüş sivrisinek sürüsü gibiydiler.

Salka Valka, bu komedinin içinde yer almadı hiçbir zaman.

Bu yüzden de, yanından geçip gitti Bogesen'in. Ama yirmi metre uzaklaşmamıştı ki, biri arkasından seslendi.

"Salvör."

Bogesen'di.

Topukları üzerinde döndü. Bogesen, balıkların kurutulduğu alanın kenarında durmuş, afallamış gözlerle ona bakıyordu. Bastonuyla, yaklaşmasını işaret etti Salka'ya.

"İyi günler, Bogesen. Beni gördüğünüzü fark etmedim."

"Efendim?" Bogesen'in aklı başka yerdeydi.

"Hava da ne güzel, değil mi?" dedi Salka.

"Hmm..." Derin düşüncelere dalmıştı adam.

"Benden bir şey mi isteyecektiniz?"

"Evet, bunlar ne böyle?" Bastonuyla kızın çizmelerini dürttü. Köyde eşi benzeri yoktu bu çizmelerin. Yeni yağlanmışlardı. Alplere tırmanmaya hevesli yabancı kızlar için yapılmış çizmelerdendi.

"Ha, çizmeleri mi sordunuz..." Utanmıştı Salka. "Çok güzel, değil mi? Listedene sipariş ettim bunları."

Bogesen genç kıza acıyan gözlerle baktı. Boyu neredeyse yapılmış bir erkeğinki kadar uzundu. Omuzları dimdikti. Kazağının altında göğsünün hatları belli oluyordu. Sarı saçları çok gürdü. Kısacık kesilmiş, yandan ayrılmıştı. Parlak, korkusuz bakan gözleri vardı. Güçlü bir çenesi, dolgun dudakları, çalışmaya alışkın büyük elleri, pes bir sesi vardı. Bogesen keskin gözleriyle şöyle bir tarttı Salka'yı. Elbette, şakadan eser yoktu tavırlarında. Sonunda kafasını iki yana salladı, olan bitenden hiçbir şey anlamamış gibi.

"Hiç anlamıyorum," dedi. "Slisford'da bir meslektaşım var, kadın işçilerinin golf pantolon giymelerine izin vermiyor. Herkes ahlaksızlık olduğunu düşünüyor. Pazarları hariç, tabii. Geçen gün bana seni sordular. Herkes senin bir derdin olduğunu düşünüyor. Sana isim bile takmışlar."

"Evet. 'Kısa pantolonlu sendikacı' diyorlar bana."

“Sen ne diyorsun bu işe?” Kızın çizmelerine, golf pantolonuna bakmaya devam etti. “Hayatımda böyle şey duymadım. Benim zamanımda yoktu böyle şeyler.”

“Doğru söylüyorsunuz, Bogesen. Ama etek giyen kadınlar benden daha mı çok çalışıyor? Benim de bir sürü elbisem var evde. Sadece canım isteyince giyiyorum.”

“Tuhaf davranmak, insana bir şey kazandırmaz, Salvör. İnatçılık da.” Babacan bir tavırla konuşuyordu Bogesen. Kızın ters cevaplarından alınmamıştı. “Dünyanın geçmişine bak, bunların işe yaradığını göremezsin. Tam tersi. Kibir, yanında inatçılığı da getirir hep. Bir akılsız, bütün balıkhaneyi batırmaya yeter, derler. Bütün güzel, hoş genç kızlar, evi barkı unutup Pazar günleri golf pantolonu giyseler, sendika işleriyle uğraşmaya başlasalar neler olur? Memleket nereye gider sonra?”

“Tam anlayamadım sizi, Bogesen.”

“Ah, öyle mi? O zaman daha açık anlatayım. Yabancı ülkelerden gelip köyümüze yeni yeni adetler getirirler, köylüler de bunları alıp kabul etse, birinden ötekine sürüklenip gitse, Krishnamurti, kısa kesim saç, nezle, Bolşevizm, bunların hepsi köyümüze yayılsa, hâlimiz ne olur? İnsanlık ne hâle gelir? Ülkemizin bağımsızlığı tehlikeye düşmez mi? Tarihimiz, halkımızın bütün güzel anıları, bu ülkenin bağımsızlığına ve kültür mirasımıza bir şekilde bağlı değil mi? Elbette öyle. Bütün bu güzellikleri Güneyden gelme adetlerle bozmak doğru mu?”

“Saçımı kastediyorsanız Bogesen, hatırladığım kadarıyla, köyde saçını ilk kesen, kızınız Augusta.”

“Evet, ama o başka. Kızım Kopenhag’da bir deniz subayıyla evlendi.”

“Zenginlerin yaptıklarını fakirler de yapabilir,” dedi Salka.

“Senden de bu beklenirdi. Herkes böyle düşünüyor. Zaman böyle, her yerde aynı şey. İnsanlar üst sınıfları taklit ettikleri zaman onlarla aynı seviyeye çıkacaklarına inanıyorlar, ne aptallık. En aşağı tabakaların kendilerine sosyalist dedikleri o bü-

yük şehirlerde, ortalığı galeyana getiriyor bunlar. Hâli vakti yerinde olan birkaç kişiye karşı halkı kışkırtıp her şeylerini ellerinden almak ve aralarında bölüşmek istiyorlar.”

“Umarım bunların sebebi benim pantolon giymem değildir,” dedi Salka sinsi sinsi.

“Yo, ben böyle bir şey demedim.” Bogesen sinirlenmeye başlamıştı. “Koşullar böyle, Salvör, zamanımızın koşulları, anlıyor musun? Asilik ve kibirlilik, yeni çağın erdemleri artık. Büyük ya da küçük, hiç fark etmiyor, her alanda kendini gösteriyor bu ruh. Misal, sen. Eğitimsiz bir kızsın, ama kendini sendikacı sayıyorsun. Maaşları bahane ederek ortalığı karıştırıyorsun. Herkesi bana karşı kışkırtıp, komitelere seçiliyorsun. Kadınların hür iradeleriyle davranmalarına karşı olduğumu söylemiyorum, elbette, makul sınırlar içinde kalındığı sürece. Ben hep açık biri olmuşumdur. Kadınlar enstitüsünü desteklememden de bellidir bu. Erkeklerin de, kadınların da, belli sınırlar içinde özgürleşmelerinden yanayım. Ama özgür olmak için geniş bir bakış açısı, bilgi ve olgunluk gerekir. Özgürlükle, saçma heveslere kapılıp macera peşinde koşmayı birbirine karıştırmamalı insan. Nankörlük etmemeli. Misal, sen. Geçen kış bir toplantıda, herkesin cebine elimi attığımı söylemişsin.

“Bu tür sorumsuzca konuşmalara özgürlük denemez. Bundan daha iyisini hak ettiğimi düşünüyorum, Salkacığım. Geçmişte birbirimize faydamız dokunmuştur az çok.”

“Bildğim kadarıyla, denizciler sendikası, ücretlerin düşürülmesine karar verdi. Ben buna karşı çıkmıştım. Sendikadan şikâyet etmesi gereken en son kişi sizsiniz aslında. Ayrıca, çocukken bana verdiğiniz dolar parasını başıma kakacaksınız...”

“Yo, yo, olur mu hiç? Büyütme sen de her şeyi, güzel kızım. Bir şeyden şikâyet ettiğim yok ki benim. Benimle alakalı değil bunlar. Şikâyet eden başkaları, sen de benim kadar biliyorsun. Şikâyet edenler yoksullar. Yıllarca birlikte yaşadığım, mücadele ettiğim kişiler. Hayatımı onların refahına adadım ben. Onları kendi ço-

cuklarım bildim. Bak, bugün hepsi de kendi paralarını kazana-biliyor, huzur içinde yaşıyorlar. Dertleri, sıkıntıları kalmadı, çok şükür. Sonra sen çıkageliyorsun durup dururken. Ücret artışı isteyen o aptal sendikayı bana karşı kışkırtıyorsun. Kimsenin ödeyemeyeceği kadar yüksek ücretler talep ediyorsun. Banka faizlerinin ne kadar yükseldiğini göre göre hem de. Artık eskiye nazaran daha fazla risk taşıyoruz. Senin yarattığın bu gereksiz heyecanın, gürültünün bedelini kim ödeyecek sanıyorsun? En başta, yoksullar. Sonra, ücretlerini tam alamayanlar, işinden gücünden ettiğiniz o zavallılar. Hayatımı adadığım insanlar, anlayacağın.”

“Yoksulların birleşip ücretlerine zam istemesi zor bir şey değil. Balık fiyatlarını artırdık böyle. Herkes kendinden sorumludur.”

“Ah, işte sadede geldik. Ben de bunu bekliyordum. Pantolon giyip saçını kesince, sendikacı oluverdin, değil mi? İnsanın gerçek yüzünü ortaya çıkaran küçük şeyler vardır. Bolşevist akımlara da kapılırsınız siz yakında. Kendin söyledin zaten. Herkes kendinden sorumludur.

“Karada çalışanlar, denizci gibi davranacak, herkes kendinden sorumlu olacak, sonra da birleşip bana karşı sendika kuracaklar. Oseyri’de yeni bir çağ başlayacak. Kötü bir kız olmadığını biliyorum, Salka. Ama insan yapabileceğinden fazlasını isterse, her şeyi kusursuz hâle getireceğim diye uğraşmaya kalkarsa, eline yüzüne bulaştırır her şeyi.”

Salka hiç sesini çıkarmadan, sakın sakın adamı dinliyordu. Cezaya kalmış bir öğrenci gibi dinliyordu öylece. Ama aslında, köyün en güçlü adamının nasıl korkuya kapıldığını görmüş, şaşkınlığa düşmüştü. Cevap vermediği için, adam sözlerine devam etti.

“Siz geleceği düşünmeye alışkın değilsiniz pek. Her şey benim omuzlarımda. Birinin çıkarı, diğerlerinin zararına olursa nasıl yürür işler? Kimse kimseye güvenmezse? Siz tekne sahipleri keyfinize göre yükseltebilirsiniz fiyatları. Her şey yolunda giderken,

bir sabah uyanıp da, teknelerinize, sebze bahçelerinize haciz konulduğunu görürseniz ne yapacaksınız? Yüksek Şura üyesi ve bakan seçilen şu Beinteinn, Rusya'yla Danimarka'nın fesatlığı yüzünden seçilmedi mi?"

"Beinteinn!" Kız Bogesen'in sözünü kesti. Çok şaşırmıştı. "Şaka ediyorsunuz herhâlde, Bogesen."

Yakından bakılınca, Bogesen'in gözlerinde şakadan eser olmadığı görülebilirdi. Zaten son derece ciddi bir tavırla devam etti.

"Beinteinn'le ikiniz, dükkânda epey sıkı fıkı oldunuz, son zamanlarda," dedi Salka. "Bir ay kadar önceydi, Güneydeki gazetelerden birinde, size ithafen verdiği teşekkür ilanını gördüm. Tanrı bilir, ona aldığınız takma bacağına hatırına vermiştir o ilanı."

"Ben takma bacak falan almadım. Almanya'dan gelen çok kaliteli bir yapay bacak o. Yürümesi de çok kolay. Şu ilana gelince, onun ağzından papaz efendi yazmıştır, Benteinn'in böyle şeyler akıl edeceğine inanmam. Bugün Selâmet Ordusunun bir teğmeni, yarın bir kâfir. Nerede çıkarı varsa oraya döner. Yurtdışından ahlâksız kitaplar getirttiğini bilmiyorsun herhalde. Kitapta diyor ki, karnını doyuracak kadar bile kazancı olan herkesin kökü kazınmalıymış."

"Ne kitabıymış bu?" diye sordu Salka.

"Bunu kimseye söyleyemem. Çok gizli. Etrafta ulu orta konuşmamak lazım. Bu kitap ehil olmayanların eline geçerse, nelere yol açabileceğini kestirmek çok zor. Beinteinn ne zamandır ağzını açmıyordu bu konuda. O yapma bacağı alamıyordu çünkü. Hesabından düşürerek de alamazdı. Uzun vadeli düşününce iyi mi oldu sence? Öyle düşünüyorsan, yanılıyorsun. Geçen baharda yol yapımında çalışmasını tavsiye ettiğim zaman, çok huzursuzdu. Kitapta okuduğu şeyleri hatırladı galiba. Zavallı adamcağız, nasıl da değişiverdi. Şimdiyse, benim aldığım yapma bacakla etrafta dolaşıyor, bir de hakkımda ileri geri konuşuyor. Kristo-

fer Torfdal'a bir mektup yazmış, diyorlar, beni ve diğer saygıdeğer insanları istismar eden şeyler varmış mektupta. Ona Bolşevikleri buraya göndermesini yazmış, grev nasıl yapılır, öğretsinler diye. Kristofer Torfdal'ın buraya geleceğini duymuştum zaten.”

“Kristofer Torfdal kim?”

“Tanımıyor musun? İzlanda'nın en hain Bolşeviğidir o! Gazeteleri okumuyor musun? İzlanda'nın en büyük yalancısı, iftiracı-sı kimdir, biliyor musun?

“Toplumun bütün kurallarını yıkıp seni, beni, çocuklarımızı dilenci yapmak isteyen Torfdal'dır.”

Salka Valka şaşkınlık içinde, boş boş baktı Bogesen'e. Köydeki hayatın emniyet sübabıydı o. İnsanların sorunlarını çözen, kartlarla numaralar yapan bir sihirbaz gibiydi. Ama artık işler tersine dönüyordu onun için. Sadece Bogesen'in çocukları değil, Salka Valka'nın çocukları da tehlikedeydi. Bogesen dibe mi vuracaktı? Salka gerçekten çok korktu.

“Ekmeğini kazanan efendi insanlara karşı hiçbir kötülüğüm olmadı,” dedi adam. Görünmez bir savcıya karşı kendini savunuyordu sanki. “Tam tersi, bu köydeki herkesin insanca kazanması için elimden geleni yaptım. En önemli amacım bu oldu. Kimse benim görevimi yapmadığımı söyleyemez. Ama biz İzlandalılar, yoksul bir ülkede yaşayan yoksul insanlarız. Misal, ben. Amerikalı o milyonerlerle aşık atabilir miyim? Onların gözünde de ben yoksulum. Cüzzamlı bir dilenciden ne farkım var? Hayatı boyunca gelen geçenin attığı birkaç kuruşla yaşamaya çalışan bir dilenci işte.”

“Cüzzamlı olmadığınız kesin, Bogesen. Ayrıca, çok pa=ranız olduğunu da biliyorum.”

“Benim mi? İlahi çocuk. Güldürme beni. Benim borçtan başka hiçbir şeyim yok. Dünün borçları, bugünün borçları, her av mevsiminde katlanan zarar, sadece borç, kaygı ve risk var benim hayatımda. İnanmıyorsan, gel hesapları göstereyim sana.”

“Ya eviniz Bogesen? Yirmi odası vardır herhâlde.”

“Zamanında yapmıştım. Seni temin ederim ki Salka, bugün, keşke daha az odalı bir evim olsaydı, diyorum. Küçük evleri olanlara nasıl imreniyorum, bir bilsen! Büyük evleri döndürmek için çok para gerekiyor. Tamiri, bakımı çok masraflı. Küçük evleri olanlar ne kadar şanslı.

“Hem, ev benim de değil, karımın. Danimarka’da tasarlandı, karımın parasıyla yapıldı.

“Benden çok daha rahat yaşayan bir sürü insan var. Kimisi sebze bahçesiyle, kimisi de hayvanlarıyla meşgul. Ama yaşadıkları şartları biraz daha iyileştirip huzur içinde yaşamaya devam edecekleri yerde, hemen tekne sahibi olma hayallerine kapılıyorlar. Yatırımlar yapıyor, kendi balıklarını avlamak istiyorlar. Ben de aptal gibi onlara sermaye sağlıyorum. Her şeyde kendimi öne sürerim ya. Ya bir gün, Rusya’daki gibi bankalar iflas ederse ne olacak?”

“Bir şekilde hallolur işler, meraklanmayın.”

“Ben dibe vurursam, insanlar ihtiyaçlarını nasıl karşılayacak? Siz tekne sahipleri, sermayenizi nereden bulacaksınız? Kristofer Torfdal gelince daha mı iyi olacağını sanıyorsun? O size ne yiyecek, ne de giyecek temin edebilir. Temiz, tertipli evinizde huzur düzen kalmaz. O küçük, güzel porselen biblolarınız, çocuklarınızın oyuncakları, sabah kahvenin yanında yediğiniz bisküviler, hiçbirisi kalmaz.”

Köyünü ve köylüleri böyle mutlu, refah içinde tasvir etmek, Bogesen’i duygulandırmıştı. Gözünden akıp kırılaşmış sakalında kaybolan bir damla yaş mı görmüştü Salka yoksa? Yok canım, muhtemelen ona öyle gelmişti.

Tam bu sırada, hüznü havanın dağılmasına sebep olan bir şey oldu. Sokakta oynayan çocukların arasından bir oğlan, arkadaşlarını bırakıp Salka’nın yanına geldi, Bogesen’in sözünü bitirmesini sabırsızlıkla beklemeye başladı.

Oddsflötlü Hakon’un oğluydu bu. Subay Gudmundur Jonsson’un da torunu. Doğuştan sermayedardı bu çocuk. Bıçak

satarak, büyüklere hokkabazlık numaraları yaparak kendi parasını kazanıyordu. Cebinde hep bir miktar para bulunurdu. Bu paraıyla meyan kökü, tütün gibi şeyler alırdı kendine. Bogesen lafını bitirir bitirmez, fırsatı değerlendirip kendini onun önüne attı. Elinde upuzun bir solucan vardı.

“Bunu yutarsam, bana beş kuruş verir misin?”

Ağzını açıp başını geriye attı, elindeki solucanı ağzının dibinde sallamaya başladı.

Bu tuhaf durum, Bogesen’i bir hayli şaşırtmıştı, hâliyle. Sırtını dönüp eve gitmeye niyetlendi. Salka Valka’ya bir hoşça kal bile demeden hem de. Adam kimseyle vedalaşmazdı zaten. Ama oğlan uyanık çıktı. Bogesen’in ondan tiksiniş olması, cesaretini kırmadı. Elindeki solucanla adamın karşısına dikildi yine.

“Bana beş kuruş vermezsen, bu solucanı yerim.”

Sonrasını bilmiyordu Salka Valka, çünkü Bogesen’le oğlanı orada öylece bırakıp eve yollanmıştı.

YİRMİ YEDİNCİ BÖLÜM



Dünyada hiç kimse, Oseyri’de, hain Bolşevik Kristofer Torfdal kadar sinir bozucu bir etki yaratmamıştı. Bu tuhaf adam, konuşmalarıyla, yazılarıyla, ülkedeki bütün iyi insanları rahatsız ediyordu. *Millet*, adında çok çirkin bir gazete çıkarıyordu. Oseyri’de yasaklanmıştı bu gazete. Sözle olduğu yetmiyormuş gibi, fiilen de saldırıda bulunuyordu otoriteye karşı. Hayatını dine küfretmeye adanmıştı. Ülkenin bağımsızlığını tehlikeye atmak, toplum düzenini bozmak ve dini yok etmek için Rusya’dan, Danimarka’dan para aldığı söyleniyordu.

Onlarca korumayla geziyordu. Hayduttan beterdi hepsi de. Kristofer Torfdal ve tayfasının patlayıcı düzenekleri ve bilimum savaş silahlarıyla gezdiği tahmin ediliyordu. Bu silahlar muhtemelen Rusya ve Danimarka’dan gönderilmişti kum torbaları içinde. Bir yıldır ortalardaydı bu adam. Çetesiyle birlikte, genç bir Rus Bolşeviğin de yardımıyla, otoriteye başkaldırarak halkın dikkatini çekmişti. Rus Bolşeviğin amacı ülkeyi Hristiyanlıktan uzaklaştırmak ve herkese frengi bulaştırmaktı. Bu yüzden hapse mahkum edilmiş, ama kral hükmü bozmuştu sonradan.

Bütün bu olanlar, Oseyri köyünün okul müdürüne, vatan sevgisiyle dolu bir şiir yazmak için ilham verdi. Bu şiir Güneydeki gazetelerde yayınlandı. İzlanda halkına, Tanrı’nın yolundan ayrılmamaları için yalvarıyordu şiirde. Halkı ülkelerini yok etmek, dinlerini ellerinden almak isteyen ulusların onlara üstünlük taslamalarına karşı birlik olmaya çağırıyordu.

Kilise meclisi üyesi Svein Pálsson, okul müdürünü, yazdığı bu

şiiir yüzünden hiç affetmedi. Adamın hakkında söylentiler çıkmıştı, herkes onun, *Millet* gazetesinin gizli abonesi olduğunu söylüyordu. Svein kendi şiirini bu gazetede yayınlattmaya niyetlenmişti güya. Kristofer Torfdal'ın Ruslardan ve Danimarkalılarından aldığı avcı kuşları ve daha bir sürü vahşi hayvanı beslediği rapor edilmişti. Bu hayvanlarla Reykjavik valisine saldırı düzenlemeyi planlıyordu.

Son bir yıldır, hep bunlar konuşuluyordu. Kristofer Torfdal, beslediği bu vahşi hayvanları otoritenin üzerine salacak, Tanrı inancıyla dolu insanların gözlerini oyduktacaktı. Doğal olarak, herkesin kurduğu senaryo buydu. Derhâl, Ulfjotur Hukuk Okulu'na başvuruldu, bütün kanunlar gözden geçirildi, kutsal kitap araştırıldı, bu tür hayvanların beslenmesini yasaklayacak bir paragraf arandı. Din bilginleri ve yerel yetkililer kafa kafaya verip, İncil'de bu hayvanları yasaklayan bir ibare bulmaya çalıştı. Ama boşuna. Hiçbir yerde böyle bir yasaklama geçmiyordu. İncil'de bu korkunç yaratıklara karşı yazılmış iki kelime bile yoktu. Ne Tanrı'nın kanunları, bu canavarlara karşı tedbir almayı akıl edebilmişti, ne de insanların. Yetkililer de, bu hayvanları besleyerek yasaların ihlal edildiğini iddia etmekten vazgeçmek zorunda kaldılar.

Kristofer Torfdal'ın bilim adamı olduğu, hayvanlar üzerinde deneyler yaptığı da söyleniyordu. Bazıları da onun Tanrı'ya ve dine küfür ettiğini, sabıkalı bir hırsız olduğunu düşünüyor-du. “Yine de,” dedi biri. “Sermayenin parlamentosuna yasal olarak seçilmiş durumda.”

Ortalıkta dolaşan bunca şeyden sonra, Oseyri'de de, Kristofer Torfdal hakkında farklı fikirler oluştu. İşler hafifleyip balık azaldığı zaman, insanların sohbet konusu bu oluyordu. “Gazeteler onun hain bir Bolşevik olduğunu yazıyor. Ama zenginlerin çuval dolusu paralarının birazını bize niye vermiyorlar? Dosdoğru bir iş yapamayan o aylak müdürler, bizden kat kat fazla kazanıyor. Ne zaman işimiz düşse, ‘bugün git, yarın gel,’ diyorlar.”

“Hayatında bir balık bile tutmamış adamlar, balık satışların-

dan gelen kârın çoğunu ceplerine indiriyor. Neden?” diye sormaya başlamışlardı.

Güneyden gelen haberlere göre, Kristofer Torfdal, yakında Oseyri’ye gelecekti. Köylülerden birkaçı ona yazıp davet etmişlerdi. Beinteinn bunların başını çekiyordu, söylenenlere göre.

Yağmurlu bir kış sabahında, Torfdal’ın köye geldiği haberi yayıldı. Komşu köyden, gece vapuruyla geldiği söyleniyordu. Birkaç kişi onu gördüğünü iddia ediyordu. Uzun boylu, sert görünüşlü bir adammış. Geniş çeneli ve yuvarlak burunluymuş, kocaman dudakları varmış. Pis pis gülüyormuş, herkese yukarıdan bakıyor, habire dine sövüp sayıyormuş. Suratı da kıpkırmızıymış. Mavi bir gocuğu ve uzun çizmeleri varmış. Tıpkı Svein Pals-son gibi. Herkes Torfdal’ın yanında vahşi hayvanlarını da getirip getirmediğini merak ediyordu, doğal olarak. Köyde herkes, adamın, hayvanları üstlerine salacağından korkuyordu. Köyün gençleri, bir olay çıkmasını bekliyordu hevesle. Torfdal Bogesen’e gidip “bütün paranı ver, hepsini köylülere dağıtacağım,” dediğinde mutlaka bir arbede çıkacaktı. Bazıları, Bogesen’in parasını üzerinde taşımadığına inanıyordu. Bazıları da, adamın zaten boğazına kadar borca battığını, ne zamandır bundan yakınıp durduğunu söylüyordu. Böyle düşünenleri hemen ‘mürteci’ diye yaftaladılar. Bu kelimenin ne anlama geldiğini pek bilen yoktu üstelik. Herhâlde Beinteinn’in icat ettiği bir laftı bu da.

Asıl sorun, yeri geldiği zaman Kristofer Torfdal’a saldırılacak mıydı? Herkesin üzerinde bir bıçak, ya da silah olacaktı çünkü. Öte yandan, köyde silah kullanmayı bilen kimse yoktu. İnsanlar kavga etmeye alışkın değildi ne de olsa. Sadece sarhoş olunca yumruklaşırlardı, ya da en çok, yolda buldukları tahtaları savururlardı birbirlerine.

Bir çatışma durumunda, herhâlde Torfdal hepsini alaşağı eder, İzlanda’nın meşhur kralı Jørgen Jørgenssen gibi, köyün hâkimi olurdu.

İşte bu kibirli, koca burunlu, dine küfreden hain, köyün mey-

danına inmişti. Otoriter bir tavırla çevresine bakındı. Sanki hayvan boğazlayacaktı, bir ağzında bıçağı eksikti. Onu gören herkes başını çevirip başka işlerle uğraşır gibi yapıyordu. Sonunda biri cesaret edip adama yanaştı. Tavrında meydan okumadan çok, basit bir merak vardı. Gudmundur Jonsson'du bu. Şapkasını çıkarıp selam verdi.

“Günaydın, beyefendi. Köyümüze hoş geldiniz. Buralara pek misafir gelmez. Küçük bir yerdir burası, gördüğünüz gibi. Altmış yıldır bu köyde yaşarım, hep aynıdır, hiç değişmez. Bir tek, Selâmet Ordusu lütfetmişti bir zamanlar. Sonra yeni bir papaz geldi elbet, denizciler sendikası da kuruldu geçen sene. Bu çok büyük bir şey bize göre. Bana sorarsanız, yüce kralımız çok yaşasın, derim.”

Torfdal koca bir tutam sert, kokulu tütünü adamcağızın burnuna soka soka ağzına attı, çiğnemeye başladı. Gudmundur Jonsson'a şöyle bir baktı. Besili bir kedinin fare leşine bakması gibi.

“Kral...” Yavaş yavaş konuşuyordu. “Onun gibileri umurumda bile olmaz. Danimarkalıların, ağzımdaki tütün kadar değeri yoktur. İşe yaramaz moruklar. İzlandalılar bağımsız bir millet olmuş, olmamış, fark etmez onlara.”

“Öyle, ama o da, ailesi de, İzlandalılara karşı iyi davranmıştır. Bunu her yerde söylerim.”

“Duyduğuma göre, bir defasında size de iyiliği dokunmuş kralın,” dedi subay.

“Bana mı?” Şaşırmış, sinirlenmişti adam. “Siz kimsiniz, sorabilir miyim? Ne cüretle benimle kral arasında bağ kurabiliyorsunuz? Lanet olsun! Hayatım boyunca İzlanda'nın bağımsızlığı için savaştım ben. Kurulduğundan beri bağımsız partiye üyeyim, yaşadığım sürece de öyle kalacağım.”

“O zaman, Ruslar hakkındaki hikâye de abartı...”

“Ruslarmış! Benim o haydutlarla, o katillerle ne işim olur!”

“Ya, işte... Hep demez miyim, her duyduğuna inanma, diye...” dedi Gudmundur.

Birkaç oğlan çocuğu çevrelerinde toplanmış, yabancının ağzından çıkan her lafı dikkatle dinliyordu.

“Demek, o canavarlar da doğru değil, öyle mi? Zaten ben hiç inanmamıştım buna.”

“Ne canavarı, ne diyorsunuz siz?”

“Sadece duyduğumu söylüyorum. Kimisi der ki, boğa yavrusu, kimisi de avcı kuşlar. Ama anlayamadım doğrusu, bunları beslemenin nesi İncil’e aykırı.”

“Canavar falan bilmiyorum ben, saçmalıyorsunuz. Belki de siz bir canavarsınız.” Ağzında tütün olduğu hâlde yutkundu. “Sizi tanıdığımı sanmıyorum, sizinle de işim olmaz, canavarlarınızla da! Ne demek istediğinizi bile anlamıyorum, zavallı aptal! Ne istiyorsunuz benden?”

“Kusura bakmayın, ama siz, Kristofer Torfdal değil misiniz? Bütün o canavarları Rusya’dan getiren adam? Sizin o olduğunuza düşündüm, enfiye çekiyordunuz da.”

“Enfiye çekiyormuşum...” Artık sabrı tükenmişti. “Ben enfiye çekmem, tütün çiğnerim, bilmek istediğin buysa. Bu köye yeni gelmiş bir misafir olarak beni aşağılamak mı senin derdin? Benim Kristofer Torfdal olduğumu söylüyorsun, o adam İzlanda’nın en yalancı, en hain Bolşeviğidir. Büyük hata ediyorsun, seni yaşlı bunak...”

Yabancının, Kristofer Torfdal olmadığı anlaşıldı. Adam Bogesen’in Silisfjord’daki bir meslektaşının gönderdiği usta-başıydı. Adı Katrinus’tu. Balıkların kurutulması ve yeni soğuk hava deposunun yapılmasında, işçilere göz kulak olacaktı. Daha önce de bir kilise inşaatında görev yapmıştı çünkü. Bağımsızlık savaşında da yerini almış, trol teknesi sahiplerini temsil etmişti. Hem de ön saflarda. Çok çalışkandı, bütün o serseri kılık-lılar, işe yaramazlar greve gittiğinde bile çalışmaya devam etmişti. Silisfjord’da üç grev önlemişiği vardı, bela çıkaran o serserileri

bir güzel de pataklamıştı. Danimarkalılarla Ruslar, bir de İzlanda halkının en büyük düşmanı Kristofer Torfdal kışkırtmıştı ekmeğinin derdinde olan temiz insanları. Güneydeki gazetelerden birinde Katrinus'un fotoğrafı basılmıştı. Halk düşmanı hain Bolşevik Torfdal'la karıştırılmasına şaşmamak gerekirdi bu yüzden.

Köylüler ne zaman bir şeylerin beklentisi içine girseler, hep aynı şey oluyordu zaten. Her şey kursaklarında kalıyordu.

YİRMİ SEKİZİNCİ BÖLÜM



Kristofer Torfdal'ın köye gelmemesi yüzünden yaşanan hayal kırıklığının hemen arkasından, posta vapuru geldi Güneyden. Sadece Güneyden yolcu taşımıyordu belki, hayatın daha hareketli olduğu, sürüp gittiği yerlerden de binenler vardı gemiye. Gemi-ler gelip gittiğinde, yabancı rüzgârlar esirdi köyde. Başka dünyalardan gelmiş adamlar, köy meydanında dolaşırlardı biraz. Kuzey ışıkları gibi rengârenk, pahalı elbiseler giymiş kadınlar, rahatsız ve tedirgin bir tavırla etraflarına bakardı.

Köyün, meydanda toplanan çocukları, gözlerini kocaman kocaman açıp, parmakları ağızlarında, bu turistlere bakakalırdı. “Bey amca bana beş kuruş versene? Şeker var mı teyze? Bana beş kuruş vermezsen, şuradaki çamurlu suyu içerim, bak. Şeker var mı?”

Bu kısa moladan sonra, gemi yoluna devam ederdi. Yolcular-dan bazıları karadan uzaklaşırken, garip bir rahatsızlık, bir tedirginlik duyarlardı. Onların yaşadıkları dünya, bu köyden çok farklıydı. Oseyri köyünde yaşanan hayatı anlamaları çok zordu.

O akşam, Salka Valka ve diğer işçiler balık temizlemekten dönerken, meydanda sık giyimli, paltolu bir adam gördüler. Adamın gemiyi kaçırان bir yolcu olduğunu tahmin etti bazıları. Ama hiç de öyle görünmüyordu, gayet rahattı tavırları. Biriyle konuşuyordu. Adamı alıcı gözüyle inceledikleri zaman, ne kadar asil, yumuşak ve kanaatkâr bir ifadesi olduğunu fark ettiler. Elinde cilalı, pırıl pırıl parlayan bir baston vardı. Yapıldığı ağaç da çok zor bulunuyordu, sadece Portekiz’de yetişen bir ağaç türüydü. Bu genç, züppe delikanlı palazlandığından beri, babasının balıkhanesi-

ne sıkça uğrar olmuştı, neredeyse babası kadar sık. Bütün işin ve teknelerin, ağların, balık artıklarının gelecekteki sahibi oydu çünkü. Johann Bogesen'in hayatını adadığı bu işi büyütecekti.

Angantyr Bogesen, balık satışından sorumluydu. Artık şirketleri yurt dışındaki alıcılarla iş yapıyordu. Oseyri'den ve çevre köylerden çok büyük miktarlarda balık satıyorlardı.

"İyi akşamlar, hoş geldiniz," diye, şapkalarını çıkarıp selam verdi işçiler, onun yanından geçerken. Angantyr Bogesen selamlarını alıp, işçilerle kış sezonunda balığın durumu hakkında konuşmaya başladı.

Bazıları, ona bilimsel, zekice karşılıklar vermeye çalıştı. Kızlar birbirlerini dürtüp onu gösteriyorlardı birbirlerine. Aman ya Rabbi! Ne yakışıklı çocuktuk! Hele kokusu!

Angantyr'e selam vermeden geçip giden tek kişi, Salka Valka'ydı. Genç adamın kendisini gördüğünü biliyordu. Herkes onu hemen fark ederdi zaten. Yüz kadının içinde bile, hemen seçilirdi. Bu yüzden de yolda etrafına bakmadan, hızlı hızlı yürürdü.

"Hey, kızlar! Ben buradayım! Benimle konuşmayacak mısınız?" diye seslendi Angantyr kızların arkasından. Gayet samimi ve kibardı. 'Ben' ya da 'benimle' derken, özellikle vurgu yapıyordu bu sözcüklere. 'BEN', 'BENİMLE' diye, büyük harflerle söylüyordu bu sözcükleri.

"Köye yeni gelen genç kızlar var mı, diye merak ettim. Hah! Salka da buradaymış. Ne haberler vardır sende şimdi, değil mi Salka?"

Salka da diğer kızlar gibi Angantyr'e döndü. Saç diplerine kadar kızarmış, utanmıştı. Toplum içinde özellikle öne çıkarılmayı hiç sevmiyordu.

"Ne haberi olacaktı bende?" diye cevap verdi umursamaz bir tavırla. Öfkeli görünmeksizin umursamaz bir cevap vermesi o kadar zordu ki. Bogesen'in oğlu hakkında düşüncelere kapılmadan edemedi. Angantyr kıza bakıp hafifçe gülümseyerek ona göz kırptı. Kendisi gibi düzgün yapılı, sağlıklı bu kız, gözünden kaçma-

mıştı. Büyük göğüsleri, sağlam kalçaları, utangaç bir yüzü asla kaçırmazdı. Yılın on ayını, sıska kızlarla yatarak geçiriyordu ne de olsa.

“Denizciler sendikası nasıl gidiyor?” diye sordu, işle ilgilendiğini göstermek için.

“Her şey yolunda,” dedi Salka Valka.

“Sendika temsilcisi olmuştun, tebrik ederim. Son gelişimde yalnız değildim.”

“Ne demek şimdi bu?”

“Ajanmış. Sana yardımını dokunur mutlaka.”

“Bize mi? Kimin ajanıymış?”

“Sonra konuşuruz. Ücret tarifesinden bir şikâyetiniz var mı?”

“Bildığım kadarıyla, sendikanın bir şikâyeti yok. Değişiklik yapmayı mı düşünüyorsun?”

“Ben mi? Böyle dayanıklı bir sekreteri varken, sendikaya nasıl karşı çıkarım?”

Kısa sohbetleri burada bitti. İkisi de ayrı yönlerle gittiler.

Salka Valka eve gelir gelmez tavaları yıkayıp kampçı ocağını yaktı. Tek kişilik yemeğini ısıtmaya koyuldu. Yaşlı karı koca göçüp gittiğinden beri, virane evin sadece tek duvarını tamir edebilmişti. Çatlamış tahtaları, çürük zemini, eskimiş dolaplarıyla bu ev olağanüstü göründü gözüne birden. Başka hiçbir evin zeminini, bu kadar hoş sallanmazdı yürürken. Mutfağın öte tarafında, Eyjelfur’un ağ ördüğü odayı yatak odası yapmıştı Salka. Orayı seçmesinin nedeni, tüm halici gören penceresiydi. Kışın vahşi martı kuşlarını, yazın da deniz kırlangıçlarını seyrediyordu bu pencereden. Her kayanın dibinden, çiftleşme çağrıları yaparak çıkan deniz ördeklerini de unutmamak lazımdı. Genç kızın attığı yemlere güvenerek, bahçenin bir köşesine yumurtlamıştı hayvancıklar.

Salka’nın evindeki eşyalar arasında ilk göze çarpan, çekmeceli bir konsoldu. Ama çekmecelerden çoğu boştu daha. İvır zıvır biriktirmeyi beceremiyordu bir türlü. Onun derdi başka şeylerdi.

Balıkçılıkla ilgiliydi en çok. Emlakçılık gibi kârlı girişimlere de ilgi duyuyordu. Kazançlı işlere girmekten çekinmiyordu. Tahhütlü bir mektupla, beklenmedik şekilde gelen, aşırı kazanç getiren işlere bile. Öte yandan, sadece üç fotoğrafı vardı. Yüksek sınıftaki insanların adam gibi bir fotoğraf koleksiyonu olurdu. Onun elindekilerden biri, balık verdiği bir kadının fotoğrafıydı. Çok fotojenik çıkmıştı kadın. İkincisi, saracın karısıydı. Salka Valka'nın sendika sekreteri seçildiği gün çekilmişti. Üçüncü fotoğraf ise, Silisfjord'da ona aşık olup mektuplar yazan tek gözlü bir adama aitti. Salka Valka'ya çok aptalca gelmişti bu aşk.

İçinde bir portre olan bir de madalyonu vardı, çok değerliydi. Üzerinde Çince yazılar vardı. Norveçli bir denizcinin, bu madalyonu, kendisine evlilik sözü için verdiğini, beş yıldır nişanlı olduğunu hayal ederdi. Sonra, madalyonun adamın Şanghay'dan dönerken aldığı bir hediye olduğunu düşünürdü. Mısır'ın minyatür mumyaları gibi. Tut ve Amon adında mumyaları vardı, ama kimse bu mumyalarla ilgili bir şey bilmiyordu.

Madalyonun içindeki porte ise, küçük bir çocuğun gözleri ve minik ağzından başka bir şey değildi, üstelik bunu ona veren adam, Bogesen'in kızına deliler gibi aşıktı. Adamın adını gazete-lerde görürdü bazen. O zaman, küçük bir kızken, yağmurun altında ona veda edişini hatırlardı. Ama o günler çok gerilerde kalmış, değer verdiği şeylere duyduğu bağlılık azalmıştı. Tıpkı piramitlerinde yatan Mısır krallarının unutulmuşu gibi.

"Patatesler!" geldi aklına. "Ne diye yemek yapıyorum ki, şimdiden iştahım kaçtı."

"Tencere epey dayanıklıymış!" diye geçirdi içinden, Angantyr'in kendisi hakkında söylediği o 'dayanıklı sendika sekreteri' sözünü hatırlayıp, elinden olmadan gülümsedi.

Yemek işine dalınca, Agantyr'in sözünü ettiği ajan tamamen aklından çıkmıştı. Kimdi acaba şu ajan? Öbür kızlardan daha sağlam olduğunu düşünmüyordu. Şık giyimli, kibirli bir züppeydi şu Agantyr. Portekiz'den yeni gelmişti. Portekiz'miş! Ko-

nuşacak bir şeyleri olsaydı, şaşardı zaten. Küçüklüğünden beri onu düşman bellemişti Salka. Herkese üstünlük taslıyor, insanlara domuz gibi davranıyordu. Annesinin cesedini tekmelemişti, karaya vurduğunda. Şimdi Portekiz'e gidip geldi diye, her şeyin unutulduğunu sanıyordu. Hıh!

Salka, onun bir kızla ilişkisi olduğunu biliyordu, kızı Kuzeye göndermişlerdi, onun bebeğini doğuracağı zaman. Yine onunla ilişkisi olan bir de evli kadın vardı. Geçen yazı papazın karısıyla geçirdiğini söyleyenler bile vardı.

“Evet,” diye düşündü kendi kendine. “Bana böyle bir şey yapmaya kalksın da göreyim. Ona haddini bildirmesini bilirim ben.” Pencereden dışarı bakıp kuşları seyretmeye koyuldu.

Saçma sapan düşünceler gelirdi aklına bazen, yemek ispiрто ocağında pişerken. Dükkânın müdürlerinden biri, ocaktan çıkan ispiрто buharını koklasa, ne kadar iğrenirdi kim bilir. Salka'yı da sarhoş gibi sersemletiyordu bu koku zaten. Leğene su koydu, kazağını çıkarıp yıkandı. Pazılarını yoklamayı da ihmal etmedi. Bu pazılarla güçlü kuvvetli bir adamı devirebileceğini biliyordu.

Bütün elbiseleri de küçük geliyordu artık. Ona göre bir pantolon dikebilecek bir kadın terzisi bulmalıydı.

Küçükken hiç elbisesi olmadığı içindi belki. Hem, olan elbiseleri de hiç güzel değildi, güllü güllüydü. Güllü elbiseleri hiç sevmiyordu. Elbise giydiği zaman herkes ona bakıyordu. Eğilemiyordu bile rahat rahat. Erkekler gibi, boğazından ayak bileklerine kapalı kıyafetler giymek istiyordu hep. Elbise giydiği zaman, çocuklar yolda onunla alay ediyordu, “A! Salka kadın elbisesi giymiş,” diye. Bir defasında, Norveçli bir kaptan, köyün meydanında onu durdurmuş, kadın mı erkek mi olduğunu sormuştu. Salka'yı elleyip yoklamaya bile cüret etmişti, pis namussuz. Kulağına yumruğu yemişti tabii. Evet, biraz tuhaf bir kızdı işte, yalnız insanlar gibi.

Tanrı aşkına, bu gece neler oluyordu böyle? Misafir mi gelmişti? Onun evine, hem de. Balık kokusu hâlâ gitmemişti elle-

rinden. Masadaki tabak da, sıkıcı yalnızlığını anlatıyordu. Balık kokusu sinmiş mutfağına Bogesen'in oğlu girdi önce, Harun el Reşit gibi sigarasını tütürerek. Sanki çevresindeki her şey el pençe divan durmuş, merhametini dileniyordu. Agantyr'den gelen kesif tütün kokusunu, müdür Stephensen bastırmasaydı, ne olurdu bilemiyordu Salka. Köyde hiç kimse, Stephensen kadar ağır ev yapımı şarap ve at sidiği kokmazdı. Muhasebe servisinin şefi olan adam, her daim sarhoştı. Zamanında Danimarka'da yıldızı parlamıştı müdürün. Yere göğe koyamadığı oğulları, Johann Bogesen'in atlarına bakarken, herkesle kavga etmiş, kadınlara askıntı olmuş, bu yüzden de biri Bergen'e, diğeri de Stavanger'e gönderilmiş, orada evlenmişlerdi. Atlara bakmak da babalarına kalmıştı. Adam ne yapıp edip, başarısız olmayı beceriyordu yalnız. Güvenilmez biri olduğu anlaşılıyordu yüzüne bakınca. Dudakları hep sarkıktı. Kurnaz kurnaz gülümserdi bazen. Gömleğinin yakası kulaklarına kadar kalkıktı. Av köpeği gibi kulak vardı adamda.

Köyde herkesin gelir giderini o düzenlerdi. Akşama kadar da söylenip dururdu, "Eeeh... Lanet olasıcalar!" diye.

Gelen üçüncü misafir ise, denizciler sendikasının başkasını, köyün saracı, berberi, ulusal şair, kilise meclisi üyesi Svein Palsson'du. Adamın fırça gibi bıyıkları vardı, yüzü tıraşlıydı ama. Ciddi tavırlı biriydi. Parmaklarının ucunda yürürdü ki-barlıktan. Babası, köyde sebze bahçesi yapan ilk kişi olduğundan, ikinci kuşaktan dahi sayardı kendini. Gerçekten de kabiliyetli biriydi, aslında. Okumuş, kendini yetiştirmişti. Büyük bir şairdi. İncelikliydi, rahatlıkla okunurdu şiirleri. Damadı Reykjavik'te oturuyordu, hâliyle, oradaki bankalarla çalışıyordu. Damadı ve kızı, küçük bir de dükkân açmışlardı. Kumaş, tuhafiye gibi öteberi satıyorlardı. Bogesen böyle şeyler getirtmeyi unutturdu bazen. Rekabeti seven biriydi damat, iyi biriydi ama. Tez canlıydı, çok güzel bir el yazısı vardı.

Dördüncü misafir de, Bogesen'in getirttiği ustabaşı Katrinus

Erikson'du. Gudmundur Jonsson'un, İzlanda'nın en büyük halk düşmanı zannettiği, bağımsızlık savaşçısı.

Agantyr Bogesen hariç, hepsi Salka'yla el sıkıştı. Müsaade istemeye gerek görmeden, kızın yatak odasına girdi Agantyr. Oda da bir yatakla duvara dayanmış bir masa ve iki kişilik eski bir se-dirden başka eşya yoktu. Agantyr etrafa şöyle bir bakıp odadan çıktı, çekmeceli konsolun üzerine oturdu. Pantolon giymiş olmasına rağmen, müdür, Salka'yı öpmek için can atıyor gibiydi, ama kız bunun üzerinde durmadı hiç.

“Çok tuhaf bir durum,” dedi kızarak. “Sizin gibi önemli kişilere oturacak yer bile gösteremiyorum. Svein, sen yatağıma oturabilirsin. Bir de küçük sedir var. Akşam yemeğinden yeni kalkmışım, ortalık dağınık, kusura bakmayın.”

“Teşekkür ederiz, ama oturacak kadar uzun kalmayacağız,” dedi kilise meclisi üyesi. “Küçük bir meseleyi konuşmaya gelmiş-tim. Bu beyler de gelmek istedi. Ortalık kaynıyor, bekliyordum zaten.”

“Casusluk?” dedi müdür. Bu sözü Agantyr'in ağzından duymuştu. “Bildiğin, düpedüz casusluk işte. Ortalık kaynıyor, kızım. Ne demek oluyor bunlar, ha?”

“Ne casusluğuymuş bu?” diye sordu kız.

“Gel de anlat şuna, Agantry,” dedi Svein Palsson, başını kaşı-yarak. “Sen sürekli yurt dışına çıkıyorsun, hepimizden çok şey görmüşsündür. İnsanların yapmaya çalıştıkları şeyin nelere yol açacağını en iyi sen anlatırsın. Yaklaşan tehlike karşısında inim inim inleyen nice ülkeler gördün, ne de olsa.”

“Umurumda mı sanıyorsun? Bana hiçbir şey olmaz.” Sonra, tek gözlü adamın fotoğrafını gösterdi. “Bu kim?”

“Silisfjordu biri.” Kibarca cevap vermişti, ama kıpkırmızı ol-muştu.

“Anlamıyorum,” dedi Svein Palsson. “Sana olanları anlat-mak için bir sebep var mı? Aslında ben konuşma taraftarı de ği-lim, ama madem Agantyr bir şey söylemiyor, o zaman durumu

kısaca özetleyeyim. Kristofer Torfdal'ın suçlu olduğuna inanmıyorum, şahsen. Bence çok saçma bir fikir bu. Adam Kopenhag Üniversitesi'nin doğal tarih bölümünü bitirmiş, gençken şiirler yazmış, edebiyat dergilerinde yayınlanmış bunlar. Takma adla, elbette. Mesela, insanlarla ilgili çok güzel bir şiiri vardı, kızıma, küçükken öğretmiştim. Şu anda çalıştığı gazete muhalif yayın yapıyor. İş adamları, tekne sahipleri hakkında kötü şeyler yazıyorlar, ama bizim gazetelerin de onlardan aşağı kalır yanları yok, hani. Okul müdürü, misal. Milliyetçi kesildi başımıza.

“Kristofer Torfdal'la Hristiyan olmayanları ve Türkleri karşılaştırıyor. Şiirinde de kafiye oturtmaya çalışmış bu konuda. Ama hiç olmamış.”

“Kristofer Torfdal'ın Oseyri'ye geldiği doğru mu?” diye sordu Salka Valka.

“Eli kulağındadır,” diyerek hınzır hınzır güldü müdür.

Agantyr, adamın bu gülüşüne suratını buruşturarak cevap verdi. Svein Pálsson, açıklama yapma gereği duydu.

“Buraya casusların gelmesi hiç iyi olmaz, elbet. Ne Torfdal, ne de arkasında birileri olan başkaları. Gerçek şu ki, ülke çapındaki köylü kooperatifleri, birbiri ardına sosyalist denen gruplarla, bağımsızlık partisine karşı birleşiyor. Oysa parti İzlanda'nın bağımsızlığı için savaşıyor. Buraya gelen şu genç adamdan, Torfdal'ın haberinin olmaması garip. Onun gibi adamlar, toplumda yıkılma ve bozulmanın habercisidir. Savaştan sonra, bütün dünyada gördük bunu. En bariz örneği de Rusya'da yaşandı. Milyonlarca kişi açlık ve sefaletten can verdi. Kadınlar fahişelik yapmak zorunda kaldı. Hele çocuklar...”

“Bahsettiğiniz kişi kim?” diye sordu Salka Valka.

“Evet, kim bu?” dedi Svein Pálsson. “Doğrusu, henüz karşılaşmadım. Beni bilirsin, Salvör, tanımadığım insanlar hakkında peşin yargılarda bulunmayı sevmem. Bir zamanlar bir genç vardı, sen de hatırlarsın, o kadar eski değil. Reykjavik'e okumaya gitmişti. Sonra, babasının işi kötüye gitti. Adam hatalı birtakım iş-

ler yaptı. Oğlan da okulu bırakıp başının çaresine bakmak zorunda kaldı. Sonra Kristofer Torfdal onu yanına almış, öyle duyduk. Oğlanı okumaya, dil öğrenmeye göndermiş Fransa'ya, hatta Almanya'ya. Ama oğlan orada ders çalışacağına, gitmiş, devrimci gruplara karışmış.

“Kimden bahsettiğinizi hâlâ anlayamadım,” dedi Salka. Ama kim olduğunu tahmin etmişti. Elektrik çarpmış gibi oldu.

“Kof'ta oturanları hatırlarsın,” dedi Svein Palsson.

“Jon Dede burada olsaydı keşke...” Müdür, kaybettiği bu sadık elemanının ardından hâlâ üzüliyordu.

“İyi de, bu mümkün değil,” dedi Salka. Gözleri buğulandı bir an. “Çok şaşırdım, gerçekten.”

“Bal gibi de mümkün,” dedi Agantyr. “Benimle aynı gemideydi, ikinci sınıfta elbette. Dilenci gibi bir şey olmuş. Pasaklı, kılıksız, bir karış sakallı, solucana dönmüş. Oydu, eminim. Koka-in ve ne kadar zehirli madde varsa hepsini kullandığı belli. Kristofer Torfdal onu zehirlemiş. Bahse girerim, hepsini hapse tıka-caklar. Frengi de var bunlarda. Rusya'nın yüzde 95'inde frengi var zaten.”

“Yumruğu patlatsaydın keşke suratına. Senin yakınında do-laşmak neymiş, anlasaydı.” Bunu söyleyen, bağımsızlık savaşçısı Katrinus'tu. Ağzındaki tütünü tükürmemek için, çok dikkatli konuşuyordu.

“Kendimi böyle alçaltır mıyım hiç? Yurt içinde de, yurt dışında da kim olduğumuzu bilirler. Parmağımı kımıldatmamıza bile lüzum yoktur bizim. Kaç sendika bize karşı birleşirse birleşsin. Sendikanın yakasına yapışacak olan sensin, biz değiliz. Onlara istedikleri ücreti vermezsen, greve giderler. Seni de çalıştırmazlar, sen ne kadar çok istesen de. Kavgı çıkacaktır mutlaka. Denizciler sendikası da dağılacaktı. Ücretler de ne kadar artar, orasını şeytanlar bilir artık. Yani, balıkthane de, greve ön ayak olanlar da sonunda yok olacak, siz de Rusya'dakiler gibi açlıktan öleceksiniz. Ama sakın, bizim bundan kötü etkileneceğimizi düşünme-

yin. Babamın dediği gibi: ‘Bütün belâlar, karnını doyurmaya çalışan yoksulları bulur.’”

“Şirket olarak ne yapacaksınız peki?”

“Hiç. Kesinlikle hiçbir şey yapmayacağız. Balık işini durduracağız.”

“Bu olabilir, evet. Fahiş oranda ücret artışı istenirse, bu olur,” dedi Svein Pálsson.

“Çıkarlarınızı savunmak için savaşılmayacaksınız, ben buraya neden geldim o zaman?” diye sordu ustabaşı, acı acı.

“Niye geldin, değil mi?” diyerek, Agantyr’e baktı müdür.

“Peki, denizciler sendikası makul bir artış önerirse, ortak bir noktada buluşabiliriz belki?” dedi Salka. Denizciler sendikasının başkanına bakıyordu.

“Aman ne güzel!” dedi Agantyr, telaşla. “Hep aynı şey. Kristofer Torfdal kazanmış olacak böylece. Biz de bütün alacaklarımızı toplama yoluna gideceğiz, sizin de teknelerinize haciz gelecek. Bogesen firması da kapanacak, sizin de bütün mal varlığınız, borçlarınızı kapatmaya ancak yetecek. Bir köyden çekip gideriz, bizim için fark etmez.”

“Anlamıyorsun kızım,” dedi ustabaşı. “Bu arkadaşların amacı, sendikaları toptan kapatmak. Ölüm kalım meselesi bu.”

Svein Pálsson, kızın elini tutup, ciddî bir tonda konuşmaya başladı.

“Toplantıda onların aleyhine konuşman gerekiyor, Salvör. Denizciler de, karada çalışanlar da, senin sözüne saygı duyar. Ben topluluk önünde konuşurken elim ayağıma dolaşıyor, ama seni iki kere dinledim, Salka, insanları nasıl ateşlendirdiğini gördüm. İyiye düşün, mecazlar kullan, kıtlık hayaleti, pençelerini ülkemize geçiriyor, de. Rus tehdidinden bahset, yirminci yüzyılın kara vebası, de.”

“Hadi canım, sen de! Mecaz mı kullanmamı istiyorsun?” dedi kız. “Sana eğlence çıkar! Güneyden gelmiş eğitilmiş biri hakkında nasıl kötü konuşabilirim? Onu küçüklükten beri tanırım. Bana

okumayı öğreten odur, mezun olmadan önce bile çok zekiydi, kitap gibi konuşurdu. Eminim, bugüne kadar okuyabildiğimden çok daha fazlasını da okumuştur, gittiğinden beri.”

“O oğlan mı zekiymiş?” Agantyr sinirlenmişti. “Bu ülkenin zafiyeti de bu işte. Bir insan ne kadar yeteneksiz ve aptalsa, o kadar zeki olduğunu sanıyorlar. İşe yaramaz, aşağılık herifin teki. Daha suratında tüy çıkmadan, başkalarının evine, kadın peşinde koşmaya gidiyordu, gece yarılarında. Dükkândan mal çalardı hep, babamın kütüphanesinden de kitap çalmıştı.”

“Orası beni ilgilendirmez,” dedi Salka. “Çocukken ne çalmışsa çalmış, evinizde kız peşinde de koşmuş olabilir. Beni tek ilgilendiren, kızın onu ayartıp ayartmadığıdır. Kesin olarak bildiğim bir şey var ki, beni onun karşısına koymak, tam bir aptallık. O yurt içinde, yurt dışında, üniversitelerde eğitim almış biri. Bunu düşünmek bile enayilik. Sen yapamayacaksan, Svein, köyün en güçlü konuşmacısı Johann Bogesen de toplantıda olmayacağına göre, okul müdürü, ya da papaz konuşsun.”

“Okul müdürü!” dedi Svein Palsson. İyice keyfi kaçmıştı. “Onu benim kadar sen de tanıyorsun, Salvör. Akılda kalan bir konuşmasını duydun mu hiç?

“Kendi adıma, övünmek gibi olmasın, ama, üzengi tamir etmeye başladığım ve saraç Svein, diye çağrılmaya başladığım günden beri çok fikir ürettim, bir sürü şey yaptım. Mesela, Tanrı’nın anlamıyla ilgili bir şiir yazabilirim. Yani, dinî ve milliyetçi tutkularla. Tüm güçlükleri yenip, insanların ve ülkemizin bağımsızlığına...”

“Bu şairane tavırları bir kenara bırakalım,” dedi Agantyr, huy-suz bir tavırla. Konsolun üzerinden zıplayarak kalktı. “Güneydeyken, bir gün yanıma biri yanaşıp elinde senin yazdığın bir şiir olan bir kâğıt uzatmıştı. Üniversitede bu işi bilenlere göstermesini salık vermiştim. Ben şiirden anlamam, çok şükür. Ama adam, yazdığın şiirin laf kalabalığı olduğunu söylemişti bana. Şiir yazmakla ne geçiyor ki eline? Şu anda önemli olan, ücretler ve Bol-

şevizm. Neyse, ben gidiyorum. Üzerime düşeni yaptım, sizi uyardım. Gerisi size kalmış. Geliyor musunuz?”

“Kahve ikram etsem, istemezsiniz, herhâlde?” dedi Salka.

“Yo, isteriz,” dedi müdür. Kalkıp kızı öpmeye yeltendi tekrar. Ama Svein, kızın ikramını resmî bir şekilde geri çevirdi.

“Şiir ve kahve! Siz İzlandalıların akli başka bir şeye çalışmaz zaten,” dedi Agantyr.

“Hmm... Bakalım ne yapabiliriz.” Svein Palsson düşünceliydi. “Galiba en iyisi, okul müdürüyle konuşmak. Papaza da gideriz sonra.”

YİRMİ DOKUZUNCU BÖLÜM



Güneşin ufukta batmasına bir parmak kalmıştı. Deniz kırlan-gıçları, alacakaranlıkta pırıl pırıl parlayan halicin üzerinde uçuyordu. Çayırılara yaz akşamının çiyi düşmüştü. Her şey kül rengi-ne dönmüştü. Zor şartlarda bile ayakta kalabilmeyi başarmış balıkçı kulübeleri, ıssız sahilde terk edilmiş enkaz yığınları hâline gelmişti. Salka Valka, Mücellit Mangi'nin çocuklarıyla kavgaya tutuştuğu zamanlara gitmişti.

Çocukken yaptığı gibi, yumruğunu sıkıp dişlerinin hizasına kaldırdı. Yumruklarının arasından baktı.

“Alli?” diye mırıldandı.

“Arnaldur Björnsson? Bir daha gelmemek üzere giden sen misin? Olamaz!” diye söylendi kendi kendine yüksek sesle.

Yerinden kalktı, afallamış bir hâlde konsola gidip Silisford-lu adamın fotoğrafına baktı. Yüzünün, gözü yerinde olan tarafı görünüyordu fotoğrafta. Sanki öbür yanını unutturabilirmiş gibi Salka'ya. Bu fotoğrafı konsolun üzerine koymaya geçecek bir mazisi yoktu adamlar, sadece bir fotoğraftı işte. Agantyr'e neydi ki bundan? Hovarda kadın avcısı! Portekiz zamparası! Keşke maddiyonu da gösterseydi. Haddini bildirmiş olurdu. İnsanların arkalarından konuşup hırsız diye iftira atıyordu bir de! “Umurumda değil! Bize ne!” diye taklidini yaptı Agantyr'in. Bu köyde Arnaldur Björnsson'dan korkan bir kişi varsa, o da Agantyr'di.

Birden, konsolun çekmecesini açtı Salka. Ne bulmayı bekliyordu ki? İvir zıvır şeylerini koyduğu küçük kutunun kapağını kaldırdı. Bu kutuyu uzun zaman önce denize atmış olması ge-

rekirdi. Gümüş madalyonu eline aldı. Elleri yıllar öncesine göre daha büyük olduğu için, madalyon ufacık geldi. Zar zor açabiliyordu minik kapağını.

Yıllardır orada duran minik, narin çiçeğe ne olmuştu? Solup gitmişti elbet, ya da “Uyuyan Güzel” masalındaki gibi, Salka’nın göğsünde uykuya dalmıştı minik çiçek, şatonun duvarları her geçen gün kalınlaşıırken. Sonra, madalyonu açıp içindeki çocuk portresine baktı. Annesinin ölmeden önce, çocukken gördüğü masalsı rüyaları hatırladı. Annesi öldükten sonra bir daha hiç görmediği. Annesi ölünce, madalyonu saklamıştı. Yıllarca boyunca asılı gezmıştı. Annesinin hayatıyla ödediği bir hediye, küçük, ama değerli bir yüzük olduğunu düşünmüştü hep bunun. Madalyonu önce ince bir kâğıda, sonra kalınca bir kâğıda sarmış, sonra bir ip dolayıp sıkıca sarmış, kutunun en altına atmıştı.

Zaman geçti, taahhütlü bir mektupla, Amerika’dan parası geldi. Her şeye rağmen, gelen bu para, madalyondaki portreden daha gerçekti. O günden beri madalyonu takmıyordu. Gerçeklerin acı yüzü onu zayıflatıyordu. Sonra daha çok para geldi. Annesinin ölüm tazminatı, sermayesi olmuştu. Ama içinde, derinlerde uyuyan bir şey vardı, ne olduğunu kestiremediği. Eski veda, yeniden bir merhabaya dönerse nasıl davranacağını bilemiyordu.

O da neydi öyle? Yerde bir çift Portekiz işi deri eldiven vardı. Kimindi acaba? İçi de kürklüyü. O masum yaratıkların derisini yüzmek, ne büyük vahşet, diye geçirdi. Eldivenleri alıp kokladı. “Ahhh!” Elleri o kadar büyüktü ki, sadece parmaklarının orta eklemlerine kadar sokabildi eldiveni. Birden, dışarıda ayak sesleri duydu. Aceleyle eldiveni çıkarmaya çalıştı elinden. İşte tıpkı rüyalarındaki gibiydi. Bir şey için geç kalırsın, acele edersen, nefes nefese kalırsın, ama yetişemezsin. Evin kapısı açıldı. Gelen Agantyr Bogesen’di!

Salka kıpkırmızı olu. Onu Kuzeye, doğum yapması için gönderdiler, bu kadar utanmazdı.

Bir kadının başına gelebilecek en utanç verici şey gelmişti başına sanki. Bir erkeğin eldivenini gizli gizli giyerken, ona yakalanmak.

“A, bakıyorum giymişsin bile. Ben de nerede unuttum, diydum.”

“Ben...” diye kekeledi genç kız. “Yerde duruyordu. Kimin olduğunu merak ettim. Kokuyorlar da.”

“Bana yirmi beş krona patladı onlar. Beğendiysen sende kalsın.”

Salka, çekmeceyi kapatmaya çalışıyordu kalçasıyla. Agantyr’ın görmesini istemiyordu. Ama madalyon dışarıda kalmıştı. Çok telaşlandı. Olanlardan bu kadar etkilenmesine kendi de şaşmıştı. Ama ne zamandır, bu kadar geç bir saatte erkek bir ziyaretçisi olmuyordu. Kimsenin görmemiş olduğunu umdu. Çünkü Oseyri’de yerin kulağı vardı.

“Eldivenlerini isteyeceğimi mi sandın?” dedi Salka, aşırı resmî bir tavırla. İnsanlar, savunmaya geçtikleri zaman hep bu tavırla konuşurlardı zaten. Yine de, kabalık ettiğini düşünerek, pişman oldu sonradan Salka. Johann Bogesen’in yaşlı bir kadının hatırını sorduğunda, kadının verdiği cevap geldi aklına. “Sizdeki hesabım cenaze masrafımı karşılar, herhâlde.”

“Zaten erkek eldiveni onlar,” dedi Agantyr.

“Hiç benzemiyor erkek eldivenine.” Salka şimdi, huysuz yok-sullar gibi çemkiriyordu Agantyr’e. “Gerçek bir erkek böyle şeyler giymez.”

“Haksızlık ediyorsun, Salka,” dedi Agantyr, görmüş geçirmiş bir adam havalarında.

“Haksızlık, öyle mi?” Bu arada konsola doğru yanaşıp madalyonu kapıverdi.

“Öyle. Görüyorsun, erkek, kadına, karşı olduğu şeyleri bile kabul ettirebilir.”

“Nasıl olacakmış o?”

“Gayret göstermesine bile gerek yok,” dedi Agantyr, böbürlenerek.

“Güneyli kadınlar gibi kokuyorsun,” dedi Salka. Çocukça alay ediyordu kendince. Agantyr bu söze güldü, hiç de alınmışa benzemiyordu. Salka dayanamadı, sonunda o da gülmeye başladı.

“Ne var elinde öyle? Madalyon mu o?”

“Sana ne?”

“Tek gözlü adamın fotoğrafı mı var içinde yoksa?”

“Hayır.” Agantyr madalyonu kızın elinden alıp açmıştı bile. Her şey bir anda olmuştu. Salka onun üzerine atlayıp madalyonunu geri almaya cesaret edemedi. Gerçi, Agantyr’i alt edeceğinden hiç şüphesi yoktu ya, neyse...

“Ne bu? Çocuk resmi mi?” Agantyr, madalyona ilgisini kaybedivermişti bir anda. Salka’ya geri verdi. “Çocuğun yok, değil mi?”

“Kim bilebilir ki? Ama kesin olan bir şey varsa, eğer bir çocuğum olsaydı, senden olmazdı.”

“Masum bir soru sordum, yahu. Neden bu kadar sinirlisin? Sana karşı sendika kuran ben değilim. Hepinize karşı iyi niyetimi göstermedim mi? İş kavgaya dönerse, yerim senin yanındır, biliyorsun, değil mi?”

“Madalyondaki erkek kardeşimin resmi,” dedi Salka. Kibarlaşmıştı artık. “Küçük bir kızken, onunla gurur duyardım.”

“Doğrudur.” Agantyr, sohbetin derinleşmesinden çok memnun olmuştu. “Kardeşin nerede şimdi?”

“Bebekken öldü.”

“Çok üzıldüm. İnsanın kardeşi olması çok güzeldir. Ölümünü hatırladım şimdi, sen söyleyince.”

“Hatırlamana imkân yok, biz buraya geldikten çok sonra öldü o.”

“Geldikten sonra mı? Sen Oseyri’de doğmamış mıydın?”

“Hayır.”

“Öyle mi? Hafızam beni yanıltıyor o zaman. Gömdükleri o kadın, annendi, değil mi?”

“Annemle ikimiz, buraya ilk geldiğimiz gün, sizin evinize de gelmiştik.”

“Evet, onu iyi hatırlıyorum. Sonra, boğulduğunu da. Onu da çok net hatırlıyorum. Çok üzücü.”

“Kediyle oynuyordun.”

“Kediyle mi? Annenin boğulduğu sırada mı?”

“Arkamdan bağırırdın hep, ‘bitli,’ diye. Doğruydu belki, ama arkamdan bağırman gerekmezdi. Herkes benimle alay ederdi, ama en kötülerini sendin. Erkek kardeşim olmasaydı, ne yapardım, bilmiyorum.”

“Bebekken öldüğünü söylemiştin?”

“Öyle mi sandın?”

“Şimdi öyle söylemedin mi?”

“Hayır, Bebekken ölmedi. Uzaklara gitti.”

“Benimle alay ediyorsun,” dedi Agantyr sonunda. Ezilip büzüldü. Gerçekten aptal yerine mi konuluyordu? “Doğrusu Salka, seni çözemiyorum. Portekiz’den dönmüş bir olarak, senin gibi bir kadınla karşılaşmak çok tuhaf. Nişanlı olduğunu söylüyorlar. Doğru mu?”

“Kimmiş onu diyen?”

“Herkes. Sana para gönderen sevgilin mi? Müdür söyledi.”

Salka kıpkırmızı oldu.

“Anlamıyorum, Agantyr, ben senin paranla ilgileniyor muyum? Sen de benimkiyle ilgilenme.”

“Güneyde bankaya para yatırdığın doğru mu? Ulusal bankaya mı yatırdın? Kristofer Torfdal o bankayı devirecek, bilmiyor musun?”

“Ulusal bankayı devirecekmiş, çok da umurumdaydı,” dedi Salka, ilgilenmez bir tavırla.

“Yani, nişanlı değilsin, öyle mi?”

“Öyle olsaydım bile, ilk öğrenecek kişi sen olmazdın, bilmiş ol.”

“Tamam Salka, tamam. Neyse... Bana oturacak yer bile göstermedin. Yatağına oturmamda bir sakınca yoktur, umarım. Yorgunluktan bittim, yumuşak bir yer görsün arkam. Bak, seninle çok ciddî bir meseleyi konuşmak istiyorum.” Teklifsiz bir tavırla kızın yatak odasına girdi, kendini yatağa attı Agantyr.

“Ciddi bir mesele... Ben, eldivenlerini almaya geldiğini sanmıştım.”

Yine de, onun peşinden yatak odasına gitti Salka. Agantyr onu belinden yakalayınca itiraz etmedi, ama yanına da oturmadı.

“Bak Salka,” diye söze başladı delikanlı. “Günlerdir oturup planlar yapıyorlar. Her şeyi altüst etmek niyetleri. Kristofer Torfdal sana ve diğer tekne sahiplerine günlerini göstermeleri için talimat vermiş. Dur da, bitireyim. Bileğini tutmamdan ne çıkar? Önemli bir şey konuşurken karşımdakinin bileğini tutmadan yapamam, benim yaradılışım bu, ne yapayım? Evet, denizciler sendikası kilise meclisine bağımlı. İnsanları katledecekler. Rusya’da on milyon çocuk öldürdüler. Yabancı gazeteler hep bunu yazdı. Geçen kış Bilbao’daydım. Yakında İspanya kralını da devirecekler, buraya yazıyorum. Sizin balıkları kim alacak sonra? Bolşeviklerin hüküm sürdüğü yerde ticaret olmaz.

“Bu arada, Salka, sana bir şey getirdim. Sen de benim gibi bileklik takıyor musun? Yoksa sadece kemer mi takıyorsun? Çok komik değil mi, insan kemer takmayınca pantolonu bileklerine düşüveriyor.”

Tam bu sırada, Salka bileğini kurtarıp masanın üzerindeki kutuyu kulağına doğru tuttu.

“Bana bak, Agantyr Bogesen, pantolonlarımı nasıl giydiğimi sana söyleyeceğimi sanıyorsan, çok yanılıyorsun.”

Kibarca, üstü kapalı gülümsedi Agantyr, bir roman kahramanı gibi. Salka, onun bu çekici hâlimden kurtulmanın tek yolunu, kollarını bedeninde kavuşturmakta buldu.

“Bazen merak ediyorum,” dedi Agantyr. “O pantolonları nereden buluyorsun, nasıl belinden düşmüyorlar. Upuzun kazaklar giyiyorsun. Bu kadar uzun kazak hiç görmemiştım.”

Salka onun yumuşak ellerini itti. Kendisinden çok farklı biri olduğunu fark etti irkilerek. Pencereye gidip karanlık suları seyre koyuldu.

“Sana ödenek tahsis edilecek, Salka. Yurt dışında hep eğitilmiş

insanlarla görüştüğüm için, döndüğüm bu yerin pis bir delik olduğunu unutuyorum. Pantolon giymiş bir kadınla karşılaşmayı beklemiyor insan. Şimdi birbirimizi daha iyi anladığımızı düşünüyorum.”

Salka arkasında duruyordu bunları söylerken. Salka burundan solumakla yetindi, pencereden bakmaya devam etti. Agantyr, elini onun omzuna koydu, yavaş ve ciddi bir sesle konuşmaya devam etti.

“Senden tek istediğim... Dursana be kızım, ne bu öfke! Toplantıda konuşmanı istiyorum. Herkesi susturacak kadar iyi konuştuğunu duydum. Her zaman tarafsız olduğunu. Bizim de istediğimiz bu, zaten. Onları ikna etmen. Şu anda önemli olan tek şey, ulusal bağımsızlığımız. Buna engel olacak hiçbir şeye göz yumamayız. Amacımıza sadık kalmalıyız. Babam gibi. Silisford’da yeni bir bağımsızlık gazetesi çıkaracak o da.”

Konuştukça Salka’ya yaklaştı, sonunda kulağına eğilip fısıldadı.

“Bolşeviklerin burada sendika kurmalarını, ya da denizciler sendikasının onlara katılmalarını önlersen, şirketimiz sana yeni bir hesap açmaya hazır olacak. Çok özel bir hesap. Sadece senin için. Anlıyorsun ya. Kendi teknen olabilir böylece. Sana Lion teknesini çok uygun koşullarda satabiliriz. İstersen yeni bir de ev yaptırırız sana. Amerika’dan para beklemene de gerek kalmaz. Herkes, Steintor Steinsson’un köye ayak basacak yüzü olmadığını biliyor. Hem, annenin de ölümüne sebep oldu. Müdür öyle diyor. İnsanların ikiniz hakkında söylediklerini bir bilsen.

“Yalan olduğuna eminim, ama bunu senin aleyhinde kullanmaları sana zarar verir. Doğru tarafta durmazsan, bu da başına gelecektir. Şirket Beinteinn’in takma bacağı almazdı istemese, ama bak, şimdi o bize sırtını döndü. Bana bak Salka, iyi dinle. Birlik olmamız gerekiyor. Bu yıl iyi kazandım. İsteddiğimiz kadar kredi çekebiliriz. Senin de ihtiyacın olan bir şey varsa, küçük bir miktar, birkaç bin kron, ayarlayabiliriz. Hep yanında olacağım Salka, sen de başın sıkışınca bana geleceksin, tamam mı?”

Kızın çenesinden tutup yüzünü çevirmeye, onu öpmeye yeltendi Agantyr. Ama Salka başını geriye atıp kendini kurtardı, yakasına yapışıp, kendini kaybetmiş bir hâlde delikanlıyı silkelemeye başladı.

“Sen benim annemin cesedini tekmeledin. Beni de tekmelemek için para mı teklif ediyorsun?”

Saat gece yarısına geliyordu.

Yatak odasındaki küçük sedirde oturuyordu Salka. Yine yalınızdı işte. Cahil, toy, abartılı düşüncelerden uzak... Çenesine dayadığı eline sinmiş balık kokusunu kokluyordu.

Agantyr’e neden bu kadar sinirlendiğini kendisi de anlayamamıştı. İthal kokular içinde, ithal tavırlarla çıkıp gelmiş, parasını dilinden düşürmemiş, onun balık kokan hayatına girmeye çalışmıştı. Hayatında ilk kez, kendisine teklif edilen parayı geri çeviriyordu. Belki de hayatı boyunca pişman olacaktı buna. Ayrıca, Agantyr Bogesen’in yakışıklı biri olduğu da inkâr edilemezdi. Önemli biri. Ve de zengin. Biraz daha akıllı olsaydı, yurt dışından daha kültürlü biri olarak bile dönmüş olabilirdi. Kendisinde ne bulmuş olabilirdi ki? Sıradan bir balıkçı kızdı işte. Belki de içindeki Sigurlina Jonsdottir’di, onu savunan, ya da ondan kaçtığı. Belki de bütün hayatı, annesinin hatırasını ayakta tutmak, ya da ondan kaçmakla geçmişti. Aksi hâlde, annesinin cesedini tekmelemiş de olsa, bu kadar yakışıklı birine neden böyle davransındı?

Saatin tik takları duyuldu. Cennetin ışıkları, yeni bir günün başladığını haber veriyordu. Elbiselerini çıkarıp yattığı zaman, tuzlu, yosun kokulu, üzerinde kuşların uçtuğu kıyıları düşünmeye başladı. Politikayı falan unutmuştu. Parayı çok sevmesine rağmen, Kristofer Torfdal’dan, ya da Arnaldur Björnsson’dan korkmuş gibi yapamazdı. Çocukken de böyleydi, kim ne yaparsa yapсын, onu asla korkutamamışlardı.

Saat sabahın altısı olmuştu, ama yatağında dönüp durmasına rağmen, uyku tutmuyordu. Ter içinde kaldı. Üzerindeki yorganı

fırlatıp attı, derin bir nefes aldı. Güneş doğmuştu. Kim bilir ne şirirler yazılıyordu şu anda. Kız yatağından fırlayıp güneşin doğuşunu seyretmek için pencereye koştu.

Sahilde bir adam gördü. Kuş sürüsünün arasında oturmuş, durgun denizi seyrediyordu. Sahilde bir adam! Başında sıradan bir şapka vardı. Sırtında da gri bir palto. Marbud'a arkası dönük oturmuştu. Deniz kırlangıçları adamın tepesine üşüştüler, ama o umursamadı. Salka pencerede durmuş, şaşkınlıkla adama baktı uzun uzun. Güneş yükselmişti artık. Adam yerinden kalktığında, pencereden çekilmeyi bile akıl edemedi. Adam evlerin olduğu tarafa doğru dönünce, pencerede yarı çıplak duran kızı gördü. Ender rastlanan, şairane bir andı. İnsanın kanını kaynatan, ya da tam tersi, donduran anlardan biriydi.

Salka, nihayet pencereden çekildi, mutfağa koşup kapısını kilitledi.

Görünmemek için sürünerek yatağa gitti, yorganın altına saklandı. Mutlaka geniş bir perde almalı, diye geçirdi içinden. Zaman ilerledi. Odası gün ışıyla dolmuştu. Yeniden pencereye yanaştı. Görünmemek için yerde emekliyordu. Yavaşça başını kaldırdı, dışarı baktı. Adam gitmişti. Pencerenin önünde oturup bekledi. Ama adam geri gelmedi.

Saat altı olmuştu.

OTUZUNCU BÖLÜM



Okuldaki sınıfın sıraları yavaş yavaş dolmaya başladı. Bu küçük sahil köyünde insanlar parasız toplantıların hepsine seve seve katılırlardı. Yaz geldiği için birkaç kişi yoktu, özellikle gençler. Kimileri yol yapımında, kimileri telgraf teli döşeme işinde çalışlıyordu. Diğerleri de, sezonluk işlere gitmişti. Yazın evinde oturup tütün çiğneyerek zaman öldürenler, yaşlılardı. Yine de, toplantıya birkaç genç gelmişti. Balık sezonunun başlamasını bekliyordu bunlar. Toplantıya katılanlardan bazıları tertemiz giyinip gelmişti. Bu tür toplantılarda adettendi çünkü. Katılımcılar, içecek bir şey ikram edilmeyen toplantıların, toplantıdan sayılmayacağı görüşünde hemfikirdi.

Kadınlar bir araya toplanmıştı. Hepsi de yorgundu, son fırtınadan sonra epeyce yıpranmış, tuzla balık ovmaktan hepsinin elleri paramparça olmuştu. Hepsinin de Bogesen’de hesabı vardı. İyi bir ücret artışı bekliyorlardı. Genç kadınlar en güzel elbiselelerini giyip gelmişlerdi. Belki toplantıdan sonra danslı eğlence olur diye. Dans edilmeyen bir toplantı, toplantı sayılmazdı ki. Gençlerden bazıları da, bir kenarda toplanmış, kendilerini Bolşevik ilan etmeye hevesleniyorlardı. Oğlan çocukları, yetişkin havalar da dolaşıp duruyor, saygın seçmenlerin ayaklarına dolaşıyorlardı. Birkaç kere, uslu durmaları için ikaz edildiler. Dışarıda atların ayak sesleri duyuldu sonra. Pencere kenarında oturanlar, Agantyr Bogesen’i gördüler arkadan. Vadiye doğru gidiyordu, yanında bir de boş at vardı. Gayet meşru bir at gezisiydi işte. Sendikanın üyelerinden biri, kibarca kalkıp, yerini Salka Valka’ya verdi.

Beinteinn, nihayet katılımcılara ‘hoş geldiniz,’ anonsu yapma vaktinin geldiğine kanaat getirdi. Büyük bir titizlikle görevinin başına geçti. Onu gören de, başkanlık seçimlerine katıldığını sanırdı.

Uzun girizgâhlar yapacak türden bir adam olmadığı için, doğrudan konuya girdi.

“Bu akşam burada toplandık, kime karşı? Söyleyeyim. Kapitalizme karşı. Bu akşam kapitalizmin canına okuyacağız. İşçilerin iliğini kemiğini sömüren kapitalizmin. Etrafta olup bitenler hakkında pek bir bilgimiz yok, ama birkaçınızla özel olarak konuştum. Şimdi, bu toplantıda alenen söylüyorum. Geçen yıl, Güneyden bir kitap getirtmiştim, ama kapitalizm onu çaldı. Bilenler bilir, ne demek istediğimi. Kapitalizm, bizi olduğumuzdan bin kere daha aptallaştırır.

“Geçen yıl, bana takma bir bacak hediye edildiğini hepiniz biliyorsunuz. ‘Hediye,’ diyorum, çünkü, Bogesen’in gemisini boşaltırken, çelik bir halata dolanan bacağımı telafi etmek için verildi. Şirket, doktorlara bacağımın kesilmesi için izin verdi. Geçen yıl çocukları muayene etmeye gelen başka bir doktora, bacağımın kesilmesinin tamamen gereksiz olduğunu söyledi bana. Johann Bogesen’le bunu konuştuğumda, bana ne dese beğenirsiniz? Bolşevizmin tıp bilimine de sıçradığını söyledi. Bölge hâkimine gidip onu şikâyet edeceğimi söyledim. Onlar da korkup, bana takma bir bacak verdiler. Asıl bacağımса, kapitalizme kurban gitti. Ya, ya... Sonra ne mi oldu? Papaz gelip, Bogesen’e bir teşekkür mektubu yazmamı tavsiye etti. Ona ‘hayır,’ dedim, elbet.”

İnsanlar oturdukları yerde kımıldanmaya başlamıştı. Hepsi de, Beinteinn’in bacak hikâyesini dinlemekten bıkmıştı. Kadınlar kafa sallamaya, erkekler, susması için ona yalvarmaya başladılar.

“Hayır,” diye bağırdı Beinteinn, giderek artan bir heyecanla. “O teşekkür mektubunun sahte olduğunu herkese ilan etmeden, susmayacağım. O mektubu ben yazmadım. Tanrı’nın Johann Bogesen’den razı olmasını dilemedim. Ben hür düşünen biriym.

Cehenneme gitmek umurumda bile değil. On tane çocuk büyütüm ben. Hepsinde de Tanrı korkusu vardır, hepsi de saygılı, efendidir.

“Kimse buna karşı çıkamaz. Beni istedikleri kadar cehenneme yollasınlar, orada istedikleri kadar tutsunlar, bu onların meselesi! Dünyadaki bütün kapitalistler yalancıdır, dolandırıcıdır, hırsızdır ve katildir...”

Toplantı şimdiden ateşlenmeye başlamıştı. Beinteinn'i kürsüden alaşağı edip dürüp bükerek içindeki kötü ruhu çıkartmak isteyenler vardı. Ustabaşı Katrinus, yumruğunu sallayarak adamı tehdit ediyordu. Beinteinn bütün bunlara öfkeyle karşı koyuyor, konuşmasına devam ediyordu.

“Sonra bu kış... Karımın ölümünden iki hafta sonra... Onca işsizliğin ortasında... Bir fatura geldi bana... Bir fatura... Almanya'dan... Lanet olasıca takma bacağın faturası... Kahrolsun kapitalizm!”

Bu ateşli girişten sonra, Beinteinn'i bahçeye çıkardılar. Orada oturup ağlamaya başladı adam. Asıl toplantı şimdi başlıyordu.

Yirmili yaşlarda uzun boylu, zayıf bir genç kalktı ayağa. Soluk tenliydi, çamur rengi saçları vardı. Gaga burunlu, kahverengi gözlüydü. Başlarda biraz tedirgindi, gözbebekleri büyümüşü, bu yüzden siyahmış gibi geliyordu gözleri insana. Eskimiş, gri bir takım elbise vardı üzerinde. Kırmızı kravatı göz alıyordu ama. Solgun benzine, koyu renk saçlarıyla zıtlık oluşturmuştu. Gece-nin karanlığında parlayan bu genç yüz, enfes meyvelerin yetiştiği, güzel kokulu çiçeklerin açtığı o ülkeyi bulabilecek miydi? Hayır, asla bulamayacak, diye geçirdi içinden Salka. Milyonlarca yıl önce bilincine işlenmiş o resmin ressamını kolayca tanımıştı. Duvar-da, bütün resimlerin arkasındaydı: Oydu. Hep ruhunda yanan alev, o gözlerin ışığıydı. İçine doğmuştu. Belinden sırtına kadar ürperdiğini hissetti.

Tam olarak ne dediğini anlayana kadar epey bir zaman geçti.

“İşçiler, emlak kanununu yürürlükten kaldırmak için ölüp bi-

tiyor. On kişiden dokuzunun hiçbir malı mülkü yok. Diğerleri de mülkiyet haklarını gasp ediyor, kimse sahip çıkmadığı için. Burjuva sınıfı ise, bizim adımıza, emlak kanununun yürürlükten kalkmasını istemeye çekinmeden cüret edebiliyor. Nasılsa, toplumun en büyük kesimi olan bizlerin malı mülkü yok, diye...” Konuşması böyle devam etti.

Salka Valka, dinlediği kadarıyla, bu gencin söylediklerini mantıklı buldu, sadece, bu konuların Oseyri köyüyle bir ilgisi yoktu. Her hâlükârda, başına geleni çekecekti. Bolşevikler, Bogesen’in mallarını bölüştürmeyi başarsalar bile. Gencin konuşması, Salka’nın ilgi alanına girmiyordu, Ama ustabaşının konuşmacıya baskı yapması, dikkatini dağıtmaya çalışması, salonu rahatsızlık yaratması, dinleyicilerden bazılarını güldürmesi hiç hoşuna gitmedi. En sonunda dayanamayıp, ustabaşına medeni insanlar gibi konuşmayı dinlemesini söylemek zorunda kaldı. Salonda Salka’yı destekleyen sesler duyuldu.

“İşçi sınıfının hiçbir şeyi yok. Evinde, çocuklarıyla yaşadığı hayat, burjuvaların hayatıyla karşılaştırılmaz bile...”

“Endüstri ve kapitalizm, işçiyi köleleştirmiştir. Bu dünyanın her yerinde aynıdır. İşçiler, ulusal kişiliklerini kaybetmiştir. Sizler, her şeyden önce işçisiniz. Tıpkı İngiltere, Fransa, Amerika ve Almanya’daki fabrikalarda çalışan işçiler gibi...”

“Kanun, ahlak, din... Bütün bunlar, burjuva sınıfının işçilere biçtiği kefendir. Kapitalizmin bahaneleridir. Sadece bulundukları sınıfı korumak için uydurulmuş şeylerdir...”

Konuşmacı, sözlerini kanıtlamak için, alışılmadık bir tez öne sürdü. Saygın kişilerin mülkiyet hakları elinden alınmalıydı, onlar da kilise mahallesinde karınlarını doyurmaya çalışmalıydı. Bu normal bir şeydi, bütün bilimsel tezler de böyle diyordu. Özel girişimciler olmazsa, dünyanın gidişatı değişirdi.

Salka Valka, bu konuşmada dinlediği türden insanların Oseyri’de bulunup bulunmadığını bilmiyordu. Anlatılanları anlamaya çalışmadı. Balıkla ilgili bir şey yoktu konuşmada çünkü.

İşçi sınıfının hâkimiyeti söz konusu olursa, insanların birbirine saldırması işten bile değildi. Artık kimse tekne sahibi de olamayacağına göre, işçi sınıfının nasıl hayatta kalacağı merak konusuydu.

İlk kez inanılmayacak hikâyeler dinlemiyorlardı elbette. Mesela, açlıktan ölecek kadar yoksul olan İsa, bir somun ekmekle beş bin kişiyi doyurmuştu. Yanında ne bir lokma balık, ne de patates vardı üstelik. Buna bir de iyi ifade edilen, açık, anlaşılır bir konuşmayı ekleyin. Okuma bilen, adını yazabilen kişilere derin bir saygı duyulurdu, oturup dikkatle dinlenirdi bu kişilerin konuşmaları. Sendika üyeleri, dinlediklerine bir an için inansalar bile, konuşmacının *Komünist Manifesto*'dan alıntı yaptığının anlaşılması güç açıklamalarla kafaları karıştı. Bu saçmalığın sona ereceğini, arkasından akıllıca şeyler duyacaklarını umdular.

Ama öyle olmadı. İşçi sınıfı egemen olup, saygın kişiler dilenci yapıldıktan sonra, saygıdeğer konuşmacının ayakları yere bastı; konuşmacı Oseyri köyünün gerçeklerine döndü. Yüksek ücret tarifesinin gerekliliğinden bahsetmeye başladı. Köylüler taleplerini belirleyip şirkete sunmalıydı. Ücretlerin nakit olarak ödemesini de talep etmeliydiler. Kanunlar böyle emrediyordu çünkü. Herkesi kapsayan, çıkarlarını gözetecek bir işçi sendikası kurulmasının gerekli olduğunu anlattı. Böyle devam etti konuşma. Ayrıca, var olan kapitalist düzenin yerine, köye ait bir balıkthane kurulması konusunda da ısrar etti.

“Buna ayaklanma derler, Bolşevizm derler!” diye bağırdı, saldondan bir ses. Ustabaşı hemen konuşmacıya sataşmaya, horozlanmaya başladı.

Ama kürsüdeki gencin dikkati dağılmadı. Tersine, genç daha etkili konuşmaya başladı. Kusursuz bir dil marifetiyle, köy balıkhanesini anlatmaya koyuldu. Bunun çok parlak bir başarı olacağını söyledi. Ayrıca, bunu yapmak hayal değildi. Muhteşem bir balık filosu kurulabilirdi. Filo, köylülere ait olacaktı. Yoksul aile babalarına ve onların eşlerine. Çalışır sermayenin temini için ge-

reken para, meclis çoğunluğuna bağlıydı. Aynı şey, vadinin yu-karısında yapılabilecek bir örnek çiftlik için de geçerliydi. Devlet yardımıyla yapılacak işlerdi bunlar. Çocuklar yazın yeşil çimen-lerde oynayabilecek, balık ve yulaf ezmesinden başka yemek bil-meyen, bayramdan bayrama, meşin gibi sertleşmiş tuzlama et yi-yen köylüler taze süt içebilecek, peynir, kaymak, kuzu eti yiyebi-lecekti.

Konuşmacı, işçilerin oturacağı son moda evleri de unutma-dı. Bu evler Frankfurt'ta tasarlanıyordu. Akarsulardan sağlanan elektrikle aydınlatılıyordu. Ortak bir de mutfak kurulacaktı. Be-cerikli aşçılar, içi dışı balık olmuş insanlara lezzetli biftekler pişi-recekti. Bütün evlerde aynı yemekler yenecekti.

Dinleyicilerden bazıları, geniş, bakımlı caddeler hayal etme-ye başlamıştı. Şık giyimli, mutlu işçilerin (henüz doğmamış olan) güzel evlere girip çıktıklarını hayal ediyorlardı.

“Bütün bunların bir hayal olduğunu düşünüyorsanız, söyle-yeyim, bunların bir kısmı gerçekleşti, bir kısmı da gerçekleşmek üzere. Rusya’da, yüz altmış dokuz milletin yaşadığı büyük bir ülkede hem de. Sanmayın ki, oradakiler sizden daha çok bilgi-li. Tam tersi.”

Konuşmacı, toplantıya kısa bir ara verileceğini duyurarak ko-nuşmasını bitirdi. İşçi sendikasına üye olmak istemeyenlerin sa-lonu terk etmelerini istedi. Konuşması biter bitmez, salon karış-tı. Herkes bağışmaya başladı. Kimileri kapitalizmi savunuyor, kimileri kapitalizme karşı çıkıyordu. Herkes önünde tartışılma-dan, haydutlar sendikası kurmanın diktatörlük olduğunu söyle-yen güçlü sesler duyuldu. Böyle bir sendikanın gerekliliği hak-kında köylülerin de söz hakkı olmalıydı. Bolşevizm karşıtları, ki-min kendileriyle birlik olduğuna bakıyor, diğerlerini ihbar etmek üzere mimliyordu. Bu kargaşa içinde, kilise meclisi üyesi, hâlâ konuşmak üzere boğazını temizlemekle meşguldü. Toplantının aldığı hâlin farkında olmadığı belliydi. Bu sırada bir adam ayağa

kalktı. Hristiyan inancına uymayan küçük bir meseleyi sormak istiyordu sadece. Adamın titrek sesi, beklenmedik şekilde, herkesi susturuverdi.

“Sayın konuşmacıya küçük bir sorum olacak, kendisini eskiden beri tanırım. Sen küçük bir çocukken, ben orduda subaydım. Şimdi kendine göre çok yol katetmişsin. Kristofer Torfdal’ın Rusya’dan canavarlar getirttiği, bunlarla dinimizi yok edeceği doğru mu?”

Subay Gudmundur Johnson ne zaman bir şeyler söylemeye kalksa, hep aynı şey oluyordu. Herkes o kadar meşguldü ki, kimse onu dinlemedi bile. Bazıları çok zeki, bazıları da çok varlıklıydı. Kimse ona cevap vermedi. Kralın kendisi bile, onun mektubuna cevap vermemişti. Ona cevap verip aydınlatacağı yere, altı aydır köylülerin birbirini yemesine göz yummuştu.

Ustabaşı herkesi susturdu. Tanınmış şair ve eğitimci, okul müdürü Jon Jonsson konuşma yapacaktı.

Ustabaşının ısrarlarına rağmen, salonda tam bir sessizlik sağlanamıyordu. Yine de, okul müdürü kalktı, koca bıyığı, gözlükleri, sürekli oynayıp duran adem elmasıyla elindeki kâğıttan okumaya başladı. İzlanda tarihi hakkında bir giriş yaptıktan sonra, sosyalizme saldırmaya başladı.

“Sosyalist programın en büyük amacı, sanayiye ulusallaştırmak ve kişisel özgürlüğü kısıtlamaktır,” dedi.

“Eğer sosyalistler, bu programlarını gerçekleştirirse, işler tekelcilığe ve benzeri görülmemiş bir despotluğa kadar gider. Liberal düşünen kimselerin buna tahammülü yoktur. Geçmişte buna benzer bir şey yaşanmıştır. Köylülerden Holmfastur adında biri rest çekmiş, balığını ait olduğu tekel işletmelerine değil, başka yerlere sattığı için dayak yemiştir.”

“Kahrolsun Bogesen tekeli!” diye bağırdı kalabalıktan bir ses. Ustabaşı hemen başını çevirip suçluyu aradı, ama nafile.

“Kahrolsun kapitalizmin uşakları!”

“Asıl konumuz, bireyin özgürce seçim yapabilmesi, çıkarını

nerede görüyorsa, o tarafla iş yapabilmesidir. Özgür birey, seçimlerinden de sorumludur...”

“Şşşş!” Arnaldur Björnsson’du bu. Birkaç adım öne çıkmış, okul müdürünü susturmaya çalışıyordu. “İşçi sendikasında yer almak istemeyenler salonu terk etsin!”

“Dışarı! Dışarı!” herkes bağırmaya başladı bir anda. Her kafadan bir ses çıkıyordu. İnsan kendi sesini bile duyamıyordu. Kâğıttan okunan konuşma kesildi.

Okul müdürü itiş kakış arasında kapıyı bulabildi, öfke içinde evine gitti. Arkasından “kıcımın kenarı,” “geri zekâlı,” gibi hoş olmayan laflar attı eski öğrencileri. Onlarca yıllık eğitimci olarak, bu yaşında aldığı mükâfat buydu işte.

Bu arada Svein Palsson yine ayağa kalkmış, boğazını temizlemeye başlamıştı. Arkadaşının hezimetine rağmen, bayrağı devralmaya kararlıydı. Yaptığı o zayıf, soğuk konuşmadan sonra, bunları hak etmiyor değildi okul müdürü. Utangaçlığı üzerinden atıp konuşmasına başladı. Salonda herkes birbirini susturup onu dinlemeye koyuldu.

“Johann Bogesen’in bu köy için neler yaptığını hatırlayın. O onurlu, büyük şahsiyetin, bizi zor günlerimizde nasıl desteklediğini unutmayın.”

“Şşşş!”

Konuşmaya devam etmek mümkün değildi, zira önlenemez bir bağırış çağırış, ısıklar salonu doldurmuş, bir yaygaradır almış yürümüştü. Kilise meclisi üyesi de, tıpkı ondan önceki arkadaş gibi rezil oldu herkese. Hemen ortadan yok oldu. Sonra genç bir kız kalktı ayağa. Kısa saçlı, geniş omuzlu. Üzerinde yünlü bir kazak vardı. Güçlü bir sesi vardı.

“Arnaldur, seninle konuşabilir miyim?”

Arnaldur kalabalığa susmasını işaret etti. Herkes bir anda suspus oldu. Sanki onların komutanıydı Arnaldur. Romandaki kötü kahraman gibi, şeytani bir sırıtişla elini kaldırmış, salon bir anda ölüm sessizliğine bürünmüştü.

Kendi adına konuşacaktı kız, kimse arkasında değildi. Sesinde bir şey vardı, sanki tıbbî bir deney yapılmıştı üzerinde. Telaffuzu o kadar da farklı değildi diğerlerinden. Dil bilimciler için bir altın madeniydi bu kız. Sesli harfleri söylerken dilini döndürüyordu. Yarattığı iki ayrı izlenim vardı, birbiriyle çelişen. Hem şirret, cadaloz bir kız gibi görünüyor, hem de bir çocuğun masumiyetini taşıyordu.

Hayal gibi görünüyordu, ama aslında gerçektir, bir şeyler vardı bu kızda, insanda aydınlık hissi uyandırıyor. Saf, bozulmamış, masum hissediyordu insan kendini. Başka kadınların yanında böyle hissedemezsiniz. Kıyafeti ve tavırları diğerlerinden farklı bile olsa, kadınlığını kusursuz biçimde ortaya koyuyordu. Böyle bir şeyi, bu küçük sahil köyünde görmek çok zordu. Salondaki bütün kadınlar yok olmuştu sanki.

“Arnaldur,” dedi kız. “Sana bir şey soracağım. Seni küçüklüğünden beri görmedim. O günlerde bana hayallerini anlatırdın. Bu köyün sakinlerinin idealler ve hayaller uğruna yaşaması gerektiğine inanıyor musun hâlâ? Birçok şeyin daha iyi olabileceğini inkâr edemem. Ama her şeyden önemlisi, gerçek şu ki, burada hayat tuzlu balıktan ibarettir. Hayallere yer yoktur. Eğer şirket balığımızı, fiyatını yükselttik diye almazsa, bütün balıkla biz ne yapacağız?”

“Ne olacak? Balık ziyan olacak, şirkete borcumuzu ödeyemeyeceğiz, sonra balıklar da, teknelerimiz de yok pahasına satılacak. Sonra ne olacak? Şirket masraflardan düşüp balık filosunu elden çıkaracak, iş de kalmayacak. Her şeylerini kaybeden köylülerin kimisi kilise mahallesine taşınacak, kimi de iflas edecek.

“Hayır, Arnaldur, ben hayallere hiçbir zaman metelik vermedim. Bana göre, elimdeki bir kuş, ormandaki iki kuştan iyidir. Ben ve benim düşüncelerim değersiz olabilir, ama böyle düşünüyorum. Bugüne kadar kimseye sırtımı dayamadım. Ne Tanrı’ya, ne de insanlara. Bir zamanlar Selâmet Ordusu vardı bu köyde. İnsanlara bütün dertlerini unutturup şarkı söyletip dua ettirirlerdi.

“Şimdi sen geldin. İşçi sendikan ve devrimlerinle. Yağmurdan kaçarken doluya tutulduk, desene. Kitaplara çok düşkünümüdür ben. Kafasını karıştıracak zamanı olan insanlar için kitapların içindeki düşünceler çok güzeldir.

“Peki, ya biz burada balık fiyatlarında makul bir artış talep etsek ne olur? Mallar İspanya’ya satılsa, iş sahası artsa, ücretler de buna mukabil yükselse, tekne sahipleri işlerini yoluna koysa, kredi koşulları iyileşse, fena mı olur? Ama Bogesen’e karşı bir sendika kurarsanız, mutlaka bir grev olacaktır. Bogesen iflas edene kadar teslim olmaz, bunu kendi ağzından duydum. Yazın yiyecek ekmeği nerede bulacaksın? Birkaç bin kronluk balığı denize atmış, Bogesen’in umurunda olur mu sanıyorsun? Bogesen’in şirketi asla boyun eğmez. Birlik olmak iyi bir şey ve gerekli. Sorumlulukları paylaşırken, mesela. Ama köy balıkhanesi, sadece kitaplarda yazılan, teorik bir şey bence. Oseyri’de böyle bir şey istemiyoruz. Bir roman kahramanı değiliz, gerçek insanlarız. Bizim hayatımız balıktır, buna göre davranmamız gerekir. İşçi sendikası ücret artışına giderse, şirket elbette kimseyi işe almaz. Gelir, denizciler sendikasıdan adam tutar...”

“İşçi sendikası da sizi çalışmaktan men eder, olacak olan budur,” dedi Arnaldur. Sözleri, tezahürat ve alkışlarla karşılandı.

“Senin sosyalizmin bu mu? Suçsuz insanları birbirine kırdırmak!” diye bağırdı Salka Valka.

“Dünyanın her yerinde olduğu gibi, burada da sosyalizm olmak zorunda. İşçi sınıfının çıkarı için bu şarttır. İşçilerin, onları kendi çıkarlarına kullanmak isteyenlerden korunması gerekir,” dedi Arnaldur.

“Bildiğim kadarıyla, sen hariç, hepimiz işçiyiz bu köyde. Sen, buraya ait bile değilsin. Bugüne kadar gül gibi geçinip gidiyorduk. Sen olmayınca daha rahat edeceğiz, emin ol.”

“Bu köyde henüz işçi devrimi olmadı. İki tür insan vardır, parayı kazananlar ve kazandığını sananlar. Üçüncü bir tür yoktur.”

Kız cevabını almıştı. Dudaklarını büzdü. Hararetle ve aşağılayarak konuşmaya başladı.

“Biz birbirimizi tanıyoruz, Alli! Sen ülke ülke gezmiş, beni unutmuş olabilirsin, ama ben seni unutmadım. Daha dün gibi hatırlıyorum seni. Anlattıklarını da. Sahilde oturup, falcılardan, canavarlardan bahsettiğin günler hâlâ aklımda. Buradan gittiğin gün de öyle. Beni mavi dağların ardındaki harikalar diyarı masalıyla kandırdığını da unutmadım. Beni aptal yerine koymuştun.

“Senin düşüncelerini iyi bilirim ben, Alli! Bu yüzden, anlattıklarına hiç şaşırmadım. Hayır, Alli, artık Salka’yı aptal yerine koyamayacaksın. Ellerin kadar yumuşak, düzgün caddelerimiz olacakmış, yeni bir dünya düzeni yaratacakmışız... Bak ne diyeceğim, Arnaldur. Selamet Ordusundan farklı değilsin...”

Denizciler sendikası üyeleri, onu öyle ateşle alkışladı ki, Salka yerin dibine geçti utancından. Arnaldur’un, kapitalistlerle işçiler hakkındaki tezlerini çürütmüş müydü acaba? Duygularının esiri mi olmuştu yoksa? Arnaldur onu, okul müdürüyle ve kilise meclisi üyesiyle aynı kefeye mi koymuştu? Belki o da bahçeye çıkıp, Beinteinn gibi bir köşede ağlamalıydı.

Arnaldur, yüzünde iğneleyici bir gülümsemeyle kürsüde dikiliyordu. Salka’yı cevap bile vermeye değer bulmuyordu. Denizciler sendikasına, bir kere daha salonu terk etmeleri için çağrı yaptı.

“Doğru tarafta olmayacaklarsa, denizciler sendikasını dışarı atalım,” dedi salondan bir ses. İşte sınıflar savaşı başlamıştı. “Kahrolsun haydutlar sendikası!” “Kahrolsun Rusya!” “Kahrolsun Kristofer Torfdal!” diye bağırانlar oldu. Bu bağırış çağırışlar bir süre devam etti. Çin savaşlarında olduğu gibi, en çok gürültü çıkaranın kavgadan galip çıkacağını sanıyorlardı.

Kısa sürede fark ettiler ki, bağırıp durarak kimse bir yere varamayacak. Böylece, oyunu kurallarına göre oynayıp devrimi başlattılar. Büyük kilise inşaatçısı, Bogesen’in bağımsızlık kahramanı, gidip Torfdal’ın casusunu kolundan yakaladığı gibi savurup Beinteinn’in yanına yolladı. Bir yandan da habire söyleniyor-

du, “Bu gecelik bu kadarı yeter.” “Şimdilik bu kadar yeter.” diye. Ustabaşının politik ağırlığı yadsınamazdı. Göz açıp kapayana kadar, ortalık karıştı. Kadınlar, her zaman olduğu gibi Tanrı’ya sığınıp bir köşeye büzüldüler. Karşı karşıya gelen taraflarsa, itişip kakışıyorlardı. Herkes kavgaya karışmıştı. Politik hava iyice ısınıyordu. Çok hararetlili bir toplantı oldu.

Kristofer Torfdal’ın casusu güvenilir ellere düşmüştü. Casusun köyün saygın kişilerinden iyi bir destek alacağı belliydi. O ellerin arasında hamur gibi yoğruldu. Üstünlük taslayan gülümsemesi yok olmuştu. Bağımsızlık savaşçısı ustabaşının altında ezilirken, acıyla buruşmuştu suratı. Zavallı adam, karşılık bile veremedi. Vikinglerin soyundan gelen Oseyri köylüleri, eski çağlarda olduğu gibi, ülkelerini korumaya hazırdı. “Ha! Ha! Bugünlük bu kadar yeter, oğlum! Hadi kımıl da bakalım! Gemin seni bekliyor limanda. Bedava biletin var, dostum. Biz Oseyri’nin bağımsızlık savaşçılarıyız!” Damarlarında dolaşan kahramanlık kanları depreşti. Herkes, kahraman Katrinus Eiriksson’un çevresinde birleşti. Oseyri’nin Bolşevizmle tanışması zayıtsız olmadı. Yumruklar burunlarda patladı, elbiseler parçalandı, birinin çenesi çıktı, berikinin dişleri döküldü, birçoğu da, güneş sisteminin parlak yıldızlarını saydı tepesinde.

Şanssız liderleri, kalabalığın içinde yavaş ama emin adımlarla kapıya yaklaştı.

Tam bu sırada, akla hayale gelmeyecek bir şey oldu. Özel girişimin savunucusu Salka Valka, kalabalığın arasına dalıp, kimse ne olduğunu anlayamadan Katrinus Eiriksson’un burnuna iki yumruk attı. Bir yumruk da gözüne patlattı. Katrinus, elindeki tutukluyu anında bırakıverdi. Adamları tutmasa yere yuvarlanacaktı. Salka çabucak, denizciler sendikasıdan iki arkadaşının yanına geçti. Böylece, Katrinus’un elinden kurtulan Arnaldur’a da yol açılmıştı. Adamları hemen koluna girdiler.

“Sizi sefil solucanlar,” dedi Salka. Öfkeden dişleri titriyordu. “Cesaretiniz varsa, gelin benle dövüşün.”

Kimsenin onunla dövüşmeye niyeti yoktu elbette. Ortalık sakinleşti. Katrinus'u taşıyıp götürdüler. Birisi arkasından su taşıdı ona. Burnu kırılmış, suratı şişmişti. Gözleri görünmüyordu. Başkası olsa, bilincini bile kaybederdi.

“Satılmış katiller!” diye bağırdı bir ses, arkalarından.

Arnaldur'du bu. Arkadaşları arasında güvendeydi artık. Yediği dayaktan sonra, küçük, beyaz yumruklarını savurarak tehditler savurmaya başlamıştı. Üstü başı paramparçaydı. Ağrıyan bir yanı yoktu, ama kendinden emin, aşağılayıcı gülümsemesi yok olmuş, köpek sürüsüne tıslayan bir kediye dönmüştü.

“Johann Bogesen'i mahvedeceğiz! Agantyr Bogesen'i mahvedeceğiz! Sizi de mahvedeceğiz, Bogesen'in satılmış uşakları sizi!”

Arnaldur'un genç yüzünde nefretin ateşi yandı. Salka Valka, ömründe bu kadar korkunç, bu kadar etkili bir şey görmemişti. Arnaldur'un ateşi, kendi duygularını küllendirdi.

“Salvör, devamıza ihanet ettin,” dedi Svein Palsson.

“Kapa çeneni!” diye onu tersleyip evine yollandı Salka.

OTUZ BİRİNCİ BÖLÜM



“Sahilde duran martı kuşunu çağırdılar.” Elbiselerini tek tek çıkardı, gecenin karanlığında, kuş sesleri arasında. Devrimi ve satılmış katillerle mücadeleyi cıvıldıyordu kuşlar. Kuş sesleri ve politik düşünceler tuhaf bir şekilde birleşip ruhunu ve bedenini dolduran bir senfoniye dönüştü.

Dans, dans,
Dans, dans,
Dans et, dans et benimle...

Gözünün önünde görüntüler belirip duruyor, küfürler kulaklarından gitmiyordu. Sonunda uykuya daldı, rüya görmeye başladı.

Köprünün üzerinde bekleyen açlıktan nefesi kokmuş bir grup çocuk vardı. Ağza alınmayacak sözler sarf ediyor, korkunç şarkılar söylüyorlardı. O kadar açlardı ki, sanki bütün dünyayı yiyebilirlerdi.

Salka Valka da bu çocuklardan biriydi. Gördüğü rüya, İncil’de Musa hakkında anlatılan bir hikâyeye karıştı. Firavunun kızı, onu sazlıklar arasında bulup, küçük bir kuş gibi evine almıştı. Kız, sahilde yosunlar arasında aranmıştı, belki bir çömlekle beraber kıyıya sürüklenmiştir, minik bebek, diye.

Salka Valka, baş ağrısıyla uyandı. Saat sabahın ikisiydi. Yeneden uykuya dalınca, her şey baştan başladı. Bu kez Steintor Steinson da rüyasındaydı. Kralın arabalarından birini sürüyordu. Çok güzel, bembeyaz bir at çekiyordu arabayı. Hayatında hiç at

görmemişti Salka, ama sisler arasında gördüğü adam... Emin olamıyordu, ama İsa olabilirdi bu.

Rüyası bütün gece böyle devam etti. Sonunda sabah oldu. Günlerden Pazartesi. Nasıl olmuştu da, papazın konuşmaları girmişti rüyasına?

Hâlbuki, daha önemli şeyler görebilirdi, politika gibi, mesela?

Yağmurda ıslanmış bir köpeğin kurulanmak için silkelenmesi gibi, Salka da, rüyasının etkisinden kurtulmak için başını silkeledi.

“Canı cehenneme...” kapıda biri vardı. Hemen toparlandı, kollarını çıplak göğsünde kavuşturdu. Bir an, öylece kalakaldı. Kapı yeniden vuruldu.

“Kapıyı açarsan seni öldürürüm!” diye bağırdı Salka. Kapının kilidine pek güvenemiyordu.

Dışarıdan mırıltılar geldi.

Bulduğu ilk kıyafeti kapıp, arkasına gizlendi.

“Kimsin?”

“Benim,” dedi bir ses.

Mutfakta asılı duran eteği sökükle, eski elbiseyi sırtına geçiriverdi şaşkınlıkla. Ayağına çizmelerini giydi. Kapıya doğru giderken, gelenin kim olabileceğini merak ediyordu.

Arnaldur Björsson’dur, kim olacaktı başka? Bir an kapıda öylece kalakaldı. Ona bakıyordu, bu beklenmedik ziyaretin sebebini merak etmişti. Yine de, kibarca selamını aldı. Ama şaşkıncı, ne istiyordu acaba? Ayrıldıkları günden beri ne kadar değişmişlerdi... Ayrılan insanların arasına derin denizler girerdi hep.

“Seni uyandırdım mı?” dedi Arnaldur.

“Hayır... Yıkaniyordum.... Tam giyinecektim. Bugün Pazar ya.”

Verandada, çitlerin üzerine oturdu Arnaldur. Paketinden bir sigara çıkarıp parmakları arasında döndürerek tütününü yumuşatmaya başladı. Sonra elini, yorgun bir tavırla alnına koydu, şapkasını geriye attı. Gömleğinin yakası kirlenmişti. Tıraş olmamıştı. Yıkanmadığı da belliydi. Yorgun, zavallı görünüyordu. Açtı da

herhâlde. Hâliyle, parası da yoktu. Ayakkabıları çamur içindeydi. Kırmızı kravatının yarattığı etki, şimdi çok tuhaf geliyordu Salka'ya. Tıpkı dün akşamki konuşması gibi, anlaşılmaz ve sıradan bir hâli vardı bu sabah. Zeki bakışlı, koyu mavi gözlerine, biçimli ağzına, bembeyaz dişlerine rağmen, yine de şeytanî bir tavırdı. Onun uğruna morarttığı gözün bedelini ödeyecek gibi de durmuyordu. Belki de kötü gözle bakıyordu kendisine bu yüzden. Neden gitmesine izin vermişti ki sanki?

Arnaldur bir sigara yaktı.

“Beni içeri davet etmeyecek misin?” diye sordu lakayt bir tavırla. “Yoksa biri mi var?” diye ekledi. Saygılı ve nazik bir şekilde sormuştu bunu.

“Biri mi var, dedin?” diye cevap verdi Salka. Kızmıştı. “Daha umuma açılmadım, emin olabilirsiniz.”

Arnaldur ona bakıp burnunu kıvırdı.

“İstersen gelebilirsin. Ama ortalık çok dağınık. Daha yatağımı bile yapamadım. Banyoya girecektim tam.”

“Sen işine bak, ben rahatsız olmam.”

“Ne diyorsun sen?”

“Git banyonu yap, diyorum, benim için fark etmez.”

“Ya, tabii. Ne demezsin!”

“Çok çıplak kadın gördüm, merak etme. Benim için fark etmiyor. Giyinik kadınlardan daha çok rahatsız oluyorum.”

“Öyle mi?”

Arnaldur mutfakta çevresine bakındı.

“Ben o tür kadınlardan değilim, bunu bilesin,” dedi kız.

“Öyle mi?”

“Kahve kokuyor!” dedi Arnaldur. Ocaktaki kahveye doğru gidip kokusunu içine çekti.

“Yeni yapmıştım.”

“Burada yikanabilir miyim?” diye sordu delikanlı.

“Ne? Ben de bana yeni haberler getirdin sandım.”

“Ne haberi?”

“Bolşevik toplantınızda neler oldu?”

“İşçi sendikasını kurduk, elbette. Bu arada aklımdayken, o herifi patakladığın için sağ ol. Çok güçlüsün. Ben o kadar değilim. Silah taşımamam büyük tedbirsizlik oldu. Ben nereden bileyim, Johann Bogesen’in kana susamış haydutlar tuttuğunu? Ama adamı iyi benzettin, hakkını teslim etmem lazım.”

“Sana ne demeli? Buraya gelip ona buna bağıırıyorsun, kendinden utanmalısın! Nasıl böyle bozulabildin sen?”

“Johann Bogesen’in sana verdiği iki kronu hatırlıyor musun? Ya karısını? Sana kızının eskilerini verirken nasıl ağladığını?”

“Evet, daha küçük bir çocukken, o kızın peşinden nasıl koştuğunu da hatırlıyorum. Seni çirkin şeyler için kullandığına hiç şüphe yok.”

“Çok doğru. Daha da kötüsü, o gece beni yatağına girmeye ikna etmiş, sonra da tekmeleyip kovalamıştı, ona yetemediğim için.”

“Çok hoş bir hikâye. Johann Bogesen’e minnettarsındır herhâlde, sana ödünç verdiği kitaplar için. Çok sevdin herhâlde ki, geri vermemişsin.”

“Johann Bogesen adam olsaydı, önünde şapka çıkarırdım. Ama o bir katil, bir haydut!”

“Pazar sabahına ne kadar da yaraşır sözler bunlar. Bildiğim kadarıyla, Johann Bogesen hayatının büyük bir kısmını biz zavalılara bir şeyler verebilmek için harcamıştır.”

“Saçmalık! Bu arada, Tyri ile senin aran pek sıkı fıkıymış bu günlerde. Geceleri geç saatlerde evine geliyormuş, öyle diyorlar.”

“A, öyle mi diyorlar? Seni bir şeylerden mahrum bırakmıyor dur umarım?”

“Aman Tanrım! Hayır! Benim için hiç fark etmez. Belki onun nişanlı olduğunu bilmek istersin.”

“Nişanlı mıymış? Aman, çok üzıldüm!”

“Evet, Danimarkalı bir papazın kızıyla. Bir iki yıl önce İtalyan kuaförün çırağından bir de çocuk peydahlamış.”

“Yani, nişanlısı Portekiz’de değil. Buna şaşırdım, sürekli Portekiz’e gidip geliyor çünkü.”

“Sana Portekiz hikâyeleri anlatarak eğleniyor, seni küçük aptal. O herif, Frederiksberg gece kulübünden öteye gitmiş değildir. Dedğim gibi, artık evlenip evinin erkeği olacak. Buraya gelmesinin sebebi de, babasını Charlottenlund’da bir malikâne yaptırmaya ikna etmek. Yarım milyona. Aslında seni anlıyorum, Johann Bogesen’in tam da böyle bir girişim yapacağı sırada, ona elinden geldiğince destek olmak istiyorsun. Dua edelim de ücretler çok yükselmesin, yoksa soylu çiftimizin Danimarka kırlarındaki evini yaptırmaktan vazgeçebilir, değil mi?”

“Yalan söylüyorsun,” dedi kız, ilgisiz bir tavırla. “Johann Bogesen İzlanda’nın en ünlü adamlarından biridir. Gazetelerde onunla ilgili makaleler çıkar hep.”

“Tabii, meşhur olacak. Bir iki yıl önce, sevgili kızı, Silisfjord’da insanlara hastalık bulaştırırken, şimdi burada o hastalığın adını zikretmeyeceğim, adam kendini ortaya atıp, kızını bir deniz su-bayıyla evlendirdi de, ülke kurtuldu.”

“Eminim iyi niyetle yapmıştır,” dedi kız.

“Silisfjord’daki doktor benim sınıf arkadaşımdı, o söyledi, Bogesen’in Silisfjord’da oturan bir kuzeni varmış, dulmuş. Ölen kocası bir konsolosmuş. İzlanda’nın en dindar kadınlarındanmış. Çin’deki misyonerler için her yıl iki yüz elli kron bağışlamış. Bu da demektir ki, bu kadın her üç yüz altmış Çinliden birinin Hristiyan olmasını sağlıyor.

“Bogesen, kızı Danimarka’dan dönünce, işte bu kadının yanına göndermiş onu, kızına göz kulak olsun diye. Hastalık da o zaman başlamış. Çok farklı yollardan da yayılmış. O yolların neler olduğunu söylemeye dilim varmıyor şimdi.”

“Bütün bunlar Johann Bogesen’i kötü biri mi yapar? Zaten yeni bir gazete çıkarıyor.”

Aslında tam olarak doğru değildi bu, ama gazete çıkarma işi-ni öne sürerek, Bogesen’in önemini vurgulamak istemişti. Çünkü

Arnaldur, bir matbaanın on beş bin krona kurulduğundan bahsetmişti bir ara. Gazete editörleri de, öyle maaşlar alıyordu ki, işçi sınıfı umurlarında olmuyordu. Salka, mutfak masasında öylece oturuyordu ayağında çizmeleriyle. Eteği sıyrılmış, dizi görünüyordu. Farkına varmadı. Arnaldur atıp tutmaktan vazgeçmiş, Salka'ya bakıyor, onun ne kadar uzun boylu ve güçlü olduğunu düşünüyordu.

“Salka,” dedi. “Bir kadına, sana mesela tovarış, diye hitap edilirse, bu komünistlere göre, biriyle konuşurken onun hangi cinsten olduğunu hiç önemi olmadığı anlamına gelir.”

“Benimle hangi dilde konuştuğun umurumda değil, Arnaldur.” Utanarak dizlerin kapattı, zıplayarak masadan atladı. “Seni hiç ciddiye almadığımı biliyorsun. Yanlış bir yola sapmışsın. Akıllı adamın işi değil, yaptıkların. Dün toplantıda da söyledim, gerçek hayatın dışında, tuhaf hayallerle yaşıyorsun sen hep. Sıradan insanların var olma mücadelelerini hiç anlamadın. Burada ne işin olduğunu çok merak ediyorum.”

“Dün gece işçi sendikasını kurdum ben.”

“Evet, ama üyelerin çoğunluğu çocuklarla ayaşlar değil mi?”

“Önce tohum, sonra meyve. Belki de bu bir başlangıçtır. Zaten burada en çok ızdırap çekenler çocuklar değil mi?”

“Ne saçmalık!”

“Belki öyle. Bana bunun doğru olmadığına dair tek bir kanıt gösterebilir misin? Burada bebek ölümleri çok fazla. Bu yeni bir şey değil, Bogesen işe başladığından beri bu böyle. Hükûmetin gönderdiği doktor söyledi, Oseyri'deki çocukların yüzde seksen beşi, yetersiz besleniyormuş. Yaşadıkları koşulları söylemiyor bile. Çocukların bu sefilliğe mahkum kalması gerekmiyor. Anne babalarının çoğu işçi. Ruhen ve bedenlen çökmüş durumdadılar, yoksulluk yüzünden. Suratlarında o dindar ifadeyle burjuvalar, yoksulluğun onurlu bir şey olduğunu söylerler, Tanrı'nın ve İsa'nın adını ağızlarından düşürmezler bir de.”

“Yoksulluk kötü bir şey değil,” dedi Salka.

“Tabii, yoksulluğun neresi kötü, canım. Hatta ceza hukukundaki suçlarla karşılaştırıldığında, yoksulluk, bir erdem bile sayılabilir. Yoksulluk, dünyadaki tek suçtur.”

“Yeterince dinledim seni.”

“Tabii! Dünyanın sınırsız servete sahip olduğunu hiç duymadın sanki.”

“Bütün insanların refah içinde yaşayabileceğini nasıl düşünebiliyorsun? Hayır, Arnaldur, yoksulluk ve zenginlik, doğal güçlerdir. Senin kadar bilgili bir yazarın bir makalesini okumuştum gazetede. İnsanlar yaşamak için dünyanın her yerinde mücadele veriyor. Bazıları diğerlerinden daha iyi duruma geliyor. Bize kendimizden başka yardım edecek kimse yok.”

“Teşekkür ederim. Bu sözlerin, herhâlde annenin cenaze törenindeki konuşmadan alıntılar. Tam da yerine oturdu hani.”

Salka bir anda buz kesti. Arnaldur’a doğru bir adım yaklaştı.

“Seni annem hakkında konuşmaktan men ederim.”

Sonra da dönüp yatak odasına girdi. Bir şey alıp gelecekti sanki. Geri geldiğinde, dudakları bembeyazdı, kanı çekilmişti.

“Aklıma gelmişken,” dedi Arnaldur. “Biraz önce dediklerini düşündüm de... Steintor Steinsson nerede?”

“Ben nereden bileyim?”

“Aklıma geldi, öylesine.”

Salka onu duymamış gibi yaptı. Kahve ve balıkla meşgul olmaya başladı. Arnaldur, onun bacaklarından gözlerini alamıyordu. Ocağa eğildikçe açığa çıkıyordu bembeyaz bacakları.

“Dışarıdan yardım gelmeseymiş, Marbud’u asla alamazmışsın, herkes öyle diyor.”

Salka birden ona döndü. Çok kızmıştı.

“Steintor Steinsson senin dengin bir adam değil. Anneme küfür ettiğini, masum olduğum hâlde beni suçladığın günleri unutmadım hâlâ.”

“Ne zaman yapmışım?”

“Bir defasında köy meydanında Herborg’la karşılaşmıştım, sizin eve gelmiştim, o zaman.”

“Hiç hatırlamıyorum.”

“Sen her şeyi unutmuşsun zaten.”

“Sonra ne oldu peki?”

Kız pencereden dışarı, yeşil yamaca baktı.

“Herborg’a beni kadın olarak görmemesi gerektiğini anlatmaya çalışmıştım. Daha on üç yaşındaydım. Ah, şimdi de delirdiğimi düşünmeye başladın, herhâlde.”

Sustu.

“Tamam, sonra ne oldu? Bir şey anlatıyordun, yarıda bıraktın.”

Salka onun gözlerinin içine baktı ayıplayan gözlerle.

“Bana söylediğin o şeyler yüzünden ağlayarak eve kaçtığımı hatırlamıyor musun? Uluya uluya ağlamıştım hem de.”

“Evet, şimdi hatırlıyorum. Buradan ayrılmamdan hemen önceydi. Sonra sana veda etmeye gelmiştim.”

“Bana bir de madalyon vermiştin, fotoğraftaki sen değildin ama.”

“Sahip olduğum en değerli şeydi o,” dedi Arnaldur gülümseyerek.

Salka onun gülüşüne hayranlıkla baktı. Nasıl da değişivermişti... Ama sonra hemen eski hâline döndü.

“O gece limana indim, seni yolcu etmek için. Ama sen beni görmedin.”

“Sen herkesten çok farklıydın. Senden başka kimsenin beni anlayamayacağını düşünürdüm. Ama insanlar değişiyor. Şimdi uğruna mücadele ettiğim şeylere karşı çıkıyorsun. Birkaç kron paran oldu diye.”

“Hayır, Arnaldur. Ben sana karşı değilim. Mesele sen değilsin, bunu anla. Ben bilmediğim şeye karşıyım. Hayatım burada geç-

tiği için aptal olmam benim suçum mu? Sen bir sürü yer gördün, Arnaldur, çok tecrbelisin. Bense sadece...”

Birkaç saniye sustu, sonra sanki bir ilahinin unuttuğu sözlerini hatırlamış gibi, devam etti. “Benim işte...” Kahveden çıkan dumanlar, gün ışığı altında süzüle süzüle yükseliyordu. Salka, ağzı yarı açık, saçları dağınık, boynu ve dizleri meydanda, öylece diki-liyordu. Bir an, bir güvensizlik hissine kapıldı. Kadın olmanın aresizliğiydi bu. Arnaldur ona baktı, sigarasından derin bir nefes çekip kendi kendine düşündü, başını salladı, sonra elindeki izmariti yere atıp ayağıyla ezdi.

“Evet,” dedi sonra. “ok haklısın. Ben çok yer gördüm. Ama sen, Salka Valka, sen...”

“ocuk gibisin,” dedi Salka. Arnaldur’un aklından neler geçtiğini bilmiyordu.

“Küçükken de byleydin. Mavi dağların ardındaki bir ülke-den gelmiştin. O dağların gölgesi düşüyor bu köye işte. Senin geldiğin yerde ise, gkkuşağından elbiseler giymiş büyücüler yaşıyor.”

OTUZ İKİNCİ BÖLÜM



Yoksullardan ve asalaklardan oluşan işçi sendikası kurulmuş, bir de ücret tarifesi belirlenmişti. Yapılacak bir sürü iş vardı, er-telemenin zamanı değildi. Planlar yapılmıştı. Aydınlar, bu du-rumun sadece İspanya'da değil, bütün dünyada etki yaratacağı inancındaydı. Ücret artış taleplerini hiç umursamayan iş sahiple-rine kredi veren bankalar, İngiltere'de kredi işlemlerini durdur-muştu. İşçi sendikasının kurulması, Güneyde büyük heyecan ya-rattı. Ulusal Banka'nın müdürü bile geldi Oseyri'ye. Köylüler de bu gelişmeden dolayı az heyecanlanmadı. Mücellit Mangi'nin ka-rısı Sveinbjörg, yatağından kalkıp günde birkaç adım atmaya bile başladı.

Öte yandan, Beinteinn takma bacağına çıkarıp atmıştı. Baca-ğın parasını onun ödemesi gerektiği düşüncesi ise, bir yanlış an-laşılmadan ibaretti. Johann Bogesen, birkaç gün boyunca dışa-rı çıkmadı. Bu yüzden hazımsızlık baş gösterdi bağırsaklarında. Bütün köy, bütün ülke, bütün dünya; tıraşsız yoksul adamlar ve doğum yapmaktan bitkin düşmüş zavallı kadınlar tarafından ha-zırlanan bu düşük ücret tarifesi yüzünden alt üst olmuştu.

Yeni ücret tarifesi, onaylaması için Johann Bogesen'e sunuldu-ğunda, Bogesen bunu reddetti. Yeterince işçisi vardı. Bu insanlar onunla çalışmak istemiyorlarsa, kendileri bilirdi. Bolşevizmin ül-keye yayılmasına önayak olmayacaktı. Aynı akşam, Beinteinn'in takma bacağına geri aldılar. Yeni ücret tarifesinin tek faydası, bu olmuştu, onunla alay eden bazılarına göre. Sendika merkezinde bir toplantı düzenlendi o akşam. Kararlar alındı, şarkılar söylendi.

Ertesi gün, işbaşı yapmak için sadece üç akılsız işe geldi. Balıkhanenin kapısında biriken kalabalık, onlara bugün çalışılmayacağını bildirdi. Balık kurutma alanlarında da aynı şey oldu. Hâlbuki hava çok uygundu çalışmak için. Oğlan çocukları, kalabalık gruplar hâlinde köye yürüdüler. Şeker kutularından kılıçlar yapmışlardı. Egill Skallagrímsson'un masallarındaki kahramanlara benziyorlardı. Sahilde ise tartışmalar devam ediyordu. Evlerin önünde toplaşan bir deri bir kemik kalmış kadınlar, ellerini pasaklı önlüklerinin altına sokmuş, konuşup duruyordu.

İşçilerin işbaşı yapmasından umudunu kesince, Johann Bogesen, öfkeyle denizciler sendikasına yollandı. Kırmızı suratlı kaptanlarla tombul kızları ve karıları geldi onun arkasından. Hepsi de ahlaklı, terbiyeli insanlardı. Hepsi de, açıkça karşıydı Rusya'ya ve dolayısıyla Danimarkalılarla Kristofer Torfdal'a. Johann Bogesen'in tayin edeceği en düşük ücretle bile çalışmaya razıydılar. Ülkelerinin bağımsızlığı ve özel girişimcilerin geleceği, eski çağlardan bugüne gelmiş asil bir ırkın geleceği tehlike altındaydı. Çocukları katledilebilir, kadınları saldırıya uğrayabilir, inekleri çalınabilirdi.

Balıkhanenin önünde, Arnaldur Björnsson göründü. İşçiler sarmıştı etrafını. Sarhoştular. Ama içlerinden üç babayığit, Bolşevizmin ne olduğunu çok iyi bildiğinden, ayık kalmıştı. Arnaldur'a fedailik yapıyorlar, küçük bir evde onunla birlikte kalıyorlardı.

Arnaldur bu sefer tıraşlıydı. Suratı bembeyaz, gözleri kapkara olmuştu. Başındaki şapkası çarpık duruyordu. Kirlenmiş yağmurluğunu boğazına kadar iliklemişti. Bir sigara yaktı. Tek eli cebindeydi. Yağmur altında, rüzgâra karşı öylece durmuş, bekliyordu.

Ara sıra yanındakilerle mırıl mırıl konuşup gülüyordu, ama bu gülüşte şeytani bir hava vardı. Salka Valka, onun bu sakin hâlinin göstermelik olduğunu düşündü. Aslında çok tedirgin, hatta korkmuş olduğunu anladı. Belki de delirmişti. Yabancı ga-

zetelerde gördüğü, kadınları öldürüp sucuk yapan o katillere benziyordu. Geçen gün, konuşması sırasında suratına yerleşen o cinnet geçirmiş ifade, hâlâ suratındaydı.

“Bu işyerinde grev var,” dedi soğuk, tekdüze bir sesle. Eliyle hafifçe bir işaret yaptı.

“Bu işyerinde grev var.”

İşçi sendikası üyeleri, onun arkasında toplandılar. Bir sürü insan gelmişti, neler olduğunu görmeye. Mavi tulumlu kadınlar başlarına beyaz mendiller bağlamıştı. Yıllardır bir işe yaramadan avare avare gezinip duranlar, oyuncak kılıçları ellerinde oğlan çocukları, yorgun kadınlar, anneler, ayyaşlar, durup işçileri seyretmeye başladı. Hepsisi de Arnaldur’un çıldırmış, buz gibi gözlerle baktı kaldı. Genç kızların içi ürperdi.

Salka Valka, o ana kadar, Arnaldur’un kendisine okuttuğu kitapları düşünmemişti. Bütün o şiirler, hayaller, gün ışıyınca yok oluyordu. En basit rüyalar, şimdi dünya politikasını yönlendiriyordu. Bu, var olmanın hem en güzel, hem de en kötü yanıydı. Hayatın temelinde, sonsuz ızdırıp yatıyordu. Başka bir dünya özlemiyle çaresizce haykıran birinin ızdırabı.

Şirketin müdürü gelip Arnaldur’a söylenmeye başladı. Jon Desinin hatırasına saygısızlık ediyordu. Adamcağız uzaklara gidip tek başına ölmek zorunda kalmıştı. Babası da hırsızın, dolandırıcının biriydi. Yurt içinde, yurt dışında hapislerde sürünmüştü bu yüzden. Arnaldur’un annesiyle de günaha girmişti. Annesinin kız kardeşi, ondan çocuk doğurmuştu zaten. Arnaldur da bu iki fahişenin soyundan geliyordu işte. Nasıl bir şeytandı o?

“Gevezeliğin lüzumu yok,” dedi ustabaşı. Agantyr Bogesen’i örnek alıyordu. Salka Valka’nın ona hediye ettiği iki mor gözle çıkagelmişti. “Hepsini kapının önüne sürüp temizleyeceğiz.” dedi.

Arnaldur’u Doğuya götürecek teknenin limanda hazır beklediği söyleniyordu.

Grevciler, Arnaldur'un çevresinde toplanmış, onu koruyorlardı. Bu arada, her öyküde olduğu gibi, en olmayacak şey oldu.

Çıt kırıldım burjuvaları herkes bilir, en tatlı rüyaları, yirmi beş kuruşluk paralardır onların. Dünya tarihi göstermiştir ki, insanlığın düşüncelere karşı mücadelesinden en büyük vurgunu onlar sağlar. Belki de, geçen gün olanlardan çıkardığı dersle, Svein Palsson, koca öküzün savunulacak bir yanı olmadığına inanmaya başlamıştı. Büyük tüccarlar boğazlanırken, küçük tüccarlara yer açılacaktı belki. Bugüne kadar sabırla beklemişti onlar. Dikiş ipliği, mendil, bira gibi şeyler satmışlardı onlarca yıl. Evet, herkesin sırası gelecekti.

Tam yumruklar havada uçuşmaya, burunlar kırılmaya başlayacaktı ki, beyefendi, büyük şair öne çıkıp sesini yükseltti.

"Denizciler sendikasının başkanı olarak," dedi ve bir süre sustu. Kollarını iki yana açtı, çenesini ileri çıkardı.

İşçi sendikasının altmış, denizciler sendikasının yirmi üyesi vardı. Eğer konuşarak anlaşma sağlanamayacak olursa, başka yollarla anlaşma sağlamak mümkün görünmüyordu. Taraflar diyeceklerini dedi, büyük laflar edildi. Lanetler okundu, küfürler edildi. Bunlar tam da İzlanda kültürüne yakışır şeylerdi. Sadece iki ayyaş, kavgadan uzak durmayı yeğledi. Birinin ineği, öbürünün bahçesine girmiş, bütün sebzeleri mahvetmişti, onların kavgası bu yüzdendi.

Sonuç olarak, denizciler sendikasından birkaç aklı başında kişi, tedirgin bir şekilde Johann Bogesen'i görmeye gitti. Ofise alındılar, onlara sigara ikram edildi. Adamların tedirginlikleri devam ediyordu. Birer fincan kahve içtiler. Bölge hâkimine bir itirazname yazıldı, birer kadeh brendi içildi ve evlerine döndüler. Aynı gün, köy meydanında beş kişi birbirine girdi. Neyse ki, kimseye bir şey olmadı. Birkaç ayyaş, evlerin camlarını taşıladı, camlar, ayyaşların hesabından kesilmek üzere değiştirildi.

Akşam, Bogesen'le sendika temsilcileri arasında bir toplantı yapıldı, görüşmeler başladı. Denizciler sendikası, işçi sendikası-

nın talep ettiği artışın yarısı kadar bir artış öngörüyordu. Böylece orta yol bulunmuş olacaktı, Salka Valka'nın dediği gibi. Ama Johann Bogesen bunu reddetti. Ona göre, bütün işi ve balıkhanesi, Bolşeviklere peşkeş çekiliyordu. Teklifi kabul ederse, buralardan çekip gitmek zorunda kalacaktı. Bolşevikler reddetti. Beinteinn'e takma bacağı'nın geri verilmesini istediler. Bogesen reddetti. Toplantı dağıldı.

Artık köyde grev vardı.

Ertesi gün, bağımsızlık partisi karşıtı birkaç genç, köye geldi. Bağımsızlık yanlısı Katrinus Eiriksson'u alaşağı etmeye çalıştılar. Katrinus, Bogesen için bir soğuk hava deposu inşa ediyordu o sırada. Bu depo yapılıncaya, denizciler sendikasına yüzde beş yüz, hatta yüzde bin kârla balık yemi satmayı planlıyordu Bogesen. Köye gelen gençler, eğer çalışmaya devam etmek istiyorsa, Katrinus'un ücret tarifesini imzalaması gerektiğini söylediler.

Katrinus onları dikkate almadan işine devam etti. Sonra gençler, Beinteinn'in takma bacağı'nı dökmek için Bogesen'den on kron aldıp almadığını sordular. Onun işçi sendikasını karıştırmak için kaç para aldığını da sordular. Arnaldur Björnsson'u öldürmek için ne kadar istiyordu? Katrinus, vatan hainleriyle konuşmayacağını söyledi.

"Kahrolsun bağımsızlık!" diye bağırды gençler.

"Hain köpekler!" diye karşılık verdi Katrinus çalıştığı inşaat iskelesinin üstünden. Ağzında birkaç çivi vardı. Sahil tarafından otuz kişi daha geldi. Hepsi birbirinden pasaklıydı. Yaptıkları şeyden çok büyük zevk alıyor gibiydiler. Bağımsızlık savaşçısı Katrinus'u bir güzel payladılar. Sonra, iki hizmetçiyle üç balıkçı kız da onlara katıldı. Kızların peşine takılan birkaç denizci geldi arkalarından. Katrinus işine devam ediyordu. Bazıları yerde birikmiş çamurdan top yapıp ona atmaya başladı.

"Alçaklar!" diye bağırды Katrinus.

Daha çok çamur atmaya başladılar. Oyun gibi geliyordu bu

onlara. Birkaç tahta parçası da attılar. Çamur tükenince, taş atmaya başladılar bu kez.

“Kahrolsun katiller!” diye bağırdılar adama.

Ama köyde gözü mosmor dolaşan tek kişi Katrinus’tu ve bağımsızlık savaşı da hiçbir işe yaramamıştı. Salka Valka da, Sveinn Palsson da, davaya ihanet etmişti. Ustabaşının köyden gitmesini istiyordu bazıları. Çünkü denizciler sendikasını, şirketin yanına çekmeyi başaramamıştı.

“Kahrolsun özel girişimciler! Yaşasın birleşik işçi cephesi!” diye bağırdılar.

Yapı iskelesinin önündeki kalabalık artıyordu. Aralarında bir sürü vatan haini vardı. Katrinus, aşağı inmekten başka çare bulamadı. Baştan aşağı çamur içindeydi, çok sinirlenmişti. Öfkeden deliye dönmüş bir hâlde işçilerin üzerine yürümeye başladı.

Neyse ki birileri onu durdurdu da, Katrinus işçilerin eline düşmekten son anda kurtuldu. Yoksa o gün köy meydanında mutlaka bir cinayet işlenirdi. Ama sonra ne oldu? Johann Bogesen, ete kemiğe bürünmüş bir hayalet gibi, birden kalabalığın ortasında bitiverdi.

“Hayır, hayır, hayır,” dedi. Kahramanı Katrinus’la işçi sendikasının kabadayıları arasında durmuş, bastonunu sallıyordu. “Şiddet istemiyorum burada. İnat edip işi bırakmak isteyenler, bu haklarını sonuna kadar kullanabilirler. Ama çalışmak isteyen dürist insanlara engel olursanız, kanunlara karşı çıkarsınız.”

“Kanunmuş...” dedi işçilerden biri küçümseyerek. “Kapitalist düşüncenin ürünüdür kanunlar. Hepsi de zenginlerden yana, bize karşı yapılmışlardır.”

Bogesen tekrarladı: “Düşüncenizi kendinize saklayın. Aksi hâlde size nasıl çocuklarım gibi davranabilirim. Şirket size daha yüksek ücret ödeyemese bile, hepiniz benim çocuklarımsınız. Şimdiye kadar bu köydeki herkes kendi kendisinin patronu oldu. Bana da zararı karşılamak düştü. Güzel. Beni zarara uğratmaya devam edin. Alıştım ben zaten.”

İşçilerden bazıları, başlarını öne eğip, Bogesen'in sakinliği ve asaleti karşısında utandılar. Bogesen, oğlanlardan birkaçının yavaşlığına tıpişlayıp onlara dükkândan kuru üzüm almalarını söyledi. Sonra, yaptırmakta olduğu yeni binanın çevresinde dolaşmaya başladı. Kendi kendine söyleniyor, bastonuyla orayı burayı dürtüklüyordu. İşçi sendikası, aletlerin içeri taşınması için izin almıştı, her an yağmur bastırabilirdi. Kendisi de bir testere götürdü içeri. Genel grev vardı ne de olsa.

Ertesi gün buharlı gemi yanaştı. Güneşli bir gündü. Hiç kimse tekneyi boşaltmak için kılını kıpırdatmadı. Balıkhanenin kapısı kapatıldı. İşçi sendikası, bir grev gözcüsü, köy meydanına gitti. Johann Bogesen adına bir iş yapılmadığından emin olmak istiyordu. Zavallı yaratıklar, hayatta kalmalarını sağlayan malların indirilmesine engel olacak kadar körleşmişlerdi. Arnaldur Björnsson, yanında güçlü kuvvetli iki korumayla köy meydanına geldi, iyi niyetini göstererek, postanın inmesine, yolcuların gemiye binmesine izin verdi.

Agantyr Bogesen'in, annesiyle birlikte Danimarka'ya gitmek üzere limanda beklediği haberi geldi. İşçi sendikasının grev gözcüsü soran gözlerle Arnaldur'a baktı. Balık filosuyla ilgili önemli bir iş için Danimarka'ya gitmek üzere olan Agantyr, suratı pembeyaz olmuş, iskelede bekliyordu. Tütsülenmiş koyun kafasına dönmüştü yüzü. Yanında koruması da yoktu, Arnaldur gibi. Bayan Bogesen, Danimarkaca dua etmeye başladı. Arnaldur, "Ha, bırakın gitsinler," dedi. Bunun üzerine, Johann Bogesen, denize açılmalarına, iyi niyet göstergesi olarak izin verilen ailesiyle vedalaştı. Gemi limandan ayrıldı, yaşlı adam da, grev kırıclarının arasında huzursuz bir tavırla şapkasını salladı arkalarından. Zor durumlarla nasıl başa çıkacağını çok iyi bilirdi o. Hiçbir zaman duygularına yenilerek kontrolünü kaybetmezdi. En küçük bir taviz bile vermeyecekti. Ertesi gün dükkânı kapattı.

Grev devam etti.

Çok zevkli bir grevdi bu, açıkçası. Bolşevizm ve dünya devri-

mi adına, her gün bir ilerleme kaydediliyordu. Kızıl bayraklar, sık sık düzenlenen toplantılar, gençlerin yoğun katılımı, parlak konuşmalar, şarkılar ve ahlaksızca bir hayat... Evine ekmek götürme derdinde olanlarsa, sandallarla açıldılar denize. Akşam yemeği için balık çıkardılar. “Şirket, herkesi açlıktan ölmeye mahkûm ettiği için,” ağdan çıkan balığı, Marx ve Lenin’in teorilerine uygun olarak diğerleriyle paylaştılar. İşin iyi yanı, kimsede B vitamini eksikliği kalmamıştı.

Arnaldur her yerdeydi, olan biten her şeyden Arnaldur’un haberi vardı. Olağanüstü yollardan, Bogesen’in alacaklılarını sıkıntıya sokan bu greve karşı alınacak karşı tedbirleri bile öğrenmişti. Hatta İspanya kralının yapacaklarını. Zamanının çoğunu telgrafhanede geçiriyordu. Bütün dünyayla irtibat hâlindeydi.

Yurt dışından bir gemi bekleniyordu. Yağ, balık istifleme için fiçı ve tuz getirecekti. Kısa bir süre sonra, Bogesen’in daha fazla dayanamayacağını anladılar. Kendi rızasıyla olmazsa, sendikasının zoruyla açmak zorunda kalacaktı dükkânı. Yazınki bütün kazancı, balıkların tuzlanmasına bağlıydı. Balığa çıkmaları gerekiyordu. Ancak, şirketin Kopenhag’daki alacaklısından bir telgraf geldi. Bogesen’in garantisiyle, denizciler sendikasının da alacaklısıydı. “Ücret artışı görüşmeleri sonuçlanmadan, banka garantisiz mal göndermeyecektir.”

Şimdiki mesele, Johann Bogesen’in önceki yıllardan kalan borçlarını ne yapacağı idi. Bir gemi dolusu yük için banka garantisi vermek mümkün olacak mıydı? Her şey askıya alınırsa işler yapılamaz, mallar sevk edilemezdi. Bogesen’in, milyonlarca kronluk faiz ödemelerini yapabilmesi için radikal bir çözüm bulması gerekiyordu.

Ne yapılabilirdi? İspanya’da durum neydi? İspanya kralı tahttan çekilmekten vazgeçmişti, piyasanın durumu düzelmişti. Güneydeki bankaların durumu neydi? Çeşitli şeyler hakkında detaylı bilgiler istemişler, ama daha bir karara varamamışlardı. Oseyri’de çıkan küçük bir olay, tüm dünyayı nasıl da etkilemişti.

Reykjavik'ten, Kopenhag'dan, İspanya ve Portekiz'den telgraflar yağıyordu. Gazeteler, grev hakkında korkunç haberler yapıyordu. Beinteinn'in takma bacağı bile, tam sayfa haber konusu olmuştu. Muhafazakâr gazeteler, Bolşevizmin sadece küçük ticari merkezleri yok etmekle kalmayacağını, Kristofer Torfdal'ın tüm ülkeye kargaşa getireceğini yazıyordu. Bu gazetelerden birinde, çok sert bir dille yazılmış bir makale yayınlandı: "Asıl konuşması gereken, susuyor." Asıl konuşması gereken Torfdal'dı. Ama yerine Arnaldur Björnsson'u sürüyordu.

Gazetelere göre, İngilizlerin ülkeye sahip olması an meselesi idi. Çünkü İngiltere, İzlanda bankalarına, balıkthane sahiplerini desteklemesi için büyük miktarlarda para vermişti. Sonra işçiler çıkıp ücretlerin fahiş oranda artırılmasını isteyerek iş sahiplerini mahvetmişlerdi. Kâh greve gitmiş, kâh tekne sahiplerini iflasa sürüklemişlerdi. Trol avı şirketleri birbiri ardına kapanıyordu. Ulusal Banka'nın milyonlarca kronluk parası batmıştı. Ülkenin bağımsızlığı ciddi tehlike altındaydı. İşçi sendikası talimatları Rusya'dan alıyordu. Diplomatlar, sadece geçen yıl, Danimarka'dan kırk bin kron almışlardı. Gazeteler, bu skandalı tarif edecek kelime bulamadı.

Bir gün, halicin girişinde büyük bir ringa balığı sürüsü görüldü. Aynı gün, Bogesen'in teslim olacağı söylentisi yayıldı. İspanyollar da balık alım fiyatlarını artırmıştı. Ertesi gün iş tekrar başladı. Birkaç saat içinde de tuz yüklü gemi, Kopenhag'dan yola çıktı.

Ama beklenen olmadı. Bogesen teslim olmamıştı. Aksine, civar köylerde yarım düzine aracısı olduğu, alabildiği kadar tuz alacağı söyleniyordu. Yüz bin kron da harcasa, bir milyon da. Civaradaki bütün balıkhanelerden çıkan ürünü almaya çalışıyordu. Kendi teknelerinin limanda yatması umurunda değildi. Evinde bir tek balık olmasa, dükkândaki tuzlanmış balıklar çürüyüp gitse bile kararlıydı.

Böylece, felâketi karşılamak zorunda kalanlar, küçük tekne sahipleri olacaktı. Sonbahara kadar şirkete karşı olan yükümlülüklerini yerine getiremezlerse, teknelerine el konulması kaçınılmazdı. Avda kullandıkları araç gereç ve evleri de buna dahil olabiliyordu.

Denizciler sendikasından birkaç kişinin, gözyaşları içinde Bogesen'e yalvardığı, işçi sendikasına ödün vermesini istediği söyleniyordu. Özel girişimci olarak gösterilen, ama sadece tek-nede ortaklığı olan orta sınıfın bütün yükü kaldırmasını beklemek, insafsızlık değil miydi? Ama Bogesen, bankanın talimatlarına uyması gerektiğini söyledi. Ayakta kalması için alacaklılarına boyun eğmek zorundaydı. Onun bir gücü yoktu. Kimse onun kadar kötü durumda değildi. Tek yaptığı, alacaklıların talimatlarını beklemektir.

Sonunda, gemi yanaştı, Ulusal Banka'nın müdürü Kalus Hansen, Bogesen'e talimatlarını vermek üzere gemiden indi.

OTUZ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM



Klaus Hansen, Oseyri'ye ayak basmış en önemli adamdı, hiç kuşkusuz. Önceden olsa, böyle mühim birinin köye gelişi, kalpleri saygıyla karışık bir korkuyla doldurmaya yeterdi, ama artık zaman değişmişti. Hansen'in buraya dört koruması olmadan adım atmaması tavsiye ediliyordu.

Klaus Hansen, ülkedeki bağımsızlık taraftarlarının öncüsü ve lideriydi. Aynı zamanda, İzlanda halkına en az değer veren kişi de oydu. İzlanda'nın bağımsızlığı sürse de, sürmese de, o hep ayakta kalacaktı, çünkü ülkenin altın rezervinin büyük bir kısmının başındaydı. Bu rezerv, çeşitli girişimlere azar azar dağıtılmıştı. Ülkenin açıkğöz politikacısı, mali açıdan ileriye görebilen biriydi. Banka müdürü olarak, günlüğü 133 kron 33 kuruşa geliyordu. Ayrıca, danışmanlık yaptığı bazı yerlerden de yıllık yirmi bin kronluk bir geliri de vardı.

Klaus Hansen ülkenin en büyük trol şirketlerinden birinin sahibi, temyiz mahkemesinin avukatıydı. Kuzenin adı altında, hukukçuların çalıştığı bir de şirketi vardı. Spekülasyonlar ve yanlış mali işlemler yüzünden zarara uğrayan kişilerin durumlarını düzeltiyordu. Ülkenin en iyi avukatı olarak tanınırdı. Özellikle yüksek mahkemede kazandığı bir sürü dava vardı.

Tam bir Güneyliydi ve Oseyri'ye ilk kez geliyordu. Johann Bogen, en güzel ve asil hâliyle, yaz ortasında giydiği üç bin kronluk kürkle ortalarda dolaşan bu adama nasıl davranacağını, onu nasıl ağırlayacağını bilemiyordu.

Adamın gelişyle köyün havası değişti. Sabah şiddetli bir

rüzgâr vardı, ama öğleden sonra güneş bulutları dağıttı, hava açıldı, gökyüzü masmavi oldu. Pasaklı köy çocukları, sahilden yalınayak koşarak geldi, gözlerini kocaman kocaman açarak, parmaklarını ta boğazlarına kadar sokup, bu haşmetli adamı sessizce seyretmeye başladı. Bolşeviklerden bazıları, çocukların yanına gelip, Klaus Hansen'in çocukları yediğini söyledi. En çok da yedi yaşındaki ikizleri yemeyi seviyordu her sabah kahvaltısında. Bu yüzden bu kadar heybetliydi işte.

O sabah, Mücellit Mangi'nin karısı Sveinbjörg öldü. Hakk'ın rahmetine kavuştu. İşçi sendikasının kurulmasından sonraki bir buçuk gün boyunca kadın çok iyiydi, ama sendika onu tamamen iyileştirememişti. Arnaldur Björnsson'un, dünyanın en büyük adamlarından biri olduğuna inanırdı. Onu, insanlığın rehberi olarak kabul eder, ona saygı duyardı. Hastalandığı gün onunla görüşmek istemişti. Arnaldur ondan, ağrısı olursa söylemesini istemişti, ama o, böyle kusursuz birinin acılarına tanık olmasından rahatsız olmamıştı.

Günler, geceler boyu acılar içinde kıvranırdı. Çocukları, paçavra gibi elbiseleriyle kulaklarını tıkardı onu duymamak için. Çok rahatsız ediciydi feryatları. Sonra, elinde bir kitapla papaz çıkagelmmişti. Kadının çıgıllıklarının kesildiği bir anı kollamıştı, kaptan bir bölüm okuyabilmek için. Çocuklar mutfakta ağza alınmayacak küfürler ediyordu. Hep B vitamini eksikliğinden oluyordu bunlar. Aptal, çirkin ve kısa bacaklıydılar.

Günler geçiyor, kadının acıları devam ediyordu. Balıkçıların hediye ettiği balığı getirmişti Mücellit Mangi. Haftada üç gün, hayır yapıyorlardı onlara.

Hiç evlenmemiş, orta yaşlı bir komşusu vardı, Mangi ondan hiç hayır kabul etmezdi, zira bir ara onunla yatmıştı. Karısının karnındaki kanser yayılıyordu. Yakınlarımız bugün varlar, yarın yoklar işte. Herkesin gideceği yer belli. Salka Valka, Tanrı'nın insanlara neden böyle fesatlık ettiğini çok merak ediyordu.

Genç kız, işçi sendikasının kurulmasından sonra, arkadaşı Sveinbjörg'den ayrı kalmıştı. İşler düzeleceğe benzemiyordu. Salka Valka hasta ve ölmekte olan insanlara yakın duramıyordu, ama çocukları düzenli olarak görüyor, onlara tuzlanmış balık ve ekmek götürüyordu. Bir gün, çocuklardan ikisi kapısına geldi. Çorapları düşmüş, kir pas içindeydiler. Parmaklarını burunlarına, ağızlarına sokarak, yabancı birinin önünde olmaktan duydukları utançla, "Annemiz öldü," dediler.

"Ne diyorsun sen?" Salka önce bunun şaka olduğunu sandı.

"Doğru söylüyorum. Birden hareket etmez oldu. Başında durup ona baktık biz. İçinde bir şey kırıldı."

Salka koşarak odasına gidip üzerine bir elbise geçirdi. Doğruca Sveinbjörg'lara yollandı. Ufaklık da yanındaydı. Yolun köşesine geldiklerinde, Klaus Hansen'le Johann Bogesen'i gördüler. İki si de bastonlarıyla farklı yönleri işaret ediyordu. Hava çok güzeldi. Köylüler onların ne konuştuklarını anlayamadı. Klaus Hansen Oseyri'de mi kalacaktı? Gemi limandan ayrılmıştı çünkü.

Sveinbjörg'ün evinde, her şey beklendiği gibiydi. Evin hanımı öldüğünden, yiyecek bir şey yoktu. Kocası gözyaşları içindeydi, hâliyle. Sadece nineleri şarkı söylemeye devam ediyordu. Komşular burunlarını kapıdan uzatıp baktı. Yapacak bir şey kalmamıştı. Doktorla papazı çağırarak en iyisiydi.

Salka Valka, mutfaktaki ahşap çanakta pişmiş bir balık buldu. Kurumuş, bozulmuştu. Üzerinde yüzlerce sinek toplanmıştı. Bütün ev, bu yaratıkların çıkardığı sesle dolmuştu. Nine bir köşede, kucığında bebekle oturuyordu. İleri geri sallanarak bebeğe ninni söylüyordu.

O evde, o anda ölüm ve yaşam bütün iticiliğiyle bir araya gelmişti. İnsanı tüketen, ona hükmeden bir alayla.

Kadın ölü yatağında yatıyordu. Sararmış, bir deri bir kemik kalmıştı. Ağzı açıktı, ama biri gözlerini kapatmıştı. Kimse ölülerin uyanık olduğunu düşünmek istemezdi çünkü. Uykuya ölüm kadar benzeyen bir şey yoktur. Ölümün, acıları yok ettiği düşün-

cesi çok garipti. Ama birkaç gün geçince, ceset rahatlar, bütün acılarını unutturdu.

Akşam oluyordu. Güneş iyice alçalmıştı. İki pasaklı kız eşikte dikilmiş, kollarını birbirlerinin omzuna atmış, sessizce bakıyorlardı. Çocuklar bahçede öbür çocuklarla oynuyordu. Toprak mı yiyordu onlar?

“Haber var mı?” diye sordu Salka Valka, patikada rastladığı adama.

“Arnaldur diyor ki, Bogesen ücretleri artırırsa, Klaus Hansen onun hesabını kapatacakmış. Balıkthane dışarıdan destek almadan ücretleri artıramazmış.”

“O zaman, Klaus Hansen’in niyeti burada balıkçılığa son vermek miymiş?”

“Ayak takımı bir an önce bu sevdadan vazgeçmezse, işlerin daha da kötüye gideceğini söylemiş güya.”

“Arnaldur’un dediği hiçbir şeye inanasım gelmiyor nedense.”

Meşhur Salferino savaşıları hikâyesinde olduğu gibi, havada bir kıpırdanma vardı. Herkes yukarılara bakıyordu.

Oseyri’nin tepesinde, korkunç bir canavar belirdi. Daireler çize çize, bir tepeden diğerine uçtu. Sonunda havada süzüle süzüle suya indi.

Gazetelerde gördükleri o uçan makineydi bu. Herkes iskeleye toplandı. Coşku içindeydiler, büyülenmiş gibi bakıyorlardı. Yirmi metre önlerinde duruyordu deniz uçağı. Sveinbjörg’ün evinden dönmekte olan papaz bile, geç kalmış olmasına rağmen yolunu çevirip iskeleye gelmişti. Pilot ayağa kalkınca, bedeninin üst kısmı göründü. Kocaman eldivenler giymişti. Başına yapışan bir beresi ve kocaman gözlükleri vardı. Klaus Hansen’in koruması, kalabalığı itekleyerek, adamın iskeleye yaklaşması için yol açtı. Johann Bogesen de arkalarından geliyordu, ergen çocuklar gibi, heyecan içinde. Kalabalık uçaktan o kadar etkilenmişti ki, “Kahrolsun kapitalizm!” diye bağırmayı bile unuttular. Sadece birkaç köpeğin havlaması işitildi. Klaus Hansen, üç bin kronluk paltosu-

nun düğmelerini ilikledi, eldivenlerini düzeltti, kelebek gözlüklerinin ardından bakıyordu. Johann Bogesen'e nazıkçe elini uzattı, o da ona aynı şekilde karşılık verdi. Papaz da Klaus Hansen'le el sıkışma şansını buldu. Sonra, Klaus Hansen korumalarıyla tekneye bindi, deniz uçağına gittiler. Pilot Hansen'in elini tutup onun uçağına binmesine yardım etti. Johann Bogesen eğilerek selam veriyordu hâlâ. Papaz da şapkasını sallayarak onu uğurlama cesaretini gösterdi. Adamla el sıkışmıştı ne de olsa. Klaus Hansen, onları görmezden gelip bir sigara yaktı.

Uçağın motoru, korkunç bir gürültüyle tekrar çalıştı. Bir süre denizin yüzünde ilerledikten sonra, göz açıp kapayana kadar havalandı. Birkaç dakika sonra ise, Oseyri'den çok uzaktaydı artık uçak. İzlanda'nın bütün dağlarını, volkanik tepelerini, iki saatte aşıp gidecek, tam zamanında evine varıp akşam yemeğine oturacaktı Hansen.

OTUZ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM



O akşam düzenlenen toplantıda, Arnaldur Björnsson, Johann Bogesen'in cevabını okudu. Bütün tekliflerinin reddedildiğini duyan üyeler homurdanmaya başladı. Birçoğu, yaptıklarının işe yaramadığını söyledi. Aralarında üç kadın, kutudan çıkan cadılar gibi ayağa fırlayıp Bolşevizme lanet okudu. Sabah işlerinin başına döneceklerini, yine balık temizlemeye devam edeceklerini söylediler. Hep bir ağızdan konuşup duruyorlardı. Hangi iyi Hristiyan, onca balığın ziyan olmasına razı gelebilirdi ki?

Başka kadınların konuşmasına fırsat bırakmadan, Arnaldur söz aldı. İnsanların duygularına hitap etmeye çalıştı. Çocuklar aç gezerken, ziyan olan balıklara üzülecek hâli olmadığını söyledi. Kimsenin açlıktan korkmasına gerek yoktu, bunun kanıtı olarak, cebinden bir tomar telgraf çıkardı. Ülkenin çeşitli yerlerindeki işçi sendikalarından geliyordu bunlar. Grevin başarılı olmasını diliyor, Oseyri halkının kahramanca mücadelesine saygılarını iletiyorlardı. Grevdeki işçilerin aileleri için bir fon kurulmuştu. Toplanan para, birkaç gün içinde ellerinde olacaktı.

“Ben dilenci değilim. Sadaka kabul etmem.”

Hrobjartur Lydsson'du bu konuşan. Çalışkan bir denizciydi. Vikinglerin ruhunu taşıyan, destanlarda anlatılan kahramanlar gibiydi. Diğerleri onunla aynı fikirde değildi. Tanımadıkları insanlardan sadaka almakta bir sakınca görmüyorlardı. Üyelerden birçoğu bu işe gönülsüzdü. Aslında onlar özgürlüklerine düşkünlüler, yiyecek varsa yaşayan, yoksa ölen, vahşi bir kaplan gibi. Fikirleri uğruna üç hafta aç kalabilirlerdi. Çünkü buna alışkındılar,

ortada bir fikir olmasa bile, zaten aç kalıyorlardı. Ama atalarının ruhlarını sızlatacak şekilde aşağılanmaya dayanamazlardı. Konu ücret tarifi olsa bile.

Arnaldur Björnsson da, bunun üzerine, Oseyri’de yapılmış en coşkulu, en demagojik konuşmayı yaptı. Marksist klişelerle doluydu söyledikleri. Önce tek başınayken, sonra ortak bir amaç için birleşip, herkesin bildiği güçler, çocuk katilleri, yamyamlar, kan emiciler tarafından tehdit edilen işçiyi anlattı.

Konuşması sırasında çok çarpıcı örnekler de verdi. Kapitalizm, Oseyri’de, soyulup soğana çevrilmiş işçilerin masum çocuklarının canını almıştı. Seksen yaşında yatalak bir hastanın tek gömleğini çalmıştı. Haydutlarsa lüks içinde yaşayıp, aç gözlü fahişelerini beslemeye, binlerce krona mal olan deniz uçaklarıyla sürtmeye devam etmişti. Konuşmanın sonunda yaşlılar çok öfkelenmiş, oturdukları yerden fırlayıp yumruklarını sallamaya başlamışlardı. Bundan sonra Johann Bogesen için çalışacaklarına, ölsünler daha iyiydi. Kadınlar da iç geçirip söylenmeye başlamışlardı. Klaus Hansen’e diş biliyordu hepsi de. Keşke buraya geldiğinde kıyım kıyım doğrasalardı onu. Daha önce hiç böyle bir çılgınlık, karmaşa yaşanmamıştı.

Toplantı dağılınca, kalabalık, kızıl bayrağın altında Johann Bogesen’in evine yollandı. “Kahrolsun çocuk katilleri!” “Kahrolsun Klaus Hansen!” diye bağırıyorlardı. Öbürleri de çocukları için ekmek istedi. On iki yaşındaki küçücük kızlar bile öfke içindeydi. Gözlerinden yaşlar akarak, Bogesen’in ipek perdeli pencerelelerinin önünde durmuş, bağırıyorlardı: “Çocuklarımıza ekmek istiyoruz!”

Oldukça duygusal bir mitingdi bu. Sınıf bilinciyle doluydu. Bundan sonra önemli olan tek şey, işçi sınıfıydı. Gösteri sona erince sahile inildi, şarkılar söylendi, dans edildi, gayrimeşru ilişkiler yaşandı.

Ertesi sabah, uykucu işçi liderleri uyanınca, hayatlarının sürpriziyle karşılaştılar. Yıkama ünitesinde de, kurutma alan-

larında da iş başlamıştı. Sabahın erken saatlerinde, beş altı kadın gitmişti çalışmaya başlamak için. Görenler de onlara katılmıştı. Hevesle fırçalara sarılmışlar, hiçbir şey olmamış gibi işlerine dönmüşlerdi. Binlerce balık kafası koparıldı sabah güneşinin altında.

Bu arada, ustabaşı da yok olmuştu. Bolşeviklerin hâkim olduğu her yerde, bağımsızlık yanlısı bir Katrinus bulunurdu zaten.

Peki, yerine kim gelmişti? Salka Valka'dan başkası değil, elbette. Salvör Valgerdur Jonsdottir. Bogesen'in ustabaşısı olmuştu. Elinde yırtık pırtık bir defter, kulağının arkasında güdük bir kalemle ortalıkta dolaşıyordu. Önceki gece ev ev dolaşıp gezip kadınlarla konuşmuş, işçilerin birliğini bozmuştu.

Dahası, dört tekne balığa çıkmış, avlanan balıkları Silisfjord'a boşaltmıştı. Orada epeyce fıçı ve tuz vardı çünkü. Teknelerde denizciler sendikasıdan kimse yoktu. İşçi sendikasıdan adamlar vardı. Grevciler aniden, gecenin bir yarısında toplatılmış, kafalarına girilip ikna edilmiş, denizcilerin ücret tarifesini kabul etmeleri sağlanmış ve teknelere gönderilmişlerdi. O gün, Johann Bogesen de denizdeydi. Doğudaki köylere balık işi için gidiyordu.

Grevin kırılması, geride kalanları korkuttu. Artık kendi başlarına bir şey yapamazlardı. Arnaldur yıkama ünitesine gidip oradakilere öfkeyle küfürler etmeye başladı. Suratına tuzlu su attılar da, kendine geldi. Salka Valka, onun bu mağlubiyetine sevinmişti. Geçen geceyi, Beinteinn'in daha ergen yaştaki kızı Guja'yla geçirdiğini tahmin ediyordu.

Arnaldur'un en çok güvendiği Bolşevikler de işe döndüler. Hem de eski ücret tarifesinden.

Sonunda bir gün, Arnaldur ortadan kayboldu. Kimse nereye gittiğini bilmiyordu. Bolşevizmden geriye hiçbir şey kalmadı. Sadece insanlarda tiksinti uyandıran birkaç basmakalıp söz. İçki aleminden sonra ortalıkta kalan kırık şişeler gibi.

Dükkân yeniden açıldı. Hesaplar işlemeye başladı.

Bir gün Beinteinn, yıkama ünitesinin kapısında belirdi. Elindeki koltuk değneğini paçavra gibi sallıyordu. İş istedi.

“Bu ne?” diye sordu Salka. “Tek bacakla iş göreceğini mi sanıyorsun?”

“Tabii,” dedi Beinteinn. “Bana göre iş var mı?”

“Demek sen de grev kırıcı olmak istiyorsun. Ben de, bizi burada diktatör ilan ettin sanmıştım.”

Beinteinn, akli karışmış, acıklı bir ifadeyle baktı kızı. Çocuk gibi dudaklarını sarkıttı, hiç cevap vermedi. Zavallı adamla böyle konuştuğu için, Salka’nın vicdanı sızladı. Adamın on çocuğu vardı. Hatta Arnaldur, biriyi yatmıştı.

“Müdürle konuşayım, belki takma bacağına geri verirler sana.”

Beinteinn teşekkür etti. Her şeye rağmen, duruşunda bir şeyler seziliyordu. Düşünceli düşünceli bakan gözleri, yoksulluk, hastalık ve zor koşullar yüzünden çektiği ızdırabı yansıtıyor, alçak gönüllü tavırları insanın içine işliyordu.

Aynı gün içinde takma bacağına kavuştu. Su kanalının başında durup yaşlı kadınlara yardım etmeye başladı. Çenesi düşmüştü yine. Köyde tek bir güvenilecek adam vardı ona göre, o da Johann Bogesen’di. Bolşevizmin haklı yanları olduğuna inanmıştı bir dönem. Durumunu düzeltebilirdi belki, ama Arnaldur Björnsson gibilerini tanıyınca, fikrini değiştirmişti. Bolşevikler sadece konuşmayı biliyordu, onların iş yaptıkları yoktu. O Arnaldur Björnsson’u sallandırsalar, ipini bile kesmezdi. “Çocuklarıma bile rahat vermedi,” diye ekledi.

Çok geçmeden, Güneydeki gazetelerde şöyle bir duyuru yayınlandı:

BİLDİRİ: Gazetelerde çıkan, geçen kış Almanya’dan aldığım takma bacağın benden politik sebeplerle geri alındığı ifadesi, doğru değildir. Takma bacağın faturasını kimin ödeyeceği hakkında çıkan bir yanlış anlaşılma yüzünden olmuştur her şey. O yanlış anlaşılma da düzeltilmiştir. Söz konusu takma bacağın faturasını ödeyen, Johann Bogesen’den başkası değildir. Ken-

disine teşekkürü bir borç bilirim. Bunun yanında, Bogesen'in yaptığı birçok hayır işi de vardır. Geçen kış eşimi kaybettiğim ve çocuklarımla ortada kaldığım zaman da bana çok yardımcı olmuştur. Yaptığı iyiliklerin karşılığını, Tanrı'nın ona kat kat vermesini dilerim.

BEINTEINN JONSSON

Bir Norveç teknesi, balık yüklemek üzere limana yanaştı. Geçen Eylül ayıydı.

Her şeye rağmen, durum o kadar da kötü değildi. İspanya pazarı ortalamanın üstünde seyreliyordu. Umutlar zor günlerde yerşerirdi zaten. O sabah, moraller yerindeydi. Arnaldur'un başarısız kışkırtmaları çok geride kalmıştı. Artık kimse, devrim safsatalarıyla kafalarını karıştıramayacaktı. Onları geçindirecek dünyada tek bir şirket varsa, o da Johann Bogesen'inkiydi. Sonsuz cömertliğine teşekkür etmeliydi. Geçmişte yaptığı yanlışlar yüzünden kimseyi cezalandırmamıştı. Bir kez daha, ne büyük bir adam olduğunu göstermişti.

Tekneden nakliye sandalları indirildi. Yirmi kişi vardı sandalda. İzlanda tarzı kazaklar ve tulumlar giymişlerdi. Sigara içiyorlardı. İskeleye yanaştılar. Üstünde eskimiş yağmurluğu, başında adi şapkası, elinde sigarasıyla, Arnaldur Björnsson, adamların ortasında duruyordu. Bir kedi çevikliğiyle iskeleye atladı. Sandaldakiler de onu takip ettiler. Vardiya sorumlusunun kim olduğunu sordu Arnaldur. Salka Valka öne çıktı, resmî bir tavırla ona baktı. Yeni yağlanmış deri çizmeleriyle balık yığınının ortasında duruyordu.

"Bugün çalışılmayacak," dedi Arnaldur, sigarasını tuttuğu eliyle hafif bir jest yaparak. "İzlanda İşçiler Birliği, Johann Bogesen'e ait balıkların satışını yasakladı. Yoldaşlar, iskeleye göz kulak olun."

Sonra, yanındakilerle birlikte, yeni düzenlemeleri bildirmek üzere müdürün yanına gitti. Johann Bogesen iş gezisinden henüz dönmemişti.

Herkes Salka Valka'ya bakıp ne yapacağını merak etti.

“Buna düpedüz zorbalık derler!” dedi. “Onlardan korkuyor musunuz?”

Öfke içinde adamların yanına gidip ağzına geleni söyledi. Onlar da Salka'nın kişiliğini ve kıyafetlerini kabaca eleştirdiler. Beinteinn iki bacağıyla geldi, Arnaldur Björnsson hakkında uygun olmayan yakıştırmalar yaptı. Adamlar, ona uygun karşılığı verdiler. Kapitalistlerin kölesi olmuş işçilerin boyunları kırılacaktı.

İskelede kavga çıktı. Çok verimli bir kavga oldu. Yerler kuruydu, hava da müsaitti. Araya giren bir adamı denize attılar, sonra geri çıkardılar. Sonra da kavgaya devam ettiler. İskeleden köy meydanına taşıtı olay. Oseyri'nin erkekleri kendilerini tutamıyordu artık. Çoğunun Johann Bogesen'e olan inancı zayıflamıştı ve eski düşünceleri olan sosyalizme geri dönmüşlerdi. Biraz sonra kavga bitti. Geriye sadece, insanlara atmak için çamur aranıp duran çocuklar kaldı. Büyükler onları bir güzel azarladı, pis şeylerle oynamayı bırakmalarını söyledi.

Dükkânın basamaklarında kızlar toplanmış, köye gelen bu yabancılarla flört ediyorlardı. Ne kadar yakışıklı, ne kadar zekiydiler. Arnaldur zafer kazanmış olarak döndü. Köy meydanında şenlik düzenleyip şarkılar söylemeye başladılar. Koroyu Arnaldur yönetiyordu. Oseyrili birkaç genç yaklaşıp, ne sözleri, ne de melodiyi bildikleri hâlde, şarkılara eşlik etti. Adamlar yanlarında getirdikleri mızıkayla şarkılar çalıp köyün kızlarıyla dans ettiler.

Artık kahve zamanı gelmişti. Asilerin elinde epeyce kahve vardı. Öbür erzakları, kızlar için ayırmışlardı. Köylülerden bazıları, misafirin ikramda bulunmasının ayıp olduğunu söyleyip asileri evlerine davet ettiler. Kahvenin yanında yağlı ekmek de vardı hem. Gözleme bile vardı. Ama acele etseler iyi olurdu, çünkü Norveç gemisinin gideceği yerler vardı daha.

O akşam, işçi sendikasının Oseyri şubesi, kapitalizm hakkında ateşli konuşmalar ve büyük laflarla yeniden kuruldu, köyün

ileri gelenleri aşığılandı. Sözüñ özü, güzel bir gün oldu. Danslarla, akşam vakti yapılan yürüyüşlerle, gece yarısında iskelede verilen tatlı veda öpücükleriyle bitti gün. Arnaldur, kızların etrafında deli gibi döndü. Sonunda motorlar çalıştı, asiler, şarkılar söyleyerek denize açıldı. Şarkıları halicin iki yanındaki dağlardan yankılandı uzun süre.

OTUZ BEŞİNCİ BÖLÜM



Salka Valka'nın, bakmakla yükümlü olduğu dört çocuğu vardı. Mücellit Mangi'yle Sveinbjörg'ün çocuklarından en büyük dört tanesi. Bu düzenleme, kilise meclisinin itirazına rağmen yapılmıştı. Mücellit yeniden evlenene kadar yoksulluk yardımını almayacaktı. Ama kilise meclisi, evlenmesine engel olmak için, onun derhâl başvuruda bulunmasını istiyordu. Çocuklara bakamayacak kadar yaşlı biriyle evlenebilirdi çünkü.

Salka akşam eve dönünce, çocukları kavga ederken buldu. Onlara akşam yemeklerini yedirdi. Sonra her birini tek tek, bir kukla gibi ensesinden yakalayıp kollarını arkalarında birleştirdi, ıslak bir bezle suratlarında kurumuş olan kirler çıkana kadar güzelce sildi. Sonra da yataklarına yatırdı ve birbirlerine bulaşmalarını için onları uyardı. Bu yaştaki çocukların erkenden uyması şarttı. Çocuklar, kıza büyük saygı duyuyordu, çünkü o çok güçlüydü. Mutfağın arkasındaki odada, yere yatıp uykuya daldılar. Kısa bir zaman sonra ortalık sessizleşti.

Salka da odasına gidip yatmaya hazırlandı. Küçük bir mum yaktı, ama sonra mumu söndürdü. İnsanın kanı tuzlu ve hararetlidir. İçimizde, bizi bir o yana, bir bu yana döndüren sıkıntılar olur. Aynı anda bir sürü şey gelir aklımıza, ama hiçbirisi bir yere varmaz. Köyde mi kalmıştı, yoksa gitmiş miydi? Düşüncelerinde haklı mıydı, haksız mı? “Haklı olmasını isterdim,” diye düşündü. “Haksız olmasını da isterdim. Onun kazanmasını da istiyorum, kaybetmesini de. Neden buraya gelip duruyor ki? Her yerin altı-

nı üstüne getiriyor her seferinde. Keşke hep burada kalsa, varsın her şey alt üst olsun.”

Gülünç denecek kadar zayıf bir adamdı. Sıradan bir kum yengeci bile onu yere devirebilirdi. Ama onun kişiliğinde bir şey vardı, sürekli onu düşünmesine sebep olan. Ondan nefret etmek de çok kolaydı. Başkalarına nazaran, onunla kavga etmek daha cazipti. Neden böyle hissediyordu?

Arnaldur ona okuma yazmayı öğretmiş, mavi dağların ardındaki, onun bir türlü inanmadığı ve aslında hiç olmayan, Arnaldur’un iç dünyasına ait olan o ülkeyi anlatmıştı. Arnaldur hayatta kaldığı sürece, o dünyanın varlığını kimse inkâr edemezdi. Acaba gitmiş miydi?

Şöyle bir düşününce, olasılık ve olasılıksızın, tuhaf bir şekilde onda birleşmesi mümkün müydü? Johann Bogesen’in kudretini elinden alabilir, yol ortasında duran bir tabure gibi ona tekme-yi basabilir miydi? Güçlü şirketinin dişlerini dökebilir, koca koca defterler hâlinde önlerinde duran maddi sorunları ortadan kaldırabilir, bilim adamlarının, hiçbir şeyin sabit olmadığını kanıtlayarak, yerçekimi kanununu anlamsızlaştırdıkları gibi, o kutsal çıkarma ve toplamaları anlamsız bir hâle getirebilir miydi? Gelecek neler getirecekti? Paranın efendisini dilenciye dönüştürmek ve onurlu insanları, borçları içinde boğmak mıydı niyeti? Hayır, akla hayale sığacak şey değildi bu. Onun gibi biri, şeytandan başka bir şey olamazdı. Gerçekler fazla kesin, fazla bağımlı ve fazlasıyla sarsılmazdı, şeytan suratlı bir adama boyun eğmek için. “Gerçeklere, mücadeleye, her şeyin ait olduğu yerde kalmasını sağlayan bireysel çabaya inanıyorum ben.” Genç kızın düşüncelerinin ana konusu buydu. Gerçekler reddedilemezdi; o soysuz, beş parasız kitap kurdu, koca gemiyi bomboş geri göndermişti açık denize. Johann Bogesen iyice sıkışmıştı. Duyulmuş şey değil! Denizdeki balıkların sahibi, şu dağların, denizin ete kemiğe bürünmüş hâli...

Genç kız, tam düşüncelerinin kontrolünü bırakıp tuzlu rüya-

lara dalacaktı ki, yatak odasının penceresi hafifçe vuruldu. Salka, dehşete kapıldı. İlk aklına gelen, iskeledeki alemden kopup gelen bir serseri olması ihtimaliydi. Ama adam sarhoş falan değildi. Dışarıdan ona adıyla seslendi. Adamın elindeki sigaranın ateşini gördü. Yüce Tanrım! Gitmemişti!

“Ne istiyorsun?” diye sordu, kısık sesle. Pencereye gitti. Güçlü dizlerinin bağı çözülvermişti.

“Seninle konuşmak istiyorum! Kapıyı aç.”

Bu olay sabaha karşı saat üçle altı arasında oldu. Salka aceleyle bir pantolonla kazak geçirdi üzerine. Kapıyı açtı, tereddütle selamını aldı. Yine de hiç, ama hiç bu kadar mutlu olmamıştı.

“Çok açım,” dedi birden.

“Gitmemişsin. Ben gittiğini sanmıştım.”

“Hayır. Beni içeri almayacak mısın?”

“Ne biçim bir adamsın sen!” dedi Salka. Kalbinin derinlerinden gelerek gülümsedi. Heyecanlıydı, ürküyordu. Aptal gibi dediğini tekrar etti. “Ben gittiğini sanıyordum.”

“Bütün gün hiçbir şey yemedim.” İnsanları pataklamak, Johann Bogesen’i bastırmak için, çetesiyle köyün içine dalan kişinin o olduğuna inanmak çok zordu.

“Bizi neden rahat bırakmıyorsun Arnaldur?”

Arnaldur çok yorgundu. Kendini bir sandalyeye bırakıverdi. Omuzları çökmüş, elleri dizlerinde öylece oturdu. Sigarasının mavi dumanı döne döne yükseldi. İç geçirdi.

“Olmak ya da olmamak. İşte bütün mesele bu,” diye mırıldandı, sarhoşlar gibi. “Bunu okumuş muydun?” Kıza baktı.

“Neyi?”

Arnaldur açıklama yapmaya üşendi.

“Neden bana geldin? Yoldaşların karnını doyuramıyor mu?” diye sordu Salka.

“Çok yorgunum.”

“Gayet normal. Bir orduyla buraya gelip deli gibi davranıyorsun. Biz sana ne yaptık?”

“N’olur yeter!” diye yalvardı Arnaldur. Suratı asıldı, içi sıkılıyordu. “Dejenere olmuş, ayak takımı işçileriyle kapitalist toplum ve yüksek sınıf zorbalarından yeterince çekiyorum. Sen... Sen bile, olduğun gibi davranmadın.”

“Arnaldur, sana bir şey soracağım. Daha ne kadar ileri gitmeyi düşünüyorsun?”

“Bogesen’in balıklarına ihracat yasağı kondu,” dedi.

Birden, dönüp Salka’nın yüzüne baktı. “Ona ait tek bir balık yüzgeci bile satılmayacak bu sene.”

“Bence deliriyorsun, Arnaldur.”

Cevap vermedi. Sadece yiyecek bir şeyler istedi. Başını önüne eğdi, dirseklerini dizlerine koydu, elleri yüzünde, kıvrılarak oturdu. Yorgun ve pisti. Ama o başka bir dünyaya inanmış, yabancılık dildeki bir şiirin mısralarını okumuştur hep.

“Bana bir şeyi açıklar mısın, Arnaldur?” dedi Salka. “Bu şartlar altında yaşamaya nasıl devam edeceğiz? Bitmek bilmeyen grevler ve iş durdurmalarla yaşayabilir miyiz? Ya da, mesela, dans ederek, saçma sapan, kaba saba konuşarak yaşayabilir miyiz? Tuzlanmış balık, bizim için hayati bir meseledir...”

“Yoldaş,” dedi Arnaldur. Büyülenmiş gibi ve hüzünle kıza baktı. Kalkıp onun yanına gidecekken, vazgeçip oturdu. “Sen gerçek bir yoldaşsın. Sana komünizmi öğretmemi ister misin?”

“Bana mı? İğrenç pisliklerini dinlemeye hiç niyetim yok. Bana bir şey anlatma!”

Yulaf lapası ve haşlanmış soğuk balık koydu önüne. Arnaldur sessizce yemeğini yerken, onu seyretti.

“Bize ne olacak Arnaldur? Bunu hiç düşündün mü?”

“Kamulaştırma, halkın yönetimi,” diye, ağzı doluyken cevap verdi. Kitap gibi konuşuyordu. Coşkudan yoksundu.

“Köyün Bogesen’den daha yüksek ücret vereceğini düşünmek, bu kadar kolay mı?”

“Bu mırıltılar da ne?”

“Çocuklar.”

“Evet, tabii. Çocukların var. Bakabilir miyim?”

Ağızındaki çiğneyerek ayağa kalktı, eline bir mum alıp çocukların üzerindeki örtüye doğru tuttu. Yere serilmiş iki yatakta çıplak yatıyorlardı. Kızlar bir yanda, erkekler öbür yandaydı. Dağınık saçları ve açık ağızlarıyla horul horul uyuyorlardı.

Uzun zamandır savaşın sürdüğü yabancı bir tren istasyonundaki mülteci çocuklara benziyorlardı.

“Çarpık bacaklılar. Çok da çelimsizler,” dedi Arnaldur.

“Rusya’daki göçerlerin çocuklarından daha kötü durumda değiller. Gazetede görmüştüm,” dedi Salka. Çocuklarını savunmak istiyor gibiydi. Ama Arnaldur’un ne Rus çocukları, ne de başka bir şey hakkında kavga edecek hâli yoktu.

“Ne diye kendini zora sokuyorsun bu çocuklar için?”

“Bilmem... Anneleriyle aynı kitapları okurduk, belki o yüzden.”

“Hangi kitaplarmış bunlar?”

“Agust Bjarnason ve diğerleri.” Arnaldur ona hayranlıkla baktı. Böyle bir düşünceyi anlaması imkânsızdı. Acemi tavırlarla devam etti Salka.

“Sahilde çocukları görünce, kendimden bir şeyler buluyorum onlarda... Bilmiyorum... O aptal Mangi, babaları... Yeniden evlenmeden, yoksulluk yardımına başvurmuyacak. Yaşlı bir cadıyı alacak.”

“Senin yerinde ben olsaydım, çoktan eşek cennetini boylamışlardı,” dedi Arnaldur, vicdansızlıkla. “Bence insanlara yardım etmek, sadece burjuva duygusallığı. İki yüzlülük. Upton Sinclair’in de dediği gibi, yangına birkaç damla su serpmek gibi bir şey bu. Önemli olan, durumu bir bütün olarak ele almaktır. İnsanların birlik olması, ortaklık fikri. Bu bütünlüğü, kapitalizm belâsını ortadan kaldıracak bir devrimden başka hiçbir şey koruyamaz.”

“O zaman, insanların sana yemek vermesini nasıl bekleyebiliyorsun? Senin gibi bir bireye?”

“Bana sadaka verdiğini düşünme sakın, parasını ödeyebilirim.”

“Rusya’dan aldığın parayla mı?” diye sordu Salka. Arnaldur pantolon cebinden bir avuç dolusu bozukluk çıkarıp mutfak masasına bıraktı. Seksen yedi kuruş vardı.

“Şöyle anlatayım. Bu kadar çok para veriyorum, çünkü haşlanmış balık, en hafif tabiriyle iğrençti. Konumuza geri dönersek, şimdi sana bir hikâye anlatacağım.”

“Yıllar önce, Volga nehri kenarında kıtlık baş göstermiş. Devrimden çok önceymiş. Burjuvanın hayır kurumları, dünyanın her yerinden, mağdurlar için mısır toplamaya başlamış. Lenin bir konuşma yapmış. Yoldaşlarına, açlıktan mağdur olan kişiler için parmaklarını bile oynatmamalarını söylemiş. Bu sadece devrimin gecikmesine ve kapitalizmin güçlenmesine yararmış çünkü. O binlerce kişi ölmek zorunda, demiş. Kapitalist sistem yüzünden binlercesi daha ölmek zorunda kalacaktı. Bu insanlara burjuvalar tarafından mısır yardımı yapılsa bile, yarın yine kıtlık baş gösterecekti. Çünkü sistem, mısır yardımlarıyla işlemiyordu. Kıtlık çıkmasına sebep olan sistem, eskiden olduğu gibi, hiç bozulmadan devam edecekti. Çünkü kıtlıklar, bozuk sosyal düzen yüzünden çıkarmış, burjuvaların mısır yardımının eksikliğinden değil. Rusya’yı devrimden başka hiçbir şey kurtaramamış... İşte Lenin, böyle bir konuşma yapmış.”

“Rusya’daki Bolşevikler, kendilerini bebek katili, kadın tüccarı sınıfına koymuyordu. O zaman kiliselerin bahçelerindeki eski mezarları bir araştırsınlar. Bu arada, şu parayı da cebine koy, yoksa kapı dışarı ederim seni.”

“Şu eski kafalı çöplüklerden başka bir şey okumaz mısın sen? Yoksa Agantyr Bogesen’le mi yatıyorsun?”

“Kapa çeneni.”

“Geçen yaz sana Steintor Steinsson’u sormuştum, cevap vermemiştin.”

Salka öfkeyle ona doğru bir hamle yaptı, az kalsın tekme tokat girişecekti Arnaldur’a. Ama sonra geri çekildi. Isıracaktı gibi

ağzını açtı, ama sadece iç geçirip sırtını döndü. Biraz sonra sakinleşmişti.

“Steintor senden çok üstün biri. O da benim gibi bir insan, aylıklık ediyor, hepsi bu. Sense, sadece bir ideolojisin. Hem de yanlış bir ideoloji. Nasıl oluyor da, insanlar için hiçbir şey hissetmiyorsun?”

“Tanrı beni bundan esirgedi de ondan. İnsanca duygular beslemeye başladığım an, kaybolurum. Beni kitlelerden ayıramazsın. Kuşlar gibiyim...”

“O zaman sahile inip deniz kırlangıçlarıyla yaşa.”

“Dişlerini fırçalamalısın Salka. Çok güzel dişlerin olur o zaman.”

Salka bu sözlere sadece homurdanarak cevap verdi. Arnaldur devam etti.

“Bana paramın Rusya’dan gelip gelmediğini sordun ya... İnsana parasını nereden bulduğu sorulmaz, bu özel bir meseledir. Benim Rusya’dan para aldığımı tahmin etmeye senin bile hakkın yok. Masaya koyduğum bozukluklar, Silisfjord’da bir yoldaştan aldığım iki krondan arta kalan para. Aldığım parayı geri ödeme ihtimalim de yok zaten. Harcayıp bitirebilirim hepsini, ama şimdilik böyle bir ihtimal görünmüyor.” Bozuklukları alıp cebine koydu. “Doğrusu, hayatım boyunca iki krondan fazla borç yapmadım kimseye.”

“Hep ben anlattım. Biraz da sana sorayım. Steintor tarafından sana gönderilen paralar için ne diyeceksin? Zavallı yoksullara karşı verdiğin savaşta haklı çıkmak için mi kullanacaksın o parayı?”

“Yalan!” diye bağırdı Salka, delirmiş gibi. Kulaklarına kadar kızarmış, kalbi çok kırılmıştı.

“Neymiş yalan olan?”

“Kapı dışarı edilmeyi hak ettin sen! Gecenin bir yarısı evime gelip yalvarıyorsun, hem de denizciler sendikasını kandırıp adını

zedeledikten sonra. Görüşmelerde yaptığın arsızlıklar yetmiyor-muş gibi. Neden beni rahat bırakmıyorsun? Ben sıradan biriyim. Ne diye benimle uğraşıyorsun?”

“Sana okumayı ben öğrettim, Salka. Unuttun mu?”

“Bu yüzden sana hâlâ borçlu olduğumu düşünüyorsan... Evet, belki Amerika’dan miras parası almış olabilirim. Benim de senin gibi bir babam olmadığı ne malum?”

“Belki babanı en az senin kadar iyi tanıyorumdur.”

“Babam hakkında ne biliyorsun?”

“Yıllar önce öldü. Norveçliydi.”

“Nereden biliyorsun?” diye sordu Salka,

“Biliyorum işte. Ajitator olarak, işimin bir parçası. Benden bir şey saklamaya kalkma.”

“Her şeyi bildiğine göre, anlatacak bir şey de yok demek ki.”

“On beş bin kron, bu köy için çok büyük para. Klaus Hansen’in paltosunun yarı fiyatı. Marbud’u on iki bin krona aldığını biliyorus. Kalan paranı grev fonuna aktarmanı teklif ediyorum.”

“Senin saçmalıklarını dinlemekten yoruldum. Uykum var.”

“Steintor’un bir gün dönüp seninle evleneceğine inanıyor musun?”

“Geç oldu. Guja yattığı yerde seni beklemekten sıkılmıştır.”

Arnaldur bir kahkaha patlattı. Kendisiyle alay etmek için böyle çocukça bir yol seçmesi çok gülünçtü. Sonra yeniden ciddileşti.

“Guja, evet. Zavallı küçük budala. O bile, o yoksulluğuyla, grev fonuna yedi kron bağışladı. Çocuklara süt alınsın diye.”

“Ona bir çocuk vermemene çok üzölmüştür. Senin de süt içebilecek bir çocuğun olurdu, fena mı...” dedi Salka küçümser bir tavırla. “Bu köyde herhangi bir kız...”

Susup dilini ısırđı. Edeceğı laf çok ağır kaçacaktı.

Arnaldur şaşkınlıkla ona baktı. Onu tanımamıştı bugüne kadar, ama tanımaya başlıyordu. Yanına yaklaştı. Mutfak masasında oturuyordu. Kolunu omzuna koyup elini tuttu. Ona dokunur dokunmaz, Salka öbür eliyle yüzünü kapatıp başını çevirdi. Be-

deninden bir titreme geçti. Hafifçe iç geçirdi. Eli ayağı kesildi. Bir kere daha iç geçirdi, gülüyormuş gibi çıktı sesi. Sanki ona teslim oluyormuş gibi, başı arkaya düştü bitkin bir hâlde. Sonra hemen kendine geldi, onu kendinden uzaklaştırdı. Masaya doğru eğilip yüzünü elleriyle kapattı. Arnaldur onun çıplak boynuna dokundu parmaklarıyla. Salka korkuyla başını salladı, ona durmasını söyledi.

Arnaldur hemen uzaklaştı. Beti benzi atmıştı.

“Ben gidiyorum.”

Salka cevap vermedi. Yerinden kıımıldamadı.

“Biliyorum,” dedi Arnaldur kapının önünde. “İnsan olmak çok zor. Ama en zoru da, bir birey gibi düşünüp hissetmekten vazgeçmek...”

Salka sessizliğini bozmadı. Kıımıldamadan duruyordu.

“İnsanın akli almıyor,” diye devam etti Arnaldur. “Birey olarak yaratılan insan, bugün ya kitleleri alt etmek, ya da onlara katılmak zorunda. Bundan daha akıl almayacak bir düşünce daha var. O da, İsa’nın, dünyadaki tüm günahlarla tek başına savaşmak için doğmuş olması. Neyse... Artık gideyim...”

“Evet, Allı,” diye, adeta yalvardı Salka.

Şapkasını giydi, bir sigara yaktı, Salka’ya elini uzattı.

Salka ayağa kalktı. Başını yerden kaldıramıyordu.

“Kalacak yer için paran var mı?”

“Biriyle beraber kalıyorum.”

“Çok güzel. İyi geceler, o zaman.”

Vedalaştılar. Arnaldur bahçeye çıkınca, Salka, kendisiyle ilgili gerçekleri daha fazla saklayamayacağını anladı. Onu geri çağırdı. Söylemesi gereken bir şey vardı.

“Ne oldu?” diye sordu Arnaldur.

“Bana gelen şu para var ya... Öylesine bir para değil. Daha çok şey ifade ediyor.”

“Nasıl yani?”

“Çok uzun zamandır, belki yabancı denizlerde, uzak kıta-

larda, kötü insanların arasındadır. Paranın getireceği tehlikeleri kimse bilemez. O bütün bu tehlikeleri yaşadı. Kimsenin tanımadığı bir adam düşün. Arkadaşı bile olmayan. Öldüğü zaman kimsenin umursamayacağı. Kötü biriydi, doğru. Ama başkalarından daha kötü değildi. Hepimizin kötü yanları var, sen de dahil. Senin de dediğin gibi, kendi hayatlarımızı yaşamak istediğimiz için olabilir bu. Köyde herkes, annemin ölümüne onun sebep olduğunu söyledi. Ama bu doğru değil. Annemin ölümüne ben sebep oldum. Eğer Steintor'dan nefret etmeye devam etseydim, bugün hâlâ hayatta olacaktı. O benim nefretimle ayakta kalıyordu. Evet, ondan gerçekten de nefret etmiştim, bunu onun yüzüne karşı da söylemiştim. Şeytanın ta kendisi olduğunu. Ama o bana bir yüzük verdi, çok değerli bir yüzük. Bir yüzükten daha fazla şeyler ifade ediyordu. Neredeyse bir insan gibiydi. Uzun yıllar önce, İncil'deki kurban etme hikâyeleri gibi. İnsanlar adak taşı yapıp kurban keserlerse, o ruh boyun eğer.

“Çocukken bana saldırdığını düşündü herkes. Bunun gerçek olup olmadığını sormaya hiç cesaret edemedim. Bir akşam sen bunu yüzüme vurmuştun, ben de ağlayarak kaçmıştım. Sonra kendi kendime dedim ki, ‘Ne olacaksa olsun. Ben Steintor’a ait kalayım. O da Arnaldur kadar iyi. Güçlü, kahverengi gözleri var, çok tuhaf konuşuyor, çok tuhaf susuyor.’ İçime nefret tohumlarını eken de oydu, sonra onları kökleyip çıkaran da.

“Evet, Arnaldur. İşte sana her şeyi anlattım. Sonra bana yolladığın fotoğrafı da kaybettim. Belki de bilerek yaptım bunu. Sonra o bana sarıldı, oramı buramı sıktı. Annem zamanında gelmeseydi, eminim daha da ileri gidecekti. Adım gibi biliyorum, ben de buna müsaade edecektim. O anda dünyada onunla benden başka kimse kalmamıştı. Uzaklara gitseydi, ölürdü annem. Öldü de zaten. O gece eve geldiğimde, bir haydut ya da bir katil gibi girmiştim içeri. Sonra Paskalya sabahı, onu sahilde yatarken bulduk. Ağzına yosunlar dolmuştu. Cenaze masraflarını ben ödedim. İlk

borçlanmamdı bu. Annem için çok üzgündüm, doğru, yaşadığım sürece ondan nefret edecektim. Kendimden de elbette...”

Birkaç gün sonra, Arnaldur Björnsson’un ilk gemiyle Güneye gideceği haberi yayıldı. Bolşevik köylüler, ona para topladılar. Salka Valka’ya veda etmedi Arnaldur. Kış iyice yaklaşmıştı.

Gemiye binmek üzere iskeleye giderken, çarpık bacaklı bir oğlan yanaştı Arnaldur’un yanına.

Ancak küçük bir yüzüğün sığabileceği kadar küçük bir kutu verdi oğlan Arnaldur’a.

“Bunu sana vermemi söylediler.”

“Kimden?”

“Söyleyemem.” Oğlan koşarak uzaklaştı.

DÖRDÜNCÜ KISIM



SEÇİM GÜNÜ



OTUZ ALTINCI BÖLÜM



İnsan sesi mi?

O ses yeniden duyulduğunda, kışın gelmiş olması, ortalığın sakinleşmesi ve sahilden çekiç seslerinin yankılanması, garip bir tesadüf değil miydi?

“Nasılsın Salka?” dedi o edepsiz gülüşüyle. Yarı köpek, yarı koyun gibi. Ön dişlerinden ikisini altın kaplama yaptırmıştı. Çiçek bozuğu suratlı, elleri kıllı bu adam, Salka patates torbası gibi annesine asılı yaşarken büyümesini sağlayan kişi değil miydi? Evet, oydu. Kanı donmuş bir hâlde adamın gözlerine bakakaldı. Annesini felakete sürükleyen, ona Tanrı’yı unutturup denizi tercih etmesine sebep olan adamdı. Salka elini uzattı.

“İnanamıyorum. Gerçekten sen misin?”

Evet, geri dönmüştü. Yine gülümsedi. Ama ona bakmadı.

“Ne işin var buralarda?”

“Burası benim evim.”

Salka, onun karmakarışık saçlarında birkaç gri tel gördü.

“Kimse geri döneceğini düşünmüyordu.”

“Sanki bilmiyorsun! Bir gelirim, bir giderim, hep böyle değil miydi?”

“Tekrar başlamayalım, Steintor,” dedi Salka. “Özgürlüğüne ne kadar düşkün olduğunu biliyoruz tabii. Buraya dönmeye cesaret etmene çok şaşırdım sadece. Elbette, ister kalır, ister gidersin, senin tasarrufun.”

“Tasarrufum mu?” Steintor bu kelimeyi anlamamıştı.

“Şimdi uzun uzun anlatamayacağım. Otursana. Sana kahve yapayım. Eve hoş geldin.”

“Durumun epeyce iyi görünüyor,” dedi Steintor, çevresine bakınarak. “Sandalyeler, resimler... Rahat yaşıyorsun.”

“Bana neden para gönderdin?”

“Ne parası? Benim bir şeyden haberim yok. Hangi paraymış bu?”

“Peki. Sana söyleyeyim, kullandım ben o parayı. Şeytandan gelmiş bile olsaydı, yine de kullanırdım. Marbud’u satın aldım. Artık kendi üzerine alsan iyi olur, ben oturmayacağım çünkü. İflasın eşiğine geldim. Herkes de aynı durumda. Yalnız, bir şey soracağım sana. Neden kendi adına göndermedin o kadar parayı?”

“Evlenmiş olabilirdin.”

“Evlenmek mi? Ben ha? Neden evlenecekmişim ki? Yok, ben Güneye gitmek istiyorum. Bu köyde hayır kalmadı artık. Milyonlarca kronluk balık, Bogesen’in elinde kaldı. Bankalar herkeşe kapılarını kapattı. Meclisin garanti vermesini bekliyorlar. Bogesen’in her şeyini kaybedeceği söyleniyor. Bu durum diğerlerini de etkileyecek elbet, elinde biraz varlığı olan, onu da kaybedecek. İspanya kralıyla hoş olmayan şeyler yaşanmış. Klaus Hansen, Bogesen’i soyup soğana çevirmiş. Güneyde balıkthane açması için kandırmış onu. İşte kapitalizm böyle bir şey. Bir yerde çıkarı kalmadığını görünce... Kahvenin yanında ikram edecek bir şey yok maalesef. Küçük bir dilim peksimet ister misin?”

“Olur, olur.”

Primus marka gaz ocağı uğuldamaya başlamıştı bile. Steintor’un gözleri, yeniden hayatına girmişti Salka’nın. Eski günlerdeki gibi, sırtını duvara verip oturmuştu. Alaycı ve uysuk... Ne bugünden, ne de geçmişten konuşuyordu.

“Hiç anlatmıyorsun,” dedi kız. “Nereden geliyorsun?” Ne kadar uzağa gittiğini soracaktı, kendini tuttu.

“Batıdan geliyorum,” dedi Steintor. İngilizce konuşuyordu.

Başka da yabancı kelime bilmiyordu zaten. Onu da garip aksanla, sündüre sündüre söylüyordu.

“İş bulabildin mi bari?”

“Bazen.” Piposunu ve asit kokulu tütününü çıkardı. Elleri pürüzsüzdü, buradaki köylülerinki gibi değildi hiç. Salka sormadan duramadı.

“Amerika’da şansın yaver gitti mi?”

“Nasıl yani?”

“Yani, zengin oldun mu?”

“Elbette. Yoksa sana döner miydim?”

“Bana mı? Ne demek o?”

“Her şeyi unuttuğumu mu sanıyorsun?”

Salka düşünceli bir tavırla önüne baktı ve şu sonuca vardı:

“İyi durumda olabilirdin, Steintor, bu dünyada adalet olsaydı eğer. Hepimiz için geçerli bu. İyi hiçbir şey kalmadı artık!”

“Sekiz yıldır seni görmüyorum. Ama buradan gitmeden önce sana verdiğim şeyi kabul ettiğini inkâr edemezsin.”

“Geçmişte kalmış o aptallıkları kurcalayacaksan, ocağı söndüreyim de, git kahveni başka yerde iç. Marbud’u üzerine almayacaksan, sana borcum olan parayı faiziyle öderim. Ama ipe sapa gelmez saçmalıklarını dinlemeyeceğim.”

“Neymiş o ipe sapa gelmez saçmalıklar?”

“Bizim burada düşünecek çok daha ciddi sorunlarımız var. Başka dertlerle uğraşmaya hiç niyetim yok. Sosyalizmle kapitalizm arasında bir mücadele yaşandı burada. İki taraf da kaybetti. Çocuklar vitaminsiz kaldı, kimse yoksullar için bir şey yapmıyor. Ben de sekiz yıl önceki o saf kız değilim artık.

“Toplumla karşı karşıya kaldım.”

“Toplum?” dedi Steintor şaşkınlık içinde. Bilmediği bir kelime daha duymuştu işte.

“Evet, toplum! Toplumda nerede duracağını bilmeyenler hem kördür, hem de sağır. Toplumdaki haksızlıklarla mücadele etmeye hazır değilse, ona insan demem ben.”

“Haksızlık?” diye tekrarladı Steintor. Kibirli kibirli homurdanmaya başladı. “Sen buralarda epey ilerlemişsin. Haksızlıkmış, toplummuş, atıp tutuyorsun habire. Ne istediğini açıkça anlatırsan çok güzel olur.”

“İstedğim, Johann Bogesen kadar zengin olmak, elbette. Bankalardan milyon milyon para çekmek, züppe oğluma Danimarka’da malikâne yaptırmak. Ayrıca, Klaus Hansen’le bir trol işletmesine yatırım yaptı. Silisfjord’da da bir gazete çıkarıyor, zavallı işçileri istismar edip Danimarkalılardan nefret etmeyi bağışsızlık yanlısı olmayı ve daha bunun gibi bir sürü saçmalığı öğretiyor. Milyonlarca kronluk balık satın alıyor, sonra inatla hepsinin üstüne oturuyor. Çünkü yoksul insanlara makul ücretler vermeyecek kadar kötü biri. Bütün bunların Klaus Hansen’in başının altından çıktığını söyleyenler de var. Bence böyle insanların ortalarda gezinmesi bile büyük bir utanç. Günlük maaşı yüz otuz kronmuş, öyle diyorlar. Burada da sahiller aç çocuklarla dolu.

“Sonra, Bolşevizmin kapitalizmle savaştığını söylüyorlar. Erzak depoları, çocuk evleri, çiftlik kooperatifleri, belediye işletmeleri kuracakmış Bolşevikler. Hayır, ben buna Bolşevizm demiyorum. Ben buna, doğru yolu bulma ve akli selimlik, diyorum. Daha ‘toplum’ sözünü bile anlamayan senin gibi birine düşüncelerimi nasıl anlatacağımı da bilmiyorum...”

“İyi ders verdin, ha,” dedi Steintor. “Johann Bogesen’i, beni dolandırdığı günden beri tanırım. Yemin ederim sana, ben de en az onun kadar büyük bir adam olabildim, bütün gün içmekten başka bir şey yapmasam bile. Hayır, Salvörcüğüm, o, dükkânda sattığı her şeyden kuruş kuruş çalarak bu hâle geldi.

“Sen daha doğmamıştın bile. Ahlak ve adalet sadece halk ve papazlar için mi var? Dün doğmadım ben. Hiçbir şeyden de korkum yok.”

“Aman Tanrım! Bana mı anlatıyorsun? İki kez kaçtığını gördüm ben senin.”

“Kapana kısıl p oturmaktansa, doğru zamanda kaçmak, daha çok cesaret ister, bunu anlamıyor musun? Çoğu insan oturup kalır, çünkü başka bir Şey yapmaya cesareti yoktur. Herkes de onları onurlu biri sanır. Bence korkakt rlar, on   ocuk yapsalar bile...”

Adam aniden ayağa kalktı, sonra yeniden oturdu.

“Artık  zg r olduğumu görmüyor musun? Her Şeyi yapabiliyim artık.”

Şiirsel bir etkiye kapılarak, Salka’nın yanına gitti. Eski Stein-tor olmuŗtu.

“Salka,” dedi, “katland ğım onca Şeyden sonra, sonunda sana kavuŗtum. Yüzünden yansıyan hayat, kanıma girdi. Yüz derece ateŗ gibi, elli derece buz gibi. Güneyde Haiti’ye indiğimde, Kuzeyde Hudson körfezine ıkt ğımda, zencilerin, Kızılderililerin, Eskimoların arasında, para kazanırken, para kaybederken, sen, kanımdaki g , ruhumdaki hayal oldun. Daha eve gelir gelmez, bir haksızlıktır, toplumdur, sahildeki çocuklardır, diye tutturdun sen de.”

OTUZ YEDİNCİ BÖLÜM



O günden itibaren, bedbaht Oseyri’de tek bir büyük adam vardı. Sayısız iflasın beklendiği bir toplumun ortasına, hiç borcu olmayan biri düşüvermişti. Henüz parasını gören olmamıştı, Steintor Steinsson Amerika’dan döndüğünden beri, köyde moraller yerine gelmişti biraz. Balık satın alma niyeti de, anlayışla karşılanıyordu elbette.

Johann Bogesen’in yıldızı sönmüş, Sveinn Palsson’un ki parlamıştı. Palsson köydeki tek bağımsız iş sahibiydi. Gelecek kış, birkaç tekne tutmaya niyetliydi. Kaderin cilvesine bakın ki, işler bir anda tersine dönmüştü. Johann Bogesen’in dükkânı da kapanmış, mallar boşaltılmıştı. Köylülerin hesapları Sveinn’in defterine işleniyordu artık. Sveinn Palsson, vadinin üzerindeki köylerden bir müdür getirmişti. Yulaf tartıyordu adam akşama kadar. Bogesen’in müdürüne gelince, içki alemlerinin daimi onur üyesi olmuştu. Umutları tükenmiş işsizler, aile babaları ve kabadayılar, artık sadece geceleri değil, gün ortasında da kavga eder olmuştu. Ayyaşlık, belirli limitler dahilinde bir gelenek hâline gelmişti.

Dükkân kapanmıştı. Oseyri’nin beyaz sarayı da kapanıyordu. Pencereilerin kepenkleri indiriliyordu. Bayan Bogesen Danimarka’da, oğluyla gelininin kır malikânelerini dekore etmekle meşguldü. Johann Bogesen de yurt dışındaydı. Gelen haberlere göre ise, Reykjavik’e dönmüştü. Çok hasta olduğu söyleniyordu. Bankanın birinde kalp krizi geçirmişti. Aklını kaybettiğini söyleyenler de vardı. Güneyden gelenlerden bazıları, onu sokakta paltosunu satarken görmüşlerdi.

Ulusal Banka da kapanıyordu. Bütün mali kaynaklar kurumuş, müşteriler hesaplarındaki paranın sadece küçük bir bölümünü çekebilir hâle gelmişlerdi. Yine de, yeni yıldan sonra toplanacak olan meclis, güvenoyunu aldı. Maddi sıkıntı içindeki bankalar desteklenecek mi, yoksa bankaların iflas etmelerine göz mü yumulacaktı? Bu bir karara bağlanacaktı.

Henüz kimse ne olacağını bilmiyordu. Kış gelmiş, çocukların suratı soğuk yangısı olmuştu. Yaşlı kadınlar evlerinde oturup yün örüyor, işledikleri günahlara ağıtlar yakıyordu. Gençlerin pervasızlığı yüzünden başlarına neler gelmişti. Genç kızlardan dördü, geçen yaz grev zamanında hamile kalmıştı. Sadece saracın evinde işler yolundaydı. O kadar ki, Bayan Palsson, Güneye gidip takma diş yaptırmıştı kendine. Bu büyük olay, köydeki evlerin hepsinde uzun uzun konuşulmuştu.

Johann Bogesen köye dönecek miydi? Avı mevsimi başlamıştı. O büyük, onurlu adam hakkında yakışıksız sözler söylenir olmuştu. Hâlbuki o, bütün köylüleri kendi çocuğu gibi severdi. Kendi çocuklarını da aklıktan ve susuzluktan ölüme mi terk edecekti? Hem de depoları tıka basa tuz doluyken. Çocuklar okula bile gidemiyordu, çünkü üstlerine giyecek doğru dürüst bir kıyafetleri bile yoktu. Mecburen ev dedikleri solucan deliklerinde tıkkılı kalıyorlar, gaz ocağının dumanından boğulur vaziyette, bütün gün şarkı söyleyip küfür etmekten başka bir şey yapmıyorlardı. Vücutlarına gerekli besinleri, vitaminleri de alamıyorlardı.

Tüm bunları düzeltmek üzere, Güneyden biri geldi köye. Gelmesi daha memnun olacaktı köylüler aslında. Adamın kış ortasında, üzerinde sadece eski bir yağmurluk vardı. Zayıf parmaklarında bir sigara tütüyordu. Gözleri büyük, yüzü dardı. Genç Bolşevikler onu karşıladı, ondan sigara aldılar, kıyıya çıktıklarında da ona kahve ikram ettiler.

Köye varır varmaz, yaptığı ilk şey, işçi sendikasında bir toplantı düzenlemek oldu. Ama katılım çok azdı. İnsanlar sosyalizmin ne olduğunu iyice anlamışlar, bu felsefeyi uygulamaya koymanın zorluğunu yaşamışlardı.

Yine de, Arnaldur Björnsson, sendikaya birkaç yeni üye kazandırmayı başardı. Uzun konuşmalar yaptı. İnsanları kapitalizmi yenebilecek bir noktada olduklarına ikna etmeye çalıştı. Tam Johann Bogesen devrilmişken, canavar yine baş göstermişti, bu kez Sveinn Pálsson kılığındaydı. Şimdi toprağa gömülmesi gereken kafa, onunkiydi. İnsanlara en ufak bir yardımda bulunan herkesin kafası toprağa gömülecekti. Yanında daktilo gibi bir şey getirmişti, bazıları bunun teksir makinesi olduğunu iddia etti. Arnaldur, *Yıldırım* adını verdiği bir gazete çıkarmaya başladı. Haftada bir yayınlanıyordu gazete. Halkı, kilise meclisine ve parlamentoya sosyalistleri seçmesi için ikna etmeye çalışıyordu.

Dahası, Arnaldur Björnsson, Johann Bogesen'in turp gibi sapasağlam olduğunu, kalp krizi geçirmediğini, aklının da gayet yerinde olduğunu anlattı herkese. Adam Noel'den önce yurt dışından dönmüş, oğlunun malikânesine yerleşmişti. Klaus Hansen'le ortak bir trol filosu işletiyordu. En iyi otellerde krallar gibi yaşıyor, Hafnarfjörð'la Reykjavík arasında, arabayla mekik dokuyordu. Bazen genç kızlar da eşlik ediyordu ona. Hiçbir özellikleri yoktu bu kızların, sadece, amaca uygun olarak, etine dolgundular, o kadar. Paltosunu satılığa çıkardığına dair anlatılan hikâyeler de bir yanlış anlaşılmadan ibaretti. Aksine, Güneydeki zengin kişilere paltolar hediye etmişti.

Toplantıya katılanlar, duyduklarını hemen bütün köye yaydılar. Bogesen'e lanetler yağıyordu. Artık balık tutmalarına izin vermediği için değil, karısını aldattığı için. Kendileri karılarını aldatamıyorlardı çünkü.

Sonuncu, ama son derece önemli olarak, Arnaldur, Bogesen'e ve tüm özel girişimcilere –Sveinn Pálsson dahil– karşı alınacak önlemleri sıraladı. Kooperatifler kurulacaktı. Kristofer Torfdal, Birleşik Kooperatifler Derneği adına söz vermişti, yeni Oseyri kooperatifinin kurulması bekleniyordu. Dört bin krona kadar ticari kredi verilebilecekti. Bu haber köye yayıldığı zaman, hiç umulmadık kişiler bile, Torfdal'ın yanında yer almaya başladı. Vah-

şı canavarlarıyla köylülere kurduğu tuzakları hemencecik unuttular. Milletin asıl kurtarıcısı oydu şimdi. Artık çocuklar bolluk içinde yaşayabilecekti. Tanrı ondan razı olsundu.

Birkaç gün sonra, kooperatif derneği kuruldu. Çok katılım olmuştu. Herkes, kooperatif derneğinin gerekli olduğu konusunda hemfikir. Elli kronluk giriş ücreti alınması kararlaştırıldı. Herkes kooperatife katılmaya can atıyordu. İnsanlar listelere isimlerini canı gönülden yazdılar.

Salka Valka da oradaydı, Steintor gibi. Steintor oturmamış, kapının dibinde ayakta durmayı tercih etmişti. Kocaman gövdesi, bakır rengi teni ve olanca azametiyle orada öylece duruyordu. Saygıyla selamladılar onu. Sadece kemerli bir paltosu olduğu için değil, o kadar işsiz içinde yakalı gömlek giyen tek kişi olduğu için de. İşlerin gidişatına hiç karışmadı. Kooperatif derneğini destekleyen bir girişimde de bulunmadı. Salka Valka kalktı, yüz elli kronla adını yazdırdı.

Kayıt yaptırdığını duyan biri, ondan tarafa döndü. Arnaldur Björnsson'du bu –daha selamlaşmamışlardı. Bundan böyle, Salka'ya herhangi biri gibi davranmaya karar vermişti sanki. Oysa geçen yaz iki kere evine gelmişti, biri sabah, biri de gece yarısı. Salka listeye adını yazdıktan sonra, yenilgiye uğramış gibi hissetti kendini.

Konu iş yapmaya gelince, üyeler parayı devretmek zorunda kaldılar, çünkü hiçbiri, geçen yazdan beri kuruş yüzü görmemişti. Oturdukları evleri ve hayvanlarını güvence olarak gösterdiler. Birinin bir miktar balığı, diğerlerinin birkaç koyunu, ineği, oltası, teknede ortaklığı vardı. Ama hepsi de şirkete borçlu olduğu için, güvence olarak gösterdikleri malların kanunen kendilerine ait olup olmadığını dahi bilmiyorlardı. Gösterilen güvenceleri olduğu gibi kabul etmekten başka çare yoktu. Toplam miktar olan iki bin kronu faturalandırmak Arnaldur'a düştü. Arnaldur aynı zamanda kooperatif delegesi olarak da seçilmişti. Oseyri Kooperatif Derneği'nden çıkarken, görev ve sorumluluklarla doluydu. Salka'ya dönüp bakmadı.

OTUZ SEKİZİNCİ BÖLÜM



Neler oluyordu?

Amerikalı Steintor Steinsson Oseyri'den yok olmuş, bir süre sonra da doğudan mı, kuzeyden mi, Güneyden mi olduğu belli olmayan iki tekneyle çıka gelmişti. Üstleri açık, motorlu teknelerdi bunlar. Çok da pahalı değillerdi, en çok birkaç insan hayatı kadar. Steintor, artık köylülerin balığa çıkacağından emindi. İspanya'da çıkan krize rağmen, çıkan balığın hepsini almayı garanti etmişti. Birçokları, Steintor'un teknelerinde balığa çıkmaya cesaret edemiyordu. Bu tür tekneler balık avı için pek kullanışlı değildi, çünkü balık sürüleri açık denizde bulunuyordu ve bir de, teknelerin motorları vardı, iyi de, bu motor hangi durumda işe yarayacaktı? Steintor onlara cevap olsun diye, teknelerden birine kaptanlık edip ilk sefere kendisi çıktı. Herkes ona bakmaya gitti. Av aletleri, yağ, tuz, istediler. O da hepsine biraz verip hesaplarına yazdı.

Bu arada, Salka Valka'ya uğradı bir akşam.

“Senin için kolay tabii,” dedi Salka. “Büyük bir adım attın. Teknelerini aldın, balığını avlıyorsun. Senden daha yetenekli, daha zeki insanların başlattığı bir şeyden para kazanıyorsun. Johann Bogesen'e kızan kimdi? Söylesene! Balığa çıkabilmek için senin şu rezil şartlarını kabul ettiysek, yeteneklerin yüzünden değil, bunu kafana sok. Bekle de gör! Bogesen'i ensesinden tutup atanlar, seni de mahvetmek için bir yol bulurlar.

“O okul müdürü havalarında dolaşan çelimsiz it herifi kastediyorsan, sana söyleyeyim. Bir paket sigara alacak parası yok,

ama akşama kadar sigara elinden düşmüyor. Nasıl oluyor bu sence?”

“O itse, sana ne demeli?”

“Bak şimdi, oldu mu ya? Dün bana it diyenler, şimdi neredeler?”

“Hastalıklı, bunamış adamlar hepsi de. Bir kadeh içki alacak paraları yok. Bu köyün evveli de, ahiri de benim.”

“Johann Bogesen’in işleri bozulmasaydı ne durumda olacaktın, çok merak ediyorum.”

“Johann Bogesen layığını buldu. Onun işlerini bozan biri varsa, o da benim.”

“Hayır, kooperatiftir. Kooperatifi kim kurdu?”

“Kooperatif de benim. Arnaldur Björsson’a iki bin kronla arka çıkan bendim. Sana biraz daha yakın olayım diye. Yoksa ben de bilirim, dünyanın sıcak taraflarını da, soğuk taraflarını da.”

“Tesadüfen olan şeylerle övünmek kolay,” dedi. Yine de hiç beklemediği bu haber, onu hayrete düşürmüştü.

“Tesadüfmüş! Sence ben tesadüf müyüm? Bu yıl, ya da bugün tesadüf mü? Balık toptancılığı yapmaya ahdetmiş olduğuma hiç mi inanmıyorsun? Bu köyün hep bana ait olduğuna hiç mi inanmıyorsun? Evlenseydin, kocanı su sızdıran bir tekneyle sefere yollayıp ortadan kaldırmaya çok uzun zaman önce kesin karar vermiştim, biliyor musun?”

“Ben evleneceğim de, sen benim kocamı ortadan kaldıracaksın, öyle mi? Cesaretin varsa yap. Bak gör, neler oluyor... Keşke annemle benim intikamımızı alacak gerçek bir Tanrı olsaydı.”

“Benden başka Tanrı yoktur.”

“Bir zamanlar, senin işlediğin suçlar yüzünden hayatımdan vazgeçmeyi düşünmüştüm. Beni öldürmüştün. Ama şimdi biliyorum ki, bir erkeğe hisler beslemek, manevi bir durumdur.”

“Maneviymiş! Bunların hepsi saçmalık.”

“İyi kötü günlerim oldu. O bana hediyeler vermedi, senin fa-

hişelere verdiği gibi. Ama ruhumu uyandırdı. Yıllar önce, daha çocukken, beni kirletmiş olmana rağmen, ruhuma sahip olamadın. Ruhum ona ait.”

“Selâmet Ordusunun saçmalıkları bunlar.”

“Bu evi bu gece geri alabilirsin. Aptal gibi, bir yerlerden çalıp gönderdiğin parayla, burayı satın almıştım bir de. Sana hiçbir surette bağımlı değilim. Bana verdiği yüzük de, çocukken bana yaptığının bedeli. Geçen gün bir arkadaşşıma verdim onu, vedalaşırken. Satsın da, parasını kullansın diye.”

Steintor’un yüzü istemsizce kasıldı, başını kaşıyarak gülme-ye başladı.

“O yüzük en fazla on kron eder,” dedi. “Geminin güvertesinde bulmuştum. Daha doğrusu, tuvalette. Üçüncü kaptan elini yıkar-ken unutmuş onu orada.”

Salka Valka, bu beklenmedik açıklamaya uygun bir cevap bulabilmek için bir süre sustu. Aşkının ispatı olarak görmüştü o yüzüğü, şimdi hepsi uçup gitmişti. Hayatta başına gelmiş ve gelebilecek kötü şeylere, yalanlara mesela, karşı hazırlıklı olduğunu sanıyordu. Kirletilen o küçük kız olmuştu yeniden. Kurbanlık koyun gibi kalakalmıştı. Aşkının hediyesinin çalıntı ve taklit olduğunu öğrenmişti. Annesinin ölümünün kefareti de, İsa’nın kefareti gibi anlamsızlaşmıştı. “Ey katıksız, saf asma,” artık kitaptan yırtılan bir sayfaydı.

Her şey göz önüne alındığında, Steintor Steinsson’un şeytanın ta kendisi olduğu ortaya çıkıyordu. Geri zekâlı gibi, ne diye ağzını açmıştı sanki... Bir anda kaba, utanmaz, korkunç derecede çirkin biri hâline gelmişti işte. Umutsuzluğa kapılmıştı. Tiz bir çığlık atarak ellerini yüzüne kapadı, yere oturup öne arkaya sallanmaya başladı.

“Kirletildim, hayatımda ilk kez, bugün kirletildim ve hiçbir şey bunu temizleyemez.”

Steintor’un aşkı... Her şeye rağmen, onu affetmesi için tek sebepti. Oturduğu yerden bağırdı.

“Yalancı!”

“Yanlış anladın beni.” Bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu Steintor.

“Maalesef, bu sefer başaramadım,” diye devam etti yavaşça. Kapının önünde durmuş, gitmeye her an hazır gibiydi. “İtiraf etmeliyim ki, hayatımın büyük bölümünde başarısız olduğum için kahrediyorum. Dünyayı dolaşırken, geceler boyu, pişmanlık içinde parmaklarımı kemirdim. Sarhoş olduğum doğrudur. Ama binlerce kere kendime söz verdim, çünkü en çok arzuladığım kişi olan sen, annenin bir parçasıydın, kokun gece gündüz aklımdaydı, bazen imkânsız olduğunu düşündüm, çünkü daha çok küçük-tün.

“Sonra o sabah, seni orada gördüm. Kendinden geçene kadar tırmaladın beni.” İşlemeyi arzu ettiği suçtan nasıl vazgeçtiğini bütün ayrıntılarıyla anlatmaya başladı. “Sonra birden ayıldım. Elimden geldiği kadar çabuk, tekneye koştum. Başımın belaya gireceğini biliyordum. Dediğim gibi, sana hiçbir şey yapmadım. Sadece sen, şiddetli öfken yüzünden bayıldın. İlk sevgilin, artık bu kim olursa, gerçeği söylediğimi anlayacaktır.”

“Defol!” diye bağırdı kız. Onu tokatlamaya yeltendi. Ama karışısındaki, silahlı adamlarla dövüşüp onları yenmiş biri idi. Bunu hiç hesaba katmamıştı. Steintor onun elini havada yakaladı, bileklerinden tuttu.

Salka onun kendisinden çok güçlü olduğunu hissetti.

“Cesaretin varsa yap hadi!” dedi, dişlerinin arasından.

Bedenleri öfkeyle birbirine çarptı. Avını bir solukta yiyip bitirmek isteyen canavarlara benziyorlardı. Bütün kasları gerilmişti. Göğüs göğse, karın karına itişip durdular, duvarlara çarptılar birbirlerini. Bardaklar, tabaklar devrildi, sandalye bir yana, gaz ocağı bir yana uçtu. Duvardaki resimler aşağı indi, tahtalar çatladı.

Sonunda Steintor, onu köşeye sıkıştırdı. Ağzını onun dudaklarına bastırdı. Sanki vahşi bir hayvan, avının yarasına ağzını da-

yamış da, kan kokusunu almış gibi keyiflendi. Salka başına gelecekleri anlayınca onu omuzlarından tutup itti. Kendini kurtarınca, belinin altına bir tekme savurdu. Steintor, kızın kokusuyla mest olmuşken, hayvan gibi uluyarak kendine geldi.

Salka uzanıp, kapının arkasında saplı duran balık bıçağını kaptı.

“Seni öldürürüm!” diye bağırdı. “Kapımdan içeri adım atarsan, öldürürüm seni!”

“Burası senin kapın değil artık, benim kapım! Seni piç kurusu! Kimse senin attığın yere tekme atacak kadar gaddar olamaz.”

Salka onun, dışarıda uzunca bir süre inlemesini dinledi. Şapkasını bulup dışarı fırlattı. Sonra evinin kapısını kilitledi. Elinde bıçakla bir süre ayakta bekledi. Geri gelirse, onu öldürmeye kararlıydı. Gittiğinden emin olunca, eşyalarını bir torbaya koydu, geceyi geçirecek bir yer aramaya koyuldu.

OTUZ DOKUZUNCU BÖLÜM



İşte yine, Oseyri’de misafirdi. Kaldığı yer, düzgünce bir evdi. Denizciler sendikasıdan birinin, karısıyla yaşadığı bir yerdi. Ona tavan arasında bir oda verdiler. Salka ev sahiplerine bir açıklama yapmadı, sadece taşındığını anlattı. Sonra yalnız kalmak istediğini söyleyip kapıyı kapadı. Çantasından yorganını çıkarıp üzerine örttü. Karla karışık yağmur yağıyor, denizden şiddetli bir rüzgâr esiyordu. Titreyerek yorganı üzerine çekti, ama daha çok titredi.

Gecenin geç saatlerine kadar köyün üstünde esen, evleri yerle bir edip sabilerin canına kasteden fırtına gibi acımasız duygularla boğuştu. Sonra yavaş yavaş sakinleşmeye başladı. Nihayetinde, kendisini Arnaldur’a ait hissetmesinin sebebi, onun ne şeytanlıkları, ne de yaptığı iyiliklerdi. Kendisine karşı kazandığı bu son zaferle, bunu anlamıştı. Aynı zamanda, bir yalancı olduğunu da görmüştü. Hayatı onun çevresinde dönmüştü, ama şimdi bunun bir yanılgı olduğunu fark ediyordu. Kapkara bir fırtına bulutuydu o sadece, arkasından yalancı bir ışık sızan. Kara bulutlar denizin üzerinde dağılınca, ortada hiçbir şey olmadığı anlaşılmıştı. Bütün bu olanlardan sonra, kendisi kim oluyordu ki, Arnaldur’un çevresinde toplanan kitle içinde ayırt edilmeyi beklesin? Hayatta kalmaktan başka dertleri olmayan bir toplum, halk, insanlar sürüsü...

Kül rengi şafakta uyandı. Elbiseleriyle uyuduğu için, üstü başı darmadağınktı, kokuyordu. Ne yıkanmaya, ne de elbiselerini

düzeltmeye takati vardı. Ancak boynuna atkısını sarabildi. Hava çok soğuktu. Çatlamış ellerini yaladı. O anda ölmeyi, başka bir dünyada uyanmayı diledi.

Hiç bu sabahki kadar zavallı hissetmemişti kendini. Tıpkı Oseyri'ye geldiği ilk günkü gibiydi. Yabancı bir evden çıkıyor olmak, çok garip bir duyguydu. Çevresine bakındı. Her şey farklıydı.

Evler ve sokaklar yanlıştır. Bir gece içinde, dağın yeri de değişmişti. Yıldızlar, gökyüzünde bir başka parlıyordu. Kocaman bulutların arasında kaybolmuşlardı. “Bu yeni yerde beni neler bekliyor acaba?” diye düşündü. Artık önünde yepyeni bir hayat vardı.

Dışarıda kendisinden başka kimse yoktu sanki. Sadece birkaç pencereden yeni yakılmış lambaların zayıf ışıkları sızıyordu. Uykucu ev kadınları, yılların alışkanlığıyla, kalkıp kahveyi ocağa koyuyordu. Ama şanslı olan birçoğu, daha uyanmamıştı, herkeşe ızdırap veren yoksul hayata. Lageyri denen yere doğru sallana sallana yürümeye başladı. Burası iskelenin batısında kalıyordu. Oseyri'nin daha iyi durumda olan bir mahallesiydi burası. Kalem kutusu gibi ince ve uzun bir evin önünde durdu. Evin en büyük oğlunun bacakları sürekli uzadığı için, evi de buna uygun olarak uzatmışlardı. Lageyri'nin en güzel eviydi. Eve flüt adını takmışlardı, çünkü rüzgâr estikçe evden çeşitli sesler çıkıyordu.

Ev sakinleri daha uyanmamıştı. Dışarıda bir süre durdu öylece. Kitaplardaki gizemli kahramanlara benziyordu. Bulutların arasından, soğuk ve hüznü dolu yeni hayatına doğan güneşi seyretti. Kış sabahları kadar kasvetli ve anlamsız bir şey daha yoktu. Her yer kül rengiydi. Don yoktu, ama daha da keskin bir soğuk vardı. Başı açık, üstü başı darmadağın, boynunda bir atkı, elleri çatlak, sağ yanı soğuktan uyuşmuş, dermansız bir kızın, gizemli bir evin önünde durup seyretmesi kadar yalnızlık duygusu uyandıran bir şey yoktu.

Sonunda kapıya gitti, mandalı kaldırdı, daracık koridora adı-

mını attı. İçerisi balıkçıların kıyafetlerinden gelen kesif balık kokusuyla dolmuştu. Kapalı bir odanın önünde durdu, bir iki kere kapıyı çaldı.

“Bu saatte kim bu böyle?” diye söylenen, uykulu bir ses geldi içeriden. Yataktan çıktı, koşup kapıyı ardına kadar açtı. Yünlü iç çamaşırları giymiş genç bir adamdı.

“Günaydın,” dedi Salka.

“Kimsin sen?”

“Kızın biri işte.”

“Ha, tanıdım, sen Salka’sın. Ama çok geç kaldın. Biz bağlantıları kurduk.”

“Bağlantı kurmaya gelmedim, Alli’yi soracaktım. Burada mı kalıyor?”

“Ne istiyorsun ondan?”

“Onunla konuşmak istediğim bir konu var.”

Adam biraz şaşırmıştı, ama yine de, kıza pencerenin kenarındaki yatağı gösterdi. Duvar boyunca yataklar dizilmişti. İki de ranza vardı. Uykularını alamamış gençler, yorganlarının altından bakıyorlardı. Çok komik görünüyorlardı. Yataklarında uzanmış, sabah uykularının arasında bir kadının hayaliyle avunuyorlardı.

“Seni görmek isteyen bir kız var, Alli,” diye seslendi, kapıyı açan adam. Sonra da sürünerek yatağına gitti. Arnaldur dirsekleri üzerinde doğruldu. “Ne?” Gecenin geç saatlerine kadar okuduktan sonra çok erken kalkmak zorunda olan herkes gibi, o da yarı uykulu, daha çok şaşkıındı. Yatağının önünde özensizce atılmış kıyafetleri duruyordu. Bunun yanında eski bir lamba ve en az bin sayfalık yabancı dilde bir kitap. Arnaldur el yordamıyla kibriti bulup lambayı yaktı. Lambanın camı çatlamış, isten simsiyah olmuştu. Fitili de bitmek üzereydi. Bu yüzden, lambanın dibindeki gaze güç bela yetişebiliyordu. Hiç de romantik olmayan sabah ışığında, birbirilerini görebiliyorlardı.

“Günaydın, Arnaldur,” dedi Salka. Elini uzattı.

“Gecenin bu saatinde ne işin var burada?” Kirli gömleğinin altında, göğsü bembeyaz parlıyordu. İnsanlık için çarpan bir yürek gizliydi o göğüste.

“Birazdan gideceğim,” dedi Salka, ifadesiz, ilgisiz bir tavırla. Sonra acayip bir şey oldu. Salka’nın buz gibi eli, onun sıcak avucunda kalmak istedi biraz daha.

Bütün gücünü yitirmişti sanki bu el. Sonunda Arnaldur kızın elini bıraktı, cansız bir hâlde yanına düştü Salka’nın eli. Arnaldur ona baktı.

“Oturacak yer yok, gördüğün gibi, istersen gel yatağıma otur.”

Salka hemencecik yanına oturdu. Elleri önce kucağında duruyordu. Sonra kafasını kaşıdı, tırnaklarını ağzına koydu.

“Üşümüyor musun burada? Bu incecik gömlekle...”

“Beni Marbud’daki kocaman yorganının altına mı davet edeceksin yoksa?”

“Hayır,” dedi. Bu sefer yüzü kızarmamıştı. “Artık bir evim yok.”

“Sattın mı?”

“Hayır.”

“Ne oldu o zaman?”

“Döndüğünden beri neden bana gelmediğini merak ediyorum.”

Arnaldur şaşkınlıkla baktı onun yüzüne.

“Belki de, yüzüğün değersiz bir metal parçasından ibaret olduğunu öğrendin. Ama bunu bilmiyordum. Çok değerli sanmıştım. Sahip olduğum en değerli hazine olduğunu. Yoksa sana vermezdim. Kusura bakma.”

“Gerçekten mi?” dedi Arnaldur. “Demek sahteymiş. Geçen kış o yüzüğü grev fonuna verdim ben de. Sorunun cevabına gelince, Salka. Sevgilileri uzun ve zor bir yolculuktan dönen kızları ziyaret etmek, adetim değildir. Benden çok daha önemli işleri olduğunu bilirim.”

“Sessiz ol, Arnaldur,” dedi Salka, kısık sesle. Utanç içinde başını önüne eğdi. Hayatında ilk kez bu kadar aciz kalıyordu birinin karşısında.

Yatakta öylece oturup kaldı. Uykusuz geçirdiği gecenin ardından, yüzü solmuş, bembeyaz olmuş, daha doğrusu, hissizleşmişti. Evet, artık utanmıyordu da. Sanki bilinci, benliğinin derinlerine batıyordu ve Salka, bütün içtenliğiyle kendini ortaya koyuyordu.

“Geçen gün kooperatife üye oldum, Alli. Sandığın gibi birleşik harekete karşı değilim. Aksine, birleşik hareket, kitleler için en iyisidir. Ama Steintor’a nasıl gidebildin? Bize tek laf etmeden, hareketi ona borçlandırdın.”

“Bir kere,” dedi Arnaldur. “Parayı temin etmekle görevlendirildim. İkincisi, senin buna sevinmen lazım. Eski üvey babanla iş yapmaya çok meraklı değilim, ama şu an için başka şansımız yok. Johann Bogesen’e karşı kullanabileceğimiz her silahı kullanacağız.”

“O benim üvey babam değil, hele söylediğin gibi, sevgilim hiç değil. Tamamen bitti. Benim için bir hiç o. Ben de bir hiçim. Ama kesin olan bir şey var: Johann Bogesen yerine bize onun hükmetmesi daha iyi olmayacak.”

“Gerçekten mi? Artık Steintor Steinsson’u sevmiyorsun, anlattıklarına bakılırsa. Öyleyse, Steintor tehlikeli olamaz, bundan eminim. Güvenilir diyeceğin biri değil o, aslında tehlikeli olanlar, güvenilir sanılır. Misal, Johann Bogesen. Büyük hayırsever. Geçen gün, Reykjavik’te bir gazeteye on beş bin kron yatırım yaptı. Danimarkalılarla Rusları taciz ederek insanların dikkatini dağıtmak, uğradıkları soygunu unutmalarını sağlamak için. Vikingler zamanında olsa, yağmalama harekâtı düzenlenirdi, ama artık kibarlaştık; zamanımızda, gazeteler yoluyla insanların beynlerine giriyorlar. Zavallı insanların aklını çeliyorlar, aklıktan kırılan öz çocuklarının karşısında durmaları için. Bugünlerde, kitlelerin çocuklarına içecek süt, uygun barınma ortamı ve yeterli beslenme sağlanması için çalışan işçiler hakkında kötileyici

makaleler yazdırarak, kamuoyu yaratmaya çalışıyorlar. Eski zamanlarda aynı insanlar, o aynı küçük çocukları spor olsun diye, mızraklarla avlardı. Vikinglerin asaleti hakkında çeşitli hikâyeler var, ama modern zamanların güvenilir adamları, benim kapitalist katiller diye tabir ettiklerim, kendi çıkarları uğruna en yakın dostlarını bile satarlar.”

“Biliyorum,” dedi Salka. “Daha önce de anlatmıştın. Çok korkunç. Sürekli o zavallı çocukları düşünüyorum... Biliyor musun Alli, dün gece hiç uyuyamadım. Bir şey oldu ve ben nerede duracağımdan emin değilim. İşçi sendikasına katılacağım.”

“Ne oldu?” Arnaldur onun bu kararını hemen tebrik etmedi.

“Teknedeki payımdan bir beklentim yok, hiçbir şey getirmiyor. Marbud zaten hiç benim olmamıştı. Steintor Steinsson’un parasıyla alındı, sen de biliyorsun. Ben işçi sınıfına aitim.”

Bu itiraftan sonra, gözleri heyecanla parladı. Aynı zamanda, eğreti duran bir şeyler de vardı hâlinde.

Gençler yavaş yavaş kalkmaya başlamıştı. Enfiye çekiyor, sabah küfürlerini ediyorlardı.

KIRKINCI BÖLÜM



Yeni başlayan balık sezonunda, anlatmaya degecek pek bir şey olmadı. Sadece, Steintor Steinsson'un açık teknelerinden biri kayboldu. Teknenin dört kişilik mürettebatından bir kişi, alabora olan tekneye sarılarak hayatta kalabildi, o da Steintor'du. Şiddetli bir kasırganın altında, yirmi dört saat boyunca, açık denizde tekneye asılı kalmıştı. Bir tekneye bu kadar uzun süre asılı kalmak, İzlanda'da eşi görülmemiş bir kahramanlık örneği idi. Gazeteler olayı haber yaptı, en çok da *Millet* gazetesi. Kristofer Torfdal'a ait olan bu gazete, köydeki ölü ya da diri herkese, ücretsiz olarak gönderiliyordu.

Sveinn Pálsson'un teknesi Deniz Perisi, Steintor'u İlluga kayalıklarının orada bulmuş, konuşamayacak durumda, yaralı ve soğuk yangısı olmuş bir hâldeyken onu kurtarmıştı. Bahar sonuna kadar, soğuk yangısı yüzünden yataktan çıkmadı. Herkes cesaretine hayran kalmıştı. Ama papaz efendi, bir sabah erkenden bir kadının evine gidip, kocasının batan teknede boğulduğu haberini verdi. Kadın haberi alır almaz, gözyaşlarına boğuldu. Yatalak annesi de öyle. Henüz yataklarından çıkmamış küçükler, annelerinin bu ani ve acayip tavırlarına kahkahalarla gülmeye başladılar. Hiç susmayacakmış gibi gülüyorlardı. Daha sonra, çocukların annesi, rüyasında, öbür dünyaya göçmüş olan kocasını gördü. Karısına, Steintor Steinsson'un kurtulabilmek için, adamlarını alabora olan tekneden ittiğini söyledi. Köylülerin çoğu, açık teknelerin ikisinin de, daha ilk seferde batacağına hazırlamıştı kendini, ama bu olmadı. Teknelerden sadece biri battı.

Eskisinin yerine gelen şu bekâr doktor olmasaydı, Oseyri'nin balık sezonunun ne kadar monoton, kasvetli ve olaysız geçtiği, hayal bile edilemezdi. Ülkenin ta öbür ucunda, barınaktan bozma bir muayenehanede görev yapmak üzere, kalıcı olarak gelmişti. Yeni doktor, gelirken yanında hatırı sayılır miktarda ilaç da getirmişti, özellikle brendi. Herkes hastalanmaya başladı, hâliyle. Parası olan da, olmayan da. Hele de kadınlar. Bütün köy, yeni doktorun tam da zamanında geldiğini düşünüyordu. Geçenlerde, geminin pusulasından içki içen bir adam hayatını kaybetmişti. Bir de, kavgada tek gözünü kaybeden biri vardı.

Kooperatif derneği eski bir binada kurulmuştu. Burası daha önce çit örgüsü yapmak için kullanılıyordu. Sonra olta yemi satılan bir dükkân ve at harası olmuştu. Binanın kime ait olduğu hakkında ihtilaf çıkmıştı, sonunda kooperatif dükkânı yapılmasına karar verildi. Çuval çuval çavdar, un ve kırık tahıllar, şeker kutuları, en yeni vitaminli margarinler, enfiye paketleri, peynir, kuru üzüm, kahve ve gaz yağı –ne güzel kokuyordu– indi dükkâna. Bu, köylülerin kendi dükkânlarıydı, gidip bakmadan olmazdı. Arnaldur, işsiz güçsüz takımını ve ayyaşları kovalamak için çok uğraşıyordu. Arsız oğlanlar gidip gelip kuru üzüm istiyordu mesela. Eli yüzü düzgün, yaşlı adamlar tuz almaya gelmiş gibi yapıyor, aslında tek istedikleri tek çekimlik enfiye oluyordu. Hepsisi de oranın kendi dükkânları olduğunu düşünüyor ve hep de öyle kalmasını istiyorlardı. Arnaldur da, malları bütün bu dükkân sahiplerinden korumak için, siper olsun diye bir tezgâh koymaktan başka çare bulamadı. Müdür Stephensen, Kristofer Torfdal'a tepeden tırnağa küfür etmek için, günde birkaç kere dükkâna uğruyor, bir çekimlik enfiye alıp gidiyordu.

Tam bu sırada, Güneyden güzel haberler geldi. Kristofer Torfdal, hükûmetin, Ulusal Banka'ya, otuz beş milyon kronluk devlet garantisi verilmesini öngören teklifinin, parlamentoda reddedilmesini sağlamış, hatta hükûmetin önde gelen bazı isimlerini bile, bu konuda kendisiyle iş birliği yapmaları için ikna etmiş-

ti. Hükûmet güvenoyu alamamıştı. Bunun üzerine, bankanın kaderi muallakta kalırken, parlamento da, anayasaya aykırı olarak, feshedilmişti. Sadece bankaların hisse sermayeleri değil, halkın yatırdığı paraların da yok olduğu, bütün bu paraların, farklı bölgelerde yaşayan birkaç spekülatör arasında kardeş payı yapıldığı –bütün belgeler *Millet* gazetesinde yayınlamıştı– ortaya çıkmıştı.

Kristofer Torfdal, bir taraftan Bogesen’in dükkânında bakiyeleri kalan birkaç kişi tarafından yerden yere vurulurken, diğer taraftan kooperatifin dükkânından bedava enfiye almayı başaran birkaç müşteri tarafından yere göğe sığdırılamıyordu. Hatta bazı kişiler tarafından Torfdal o denli kutsandı ki, bu kişiler Arnaldur’dan kendileri adına Torfdal’a şükranlarının sunulmasını talep ettiler. Şükranlarını sunmak için sabırsızlananlardan biri de Beinsteinn’di. Beinteinn yeniden Bolşevik olmuş, kooperatif müdürünü mecburen evine almıştı. Yalnız, kızının Arnaldur’dan nasıl hamile kalmadığına çok şaşırıyordu. Herkesin bildiği gibi, eğer ortada çocuk yoksa, bir erkeği evliliğe ikna etmek kolay değildi. Öte yandan, Arnaldur’un hamileliği engelleyen Fransız tılsımları kullandığına dair garip dedikoduların dolaştığı inkâr edilemezdi. Aksi hâlde, her an her şey olabilirdi, zira Oseyri’de bir erkek, bir kıza parmağıyla dokunsa, kız hemen hamile kalıyordu. Birçokları, buna balık yemenin sebep olduğuna inanıyordu. Arnaldur’un Fransız tılsımları, köyde çok kötü bir şöhret kazandı ve Hristiyanlığa yakışmayan, hayvanca bir davranış olarak nitelendi.

Balık sezonu başladıktan kısa bir zaman sonra, uğradığı başarisizlıkları, parlamentonun feshini ve politik durumu hiç umursamaz bir hâlde, biricik Johann Bogesen’imiz, sahneye çıktı. Dükkânını yeniden açıp içini mallarla doldurdu. Veresiye satış geçerliydi. Silisfjord’da basılan muhafazakâr gazete, mükemmel yayın organı olan *Esinti* de satılıyordu. Yoksul kadınlar, önlük yapmak için malzeme ve gazete baskısından arta kalanları bedava alabiliyordu. Başına talihsiz bir olay gelmiş olan herkes –kocasını, ya da ineğini kaybetmiş bir kadın, mesela– Bogesen’den bir davet alı-

yor, kendilerine değerli hediyeler veriliyordu. Adam, köylülere karşı hiç bu kadar cömert olmamıştı. İnsanlar onu yeniden aralarına aldığı anda, yokluğunda ne kadar acı çekmiş olduklarını anladılar. O yokken, bütün bu düşünceler, beyinlerinin içinde uğuldamış, onları şaşkına çevirmişti. Neyse ki artık geri dönmüştü sevgili yaşlı tüccarları. Tanrı onu sonsuza kadar korusundu!

Kooperatif derneğin cazibesine kapılan evli, çocuk çocuk sahibi olgun yaşta pek çok kadın, Tanrı'ya ve Kutsal Ruha dua edip ruhlarının aydınlanmasını, olayları kavramayı ve doğru yolu bulmayı dilemişti. Karşılaşılan bütün bu zorluklar, insanların ruhuna az işkence etmedi. Hele de Bogesen'in enfiyesiyle, kooperatifin enfiyesini karşılaştırdıkları zaman... Kristofer Torfdal'ın enfiyesi, hiç şüphe yok ki, Bogesen'inkinden çok daha iyi geliyordu insanın burnuna. Köylüler, saatler boyu kooperatifin dükkânında dikilip bunları konuşuyordu. Ama Arnaldur'un ağzı, Kristofer Torfdal konusunda son derece sıkıydı. Ona bir şey sorarlarsa, çoğunlukla baştan savma cevaplar veriyordu. Onlar da dükkândan çıkıp, dışarıda devam ediyorlardı Torfdal konusuna ve insanların ne kadar alçak olduklarını gösteren dehşet verici hikâyeler anlatıyorlardı birbirlerine. Sonra kooperatifin dükkânına geri dönüp, konuyu en ince detaylarına kadar tartışmaya başlıyorlardı. Kısacası, bütün köy son derece huzursuzdu. Ayyaşlar, hâli vakti yerinde olanların evlerinin etrafında toplanıp, onları Torfdal'ın intikamıyla korkutuyorlardı.

Çok geçmeden, köyde bağımsızlık partisinin gençlik kolu kuruldu. Partiye önce papaz kaydoldu. Doktor, Johann Bogesen, okul müdürü, şirket müdürü ve diğerleri onu izledi. Ama Sveinn Palsen kendi deyimiyle, gençlik kolunda görev alacak konumda değildi. Onun bu tutumu, epeyce bir yorum yapılmasına sebep oldu.

Salka Valka, bilindiği gibi, işçi sendikasına geçmişti. İkinci kez, topluma ters düşen bir tarafa geçiyordu. Aykırı bir yanı vardı onun. Kendi evinde yaşamaktan vazgeçip konsoluya yatağını

tekne sahiplerinden birinin tavan arasına taşıyan, hâli vakti yerinde olan bu genç kızın, hayata karşı anlaşılmaz bir tutumu vardı. Görebildiği her durumu çok ciddiye alıyordu. Bir düşünceden vazgeçiyorsa, gözlerinin önünde yeni ufuklar açıldığı içindi bu. Denizin derinlerinden çıkan balığın, hayata anlam kattığına inanıyordu. Uyuşuk bir babaları, en az dokuz –on sekize kadar çıkıyordu– kardeşi olan çocuklara fayda sağlıyordu denizdeki balık.

Balığın bile değersiz olduğunu, denizden daha bir balık yüzgeci bile çekmemiş insanların İzlanda’da ve yurt dışında kır evleri yaptırırken, balığa çıkan denizcilerin bir konsola bile paralarının yetmediğini çok daha önceden göremediği için kendinden utanıyordu.

Sabah sabah, kadınlar öfkeden deliye dönmüş bir hâlde bağıarak, çocuklarını kapıdan dışarı savurarak cehennemin dibine gitmelerini, sahile inip, kıyameti orada kopartmalarını söylüyordu. Çocuklar söz dinlemeyip onlara çamurdan toplar atarlarsa, kadınlar ne yapabiliirdi ki? Hiç. Oğlanları yakalayıp bir güzel pataklamayayı çok isterlerdi elbette, ama hamile hâllerleriyle onlara yetişemiyorlardı ki... Kapitalist toplumdaki yaygın kültür bu işte... Kızlar, Arnaldur Björnsson’un ateşli konuşmasını tekrarlıyorlardı.

Salka Valka işçi sendikasına katıldığı için, artık avarelik etmiyor, yolda giderken bacaklarını aç aça koşmuyordu. Erkeklerin ve kadınların bilinçlerini uyanık tutuyordu. Bir tartışma olduğu zaman, teslim olan hep kadınlardı çünkü. Toplumdaki en kötü grev kırıcılar onlardı. Bütün bu huzursuzluğun, kargaşanın sebebini anlamaktan acizdiler. Tek yaptıkları, kocalarına bağırıp çağırarak, onlara çocuklarını açlıktan öldürmeye mi niyetli olduklarını sormaktı.

“Balığın kârı, biz işçilere aittir,” dedi Salka Valka. “Çünkü tekneleri ve aletleri yapan, balığı tutup temizleyen ve kurutan biziz. Balığın getirdiği kazanç da, bize aittir, başka kimseye değil.”

“Geçen sene, hâlin vaktin yerindeyken, böyle demiyordun ama,” dedi kadınlardan biri.

“O zamandan beri büyüyüp akıllanmış olamaz mıyım?” diye cevap verdi Salka.

“Çocukluğundan beri Bogesenlere çok şey borçlusun sen. Paçavralar içinde onların evine gittiğin günü unuttun mu?”

Salka işçi sendikası üyelerinin kilise meclisine seçilebilmelelerini sağlamak için çok uğraştı. Yoksul insanları, haksız yere ödedikleri kilise vergisinden kurtarmak, vergilerin daha adil bir şekilde dağılmasını güvenceye almak istiyordu.

Bolşevikler çoğunluğu sağlarsa, köye elektrik getirecekler, vadede bir çiftlik alıp, Arnaldur’un anlattığı gibi, belediyeye ait bir çiftlik kuracaklardı. Ancak köyün eğitilmiş kişileri, bunun abesle iştigal olacağı görüşündeydi. Gerçekten de öyleydi. İşe tezgâhtar olarak başlayan Johann Bogesen’e bakmalıydı. Köylüler ona su mu çekmişti, elektrik mi getirmişti?

Şu muhteşem Silisfjord gazetesi *Esinti*’de, komünistler hakkında yazılmış, “Oseyri’nin kara lekesi,” diye başlayan bir makale vardı. Tam da kilise meclisi seçimleri öncesinde. “Bu tür şeyler olabilir, gerçeği söylemek gerekirse, komünist bir sendika hiç kurulmamalıdır, neyse ki, bu münasebetsiz devrimci arkadaşlar çeşitli sebeplerle köye gelmiş yabancılardır. Bu yüzden, gerçek Oseyrililerle bir tutulamazlar. Akıllı başında, mantıklı ve şerefli olan hiç kimse, türlü iftira ve uydurmalarla huzuru bozan bu kişilerin etkisi altında kalmayacaktır. Toplumun yüreğine ekmeye çalıştıkları tohumları söküp atmak için, herkesin üzerine düşeni yapacağına inanıyoruz.

“Bu devrimciler, dürüst insanlarda nefret uyandırmıştır, uyandırmaya da devam edeceklerdir. Onlar toplumdaki zehirli yılanlardır. Bu grup işsiz güçsüz takımından oluşan bağınaz bir çetedir, vs, vs...”

Sonra ansızın, bahar geldi.

KIRK BİRİNCİ BÖLÜM



Evet, bahar gelmişti. Ve onlar, kampanyanın siyasi planları dışında, hâlâ birbirleriyle zar zor konuşabiliyorlardı. Salka, onun işçi sendikasına ve kooperatif derneğine katılmış olmasına rağmen, birbirlerini gerçekten anladıklarından bile emin değildi. Arnaldur'un, geçen yıldan beri çok değiştiğini düşünüyordu. Belki de o, yıldan yıla değişen biriydi. Zafer kazanınca başka biri, yenilince başka biri oluyordu. Amaçları, mücadelesinden daha önemliydi ve muhtemelen, şimdi faydasız bir kavga verdiklerini düşünüyordu. Kilise meclisine sadece iki Bolşevik sokabilmişlerdi.

Geçen sene ne yakındılar oysa. Hem, çok meraklı, hevesliydi Arnaldur geçen sene. Attığı her adımı hevesle takip ederdi Salka.

Şimdi ise, Bogesen'in dükkânındaki o sessiz, içine kapanık, gizli bir derdi varmış gibi duran Alli olmuştu yine. Kooperatife ait de olsa, dükkânda çalışıyor olmanın verdiği etkiydi bu. Herkesin sahip olduğu ve İzlanda'nın en büyük adamları, Kristofer Torfdal ve ülkenin en güçlü ticari yapılanması olan Birleşik Kooperatifler Derneği'yle iş birliği içinde, kendi kendini yöneten bir iş. Salka Valka, ülkenin ticaret hayatına egemen olabilmek için saldırgan bir tutum sergileyen bu sivil toplum örgütlerinin, Arnaldur'un fikirlerini tanıtmaya, mevki ve itibar kazanması için onu göklere çıkarmaya çok hevesli olduğuna kanaat getirdi. Tembellik, uyumsuzluk ve beceriksizliklerle uğraşmak zorunda kalsa bile.

Mücadeleye istek uyandırmakta zorlandığını gösterdiği için değildi bu. Aksine, ne zaman kooperatif dükkânına girse, kampanya planlarıyla uğraşırken buluyordu onu. Yeni üye kaydetmenin en iyi

yolu, bu adamı ikna etmek, onun inancına sıkı sıkıya bağlı kalmasını sağlamaktı. İnsanların özel hayatlarıyla ilgili çok şey biliyordu. İnsanları ikna etmekte, tuhaf bir şekilde, çok yetenekliydi.

İdealizm, zayıfların asalet sembolüdür. İdealizmle, onun güçlülere karşı duyduğu nefret arasındaki ince sınırın nerede durduğunu kim bilebilir? Belki de sadece, kendisini köydeki en zayıf kişi gibi gören o, idealizmi içinde yaşatabilir. Bir adamın başka dünyadan alabileceği tanrısal ilhamın sınırı yoktur. Sadece, beş parasız ve yeterince sefalet içinde olsun. Ve eğer gençliğin verdiği o ateşi anlayamazsa, uğrayacağı haksızlıkların da sınırı yoktur. Sonra mutluluk hayalleri vereme dönüşür. Biri ölene dek, çeşitli şekiller almaya başlar.

İyice ikna olan Salka Valka, köyün çocukları için bir şeyler yapılması gerektiğini düşündü. Başka bir dünyada yaşayan, peri soyundan gelen ve yıllar önce ruhunda parlayan o yüzün fotoğrafı, kafasında gittikçe netleşiyordu. Gece, gündüzün gözler önüne serdiği ayrıntıları gizlemiş, sürekli değişen gölgesiyle dünyanın üzerini örtmüştü. Bu sis perdesini bir gün aralama cesaretini bulabileceği aklının ucundan geçmezdi. Salka'nın ruhuna, dağlara ve denizlere bahar gelince, onun gerçek yüzünü görmek için duyduğu istek, daha da güçlendi.

Bir akşam, Lageyrí'de bir evden çıkarken gördü onu. Yolun karşı tarafında, Salka Valka tek başına, anlamsızca, öylece dikiliyordu. Mavi tulumu, uzun çizmeleri ve boğazına kadar çıkan gri kazak vardı üzerinde. Başı açıktı. Ellerini tulumunun içine sokmuştu.

Arnaldur, ağzındaki sigarayı çıkarmadan selamladı onu.

“İyi akşamlar,” dedi Salka da. Onun geldiği yönün tersine birkaç adım ilerledi.

Arnaldur tam gidecekken, kendini tutamayıp arkasına baktı. Salka'nın hâlâ orada dikilmekte olduğunu görünce, konuşmak zorunda hissetti kendini.

“Ne işin var burada?”

“Beklediğim bir kadın var,” dedi Salka.

“Bahar da geliyor.”

“Evet, insan hissediyor.” Bahar, onun gözlerine de gelmişti.

“Ne zamandır görüşemiyoruz.”

“Dün meydanda karşılaştık ya?”

“Mümkün. Galiba düdü. Ama senin çok acelen vardı. Hep acelen var zaten.”

“Benim mi? Acelesi olan ben miymişim? Hayır, Arnaldur, acelesi olan biri varsa, o da sensin.”

Arnaldur onu tepeden tırnağa süzdü.

“Senin kadar Bolşevik tarzı olan bir kız tanımıyorum. Rusya’da olsan, kesin temsilci yaparlar seni. E, ne var, ne yok?”

“Hiç, ne olsun... Yalnız bugün sefere çıktım yaşlı bir adamla. Tencere kaynasın diye biraz balık tuttuk. Ne işe yaracaksa...”

“Kitap okudun mu son zamanlarda?”

“Ben mi? Hayır. Kitaplardan başka düşünecek başka şeyler de var. Yani, güzel bir kitabı severek okurum elbette. Okuma kulübündeki bütün kitapları uzun zaman önce bitirdim. Hep aynı, hiç yeni bir şey yazan yok. Bunların akılları kıt biraz galiba.”

“Sana bir kitap verebilirim. Güneydeki yoldaşlar ara sıra kitap gönderirler bana. Ama çoğu yabancı dilde. Yalnız geçen gün, İtalya’da yaşayan İzlandalı bir gençten bir kitap geldi. Kitabın kahramanı, halkın sorunlarının farkına varıyor, ama komünist değil. Tanrı’dan bahsettiği bile oluyor. Bu tür şeyler işte. Eğlenceli bir kitap, espri anlayışı olanlar için elbette. İstersen verebilirim.”

“Ben de seninle geleyim. Beklediğim kadın sanırım gelmeyecek.”

Birlikte yürümeye başladılar.

“Marbud boş mu hâlâ?” diye sordu Arnaldur.

“Bilemem. Benimle bir ilgisi kalmadı oranın.”

“Bahçeye bakan da mı yok?”

“Yok. Bir kazma bile vurulmadığına eminim.”

Arnaldur, Salka bütün o gençliği, kendinden emin yürüyüşü, güçlü, sert ve belirgin hatlarıyla yanında yürürken, ona bakmaktan kendini alamadı.

“Hep ne kadar güçlü olduğunu düşünüyorum,” dedi sonra.

“Evet,” dedi Salka. “Güçlüyüm.” Başını yerden kaldırmadan devam etti. “Yine de, sen benden daha güçlüsün.”

“Ah, demek böyle düşünüyorsun.”

Kısa bir sessizlik yaşadılar.

“Sence Bogesen, yoksulların evine haciz gönderir mi, parlamentoda onun adayını desteklemezlerse? Herkes öyle diyor,” dedi Salka.

“İstedığı kadar haciz göndersin. Alacak bir şey yok ki. Elbette tehditler yağdırmaktan çekinmeyecektir. Tek avantajımız, kooperative de onu tehdit edebilir. Kaybedecek bir şeyi olmayanlar, doğal olarak bizim adayımıza oy verecek. Parlamentaoya adam gibi bir üye sokacağımızı umuyorum. Kristofer Torfdal, böyle bir ihtimal görmüyor. Biz ona bağımlıyız.”

“Neden bize adam gibi bir üye bulamıyor? Seni soksa ya parlamentoya.”

“Galiba bunu bir ara düşündü. Ama cesaret edemedi. Bolşeviklerden korkar o.”

“E, kendisi de Bolşevik ama?” dedi Salka, saf saf.

“Kristofer Torfdal mı Bolşevikmiş? Hayır, Salvör. Bu kadar saf olduğunu bilmezdim. O Bolşevizmden çok uzaktadır.”

“Ne peki, o zaman?”

“Uluslararası standartlara göre sınıflandıracak olursak, ona en çok, radikal demek uygun olur. Başka bir deyişle, Torfdal eski kafalı bir demokrat. Asıl ilginç olan bu değil. Yalnız, artık bu ülkede en çok, eski moda demokratik fikirlerin ses getirdiğine, bir dereceye kadar kesin gözıyla bakılabilir. Kristofer Torfdal’a gelirse, anlaşılmasa bir güç uğruna güç arzusuna takılmış aklı. Tüm ülkeye hâkim olana kadar boyun eğmeyecek. Muhafazakârların, sanayi işletmeleri ve mali kurumlar üzerindeki hâkimiyetini yıkmak için harekete geçmesinden anlaşılıyor zaten. Her şeyi avucunun içine alana kadar, vazgeçmemeye kararlı.

“Hiçbir yöntemi kullanmaktan çekinmeyecek biridir o. Zaten

bizimle, aşırı sol ile hiç tereddüt etmeden güç birliği yaptı. Böylece, muhafazakârlara karşı ortak bir cephe oluşturduk. Her iki taraf için de bu yöntem, şimdiye kadar mükemmel yürüdü. O bizi kullanıyor, biz de onu kullanıyoruz. Onunla savaşmak zorunda kalırsak bu bizim felâketimiz olur, çünkü onun tek bir parmağı bile, bütün o bağımsız gericilerin toplamından daha tehlikelidir...”

Biraz sustuktan sonra devam etti: “Ama sonuçta, zaferi kazanacak olan en güçlü adam, o değil. Belki en güçlü fikirlere de sahip değil.”

“Ne peki?” diye sordu Salka, sertçe.

“Bilmiyorum... Şöyle bir düşününce... Herkesin ulusal karakter, dediği biri...” Biraz düşündü. “Eskiden insanların kader dediği şey, belki de her ulusun hak ettiği gibi yaşaması anlamına geliyor.”

“Seni anlamıyorum, Arnaldur,” dedi kız. “Geçen sene işçilerin kazanacağından emindin, ama şimdi o kadar da emin olmadığını mı söylüyorsun?”

“Evet. Bu köyün refahı, Marx’ın felsefesine göre yönetilmesine bağlıdır. Aynı şekilde, köyün üzerine çöken lanetin sebebi de, Marksist bir toplum yapısının eksikliğindendir. Başka şeyler de var elbet... Dışarıdaki dünyadan döneli tam bir yıl geçmiş. Milliyet farklılıklarının çok üzerine çıkan fikirlerle dolu olarak geldim. Marx Yahudiydi, biliyor muydun? Kökeni hiçbir ülkeye ait değil... Salka, bazen kendimi sıradan bir İzlandalı gibi hissediyorum. Tek gözü yerine, iki gözü olan sıradan biri... Gözümün biriyle kendime bakıyorum, diğeriyle de kitlelere. Lenin’e son derece hayranım... Bazen, Kristofer Torfdal’ın beni yendiğine inanıyorum. Onun harika bir adam olduğunu inkâr edemem. Ama sonuçta, o sadece bir radikal. Hayatın seçim gününde İzlandalı olmanın, nasıl bir uğursuzluk olduğunu, kötü tecrübeler geçirerek öğrenmiş olan Torfdal’dan başkası bilemez. Delirdiğimi düşünüyorsun herhâlde...”

“Hayır,” dedi Salka. “Cahilliğime ver, ama sana bir şey sormak

istiyorum. Köylülerin tekneleri devralmasını, balık işini yürütmesini ve elde ettikleri kârla kendilerine evler yapmalarını düşünüyor musun hâlâ?”

Arnaldur bir iki dakika konuşmadı. Biraz yürüdüler. İkisi de, yanlış anlaşılmaktan korkuyordu. Sonunda Arnaldur kayıtsız, dalgın bir sesle konuştu:

“Evet, köylüler tekneleri devralmalı, balık işini yürütmeli ve elde ettikleri kârla kendilerine evler yaptırmalı.”

“Çok güzel. Yani, buna karşı olanlarla mücadele edeceğiz, bu kadar basit, değil mi?”

“Evet.”

“O zaman, ne çıkar bundan? Mücadele daha yeni başlamışken, vaz mı geçeceksin? Hayır, Arnaldur, bu mümkün değil.”

Arnaldur ona doğrudan bir cevap vermedi, yersiz sorular so-
ran meraklı bir çocuğa karşılık verir gibi, sadece gülümsedi.

“Çocukken gördüğüm bütün rüyaları ve edindiğim bütün bilgileri, senin bu güçlü, bu basit olaylara bakış tarzınla, hiç düşünmeden değiştirdim.

“Biliyorum, kıs kıs gülüyorsun bana, çocukça davrandığımı düşünüyorsun. Balıkhanedeyken, çalışmaktan başka bir şey yapmadım, sen de biliyorsun. Buna rağmen, geçen yıl söylediğin şeyleri bir yere kadar anlayabiliyorum. Mesela, köyde sadece bir kişinin, balıkçılıktan başka bir işle uğraşması, aptallık. Ve insan, doğru bildiği şeyden şaşmamalı. Ben yavaş düşünüyorum elbette, ama doğru bildiğim şeyden de şaşmıyorum.”

“Evet, Salka Valka, senin de alnında üçüncü gözün var. Küçüklüğümden beri, sana hayran olmuşumdur hep.”

“Geçen yıl çok güçlüydün, Alli.” Salka sadece onun görüşlerinin çizgisinde düşünebiliyordu. “Balıkhanenin önünde durup, ‘bu işyerinde grev var,’ deyişini, ömrüm boyunca unutmayacağım. Neden geçen yılki gibi kararlı değilsin artık?”

“Bilmiyorum,” dedi Arnaldur, belli belirsiz bir sesle. “Yabancı dildeki kitapları, gazeteleri okuyarak kitlelerin sorunlarını ku-

caklamak daha kolay, elbette. Ama insan bir kooperatif derneğinin müdürü olunca, işler değişiyor.”

“O zaman, eğitilmiş insanların bizi olduğumuz gibi anlaması mümkün değil, sana göre, öyle mi?”

“Eğitilmiş!” dedi Arnaldur, küçümser bir tavırla. “Eğitim denen şeyin, sınıflar savaşında ne değeri olduğunu düşünüyorsun? Burjuva sınıfında eğitilmiş bir kişi, topluma karşı suç işlemeye gözü kapalı hazırdır. Eğitilmiş bir adam, insanların boylarını aşan fikirler hakkında konuşarak onları aptal yerine koymaya kalksa, sözlerinin en fazla yarısı doğru olacaktır. Gerisi hep yalan dolan. Hayatın kendisi bir dram zaten, bazılarının gülünç gelse de. Belki de, benim kibirli biri olduğumu düşünüyorsun, senden daha çok biliyorum ya! Hayır, Salka, tam aksine, insanların boş işlerle kendilerini eğlendirmelerine çok imreniyorum. Onların gücü ve zenginliği işte burada yatıyor. Şöyle keyifle bir enfiye çekmek, sosyalizmin fikirlerini icra etmekten daha değerli. İnsanların tahammül sınırı, dünyadaki bütün felsefeleri, şiirleri gölgede bırakıyor. Peki, bu dayanma gücü, yaptıkları bir şeyin sonunda uğradıkları hayal kırıklığıyla baş etmelerini sağlıyor mu? Okumuş yazmış idealistler, insanların aslında hak ettiklerinden daha zengin, ya da daha yoksul hâle getirmeye çalışır. Topunun da canı cehennem!”

Arnaldur, sanki sinirlenmiş gibi, adımlarını hızlandırdı. Salka’nın kafası karışmış, meraklı gözlerle ona bakıyordu. Onun yüzündeki içtenlikle karşılaştırılabilecek bir yüz daha yoktu dünyada. Aldatma, yalan dolan, tamamen yabancıydı bu yüze.

“Ne demek istediğini anlamadım,” dedi Salka. “Senin başka bir dünyaya inandığını sanıyordum, geçen yılki gibi...”

Biraz sonra, adımlarını nasıl aniden hızlandırdıysa, yine öyle aniden durdu Arnaldur. Salka’yı bileklerinden tutup ona yalvardı. Ne şakacıktan, ne de ciddi olarak, “İnanıyorum, inançsızlığıma yardım et...” diyemedi kız.

Ellerini çekti, cevap vermeye cesareti yoktu.

KIRK İKİNCİ BÖLÜM



Salka Valka bir akşam, subay Gudmundur Jonsson'un damadı Hakon'un oturduğu Oddsflöt'e uğradı. Bu Hakon, bahar gelince tilki avına çıkardı. Günde iki tilki vurdu mu, her biri için elli kron kazancı oluyordu. Bunu esas alarak, hayatı boyunca kazandığı parayı oturup hesapladı. Yılda ortalama 36,500 kron tutuyordu. Bir yüz kron da artık yıldan geliyordu.

Faroe adasındakiler balığa çıktığı zaman onlara yardım eder, buz kırardı. Bir defasında Faroe gemisiyle deniz aşırı bir seyahate çıkmış, bütün kışı adalarda geçirmişti. Adalar valisi tarafından, özel öğretmen olarak işe alınmıştı. Bir gün ders sırasında, kasabada çok büyük bir gürültü kopmuştu. Pencereye koşup dışarı bakınca, denizin ortasında koskoca bir sütunun dikildiğini görmüştü. Sınıfın duvarında bir silah asılıydı. Hakon silahı kapıp pencereyi açmış, sütuna ateş etmişti. Çok geçmeden de, dev bir balina, ölü olarak karaya vurmıştı.

Bütün kasaba, bir anda sokaklara dökülmüştü. Bir komite kurulmuştu. Olağanüstü atışıyla öldürdüğü devasa balina için ödül olarak ne istediği soruldu. Hakon, balınayı istedikleri gibi paylaşabileceklerini, sadece böbreklerini kendisine bırakmalarını istedi. Atışının ödülü olarak istediği buydu. Sonra o balina böbreklerini beş bin krona satıp parasını Faroe adasındaki bir bankaya yatırmıştı.

Şimdi, karısı ve sekiz çocuğuyla yaşıyordu. Mutlu bir adamdı. Konuşkan ve misafirperver. Kerpiçten yaptığı kulübede oturuyordu. Çocuklarının haylazlıkları pek meşhurdur. Hele büyük

oğlanlar, tam bir canavar olmuştu. Küçük yaştan itibaren, yaratıcı yeteneklerine güvenmeyi öğrenmişlerdi. Hem de babalarına rağmen.

Gece saat on bire geliyordu. Mutfak, her zamanki gibi misafirlerle dolup taşmıştı. Ev sahibesi kuzinenin başında kahve yapıyordu. Gudmundur Jonsson, köşedeki sandığın üzerinde, Mücellit Mangi de sandalyede oturuyordu. Komşu evde oturan ekşi suratlı kız kurusu da kuzinenin öbür başında dikiliyor, Hakon'un karısıyla, sözde sohbet ediyordu. Ama durup durup, erkeklerin sohbetine dalıyor, onlara habire laf sokuşturuyordu. Evin beyi, mutfak masasının başındaydı. Masa, yulaf ekmeği ve margarinle doluydu. İki genç Bolşevik de yere oturmuş, sırtlarını su dolu fiçılara dayamıştı. Çocukların çoktan yatmış olması gerekirdi, ama yarı çıplak hâlde oradan oraya koşuşturup duruyorlar, çığlıklar atarak itişip kakışıyorlardı. Yan odadan bebeğin ağladığı duyulabilirdi.

Sonra, Salka girdi içeri. Evin beyi hemen ayağa kalktı, ona oturacak yer gösterdi. Salka ucuz kumaştan bir elbise giymişti. Pelerin şeklinde bir yağmurluk vardı üzerinde. Dükkândan aldığı çorapları da giymişti. Ayaklarında ise, kanvas ayakkabılar vardı. Bu tür ayakkabılar, Sveinn Palsson'un dükkânında üç buçuk kuruşa satılıyordu.

"Neler de görüyorum! Salka Valka gulet gibi süzülüyor," dedi Hakon. Görkemli kızları, yelkenli teknelere benzetirdi hep. Salka uzun boyuna, güçlü yapısına rağmen, hafif, esnek adımlarla yürüyordu kumaş ayakkabılarıyla. Masanın köşesindeki sandalyeye oturdu, alnına düşen saçları itti. Beinteinn hakkında konuşuluyordu.

"Yine ne üstün başarılar gösterdi Beinteinn?" diye sordu Salka.

Bu sefer, sadece ölmüştü. Akciğer yangısı yüzünden. Cenaze masraflarını Bogesen karşılayacaktı, söylenenlere göre. Beinteinn son günlerinde tekrar bağımsızlık yanlısı olmaya başlamıştı zira.

"Elbette Bogesen gömdürecek, adamın bedeni emrine amade olsun istiyor," dedi Bolşeviklerden biri.

“O da ne demek öyle?”

“Ne olacak, takma bacağı söküp Almanya’ya göndermişler, parası da ödenmemiş.”

“Bu adamların sürekli birbirlerini çekiştirmelerini seyretmek ne hoş,” dedi Gudvör. “Tek şey söyleyeceğim, Bogesen’in, bacağın parasını ödemeye niyeti yoksa, hiç şaşırmam, Beinteinn’in geçen yıl yaptıklarından sonra...”

“O bacağı daha önce de geri almamışlar mıydı ondan?” diye sordu, Bolşevik delikanlı. “Katrinus’un bacağı sökmek için on kron aldığını ispatlayabilirim. Johann’ın Beinteinn için yaptığı tek şey, papaz tarafından yazılan teşekkür mektubunun gazetede basım parasını vermektir.”

“Bir Bolşeviğin ağzından çıkan hiçbir söze inanmam ben,” dedi Gudvör. “Kimsenin dediğine inanmam, aslında. Tanrıtanımazlar sürüsü sizi! Tanrı’ya karşı geldiğiniz için utanın kendinizden!”

“Hepimiz zavallı kullarız,” dedi, subay Gudmundur Johnson.

Mücellit Mangi, “Evet,” diye katıldı onun sözlerine. “Hep derim, insanlar birbirine hoşgörülü davranmalı, birbirini anlamaya çalışmalı, diye.”

“Doğru söyledin,” dedi Hakon. “Sen mürekkep yalamış birisin Mangi, hep sormak istemişimdir, hayat hakkında ne düşünüyorsun? Neye benzetirsin hayatı?”

“Hayat...” diye başladı söze, sonra bir an düşündü Mangi. “...karınca sürüsü gibidir. Karıncaların hepsi birbirinin üzerine çıkarak ışığa ulaşmaya çalışır.”

“Karıncaymış!” diye küçümsedi Bolşevik delikanlı onu. “Sen karıncayı ne zaman, nerede gördün sorabilir miyim? İzlanda’da karınca mı var?”

“Var ya da yok, hiç fark etmez,” dedi evin beyi. “Mangi doğru söylüyor. İnsanlar karıncalara benzer. Yurt dışındayken çok karınca gördüm ben. Küçük yaratıklar, her yere yayılıyorlar. Topraktan höyük şeklinde yuvalar yapıyorlar. Dört ayakları var, bir de incecik kuyruk gibi bir şeyleri. Gözleri de minnacık. Güneş doğar doğmaz, hemen yuvalarından çıkıyor bu küçük canavarlar.”

“Hakon tilkilerden bahsediyor olmasın?” dedi Bolşevik.

“Anladığım kadarıyla, bir tür sinek bunlar,” dedi Mücellit Mangi.

“Peki, Bolşevizm hakkında ne düşünüyorsun Mangi?” diye sordu evin beyi.

“Evet, Bolşevizm de diğer şeyler gibi. Dibe vurmuş, bitik insanların peşinde. Elbette Bolşevizm kendi içinde kusursuz. Ama anladığım kadarıyla, parayı basan, Bolşevizmin mallarını alıyor. Tıpkı diğer birliklerde olduğu gibi. İşçi sendikasından bu gençler beni dinler, dinlemez. Para peşin, bütün dünyada ilk önce istenen, en önemli şey budur. Kooperatif derneği, misal. Kooperatif derneği Bolşevizmin simgesidir ve öyle de kalacaktır. Peki, herkes yatırdığı parayı geri çekmek isterse ne olacak? Bildiğim kadarıyla, parayı basan, Steintor Steinsson’du.”

Bolşevikler bu yoruma hararetle karşı çıktılar, ama Salka Valka ne dediklerini duymadı bile. Emin olduğu tek şey, Steintor’un adı geçince, herkesin ona bakmış olmasıydı. Evin beyi, bugünlerde Steintor’u reddedecek kadının aptallık edeceğini söyleyerek fikrini açıkladı. Sonra Gudvör’e döndü.

“Guf artık bir kapitalistle evlenip yurt dışına balayına gider herhâlde.”

Ama Gudvör, kendisiyle konuşulduğunu fark etmedi. Evin hanımıyla hararetle bir sohbe dalmıştı. Mangi’ye sosyalizmin ana prensiplerini anlatan Bolşeviklerden bile daha hevesliydi.

“Cebinde parası olup da Steintor gibi ortalığı velveleye vermeyenler de var,” dedi Hakon, kendisine gönderme yaparak. “Günde iki tilki indersen, nereden baksan yüz kron eder bu. İnsanların parasıyla hava atması, aptallık gibi geliyor bana. Para, insanın elinin kiridir, böyle düşünüyorum. İsteseydim, yıllar önce ben de kurabilirdim bir kooperatif derneği. En büyük pay sahibi de ben olurum. Hem de Kristofer Torfdal’ın yardımı olmadan.”

“Eğer söylenenler doğruysa, Steintor Güneye gidince pek bir incelmış, onurlu bir adam olmuş. Birkaç bin kronluk kurutulmuş

balık aldığı söyleniyor. Daha bir de, geçen kış Sveinn Pálsson'dan aldıkları var.”

Herkes bu habere çok şaşırmıştı. Şimdiye kadar, Kristofer Torfdal'ın, balık ticareti yapanları yeniden canlandıran bir düşün olduğunu inanmışlardı. Artık Bolşevizmi hiç anlayamaz olmuşlardı. Kristofer Torfdal'ın, balık ticareti yapanlarla nasıl yakınlık kurabildiğini, Bolşevikler bile açıklayamadı.

“Kristofer Torfdal hakkında söylenenler umrumda değil,” dedi subay Gudmundur Jonsson. “O adam bize kooperatif derneği kurdu, aksini kimse iddia edemez. O parasıyla övünüp duranlar, aynısını yapsınlar da görelim. Fikrimi söylüyorum, Selamet Ordusu zamanında bir kural vardı, en çok kimin karşı çıkacak şeyi varsa, toplantıların hiçbirine katılmazdı.”

Sonra, Steintor'la Kristofer Torfdal arasındaki ilişkiyi tartıştılar. Steintor balık ticareti ve diğer mali işlerle uğraşmasına rağmen Bolşevik mi olmuştu, yoksa Kristofer Torfdal, Bolşevizme rağmen, bağımsızlık yanlısı ve kapitalist mi olmuştu? Birden, mutfak kapısı açıldı, Arnaldur Björnsson eşikte belirdi.

“Kahve ne güzel kokuyor!” dedi. “Sokağın ta öbür ucuna kadar geliyor kokusu.”

“Bence o duyduğun, acı marul kokusudur,” diye söylendi Gudmundur Jonsson, coşkuyla.

Arnaldur'a kahve ikram ettiler. Arnaldur teşekkür etti. Evin hanımı yapıyordu servisi. Arnaldur masaya geçti, Salka Valka'nın yanına oturdu. Salka, eteğinin dizlerinin üzerine kadar açılmış olduğunu o zaman fark etti. Aceleyle indirdi eteğini. Pantolon giymediğine pişman oldu. Yanakları yanıyordu. Bir süre, kimse konuşmadı. Sonunda Hakon kendine geldi.

“Kristofer Torfdal hakkındaki düşüncelerin nedir Arnaldur? Sen onu tanıyorsundur.”

“Kristofer Torfdal, İzlanda'daki devlet kapitalizmine karşı atılan ilk adımdır,” dedi soğuk bir sesle.

“Buyurun bakalım...” dedi evin beyi.

“Maalesef doğru,” dedi Bolşeviklerden biri.

“Öyle, dünya tuhafliklarla dolu,” dedi Mücellit Mangi.

Sonra herkes sustu.

“Biri bana bir çekimlik enfiye verse ne güzel olurdu,” dedi Subay Gudmundur Jonsson nezaketle.

“Buradan alabilirsin.” Hakon, elindeki öküz boynuzunu Mangi’ye uzattı, o da boynuzun içindeki enfiyeden bir nefes çekti, parmağıyla burnunu karıştırıp, sonra da pantolonuna sildi.

“Enfiyenin de güzel tarafı, kalıcı olması,” dedi sonra.

“Öyle, küllüğe de gerek olmuyor,” dedi Gudmundur.

“Zararı da yok,” dedi Mangi.

Arnaldur, Salka Valka’ya çabucak bir bakıp, utançla başını çevirdi. Oturduğu yerde duramıyordu.

“Şarap pek öyle değil bak,” diye devam etti Mangi. “Ne tür etkileri olduğunu hepimiz biliyoruz. Hele de metil alkolle karışık yapılan taklitleri. İçine toprak, at gübresi, ne varsa koyuyorlarmış. Bir de sigara var. İnsanın midesine dokunur bence. Sigara içtiğim zaman boğazımı temizleyip sürekli tükürüyorum ben, mesela. Ve çiğnemelik tütün. Bu denizlerin en güzel şeyi. Ardından kadınlar geliyor zaten. Fazla uzatmaya gerek yok, ama enfiye...”

Öküz boynuzunu burnuna dayayıp yedi sekiz defa hevesle enfiye çekti burnuna.

“Öyle,” dedi subay Gudmundur Jonsson. Öküz boynuzuna bakıyordu dikkatle. “Enfiye en iyisidir.”

Arnaldur kalktı, herkese iyi geceler diledi. Hayır, kahveyi bekleyecek zamanı yoktu.

Hakon’un lafı yarım kaldı. Kooperatif müdürünü iyi ağırlamadığını düşündü. Adam çocuklardan mı rahatsız olmuştu yoksa?

Yo, yo, rahatsız olduğu bir şey yoktu, gitmesi gerekiyordu sadece. Salka Valka çevresine bakındı. Çıplak ayaklı iki velet, annelerinin eteğine asılmışlardı. Bolşevikler sırtlarını fiçilerine da-

yamış yerde oturuyor, kızların bacaklarını dikizliyorlardı. Bolşevizmi düşündükleri yoktu mutlaka.

Kahvesini bitirdikten sonra, o da kalktı, herkese iyi akşamlar dileyip ayrıldı. Yağmur başlamıştı.

Birkaç gün sonra, Bogesen'in yaptığı ödemeye, Beinteinn gömüldü, takma bacak da Almanya'ya geri gönderildi. Papaz, törende Tanrı'nın atlı arabalarının kazandığı zaferleri anlattı. İşte bu arabalar, şimdi sevgili kardeşimizi şan ve şerefle, Tanrı'nın yanına götürüyordu. "Aramızdan ayrılan kardeşimiz," dedi, "ara günah işlemiş olabilir. Ama yanılığa düşmekte inat eden o aptallardan değildi. Hayatı öğrenmekle geçti. İlâhi emirlere uyarak fikirlerini değiştirmekten çekinmedi. Hayatın ters tarafları ve yanlış öğretiler, ona göre sadece Tanrı'nın atlı arabalarının kazandığı zaferler değil, aynı zamanda, sarsılmaz dürüstlüğü'nün de eridiği bir kaptı. Pek çoğumuzun yoldan çıktığı, doğru düşünemediği zamanlar olmuştur. Ama Tanrı'nın merhameti sonsuzdur. Tanrı kendisine dönmek isteyenlere daima kucak açar. Sorumsuz, inançsız kişiler tarafından onca fikir üretilmiştir. Ama Tanrı'nın sabrı sonsuzdur. O bizi, hayatın mantıklı tarafını bulup, O'na dönene kadar, içinde bulunduğumuz yanılığın görene kadar, sabırla bekler. Aramızdan ayrılan bu kardeşimize, hayatta olduğu sürece yardım edenlere teşekkür edip onlar için dua edelim. En başta da değerli dostumuz, hayırsever Johann Bogesen'e..."

Cenaze töreninden sonra, kahveyle kurabiye, yulaflı kek, ve bir sürü lezzetli yiyecek ikram edildi. Bunları Beinteinn'in kızı yapmıştı. Törene gelenlerin birçoğu, yanlarında metil alkollü şarap da getirmişti.

Törenin ortalarına doğru Arnaldur da geldi. Kahvesini alıp, masanın bir köşesine oturdu. Biraz sonra, ilahiler ve şarkılar söylenmeye başladı coşkuyla.

"En büyük Beinteinn! Sağlığında yeri göğü inletti!"

"Çok yaşa Beinteinn!"

Arnaldur, başını yerden hiç kaldırmadı. Sararmış parmak-

larındaki sigaranın mavi dumanı kıvrıla kıvrıla yükseliyordu gün ışığının altında. Kahverengi saçlarının kıvrımları, bu ışık altında pırıl pırıldı. Salka Valka'ya hiç bakmadı. Ama Salka, Arnaldur'dan gözlerini alamıyordu.

Cenaze yemeğini, Beinteinn'in en büyük kızı veriyordu. Sıcakkanlı bir kızdı. Dişlerinin çoğu dökülmüştü yalnız. Sivilceli, solmuş bir cildi vardı. Sigara dumanı öksürtüyordu onu. Gülerken boğuk, çatal çatal çıkıyordu sesi. Kahve ikram ederken, erkekler dizlerine dokunuyordu. İki kere Arnaldur'un yanına gitti. Kulağına bir şeyler fısıldayıp yakasını çekiştirdi gizlice. Ama delikanlı başını bile kaldırmadı. Beinteinn'in kızı masadakilere seslendi sonra.

“Haydi, kahvelerinizi bitirin de dans başlasın. Babam bir kere ölüyor nasılsa.”

“Kahve için teşekkür ederim,” dedi Salka. “Hoşça kal, Guja, canım. Yalnız, babanın cenazesinde dans etmemizi istemeni çok iğrenç buldum.”

Ama Guja, daha da arsızlaştı ve Arnaldur'un peşinden koşmasının zaman kaybı olacağını söyledi. Salka'nın onu elde etmesi mümkün değildi, istediği kadar işçi sendikasına katılmış olsundu.

“Evet,” dedi Salka. “Sen benden daha iyi bilirsin. Benden önce başka şeylere katıldın ya sen.”

Bahçede ise, aklı gayet başında iki adam, yetimlere metil alkollü şaraptan tattırıyordu. Çocukların suratları buruştu. Ama zorla da olsa yuttular, alay edilmemek için. Adamlar kahkahalarla gülmeye başladı.

Bahçenin girişinde, Salka Valka akordiyonlu adamla karşılaştı.

KIRK ÜÇÜNCÜ BÖLÜM



Salka Valka o gece hemen uyuyamadı. Geceleri bize hükmeden o kendimizi acımasızca eleştirme huyu, onda da vardı. Guja'nın insanları dansa davet etmesini hoş karşılamamasının sebebi, kendisinin dans edememesi idi. Bütün o cenaze eğlencesinden mahrum kalmıştı işte.

Ertesi gün, kendisini bir garip hissediyordu. Belki ateşi vardı. Sabah Sveinn Palsson'un dükkânına balık ayıklamaya gitti, sonra eve dönüp uyudu. Keşke akciğer yangısına tutulup ölseydi. Ama gece on bir sularında uyandığında çok iyiydi, keyfi yerine gelmişti. Gece neden o kadar sıkıldığını, sabah da neden o kadar yorgun olduğunu anlayamadı. Sinirleri mi bozulmuştu acaba?

Kooperatif dükkânına gitti. Dükkân açıldı, ama içerde kimse yoktu. Kapının eşiğinde, insana canlılık veren sebze meyve kokuları karşıladı onu. Sadece kokular. Arnaldur, kitaplarını bir şeker kutusuna koymuş, bu kutuyu da şeker çuvallarının arkasına saklamıştı. Birçoğu yabancı dilde, sosyalizm hakkındaki kitaplardı bunlar. Salka, okuduklarından tek kelime bile anlamadan, sayfaları çevirdi. Tam bu sırada, Arnaldur geldi.

“Sana kitabını getirmişt看. Teşekkür ederim,” dedi Salka.

“Şuradaki sabunların üzerine oturabilirsin. Kuru üzüm yer misin?”

“Hayır, teşekkür ederim.”

Bir an sustuktan sonra, devam etti:

“Dün gece iyi vakit geçirdin, umarım.”

“Öyle... Gecenin sonuna doğru bütün camlar aşağı indi. Silisfjord’dan yeni cam çerçeve getirtmem gerekecek.”

“Guja’nın istediği şeyi aldığını görmek, ne güzel.”

“Dans etmekte yakışksız bir şey göremiyorum.”

“Arnaldurcuğum, umrumda mı sanıyorsun?”

“Neden dansa kalmadın o zaman?”

“Erken yatmak istedim. İyice uykumu aldım. Ama söylemeden geçemeyeceğim, insanın babasının cenazesinde dans etmesi kadar iğrenç bir şey daha yok.”

Arnaldur, hiç yapmadığı bir şey yaparak, kahkahalarla kükredi.

“Bundan daha kötü şeyler de var,” dedi. “Aslına bakarsan, hiç bir amacı olmayan işçi yaşantısı, birazcık dansla yaşanmaya değer oluyor. Biraz da olsa iyimserlikle doluyor insanlar. Burada ölene hakaret yok.”

“Bence bu rezillik,” dedi kız, öfkeyle. Ama Arnaldur gülmeye devam etti. Salka’nın öfkesi, onda böyle bir etki yaratıyordu işte.

“Ayrıca,” dedi gülerek. “Tek bacaklı bir adamın cenazesinde dans etmenin komik bir yanı da var. Bana şu Norveç şarkısını hatırlatıyor:

Bütün adamların ayakları var...

Benimkinin yok...

Sonra, sarhoşlar gibi sırttı.

“Aman Arnaldur, bırak Allah aşkına,” dedi Salka. Sinir olmuştu. “Komik olduğundan gülmüyorsun, biliyorsun değil mi?”

Sonra da ayağa kalktı.

“Gidiyorum ben. Yürüyüş yapacağım biraz.”

“Beraber yapalım?”

Dünya ne güzel, ne kadar merhametliydi. Güneşin batışı, ufkun kıpkırmızı renkleri kırlara ve denize yansıyor. Sahile doğru gittiler. Yamaçtaki taş yığınlarının yukarısında yeşil çayırlar uzanıyordu. Annelerinin ardında kuzular dolaşıyordu.

Atların ve ineklerin ayak izlerini takip ederek halicin çevresini dolaşmaya başladılar.

Çiftleşen, mutlulukla sallanıp duran kuşların çığlıkları doluyordu sahili. Her şey, büyük bir şekilde komünistti. En küçük şeyin ardında bile, evrensel komünizmin eli vardı. Karşılıklı çayırılara oturdular. Dağların yumuşak, karanlık gölgesi, Arnaldur'un gözlerine benziyordu. Salka hiç konuşmadı. Deniz ördeleri sürü hâlinde suya doğru gidiyordu. Kızla oğlan, kuşlardan konuştular biraz. Dizleri hafifçe birbirine dokunuyordu. Ama o kadar belirsizdi ki bu temas, ikisi de bir şey yapmak gereği duymadı. Arnaldur, denizi seyretmekte olan kızın profiline dalıp gitmişti. Onun hakkında çekicilik, güzellik gibi sözcükler kullanacak olsa, bu sözcüklerin taşıdığı anlama ihanet etmek olurdu. Çirkin bir kızdı o. Ama güçlü ve kaba yapısı, denizin tuzu gibiydi. Ağzında ve gözlerinde gizli bir dinsizlik, bir sadelik vardı. Gri denizlere, geniş kanatlı martılara benziyordu. Gülüşü, müzik gibi uçarak kaybolmuyordu, bedeninin ayrılmaz bir parçasıydı sanki. Bedeninin hareketi, kültürden ve maneviyattan yoksun, aniden başlayıp kesiliveriyordu.

Eteğinin ucundan dizi görünüyordu. Bir an için, eteğinin altından bacakları ve iç çamaşırı göründü. Çatlak elleri ve yüzüyle karşılaştırdınca, teni baş döndürücü beyazlıktaydı. Salka bir eliyle bileğini tutmuş, öbür elinde çiğnediği bir ot parçasını tutuyordu. Nefes alırken, hafif hafif inip kalkıyordu göğsü. Çevresindeki her şey, onunla tam bir uyum içindeydi.

Arnaldur, kendini otların üzerine, onun dizleri dibine bıraktı, parmaklarıyla ellerini okşamaya başladı. Salka elini çekmedi.

Biraz sonra, ot parçasını tuttuğu eliyle, denizde bir şey gösterdi. Arnaldur bunun ne olduğunu bilmiyordu. Hiç konuşmadılar. Salka oturup ot çiğnemeye, denizi seyretmeye devam etti. Arnaldur da parmaklarıyla onun ellerini okşamaya.

Dik tepeye doğru çıkan zikzaklı patikada yürümeye başladılar. Çukurlardan, tümseklerden geçtiler. Aşınarak parçalanmış

büyük kaya parçaları ve gevşek bir kum tabakası vardı yamaçta. Yürüdükçe, ayaklarının altından kayıyordu toprak. Küçük taşlar yuvarlanmaya başladı. Bu yürüyüş, ikisini de yormuştu. Çukurların içinde uyumakta olan koyunlar uyandı, korkuyla kaçıştılar. Arkalarına dönüp tehlikenin geçip geçmediğine baktılar. Yavru-larını da yanlarına alıp, en yakın dağa doğru kaçmaya başladılar. Deniz çarşaf gibiydi. Kuşlar hiç susmadan ötüyordu.

Yemyeşil çayırırlarla dolu bir çukurun dibine çöktüler. İkisi de yorulmuş, kıpkırmızı olmuş, terlemişlerdi. Dağlardan gelen bahar kokularıyla mest olmuşlardı. Gözleri parlıyordu. Arnaldur, onun sert, nemli elini ellerinin arasına aldı, onun kucağına yat-tı. Başını kaldırıp Salka'ya baktı. Salka biraz uzak, biraz yakın, kaçmakla teslim olmak arasında bir yerdeydi. Elini kaçırmadı, onun başını kucağından itmedi. Bir ot parçası daha alıp çiğne-meye başladı. Arnaldur onun göğsüne dokundu. Hiç konuşmadı-lar. Böylece zaman geçti. Bu büyüğü anı bozmaktan korkarak, iki-si de kımıldamıyordu. Bir kayanın köşesinden onları gözetleyen koyun, yanında yavrusuyla sessizce yürümeye başladı.

Halicin oradan türlü sesler geliyordu.

“Haydi, biraz daha yürüyelim,” dedi Salka. Elindeki otların yan-yağını gıcıkladı.

“Buraya kadar geldik, Dyra vadisine gidelim bari. Yemyeşil-dir oralar şimdi.”

“Uyumuşum galiba,” dedi Arnaldur.

“Ben de öyle zannettim. Ne zamandır kapalıydı gözlerin.

“Böyle nefis bir gece geçireceğim hiç aklıma gelmezdi.”

“Evet, bu gece hava çok güzel. Yarın güneşli olacak. Ama daha önce hiç güzel bir gece geçirmediğini söylersen Arnaldur, kusu-ra bakma, senin gibi şehir şehir dolaşmış birine inanmakta çok zorlanırım.”

Arnaldur cevap vermedi. Yürürlerken, ona doğru eğildi.

“Neden bu zamana kadar yürüyüşe çıkmadık ki biz?”

“Evet,” dedi Salka, canı gönülden. Baş önündeydi.

“Salka, bence sen bütün ÷lkeye hükmedebilirsin. Devrim gerçekleştiiği zaman, sen mutlaka komünist partinin merkez komitesinde görev alırsın. Sende tam temsilci olacak bir tavır var.”

“Benim gibi zavallı bir kızı alay etmeye değer bulmana çok şaşırdım.”

“Ben ciddiyyim.”

Bir süre konuşmadan yürüdüler.

“Arnaldur, söylesene, geçen akşam Oddsflöt’te neden kahve içmeden kalktın?”

“Sen oradayken, diğerlerini gözüm görmedi. Doğrusu, daha büyük bir tehlike yaşamamıştım...”

“Ne demek istiyorsun?” diye sordu Salka, hararetle. Ama Arnaldur daha fazla açıklama yapmadı.

“Seni nereye atadım, biliyor musun?”

“Atamak mı? Nasıl yani?” diye sordu kız.

“Ne düşündüğünü biliyorum. Belediye balıkhanesinin müdürü olduğunu sanıyorsun. Yapamayacağından değil, ama sen daha önemli işlerin altından kalkabilirsin. Başka kimseye güvenemeyeceğim işler. Vadinin oradaki çiftlik kooperatifini yönetmeni istiyorum. Çocuk evi de yapılacak oraya.”

“Çocuk evi mi yapılıyor?” dedi Salka neşeyle.

“Tabii, ya. En geç yaza kadar. Çocukları bilimsel olarak yetiştirmeleri için dışarıdan uzmanlar da getirteceğiz. Senin her şeyi çekip çevirmen gerekiyor. İnekler, koyunlar, tarım, mühendisler, uzmanlar...”

Konunun dağılmaması için durmadan konuşuyor, bir bahaneyle kolunu Salka’nın omzuna atıyordu.

Tepenin aşağısında kuşlar durmadan oraya buraya uçuyordu. Martılar, yuvalarının dışında durmuş, vaaz veren kilise papazları gibi kuşlara bakıyordu. Bu çevrede yüzlerce kuş türü yaşırdı. Kutup martılarından tutun da, karabataklara kadar. Geceki ziyaretçilerden korkmuşlar, koca kanatlarını açarak uzaklara uçmuşlardı.

“Baksana, çıplak kayalara nasıl da yumurtluyorlar.” Salka kuş yumurtalarını gösterdi. “Böyle kayaların üzerine bırakıveriyorlar yumurtalarını. Çok acayip, değil mi?”

Arnaldur biraz düşündü, kaşlarını çattı.

“Hayır, onlar kış kuşları.”

KIRK DÖRDÜNCÜ BÖLÜM



Oseyri’de o bahar, her gece bir öncekinden daha güzel geçti. Doğa ana, rahminde neler saklayabiliyordu böyle? Böyle güzel bir bahar akşamında, atlar çayırlarda uyurken, genç bir kızla genç bir erkek arasındaki aşk kadar güzel bir şey var mıydı dünyada? Cennetten çıkma böylesi bir saadete, vitrinlerinde yağ ocakları, çocuklara hediye olarak alınan boyalı teneke kovalar ve İngiltere kralı Edward’ın taç giyme törenini resmeden tablolardan başka bir şey olmayan dükkânları olan bu köyde rastlamak! Aştan başka hiçbir şey bu şekilde var olamaz. Bu güçlü ahenge yer açmak için, her şey gittikçe silikleşti. Ertesi akşam yolda karşılaş-tıkları, herkes pencerelere üşüştü. On çocuklu geçkin kadınlar, sakallı bakireler, hepsi de aşkı görmek istiyordu.

“İyi akşamlar,” dedi Arnaldur, gizemli bir sesle.

“İyi akşamlar,” diye karşılık verdi Salka, neşeyle. Bütün dünya görsün diye, elini ona uzattı.

Sigarasını ağzından çıkarmadı Arnaldur. Bütün gün onu görebilmek için söyledi. Gözüne duman kaçtı bu arada.

“İşte yanındayım,” dedi kız.

“Yalnız kalabileceğimiz bir yer var mı?”

“Yalnızız ya? Bizi görmelerinden mi korkuyorsun?”

“Herkesin gözü önünde odana çıkamayız ya.”

“Odama?” Salka bu konularda çok tecrübesizdi, dört duvar arasında olanların anlamını idrak edemiyordu.

“Yine dışarı çıkalım, daha eğlenceli,” dedi.

Bahar ve aşk, gözlerinde ayrılmaz bir şekilde yansıyor.

Kırlarda rüya gibi bir gezinti yaptılar.

Yaşadığı bu maceranın başkaları tarafından gözetlenmesini istemediği için, gecenin ikisinde, köprünün altında karşılaştıkları yaşlı kadına, Arnaldur'dan daha fazla şaşırdı Salka. Steinka nineydi bu. Kadının iki oğlu vardı. İkisinin de, adı ayyaşa çıkmıştı köyde. Salka kadını balıkhaneden tanıyordu.

Tam köprüyü geçmişlerdi ki, biraz gittikten sonra, dönüp arkalarına baktılar. İşte o zaman gördüler onu. Şalıyla örttüğü başını köprünün altından uzatıp, sonra aceleyle yok oldu. Geri dönüp etrafa baktılar. Arnaldur köprünün ortasında durup ayağını yere vurdu, nehirdeki balıkları korkutmak ister gibi. Kadın, nehir yatağında kımıldamadan oturuyordu. Arnaldur ayağıyla dürttü onu.

“Köprünün altında ne işin var?”

“Ay, deliğe bir şey düşürdüm de.”

“Hangi deliğe?”

“Köprüdeki deliğe, yahu, anlamıyor musun?”

“Köprüde delik falan yok.”

“Delirdin mi sen? Köprülerin altında suyun çamurun içinde sürünüyorsun?” diye sordu Salka. Bir yandan da kadının üstünü başını silkeliyordu.

“Of, vurup durmasana kızım. Hem, nedir bu telaşınız böyle?”

“Akciğer yangısı olacaksın bak,” dedi Arnaldur.

“Olayım da kurtulayım. Hem olsam ne yazar...” kadın gitmeye yeltendi.

“Dur bakalım,” dedi Arnaldur. “Köprünün altında ne işin olduğunu anlatana kadar, bir yere gitmek yok.”

“Ay, ne yapacağım, canım... İnsan köprünün altında oturmak isteyemez mi?”

“Ne yaptığını söylemezsen, dayayı yiyeceksin.”

“Benim gibi yaşlı, sekiz çocuk doğurmuş bitap bir kadını dövdiğünü kimse duymasın. Bırak da gideyim.”

Sonunda, biraz tehdit, biraz gönül almayla, gerçeği ortaya çı-

kardılar. Saracın karısıyla papazın karısı, dükkândaki her şeyden yarımşar kilo alabileceğini söyleyerek, yoldan geçenleri izlemesi için onu tutmuşlardı. Çünkü dün gece Salka'yla Arnaldur'un dışarı çıktığı dedikoduları dolaşıyordu etrafta. Saracın karısıyla papazın karısı bir araya gelip bu konuyu tartışmışlar, sonra Steinka nineyi çağırmışlardı. Çünkü o, nişanlı olduklarını iddia eden çiftleri gözetlemekte çok başarılıydı. Pencereilerin altında pek çok kış gecesi geçirmişti, aşkın izini sürerken. Bu gece nöbetleri sayesinde kilolarca kahve ve şeker kazanmıştı.

“Öyle ya, insan işsiz kalınca, bir şeyler yapmak zorunda. İyi kalpli hanımlar da bunu güzelce kullanıyor işte. Belki gerçekten de nişanlı olabilirsiniz, ama onlar için fark etmiyor.”

“Papaz ne zaman evden çıkarsa, yeni gelen doktor papazın karısının penceresinde gizlice bitiveriyormuş, doğru mu bu?” diye sordu Arnaldur.

“Gizlice mi gidiyormuş? İstiyorsa yapsın, ne var bunda?” dedi kadın.

Arnaldur, kadına dükkânındaki her şeyden birer kilo söz verdi ve papaz evden çıkınca, karısının penceresini gözetlemesini istedi. Anlaşma sağlandı ve dostça ayrıldılar.

Salka'yla Arnaldur, ilerdeki mezranın ötesine, çiftliğin kurulaacağı alana kadar gittiler.

Bahar gecesi huzurla doluydu. Kopup gitmeden önce, çalgıların yaylarında, tellerinde yavaşlayan bir senfoniye andıran seslerin sustuğu saatlerde, yeşil çayırlarda yürüdüler. Koyunlar mutluluk içinde otluyor, oradan oraya sıçırıyor, vadinin aşağısına doğru süzülerek, yosun tutmuş kıyı boyunca köpük köpük akıyordu nehir.

Bir tahtaya basarak nehri geçtiler. Aşağıda, Cattlefolds'un sıkış tıkış kulübeleri, yan yatmış duvarları ve çatılarında açan güzel kokulu çiçekleriyle uykudaydı. Arnaldur, evin yapılacağı yeri gösterdi. Büyük kooperatif binası, iflasların ve çöküşün ardından, küçük çiftçinin mülk sahibi oluşunun anıtı olarak yüksele-

cekti. Küçük çiftçiler, çok uzun zamandan beri, bağımsızlık sefaleti içinde var olmaya çalışmış, açlık sınırında yaşamıştı hep. Büyük kentlerin yoksul mahallelerinde oturan zavallı işçilerden bile daha kötü şartlarla karşı karşıya kalmışlardı.

O gece, vadiyi haşaratlar bastı. Ulusun bağımsızlığını tehdit eden unsurlardan çok daha kötüydü bu. Öncekiler gibi, bunu yapanlar da provokatörlerdi. Cattlefoldslu Jukke'yi ve diğer çiftçileri yerlerinden etmek istiyorlardı. "İzlanda'nın çiftçileri, uyanın! Topraklarınızı elinizden almak için fırsat kollayanlar, kapınızın eşğinde! Her şeyinizi, hatta çocuklarınızı bile alacaklar!" Arnaldur, oturduğu yerde, elinde kâğıt kalem, çizmeye başladı. Salka ona hayranlıkla bakıyordu. Herkes yataklarında mışıl mışıl uyurken, yağmacıların iyice yaklaştıklarından kimsenin haberi bile yoktu.

"Bak, bu taraf çocuklara ayrılacak. Burası yatakhane, yemekhane, şuralar da sınıflar ve etüt odaları." Eğitimin büyük kısmı dışarıda yapılacaktı elbette. Tarım işleri ve hayvan bakımı gibi.

Hayvanlarla iç içe olmak, çocuklar için çok faydalıydı. Oyun alanları da unutulmamalıydı. Bilimsel eğitimin en önemli parçası oyundu. Oseyri'ye kreş ve çocuk bahçeleri yapılacaktı. Çocuklar beş altı yaşlarına kadar burada yapacakları eve gelmeyeceklerdi.

Salka çizimlere büyülenmiş gibi baktı. Hiç yorum yapmadı.

"Şimdi, burası da tarım sahası ve ulusal okul olacak. Gencinden yaşlısına bütün işçiler, teknik ve genel konularda burada eğitim alacak. Şu karşıkı yamaca bak. İşte orada, ilkbaharda ve sonbaharda çift sürülecek. Yazın traktörlerle hasat yapılacak. Buraya da devasa bir baraka yapacağız. Amerika'dan son model saman kurutma makinesi getireceğiz. Elektrikli hem de. Böylece otlar güneşin altında kavrularak vitamini yok olmayacak. Artık havanın durumunu rüyalarından tahmin etmeye çalışmayacak kimse. Binlerce yıldır kafalarını dolduran safsatalardan kurtulacaklar."

Arnaldur, tarım işinin asırlardır en büyük sorunu olan hava koşulları meselesini, saman kurutma makinesi olarak çözmüştü, ama kız hâlâ bir şey söylemiyordu.

“Eee? Ne düşünüyorsun, yoldaş?”

Salka çocuksu bir tavırla cevap verdi:

“Peki, Bogesen’in, bağımsızlık partisinin adamları, yazın yapılacak seçimlerde kazanırsa ne olacak? Bogesen Lageyri’deki yoksul kadınlara önlük dağıtıyormuş, biliyor muydun? Papaz da akşamları evlerine gidip onlarla konuşuyormuş, Tanrı ne isterse o olur, diyormuş.”

“Bogesen önlük dağıtıyorsa, ben de üzerine bir gömlek veririm.” Arnaldur çizimine devam etti.

Salka da onun yanına oturup düşüncelere daldı. Kolu Arnaldur’un omzundaydı. Saçı onun yüzüne düşüyordu. Zaman geçtikçe çizim şekilleniyordu. Salka hiç bu kadar güzel bir ev görmemişti. Bataklıkların gri kadınının nefesi, bataklık sularından, nehrin içinden ve vadiden kat kat yükseliyordu.

“Arnaldur,” dedi sonunda. “Mavi dağların ardındaki o güzel kadını hatırlıyor musun? Eskiden hep ondan bahsederdin.”

Arnaldur birden, elindeki işi bırakıp ona baktı. Telaşlanmıştı. Kafası allak bullak, ağzında bir şeyler geveledi. Üzerine saldıran bir orduyla savaşıyor gibiydi.

“Hâlâ orada mı?” diye sordu Salka.

“Ne anlatıyorsun sen, anlamıyorum.”

“Ah, öyle mi? Neyse, önemi yok. Ben hayatımdaki her şeyi çok net hatırlarım da... Hiçbir şeyi unutmam.”

Arnaldur hiç sesini çıkarmadı. Çizimine dönüp, yabancı dilde bir şarkı mırıldanmaya başladı.

“Benimle gerçekten ilgileniyor musun?”

Arnaldur onun elini tutup heyecanla öptü.

“Bu çirkin pençeleri nasıl öpebiliyorsun?” dedi kız.

“Hepsine inanıyorum. Onlar gerçek.”

“Arnaldur, bana bir söz ver.”

“Nedir?”

“Benden bıktığın zaman, bana söyleyeceğine söz verir misin?”

Arnaldur sessizce ona baktı.

“Söz ver, Arnaldur.”

Arnaldur, çocuk gibi, başını onun göğsüne yasladı.

“Salka, aşkın karşısında... Ne kadar aciz olduğumu bilemezsin. Al beni, Salka, hep seninle kalayım.”

Derin, şefkatli ve aşk dolu gözlerle baktı Salka ona. Ama neden bu kadar yalvardığını anlayamamıştı.

“Haydi yürüyelim biraz daha,” dedi. “Çiylerin üzerindeki izlerimize bak. Güneş doğunca hepsi uçup gidecekler.”

KIRK BEŞİNCİ BÖLÜM



Ertesi sabah, merdivende sert adımlar yankılandı. Bütün ev sallanıyordu. Salka'nın kapısı vuruldu. Kapıdaki Steintor Steinsson'du, meşhur kahraman. Steintor saç baş darmadağınık, tüylü yeşil paltosuyla eşikte belirmişti.

"Günaydın," dedi kıza.

"Ne istiyorsun?"

Pis pis sırıtarak odaya bir göz attı.

"Seni burada bulmak çok tuhaf," dedi.

"Ya, öyle mi?"

"Kadınların ne düşüneceğini tahmin etmek kolay değil."

"Ben kadın falan değilim."

"Değil misin? Buna kim inanır, sanıyorsun?"

"Benimle ne işin varsa, söyle."

"İşten ne kastettiğine bağlı."

"Söyleyecek bir şeyin yoksa dışarı çık çabuk."

"Ciddi bir mesele. Hem sen, kırk yılda bir ziyaretine gelen babalığına nasıl davranıyorsun böyle?"

"Bak sen! Bakalım ardından ne yumurtlayacaksın?"

"Bak, Salka, güzelim. Birbirimizle efendi efendi konuşsak, olmaz mı? Ağız dalaşından zevk alacak yaşı çoktan geçtim ben."

"Ne istiyorsun?"

"Evet, şöyle anlatayım," diye ağır ağır konuşmaya başladı, camdan dışarı tükürdü. "Marbud'u ne yapmayı düşünüyorsun?"

"Hiç."

“O evin sahibi resmen sensin.”

“Oranın sahibi olmak da istemiyorum, orayı almak da.”

“Ufak tefek şeylerin peşinde koştuğumu sanma. Yakında bütün Oseyri benim olacak.”

“Senin, öyle mi?”

“Evet,” dedi, teatral bir tavırla.

“Almak istediğim anda, bütün bu lanet olasıca köy benim olacak.”

“İyi öyleyse. Keyfini çıkar.”

“Aklıma gelmişken,” dedi Steintor. “Senin şu tekneden ne haber? Yani, ortaklarınla sen, o tekneyle bir şeyler kazanacağınıza inanıyor musunuz? Artık şirketten işletme sermayesi de alamayacaksınız.”

“Tekneyi almak mı istiyorsun?” diye sordu. Sanki iki iş adamı arasında geçiyordu konuşma.

“Bilmiyorum, belki. Şu üstü açık tekneler pek kullanışlı değil. Geçen kış neler oldu, gördün. Ama hasta yatağımda yatarken, beni hiç ziyaret etmedin. Siz kadınlar, böylesiniz işte...”

“Seni dinlemekten midem bulandı, yeter artık.”

“Son zamanlarda pek alıngan olmuşsun sen,” dedi Steintor. “Neyse, tekneden konuşuyorduk...”

“Evet, ama biliyorsun, tek sahibi ben değilim o teknenin. Sa-dece beşte bir hissem var. “

“Öbür ortaklarla da konuştum, desem?”

“Ayrıca, Bogesen haciz koydurdu üzerine.”

“Peh! Borcuyla alırım, ne olacak, nasılsa karşılığı var. Teknenin ederi borçtan fazla olduğuna göre, ödemeyi peşin yaparım. Çok fazla bir şey tutmaz, ama... İyi bir pazarlık yapılsa, bedavaya gider, aslında. Yanlış bilmiyorsam, yeni de değil, tekneyi ikinci el almıştın, değil mi? Bu arada aklıma gelmişken, kooperatif derneğine ne kadar güvence verdin?”

“Sana ne bundan?”

“Belki o borcu hemen kapatabiliriz. Kısa sürede dernekte etkim artacak gibi görünüyor.”

“Nereye gelmeyi planlıyorsun?”

“Şimdi, bak. Hayallerimi brendiyle gerçekleştirmekten hoşnut olduğum günlerin çok gerilerde kaldığını, belki daha anlamamış olabilirsin. Ama herkesten çok, sana teşekkür etmem gerekir. Çünkü o zamanlar, beni kendime getiren sendin. Senin iyi-liğin için bir şeyler yapmak istedim hep, özellikle de geçen kış o kazadan canlı çıktıktan sonra.”

Salka sessizce ona baktı. Ne kadar iri, nasıl da güçlüydü. Gözlerinde ne kadar çirkin bir arzu yanıyordu. İlkel içgüdüleri, onu nasıl da ele geçirmişti. Hayatı ne kadar boş, ne kadar anlamsızdı! Bir anda, onu tamamiyla anladığını fark etti. Artık hiçbir şekilde ondan korkmuyordu.

“Bir günden uzun süre, dalgalar beni yutmaya çalışırken, parmaklarım donmuş hâldeyken, kimin adını sayıkladım sanıyorsun?” Sol elini cebinden çıkarıp üst ekleminden kopmuş olan iki parmağını gösterdi. “Bu el, eskiden çok güçlüydü. Soğuk yangısından yatarken, bir de şiir yazdım.”

Salka birden ona doğru koştu, eliyle onun ağzını kapatıp de-hşet içinde bağırdı: “Hayır, sus! Dinlemek istemiyorum.” Sırtını dönüp parmaklarıyla kulaklarını tıkadı.

“Bu sefer aşktan bahsetmeyecek miyiz?” diye sordu Steintor.

“Balık kurutmaya gitmem gerekiyor.”

“Ne acelen var, canım. Kurutacağın balıklar benim zaten. Bu yüzden, benimle konuşarak geçireceğin zaman, boşa harcanmış sayılmaz. Ama geceleri gezip oynadığın o çıldırmış laf ebesi, benden daha değerli, tabii...”

“Sen onun tırnağı bile olamazsın. Senin gibi bir alçağın, dü-rüst insanlarla hiçbir işi olamaz.”

“Ona çıldırmış laf ebesi adını takan ben değilim. Benden daha akıllı biri, İzlanda’nın en akıllı adamı takmış bu adı ona.”

“Yalan! Kristofer Torfdal, Arnaldur’un en yakın arkadaşıdır!”

“Anlattıklarına inanmayı daha ne kadar reddedeceksin? Aslında doğru olduğunu sen de biliyorsun. Bu yüzden de, Arnaldur Björnsson’la oynaşman, umrumda bile değil. Çünkü biliyorum ki, söylediği sözlerin hiçbirine içtenlikle inanamayacaksın. Sonra bir gün, söylediği her şeyin yalan olduğunu anlayıp rahatlayacaksın.”

“Ya, öyle mi?” dedi Salka, umursamıyormuş gibi yaparak. “Kooperatif derneği de mi yalan? Onu kuran kim peki?”

“Kristofer Torfdal ve ben.”

“Sen alçak herifin tekisin. Dul kalmış Gerdi’nin gördüğü rüya doğru olabilir. Hayatta kalmak için adamlarını tekneden bile itmişindir sen.”

“Ya, rüyasında bunu mu görmüş? Sen ne dersen, artık..” dedi adam. “Evet, tabii ya, tek tek, hepsinin kemiklerini çekiçledim. Tutunacak bir yer bulunca da, hepsine tekme bastım. Kafaları su yüzüne çıktıkça, tekme yediler. Hepsi geberip gidene kadar da Salka Valka’nın adını sayıkladım. Beni böyle düşünebilirsin, istersen. Arnaldur Björnsson, hayatta kalabilmek için kimseyi öldürecek cesarete sahip değildir. Seni seviyormuş gibi davranırsa bile, ilk önce o batmak ister toplum uğruna.”

Aynı gün, Salka Valka, Steintor’un Amerika’da nasıl zengin olduğunu öğrendi. Steintor orada banka soymuş ve bir adam öldürmüştü. Gündüz gözüyle, o devasa, kusursuz bankalardan birine girmiş, müdürün yanına çıkıp onu vurmuştu. Sonra da, içinde on bin dolar olan para torbasını çalmıştı. Gelgelelim, Amerikan bankalarına otomatik fotoğraf makineleri koymuşlardı. Bankadan çıkan herkesin fotoğrafı çekiliyordu. Steintor ne yaptı? Bankadan geri geri yürüyerek çıktı. Böylece, ancak ensesinin fotoğrafı çekilebildi. Bu yüzden de yakalanamadı.

“Bence bu uydurma bir hikâye,” dedi Salka. “Steintor, herkes ten daha kötü biri değil.”

“Annene neler yaptığını unuttun mu?” dedi kadınlardan biri.

“Bu köyde ilk kez mi bir adam, bir kadından kaçıyor?”

“Ya sana neler yaptı? Hem de daha küçücük bir çocukken. Arnaldur ne diyor bu işe?”

“O da yalan. Steintor bana hiçbir şey yapmadı. Hepsini ben uydurmuştum onların. Utanın biraz. Hem, şunu da söyleyeyim, Amerika’da banka müdürünü öldürmüş olabilir, ama bu bile, Oseyri’de çocuk sahibi olmaktan daha büyük bir suç değil.”

KIRK ALTINCI BÖLÜM



Aşk insanı kibarlaştırır. Önceden birbirlerine kaba davranan, sürekli birbirlerini küçümseyen Salka ile Arnaldur'da, aşık olduktan sonra hırçınlıktan eser kalmamıştı. Birbirlerini kırmamak için kılıktan kılığa giriyorlardı. Bazen göğsünde acz içinde yatan bu çocuksu yüzün, kürsüye çıktığında acımasızca eleştiren, grev zamanında gaddarlaştan bir adama ait olduğuna inanmak mümkün müydü? Sonra, Salka... Para konularında o kadar hassas, tartışmalarda o kadar sivri dilli, balıkçılıkta öyle bağım-sız olan bu kızın, Arnaldur'un saçlarını okşarken, tevazuyla bakan gözlerine, uykusunda konuşur gibi, Tanrı bundan daha güzel bir baş yaratmış mıdır acaba, diye, kendi kendine sormasına inanmak mümkün müydü?

Arnaldur ona sarıldığında, tuzlu balık kokusu gelirdi Salka'nın üzerinden. Öpücükleri bile tuzluydu. Öte yandan, öpüşmeyi bildiği de şüpheliydi. Sadece ağzını açıp gözlerini kapatıyordu. Ölümle aşk arasında ne kadar çok ortak nokta vardı.

Ama yakınlaşmaları belli bir noktaya gelince, korkuya kapılıyordu Salka. Onu korkutan, bilinmezlikti. Annesinin kişiliğini çözdüğünden beri, onda ölümcül bir korkuya sebep olan, bir gizem. Annesi aşk için yaşamış ve yine aşk uğruna, utanç ve ızdırıp içinde ölmüştü. İçinde bir şey, hayat, utanç ve ölümden oluşmuş bir şey, bu bilinmez dünyaya karşı geliyordu. Sonra ne yaptığını bilmeden, Arnaldur'dan uzaklaşıyor, elleriyle yüzünü saklıyor, bütün bedenini bir titreme alıyor ve bazı zamanlarda ağlama krizine giriyordu. Arnaldur ona ne olduğunu sorduğunda,

“Bilmiyorum, çok korkuyorum,” dedi.

“Kendinden mi korkuyorsun, Salka?”

Salka elini yüzünden çekip, öfkeyle karşılık verdi:

“Hayır, hayır, hayır. Annemden korkuyorum.”

Yüzünü ellerinin arasına sakladı yine. Biraz sonra, “Evet, Arnaldur. Kendimden korkuyorum,” dedi. “Kendimi kaybetmekten korkuyorum... Bir daha hiç bulamamaktan.”

Sonra birden Arnaldur’a döndü, onun başını tutup göğsüne yasladı.

“Sevgilim, canım, Arnaldur! Sana eziyet mi ediyorum?” Salka, onun gözlerinin içine baktı, vereceği cevaptan korkarak.

“Ne? Arnaldur! Ne? Söyle bana, sana korkunç bir eziyet mi ediyorum?”

Arnaldur sustukça, Salka daha büyük bir korkuya kapıldı.

“Nedir, Arnaldur? Beni artık sevmiyor musun?”

“Hep hissettiğim bir şey vardı ve giderek netleşti. Kalbinin derinlerinde, kendini Steintor Steinsson’un sevgilisi olarak gördüğünü, aslında uzun zaman önce anlamam gerekirdi. Senin ona duyduğun aşk, hastalıklı, sapıkça bir şey olsa da...”

“Arnaldur!” diye sözünü kesti kız. “Bu doğru değil, nasıl söylersin bunu bana?”

“Steintor yakında bir beyefendi olacak,” diye devam etti Arnaldur. “Sınıf atlayacak. Sadece balık ticareti yapmakla da kalmayacak, Kristofer Torfdal’ın en iyi dostlarından biri olacak.”

“Arnaldur,” dedi Salka, kollarını onun boynuna dolarken.

“Şimdi sizin tekneyi alıyor, seni borçlarından kurtarıyor. Artık özel girişime yeniden inanmaya başlayabilir ve yeni borçların altına girebilirsin.”

“Sevgilim, Arnaldur...”

Salka yalvaran gözlerle ona baktı, derin ve saygı dolu bir aşkın ifadesiyle.

“Sevgili Arnaldur, beni affet. Biliyorsun... Hayır, anlatamıyo-

rum. Ama bir gün anlatacağım başka bir yolla. Yakında, Arnaldur, ama şimdi değil...”

“Hep aynı şeyi söylüyorsun.”

“Bir kerecik affet, bir kere. Çok korkuyorum... Kendimi bir daha bulamamaktan... Tamamen kaybolmaktan...”

Yağmurlu bir Pazar günü, Arnaldur, Salka’yı görmeye gitti. Canı çok sıkıktı. Ayakkabılarını çıkarıp ayaklarını Salka’nın dizine koydu. O da, Arnaldur’un çoraplarını yamadı. Aklındaki söylemeye niyetlendi defalarca, ama sonra vazgeçti. Salka’nın dudaklarına hafif bir öpücük kondurdu, kalktı, sonra oturdu, birkaç kez bunu tekrarladı. Pencereye gidip gelip, kasvetli yağmuru, kül renkli bulutları seyretti. Sonunda, epeyce bir çaba harcayarak, Salka’ya dönüp ağzındaki baklayı çıkardı.

“Steintor teknenin parasını ödedi mi?” diye sordu, sert bir sesle. Sanki bilerek, vicdanının sesini bastırmak ister gibiydi.

“Neden sordun?”

“Öylesine,” dedi. “Bir sebebi yok...”

Salka bunun altında bir şey olduğunu hemen anladı. Bir şeye karşı ne kadar ilgisiz davranırsa, o kadar önemsiyordu çünkü. Bu yüzden de endişeye kapıldı.

“Tek sahip olduğum şey o tekne,” dedi.

“Bak, Salka...” Arnaldur birden, hızlı hızlı konuşmaya başladı. Sanki kelimeler ağzını dağlıyordu. “Sana anlatacağım. Geçen gün, Güneyden bir mektup geldi. İyi tanıdığım birinden. Geçen sene bana iki yüz kron borç vermişti. Şimdi parasını geri istiyor, çünkü... Karısı hastalanmış. Kooperatif müdürü olduğuma göre, birkaç yüz kron ödemenin beni sarsmayacağını düşünmüş. Ama biliyorsun, kooperatif hâlâ deneme aşamasında. Ben de maaş almıyorum. Aslında, seçimler yapılana, yani bağımsızlık yanlılarını bitirinceye kadar, elime para geçmeyecek.”

“Canım,” dedi Salka. Ciddi bir durum olmadığına çok sevinmişti. “Canını sıkma, ben sana iki yüz kron borç veririm.”

Konsolun çekmecesini açtı, küçük bir kavanozdan çıkardığı

parayı saymaya başladı. İşte o an, sanki çok büyük bir acı çekiyormuş gibi, yüzü kasıldı Arnaldur'un. Bu genç işçi kızın küçük para dükkânı, cömertlikle verdiği paradan sonra, daha da iyice büyümüştü gözünde. Özenle banknotları saydı. Cimrilikten eser yoktu tavırlarında. Köyün en pis, en çok horlanan çocuğu olduğu günlerden beri kurduğu hayalin gerçekleştiğinin resmiydi bütün o paralar.

"Al, hepsi iki yüz kron." Çalışıp didinerek kazandığı paradan ihtiyacı kadarını ona verdi. Arnaldur parayı alıp, hırsız gibi, çabucak cebine indirdi. Sonra acz içinde ve borçlu olmanın ezikliğiyle, başını uzun uzun kızın göğsüne yasladı.

"Sana ne kadar minnettar olduğumu bilemezsin," dedi.

"Böyle ufak tefek şeyleri konuşmaya bile değmez. Sana küçücük bir faydam dokunduysa, ne mutlu bana. Asıl benim sana teşekkür etmem gerek."

Romantik, mutluluk dolu dokunuşlarla birbirlerinin boyunlarını okşadılar. Asalet ve şükran duyguları, aşkla iç içe geçmişti. Komünist aşıklar bile, paraya önem verir. Arnaldur o gün odadan çıkarken, birbirlerini her zamankinden daha çok seviyorlardı.

Balıkhanede, Beinteinn'in kızı Guja'nın pek de iyi olmadığını öğrendi. Ciddi bir şey olmadığını tahmin ediyorlardı. Salka Valka hiç kurcalamadı. O akşam, tamamen tesadüf eseri, Arnaldur'un, gizlice Beinteinnlerin yıkık dökük evinden çıkıp, balık ambarının yanından aşağı doğru süzüldüğünü gördü. Salka Valka'nın sahil tarafından peşinden geldiğini fark etmemiş miydi? Yoksa kızı görmemiş gibi mi yapmıştı? Salka için çok ağır bir darbe olmuştu bu. Arnaldur'un sadece kendisini sevdiğini sanıyordu. Salka'nın göğsüne yaslandığı zaman, mutlu gibi görünüyordu oysa. Buna rağmen, bir metresi olması mümkün müydü? Aşk da Tanrı gibi değişken olabilir miydi? Kıskançlık kemiklerine kadar işlemiş, ona rahat vermiyordu bir türlü.

Arnaldur'un bu kızla bir ilgisi olduğu düşüncesi canını yakmış, bu acıdan duyduğu utanç, onu çılgına çevirmişti. Arnaldur'un Guja'yla bir ilgisi olup olmadığını kesin olarak öğrenmeye karar verdi. Sonra da Arnaldur'la konuşacaktı.

İnsan, sevgilisinin sadakati hakkında, şüpheyle umut arasında kararsızlık çekiyorsa, kıskançlık çok acı verir. Yine de, duyduğu derin endişeye rağmen, kendini suçlamaktan da geri kalmadı Salka. Dyra vadisindeki o geceden beri Salka'ya yalan söylediğini varsayarsa, bu kimin suçuydu? Ona ne kadar acımasızca eziyet ettiğini bilmiyor muydu sanki? Ona yaklaşıp, sonra birden kaçarak, doğa kanunlarını hiçe saymıyor muydu? Duyguları an be an değişiyordu. Guja'dan nefret etme ve ondan iğrenme duygusu, Arnaldur için duyduğu ızdırap tarafından geçildi. Sonra kendine duyduğu nefret, pişmanlıkla karıştı.

Guja'nın kapısının önünde bakımsız, pasaklı çocuklar sürüsü, çakıl taşları, paslı demir parçaları ve çürük tahtalarla oynuyordu. Oğlanlardan ikisi, çamur birikintisine diz çökmüş, birikintiyi deniz varsayarak, süslü gemileriyle okyanusa açılıyordu.

Guja, üzerinde elbisesiyle yatakta yatıyordu. Hasta durmuyordu pek.

"Salka?" dedi, şaşkınlıkla, onu görünce. "Sen misin? Çok şaşırdım."

"Hastaymışsın, diye duydum."

"E, hastaysam ne olmuş? Rahat rahat hasta da mı olamayacağım?"

"Elbette. Ciddi bir şeyin yok, gördüğüm kadarıyla. Memnun oldum buna."

"Gel, yatağa otur şöyle. Yalnız kahvem yok."

"Çok kalmayacağım. Seninle konuşmak istediğim bir şey var."

"Nedir?"

"Babanın cenazesinde hakkında konuştuğun adamla ilgili." Salka lafı dolandırmadan sadede geldi. "Gözümün önünde, du-

rup dururken onun üzerine atlamana çok şaşırmıştım. O günden beri işler biraz değişti. Anlatılanları sen de biliyorsundur, herkes gibi. Sana sormak istediğim, onunla aranızda bir şey var mı?”

“Onu benden almaya çalıştığını bilmiyor muyum sanki?”

“Biz nişanlandık,” dedi Salka.

“Al bakalım! Sana mutluluklar dilerim! Bir gün cezayı çekeceksin!”

“Onu kimseden ayırmadım. Beni seviyor.”

“Ha! Ha! Arnaldur birini sevebilir mi hiç! Benden iyi kimse bilemez.”

“Ne biliyorsun?”

“En azından, Arnaldur’un hiç kimseye sadık kalamayacağını biliyorum. Herkesi sever o, hiç kimseyi sevmez aynı zamanda. Severken adam ayırmaz, yani. Kendi ağzıyla söyledi bunu bana. Kuşlar gibi işte.”

“Seninle tartışmak istemiyorum, Guja, ne onun hakkında, ne de başka bir şey. Ama bana tek bir şey söylemeni istiyorum. Ne kadar zamandır seninle beraber?”

“Sana ne?”

“Rica ediyorum,” dedi Salka. Gözlerinde acı dolu bir ifade belirdi.

“Seni de aldatacak!” dedi Guja heyecanla. “Benden daha iyi değilsin, teknen var diye böbürlensen de nafile. Sana bu kadarını söylüyorum. Sorduğun şeye gelince, sadece üç gün oldu, benimle olalı, yani gerçekten ilişkiye gireli. Senin cesaret edemediğin...”

Sonra Arnaldur’la yaptıkları özel şeyleri en ince detaylarıyla anlattı.

“Hiç utanman yok mu senin? Nasıl konuşuyorsun böyle? Tam bir fahişe gibisin.”

“Seni de aldatacak,” diye tekrarladı Guja. “Sözlerimin, beddualarımın şu kadarcık kıymeti varsa, o günleri de görecekim. Ben

fahişeysem, sen de kedisin. Hem de çatal dillisinden. Hiçbir erkek senin gibi biriyle uzun süre yaşayamaz. Sen kendinden başka kimseyi sevemezsin. Paradan başka bir şey düşünmezsin. Sırf onu elde etmek için Bolşevik olmuşsun gibi yapsan da, kapitalistlerin peşinden koşarsın. Sen Steintor'a daha çok yakışırsın, pasaklı orospu seni! Sana sahip çıkmasa bile, senin dengin o. Sana sahip olan ilk erkekti ve sonuncusu da o olacak!”

İkisinin de dili sivrileşmeye, ikisi de mantık çerçevesinden uzaklaşmaya başladılar. Sonunda Guja'nın galeyanı kırılma noktasına geldi, lafını bitiremeden patladı, gözyaşlarına boğuldu. Bir iki hıçkırıktan sonra yumuşadı.

“Sen, zenginsin, güzelsin,” dedi gözyaşlarını bastırarak. “Canının istediği her şeyi yapıyorsun. Sonra bana geliyorsun, yiyecek ekmeği bile olmayan, acınacak hâlde, zavallı bir kıza. Bana köpek gibi davranıyorsun, fahişe diyorsun. Neler çektiğimi bir ben bilirim, bir de Tanrım... Üstelik daha on altı yaşında bile değilim!”

Yastığına kapanıp ağladıkça ağladı. Salka Valka, kızın yüzünde korkunç bir ızdırap yaşayan o küçük çocuğu gördü. Bütün öfkesi söndü. Guja'ya acıyordu şimdi. Böyle çılgınca bir şeyi nasıl yapabilişti? Kendi sevgilisi tarafından baştan çıkarılmıştı, sonra da terk edilmiş bu zavallı, hasta ve yapayalnız çocukla kavgaya etmişti.

“Gujacığım, beni affedebilecek misin? İkimiz de onu seviyorsak ne çıkar? Yine de arkadaş olamaz mıyız? Senin için yapabileceğim bir şey var mı Gujacığım?”

Kız ağlamaya başladı yeniden. Çok mutsuz olduğuna hiç şüphe yoktu. Dünya ve onu yaratan, bu zavallı körpe yüreğe sınırsızca zulmetmeye kararlıydı anlaşılan. Salka Valka kızın yanına oturup onun elini tuttu.

“Seni üzdüğüm için özür dilerim. Aşk insanı kalpsizleştiriyor. Eski günlerden hatırlıyorum bunu. Söyle canım, senin için ne yapabilirim? Paraya ihtiyacın var mı?”

Kız başını iki yana sallayarak ağlamaya başladı. “Hayır, hayır!” Hıçkırıklarla sarsılarak devam etti:

“Bana zaten çok para verdin sen... Şey için yardım ettin...”

“Ne diyorsun sen?” Salka, kızın aklını oynattığını düşünmeye başlamıştı.

“Paranın senden geldiğini biliyorum. Arnaldur’un bulduğu para. Bebeği aldırmaq için.”

“Ne? Hayır, olamaz! Aklın başında mı senin?”

“Evet, bebeği aldılar. Doktor iki yüz kron istedi, çünkü bu suçmuş, hapse girebilirmiş. Cumartesi gecesi yaptılar. Arnaldur da yardım etti. Sana söylediğimi duymasın, ne olur, bana karşı nasıl sert olduğunu bilmiyorsun.”

Her şeyi itiraf edip içindeki ağırlıktan kurtulduğu için, ağlaması yavaş yavaş azaldı Guja’nın.

“Arnaldur senin olsun, sen onu çok seviyorsun,” dedi, en sevdiği oyuncağından vazgeçen bir çocuk gibiydi. “Sen çok güçlüsün. Belki sana gerçek yüzünü göstermeye cesaret edemez... Artık hiçbir şeyin önemi yok zaten. Benimle yattı ve beni terk etti. Hayatım bitti. İnsanlar çok kötü.”

KIRK YEDİNCİ BÖLÜM



Aynı gece, saat on ikiye doğru, Arnaldur sürünerek onun odasına çıkıp kapıyı çaldı. Salka iş kıyafetlerini yamıyordu. O içeri girdiğinde ne ağzını açtı, ne de başını kaldırdı. Elindeki işe devam etti. Arnaldur kolunu onun omzuna koyup onu öpmeye çalıştı. Salka onu geri itti.

“Ne oldu, canım? Küs müyüz?”

“Hayır, elbette değiliz,” dedi Salka, sahte bir kayıtsızlıkla. Olabildiğince rahat ve normal davranmaya çalışıyordu. Ona kırgın değilmiş gibi.

Oturup bir sigara yaktı.

“Yine seni olur olmaz hikâyelerle doldurmuşlar.”

Salka birkaç kere öksürerek boğazını temizledi.

“Bebeğinden kurtulması gereken başka kızlar da var mı Arnaldur? Bunun için ne kadar daha para ayırmam gerekecek?”

Arnaldur sigarasını söndürdü, Salka’nın yanına gidip aptalca bir hareketle ellerini ona doğru uzattı.

“Salka,” dedi çaresizlik içinde.

Salka ona cevap vermedi. Ona anlayış gösterdiğini ifade eden herhangi bir harekette de bulunmadı. Sadece işine devam etti. Arnaldur, birden kendini onun dizlerinin dibine attı, yüzünü kucağına kapattı. Elleriyle bacaklarının yanlarını kavrayıp parmaklarını onun elbisesine geçirdi. Sonra başını kaldırıp, yakarış ve acı bir umutsuzluk dolu gözlerle ona baktı. Hiç görmediği bir yü-

zünü görüyordu şimdi. İçine düştüğü ızdıraptan dehşet duyan bir yüz.

“Salka, ne kadar çaresiz olduğumu anlayabilir misin? Aşka karşı... Beni küçük bir çocuk gibi alman için yalvardım sana. Salka, sen Sigurlina'nın kızısın, kadınların ve erkeklerin aşkın karşısında ne kadar savunmasız olduklarını bilirsin. Sonuçta, ben de bir insanım!”

“Ya, öyle misin? Ben senin başka bir dünyadan geldiğini sanıyordum. Yanlış hatırlamıyorsam, geçen yıl öyle diyordun. Ama sırası gelince, o kadar da yükseğe çıkamıyorsun, değil mi?”

Ayağa kalkıp kendini ondan kurtarmaya çalıştı. Ama Arnaldur, Salka'nın eteğine yapıştı.

“Beni anlamaya çalış,” diye yalvardı.

“Hayır, Arnaldur, faydası yok. Ben çok aptalım. Kötüyüm de. İdealistleri anlamak için daha iyi, daha kültürlü olmak gerek. Ben sadece boş kafalı bir balıkçı kızım. Seni benden daha iyi anlayacak sevgililerin vardır mutlaka.”

“Beni biraz dinler misin, Salka? Dyra vadisinde, seni ilk kez öptüğüm o gün, neler olduğunun farkında değildim. Kızlarla ilişkilerim oldu, elbette. Ama hiçbirisi bende güçlü bir etki bırakmadı. İşin aslı, sürü sürü uçan kuşlardan, balıklardan farkım kalmamıştı, özel hayatım yoktu. Bu bende alışkanlık hâline gelmişti. Geniş bir kitleye ait olmanın bilinci, tek var olma sebebimdi. Bir kızla beraberken, bunun gelip geçici olduğu duygusuna kapılıyordum. Bir kadının göğsünde huzur bulmak, bana göre değildi. Özel bir hayata sahip olmanın, burjuvalara göre bir şey olduğunu düşünüyordum.

“Biz küçükken, Salka, çok sık kavga ederdik. Senin canını yakmak, seni küçük düşürmek isterdim. Çünkü sen başına buyruk-tun, kavgacıydın. Sana zarar vermeyi bir şekilde başarsam bile, sonradan çok pişman oluyordum. Sana yaptıklarımın acısını duyuyordum. Son gecemizi hatırlıyor musun? Sana veda etmeye gelmiştim. Sana annemin madalyonunu vermiştim, içinde de fotoğ-

rafım vardı. Salka, benim için bir şey yapar mısın? O fotoğrafı ömrün boyunca saklar mısın?”

Salka hiç cevap vermedi. Kendinden geçmiş bir hâlde önüne bakıyor, sadece konuşmaya devam etmesini diliyordu.

“Geçen yaz buraya döndüğüm zaman seni görünce, yine o seni alt etme duygusu nüksetti içimde. Hatırlamıyor musun? Nasıl da silahlarla donanmış hâlde gelirdim seninle kavgaya? Burada senden daha güçlü biri olmadığını anladım. Tüm ülkeyi yönetebilecek kadar güçlü. Sana mümkün olan her tuzağı kurdum, bana tuzaklar kurmana izin verdim. Kış boyunca seni görmezden geldiğimi hatırlamıyor musun? Sonra bir sabah bana geldin ve işçi sendikasına katıldın. Ben de senin eline düştüm. Benim zayıf ellerime kıyasla, çok daha güçlüydü senin ellerin. Yatağıma oturup kül rengi şafağı seyrettiğin... Sonra bana üşüyüp üşümediğimi sorduğun o günü, ömrüm boyunca unutmayacağım.

“O sabahtan sonra, artık benim için bir gönül eğlencesi olmaktan çıktın. Çünkü, birbirimiz olmadan yaşayamayacağımızı artık çok iyi biliyordum. Bir defasında evin önünde karşılaşmıştık. Ne yapıyordun orada? Cevap vermene gerek yoktu, çünkü fark etmezdi. O sabahtan sonra, en çok beklediğim şey, gururunu bir kenara koyup kendini bana vermendi. Bogesen’e karşı söylediğim şeyler, ahlak anlayışını yıkıyordu yavaş yavaş, bunun farkındaydım. Özel girişimin haklılığına olan inancını kaybetmiş, yeni bir şeyi inanç edinmiştin.

“Sonunda, Dyra vadisindeki o muhteşem gecemize geldik. Seni ilk öptüğüm geceydi o, hayatımın en güzel gecesi... Sonra anladım ki, sen de beni ele geçirmiş, kitlelerin bir parçası olarak yaşayabileceğime dair inancımı yok etmiştin. Birden anladım ki, ben de bir bireyim. Kendisi için özel bir hayat isteyen, kendisi için seven, kendisi için yaşayan ve kendisi için ölen biri olmuştum. Kişisel uyanışımı sağlayan sendin, aynı zamanda beni kendine mahkûm ettin. Şimdi beni ele geçiren sensin, söylediğim bütün yalanlar, avuçlarının içinde.”

“Böyle kitap gibi, bilimsel konuşmalar yapmak ne güzel. Söylediklerini tam olarak anladığımdan emin değilim. Şu anda buna aklım ermez. Ama günün birinde anlarım. Bildiğim bir şey var, her ne kadar seni ele geçirip kendime mahkûm ettiğimi söyle-sen de, Cumartesi gecesi başka bir kızın yanındaydın, o kızın be-beğinden kurtulmasında doktora yardım ettin. Dyra vadisinden döner dönmez, hemen onun kollarına koşmana şaşırmadım as-lında. Benim seni ele geçirip mahkûm etmem, senin de bir birey olduğunu görmeni sağlamam, bu mu şimdi?”

“Senin suçundu,” dedi Arnaldur. Saldırganlaşmıştı. “Senden beklediğim en doğal, en bariz hediye bana hiç vermedin, bili-yorsun! Beni sevdiğini söyledin, ben de inandım. Aç bir adamın, onu sevdiğini söyleyen bir zengine inanması gibi. Ama aç olan, zenginden ekmek dilenemez utancından. Çünkü içten içe bilir ki, eğer onu çok seviyorsa, zaten ekmeği verecektir. Sana verdiğim kitapta bir hikâye vardı, zengin bir adam, yoksul bir sanatçıya, ta-nesi yirmi beş kronluk çiçekler alıyordu. Senin de bana yaptığın bu. Ben açım ve çiçek yiyemem. Yirmi beş kron etseler bile. Senin bana vermediğini, Salka, başka yerden alırım.”

Salka cevap vermeden önce biraz düşündü.

“Gerçek aşkın bu kadar iğrenç olması gerektiğini bilmiyor-dum.”

Arnaldur’un yüzüne baktı.

“Beni de hamile bırakmak mı niyetin? Sonra bir iki yüz kron daha vermemi ve ondan kurtulmayı mı istiyorsun? Ya da annem gibi zavallı, beş parasız, limandan limana savrulan biri mi ola-yım eteğimde bir piç kurusuyla? Öbür çocuklar köşelere saklanıp onun da arkasından mı bağırsın, ‘orospu’ diye?”

“Bütün bunlar şanssızlık. Guja’nın hamile kalması da şanssız-lıktı. Bir anlık dikkatsizlik. Bu tür şeyler için koruyucu kulla-nırım genellikle. Kendisini para kazanmak için kullandırmayan hiçbir kadın, fahişe değildir, evli olsun, olmasın. Gayrimeşru ço-

cuklar doğuran o zavallı kızların hepsi de dürüst insanlardır, bu konuda canını sıkma.”

Salka, uzunca bir süre, kaşlarını çatıp dalgın dalgın oturdu. Arnaldur’un dediklerini, onun derin bilgisini düşünüyordu. Kırılmış gururunun yerini, yavaş yavaş başka duygular aldı. Sonunda başını kaldırıp ona baktı.

“Arnaldur, Guja’nın durumu seni ilgilendiriyor mu?”

“Hayır.”

“Sırf seni sevdiği için, birine acı vermek, çok ciddi bir durum değil mi, sence de?”

“Ne olduğu umrumda bile değil. Onu hiç sevmedim ve sevmeyeceğim.”

“Bir zamanlar benim için de aynı şeyleri düşünmedin mi? Benden daha güzel biriyle karşılaştığın zaman, ‘hayır, ben Salka Valka’yı hiç sevmedim,’ diyeceksin. Derler ki, erkekler, kendilerini terk eden kadınlardan, derhâl nefret etmeye başlarlarmış.”

“Bildiyim tek bir şey var, seni seviyorum.”

“Evet, ama bunun doğru olduğuna emin misin? Duyguların hakkında doğru olan bir şey söyledin mi hiç? Sen böyle biri misin?”

“Şu anda doğru olduğunu biliyorum. Daha fazlasını nasıl bilebilirim? Hayat değişkendir. İnsan zamanla değişir. İnsanın hayatında, tümüyle gerçek olan tek bir an vardır, hepimizin bir gün yaşayacağı o ölüm anı... O anın var olduğu bile kesin değildir.”

Açık pencereye doğru gitti, sırtı Salka’ya dönük, gökyüzüne bakarak devam etti:

“Seninle kurduğum bağ sayesinde, bireysellik değişiminin ışı-ğı altında kendime baktım. İnsanlar, çok çarpıcı, nadir anlar tarafından yönlendirilir. Bunlar, insanı birey yapan, her şeyin üstündeki anlardır. Bağımsız bir dünya, sadece kendisi için bir yer. İnsanın en basit hâliyle var olduğu bir yer mutlaka vardır. Belki kazara, belki de şanssızlık nedeniyle, insan ait olmadığı bir yerde doğar. Ve üçüncü yer, son nefesini verdiği, ağırbaşlılıktan, onur-

luluktan uzak bir yer. Hiçbirimizin hayatında, en önemli anlar ve o anların önemli yerlerinin hiçbirinde, insan kitlelerin parçası olmamıştır. Aksine, var olan, değişen ve yok olan bir birey olmuştur. Bu gerçeği ne çevresi, ne de kendisi değiştirebilir. Bu yerlerin hiçbirinde, kimse kaderini değiştiremez. Ne Tanrı, ne de kitleler. Hatta işçi sınıfı bile, devrim bile. Sonuçta insan yalnızdır, çok yalnız. Ölüm anı geldiğinde bunu anlar, öleceği zaman, yalnız olduğunu anlar.

“Bana, seni gerçekten sevip sevmediğimi sorabilirsin. Derim ki: Evet, şu anda seviyorum. Daha fazlasını söyleyemem. Ama sana karşı hissettiklerimi, başka hiçbir kadına karşı hissetmedim, hatta hiçbir canlıya. Homeros’un destanındaki gibi, dünyada birbirinden güzel tanrılar yaşasaydı eğer, onlara da böyle hisler beslemezdim. Sana bakınca, seni düşününce, bütün benliğimle istediğim tek şey, göğsünde can vermek. Ben son nefesimi verirken senin benim yanımda olman.”

KIRK SEKİZİNCİ BÖLÜM



O gece, Salka ona her zamankinden daha çok yakınlaştı. Ateşli öpüşler arasında, saçlarına fısıldadı:

“Arnaldur, seni her zamankinden çok daha fazla seviyorum. Şu kız meselesi olmasaydı, seni bu kadar çok sevemeyecektim.”

Aynı gece, Salka yatağında oturup, ona doğru eğildi ve neredeyse mağrur bir tavırla,

“Artık senin kapatman oldum, romanlardaki gibi,” dedi.

O gece, onların kurduğu o derin ve sınıksız bağ, pek az insan yaşardı. Aşkın, sadece doğada şiirsel bir nüans, bahar kokularının bir parçası ve yaz güneşiyle yeşil mavi renklerde parlayan gökyüzü, kuşların uyandığı o tatlı hava, ufukta batan güneş, kaybolan günlerin mahcup şarkısı, hiç söylenmemiş, kafiyesini bekleyen bir şarkı olmaktan çıktığı günler gelmişti.

Bütün bu romantizm, vadinin üstünden sabah güneşiyle çekilen sis gibi yok olmuştu. Bundan böyle, aşkları güzellikle çirkinliğin birleştiği, ayakları yere basan, gerçek bir kavramdı. Salka, her şeyin kusursuz olduğunu düşünmüştü, bu ne yersiz bir düşünceydi. Kazandığı başarının verdiği kibirle, hayatın sarp kayalıklarından son hızla aşağıya koşmuştu ve bacakları, onurlu bir şekilde kayalara çarparak kırılmıştı. Onu kendinden bir parça gibi görmesi, çok eski değildi. İçlerinde güçlü olan oydu. Onu çağıran Salka'ydı, istediklerini yapmasını bekleyen. Arnaldur da onun hizmetkârıydı. Bundan böyle, sadece bu yeni ışığın altında yaşayacaktı. Sevgilisi ondan uzaklaştığında, hayatı anlamsızlaşıyor, güneş sönüyor, çevresindeki insanlar belirsiz gölgeler hâline geliyordu.

Çevrelerine hiç aldırmadan, utanıp çekinmeden, ilişkilerine devam ettiler. Yolda karşılaşp kol kola uzaklaştıkları zaman, ne pencerelerde öfkeli yüzler görüyor, ne de arkalarından bağırان çocukları ya da ayyaşları duyuyorlardı.

Gecenin karanlığında, köyden çok uzaklara gidiyorlardı. Artık meraklı çocuklar bile peşlerinden gelmiyordu. Kooperatif dükkânında güpegündüz öpüşüyorlar, içeri gelenler, alışveriş yapmak için kendilerini duyurmak zorunda kalıyorlardı. Her yerde, onların aşkının hâkimiyeti hüküm sürüyordu. Utanmazlıkları o kadar ileri gitti ki, kaldıkları evin sahibinden, kendilerine büyük bir yatak bulmasını istediler.

Sonra, Salka'nın birdenbire kendine geldiği, uçurumun dibinde gözlerini açmış gibi korku içinde sorduğu o gece geldi:

“Arnaldur, bana ne yaptın sen? Artık kendimi tanıyamıyorum. Ya bir gün beni bırakırsan? O zaman ne yaparım?”

O cevap vermeyince, daha büyük bir korkuyla tekrarladı:

“Bir gün beni bırakırsan, ne olacak?”

O susmaya devam edince, umutsuzluk içinde Arnaldur'un kollarına atıldı, yüzünü onun göğsüne sakladı. Hayatın değişim süreci, ritmik vuruşlarla işliyordu.

Yaz günlerinin sarhoşluğuyla, her şey unutuldu. Komünizmin harikaları ve parlak işçi sınıfının anısına Oseyri'de yapılacak binalar bile. Kooperatif dükkânı için ısmarlanması gereken en önemli mallar da unutulmuştu. Sveinn Pálsson, kooperatif dükkânında eksik olan ürünlerin açığını kapatmaz ve taviz vermezse, Bogesen, eski borçlularını yeniden defterlerine kaydedeceğı benziyordu. Ayrıca, güvenilir kaynaklardan gelen haberlere göre, Güneye yaptığı son gezide, Kristofer Torfdal'ın koruması da vardı. Onun yazdığı bir şiir, *Millet* gazetesinde yayınlanmıştı. Bu da onun, en zayıf halka olmadığının ispatıydı.

İşçilerin çoğı, dağlarda, çok düşük ücretlerle, yol ve telgraf yapımında çalışıyordu. İşsiz kalmaktan iyiydi bu, ne de olsa.

Mevsimlik işlere gidenler de vardı. Köyde bir işi olanlar, Steintor Steinsson'a bağlı kalanlardı.

Teknelerinin sayısı, esrarengiz biçimde ikiden, üçe çıkmıştı.

Arnaldur'un Salka'ya anlattığına göre, Kristofer Torfdal, ona parlamentoda bir koltuk sözü vermiş, partinin desteğini sağlayacağını söylemişti, ama listeler açıklandığında, Arnaldur'un adı yoktu. Torfdal'ın, sosyalist parti liderleriyle bir anlaşma yaptığı da ortaya çıktı. Eğer sosyalistler, Arnaldur'dan daha parlak bir aday çıkarırlarsa, Torfdal seçim bölgesinde onları destekleyecekti.

"Kristofer Torfdal'la aranızın iyi olduğunu sanmıştım," dedi Salka Valka, bu haberleri gazetede okuyunca. "Torfdal'ın senin arkandan konuştuğunu söyledikleri zaman inanmamıştım, iftira arttıklarını düşünmüştüm."

"Kristofer Torfdal'ın bana kesin olarak verdiği tek söz, koöperatifin müdürü olmamdı. Çok da önemli bir şey değil, zaten. Parlamente'ye girmek gibi bir kaygım da yok. Koöperatif müdürü olmayı umursuyor muyum, onu bile bilmiyorum. Maaşı iyi belki, ama bana ne, sen varsın ya. Şu anda başka ne isterim hayattan?"

Salka uzun uzun baktı ona. Cevap vermedi.

"Birkaç parça kıyafet alalım sana. Gömlek, mesela! Hiç gömleğin kalmadı."

Daima verici olmak, onun doğasındaydı.

Ayakkabı, çorap ve bir şapka aldı ona. Tepeden tırnağa giyinmesi için para verdi. Sveinn Pálsson'un dükkânına gitmesini söyledi. İhtiyacı olan şeyleri koöperatif dükkânında bulamadığı zaman, Salka aldı. Sabahtan akşama kadar, Salka'nın parasıyla sigara içti. Sonunda yemeğini de sağlamaya başladı. Alt kattaki kadinla anlaşıp mutfakta yemek yapmak için izin aldı.

"Salka!" dedi Arnaldur, bir gün yemek yerlerken. "Sana dediğimi yapsana! Bıçak ağza konmaz! Bakamıyorum bile."

"Nedenmiş?"

"Çünkü çok çirkin görünüyor."

“Çirkinmiş!” Hafiften telaşlanmıştı. “Nasıl çirkin olabilir ki? Hiç böyle şey duymadım.”

Bir yandan da, utançtan kıpkırmızı olmuştu suratı.

“Dünyada hiç kimse yapmaz bunu. Büyük görgüsüzlük. Kusura bakma, canım, burjuvalar gibi konuştum, ama elimde değil. En çok dikkat ettiğim şeydir.”

Salka bir süre konuşmadı. Süklüm püklüm yemeğini yedi çatalıyla. Başını kaldırmaya cesaret edemiyordu.

“Çok eskiden, ben küçükken, bitli, pis olduğumu söylemiştin. Sonra geçen yıl, dişlerimin sapsarı olduğunu, fırçalamam gerektiğini. Bana öğrettiğin her şeyi yaptım. Bir daha bıçakla yemek yemeyeceğim. Çirkin bir şey yapınca beni uyar hep.”

Bir gece, yolda bir koyunla iki yavrusuna rastladılar. Koyun korkuyla kaçmaya başladı. Kuzulardan biri, bir köşeye büzülüp onlara baktı. Gülüyordu sanki, ama alay ederek mi, mutluluktan mı, belli değil. Yanına yaklaştıklarında, kuzu ayağa fırlayıp koşarak annesinin yanına gitti, onu uyarmak için. Hayvancıklar, sanki ölüm kalım meselesiymiş gibi koşmaya başladılar. Sonra birden durup, arkalarına baktılar, alay eder gibi. Bahçelerden birinde, Johann Bogesen’in besili atları uyuyordu. Bir diğerinde inekler dinlenmeye çekilmiş geniş getiriyor, çözümsüz metafizik problemleri hakkında kafa yorar gibi bakıyorlardı. Yüzlerce farklı ismi olan çiçekler vardı etrafta: sarı ponpon, çan çiçeği, çakalotu, yonca, çimen, çayır... Hepsi de hayatı, yaz mevsimini simgeler şekilde, kırlarda boy gösteriyordu.

Delikanlıyla genç kız, aşktan başka bir şey düşünmüyorlardı. Hayvanları severken, çiçekleri koklarken, kuşları dinlerken, konuştukları tek şey, aşktı. Deniz ördekleri boğuk sesleriyle ötüyordu.

Kırlangıçlar, kanatlarını açarak havada süzülüyordu. Suya bir atmaca yaklaştığı zaman, bu kırlangıçlar, savaşçılar gibi saf tutuyor, kıyıların bütün kanatlı sakinleri adına, atmacaya meydan

okuyorlardı. Çiyle kaplı otların üzerinde, tek günlük ömürleri olan beyaz kanatlı melekler gibi binlerce minik kuş uçuşuyordu.

Bir gece, Salka daha önce hiç olmadığı kadar ciddi bir tavırla, “İlkbaharda her şey canlanıyor. Sonbahar gelince? Arnaldur, sonbahar gelecek diye çok korkuyorum,” dedi.

“Neden, sevgilim?” Arnaldur onu teselli etmek için onu kollarının arasına aldı.

Ama onun kollarının avuntusu, Salka’yı rahatlatmadı. Aksine, daha endişelenmiş gibiydi.

“Sen gittiğin zaman, Arnaldur, ben ölürüm.”

“Bir yere gitmiyorum.”

“Şimdi gitmiyorsun, ama fikrin değişirse, bu benim sonum olur.”

“Ben değişirsem, sen de değişirsin. Böylece ikimiz de yaşama-ya devam ederiz. Yepyeni insanlar olarak.”

“Senden önce, bu köydeki her şey gibi, ben de uykudaydım. Sonra sen gelip beni uyandırdın. Gözlerimi sana açtığım için, senin bir parçan oldum. Tek başımayken bir hiçim. Sen benim hayatımsın. Sen gidersen, mezarının başında beklerim. Başka bir dünyaya gidip orada yaşamak, senin için iyi olabilir. Ama bana veda ettiğin gün, hayatım sona erecektir. Ne bu dünya, ne de bir başkası, artık benim için var olmayacak.”

“Diyelim ki, öldüm ve gömüldüm,” dedi Arnaldur, dikkatle. “Sana öğrettiklerime, komünizm ideallerine sadık kalarak yaşamaya devam etmeyecek misin?”

“İdeal dediğin şey nedir, Arnaldur?”

“İdeal, insanın bulunduğu durumdan daha iyisini talep etmesidir.”

“İnsan diğerlerini yarı yolda bırakıp ölürse, ideallerin ne değeri kalır ki?”

“İdealler, insanların üzerindedir. İnsanlar hata yapabilir. Tanrıları da. Bireyler değişir. Kimileri ölür. Ama idealler, Salka, onların kökleri Tanrı’dan da, bireyden de daha sağlamdır. Bütün ne-

sillere, bu dünyasıyla, öbür dünyasıyla bütün insanlığa mal olurlar. Tanrılar ve bireylerse yaşanır ve ölür. İdealler, bireylerin ölümlünden ya da başarısızlıklarından etkilenmez. İnsanlığı yönlendiren, ideallerdir, aksi söz konusu olamaz.”

“Ulusal karakter diye bir şeyden bahsediyordun, hatırladın mı? İdealler, ondan da mı yüksekte?”

“İçinde bulunulan durumdan daha iyisini isteme bazı uluslarda zor hissedilir. En büyük zorluk ise, ölüme karşı olumlu tavır alanlarda yaşanır.”

Salka bunları anladığından emin değildi. Bu yüzden de, neredeyse kışkırtıcı bir tavırla, ideallerin aşktan da mı üstün olduğunu sordu.

“Yani, aşk ölürse, idealler yaşayabilir mi?”

“Böyle bir tespit yapılabilir mi, şüpheliyim. Kesin olan bir başka şey de, aşkın, idealleri unutturduğudur.”

Ertesi gün, Arnaldur, Silisfjord’dan gelen, Kristofer Torfdal imzalı bir telgraf aldı. Torfdal birkaç politikacıyla birlikte seçim turuna çıkmıştı. Mümkün olduğu kadar çabuk, gelip kendisini görmesini istiyordu. Arnaldur bir tekne tutup, aynı gün Silisfjord’a gitti.

Salka Valka daha bahar bitmedi sanırken, o akşam yazın bile gelip geçmekte olduğunu anladı. Bulutlu ve yağmurlu günler gelmişti. Salka kendisini terk edilmiş, yapayalnız hissediyordu.

Oseyri seçmenler toplantısını iple çekiyordu. O zaman Arnaldur dönmüş olacaktı çünkü. Arnaldur’un, insanların sorunlarıyla meşgul olduğunu düşünüp sevinerek, yalnızlığa alışmaya çalıştı. Böyle bir fırsatın çıkmasına da seviniyordu, yüksek yerlere gelmişti Arnaldur. İşler ciddileşmeye başladığında, Kristofer Torfdal’ın o olmazsa güç kaybedeceğini anlaması iyi olmuştu. Haliç kıyısındaki bütün köylerin katıldığı o toplantıya, bu düşüncelerle gitti Salka. Arnaldur, gürültü patırtının ortasında ayağa kalkıp, gözlerinde idealizmin ateşiyle konuşmasına başladı. Haliç köylerinin durumundan, işsizlikten, işçi sınıfının içi-

de bulunduğu zor şartlardan, yabancı ulusların çirkin tacizlerinden bahsetti. Rusya ve Danimarka karşıtları, ona ayakkabılarını sallayarak karşılık verdi. Arnaldur konuşmasını yaparken, Kristofer Torfdal da yanında duruyordu. Devasa bir adamdı. Vikingli Ekill Skallagrimnsson'un resmindeki gibi kel kafalı ve sakallıydı. Salka, gece gündüz, Arnaldur'un başarısı için dua etmişti. Arnaldur, sonunda göz önüne çıkmış, bıkip usanmadan komünizm vaazları veriyordu işte.

Akşam oluyordu. Gökyüzü böyle kararmaya başlamıştı. Pencerenin kenarına oturup geçip giden baharı, hayatının en güzel gecelerini düşündü. Sevgilisi yanında yokken onu kafasında canlandırdığında, gerçekte olduğundan daha yakın hissediyordu kendisini ona.

Sonra politikacılar geldi. Balıkçı devriye teknelerinden biriyle geldiler Oseyri'ye. Devriye teknesinden çıkanlar Baba, Oğul ve Kutsal Ruh bile olsaydı, böyle heyecanla karşılanmazlardı mutlaka. Gelenlerin her birinin de, milletin dertlerini çözmek için kendilerine has yorumları vardı. Gayet besili duran bu altı adam, iskeleye çıktı. Paltoları, şapkaları, bastonları, yüksek sesle, ateşli konuşmalarıyla, pikniğe giden genç çocuklara benziyorlardı.

Salka iskelenin öbür ucunda durmuş, herkesin önünde Arnaldur'un kollarına atılmak için sabırsızlanıyordu. Ama gelenlerin arasında o yoktu. Salka'dan başka kimse onu özlememiş miydi? Kimsenin aklına onu sormak gelmiyor muydu? Johann Bogesen, parlamento adaylarını evine, kahve içmeye çağırdı. Rakipler de dosttu ne de olsa. Kalabalık, okul yönüne doğru akın etti.

Salka bu kalabalığın dışında kaldı. Gelenlerden hangisinin Kristofer Torfdal olduğunu anlamaya çalışıyordu. Ona Arnaldur'u soracaktı. Bogesen'in evinde, kahveli, sigaralı bir saat geçti. Okulda toplanan dinleyiciler, sabırsızlıkla onları bekliyorlardı. Salka basamaklarda durup bekledi. Kimseyle konuşmadı. Yağmur yağıyordu.

Sonunda adaylar göründü. Mutlulukla gülüyorlardı. İçlerin-

den biri, samimi bir şekilde kolunu Bogesen'in omzuna atmış, ona komik bir şeyler anlatıyordu. Bogesen neredeyse gülmekten yarılacaktı. Bu eğlenceli adam, orta boylu, zayıf, solgun yüzlüydü. Tavırları, görülmemiş biçimde kendinden memnundu. Dişleri, fildişi gibi parlıyordu. Burnunun üstünde kelebek gözlüğüyle, yabancı iş adamları gibi giyinmişti. Bu, Kristofer Torfdal'dı. İzlanda'nın en büyük düşmanı.

Herkes bu seçkin misafirlere saygıyla yol açtı. Onlar da şapkalarını çıkarıp köylüleri selamladı. Salka gibi cahil bir balıkçı kız, ülkenin yönetimine talip olmuş bu büyük adamı durdurup, onu sevgilisi hakkında sorguya çekebilir miydi? Adam yanından geçerken, bütün cesareti kırıldı. Kalbi duracaktı sanki. Kapıdan içeri girmesine bir adım kalmıştı. Bıçak gibi ütülü pantolonu ilişti Salka'nın gözüne. Pahalı, kaliteli ayakkabılar... Adam içeri girmek üzereydi. Onu kaçıracaktı!

Hayır, yapmam gerek... Çaresizlik içinde harekete geçti. Kapıya yöneldi, onu kolundan tutup seslendi:

"Kristofer!"

Adam döndü, bu iri yapılı, suratı soğuktan çatlamış kıza baktı. Gülümseyerek şapkasını kaldırdı, selam verdi.

"Bana mı seslendiniz?"

"Seninle biraz konuşabilir miyim, Kristofer?" Heyecandan nefes nefese kalmıştı. Ona uygun şekilde hitap etmeyi bile unutmuştu. Adam Bogesen'in kolundan çıkıp kıza döndü.

"Özel bir konu mu?"

"Evet, çok kısa."

"Seni tanıyorum. İskelenin orada göstermişlerdi seni bana. Soyguncu haydutlara can siperane karşı duran kızsın. Aynı taraftayız. Karşımızdakilerle dişe diş, göze göz çarpışacağız. Şimdi söyle bakalım, senin için ne yapabilirim?"

"Hiç. Ama Arnaldur Björnsson'u birlisin. Arkadaşımdır. Geçen gün ona haber yollayıp Silisfjord'a çağırmıştın. O günden beri ondan haber alamıyorum. Arnaldur nerede?"

“Arnaldur, evet...” Adam Salka’ya gülümsedi, kirpiklerinin altından baktı. “Arnaldur’la iyi arkadaş olduğunuza çok sevindim. Genç Arnaldur’a karşı sorumluluk hissetmişimdir hep. Seninle arkadaş olduğunu öğrendiğime çok sevindim. Seni iyi tanıyorum, birkaç yıldır uzaktan takip ediyorum. Ta, denizciler sendikasını kurma girişimlerinden beri. Burada atılan ilk adımdı o.

“Neyse, Arnaldur, diyorduk. Birkaç yıl önce, parlamentodan onun için küçük bir miktar ödenek çıkardık, bütün zorluklara göğüs gererek. Böyle zeki bir genci desteklemek gerekti çünkü. Yetenekli bir çocuk, güzel fikirleri var. Sanatla ve edebiyatla uğraşmadığını bildiğim hâlde, onu hep bir şair olarak gördüm. Bu çocukta şeytan tüyü var, ondan daha kişilikli birini daha bulmak, çok zor.

“Ancak, böyle duyarlı insanlar için, politika pek doğru bir alan değil. Benim açımdan, söyleyebilirim ki, uzun zamandır o dırdırcılardan biri oldum ben de. Zor durumlarda bile yıkılmayan. Bir ata bozuk yollarda ağır yükler yüklersen, at atlıktan çıkar elbet. Ama bu duyarlı, şair ruhlu insanların kaderidir. Sana açıklamaya çalışayım.

“Arnaldur şu anda merkezden çok uzakta, ıssız bir yerde. Bunca yıldır Oseyri’de yaptıklarından sonra, iyi bir tatili hak etti. Seçimlerden galip çıkarsak, ki umarım çıkarız, ona uygun bir şeyler bulmaya çalışacağım. Silisford’a gelen zengin Amerikalı turistler var. Belki onlara rehberlik eder dağlarda. Arnaldur’a uygun bir iş bu bence. Nerede olsa, eğitilmiş insanlarla iyi anlaşabilir o. İngilizcesi de iyidir. Çok para yok bu işte tabii, yine de, günde otuz beş kron, derece yapmamış bir öğrenci için fena para sayılmaz. Dört ya da altı haftalık geziler olacak bunlar. Her hâlükârda iyi vakit geçireceğini garanti ederim. İsteddiği zaman Silisford’a inebilir atla. Amerikalı turistler Kuzeyden...”

Salka’nın hatırladığı son şey, yamaçta oturduğıuydu. Yağmur elbisesinden içeri, göğsüne göğsüne yağıyordu.

KIRK DOKUZUNCU BÖLÜM



Kırk yıla yakın bir süredir, köyde gencinden yaşlısına kim varsa, Johann Bogesen'in defterlerinde kayıtlıydı. Ama bu kayıtlar, Bogesen'in de üstündeki yerlere bağlıydı. Artık, o daha yüksekteki yerlerin, borçları ve alacakları temizlemesinin zamanı gelmişti. Ulusal Banka iflas etti. Geçen Ağustos ayında kurulan yeni parlamento, bankanın kesinleşmiş olan otuz beş milyon kronluk zararına devlet garantisi vermeyi oy çokluğuyla reddetti.

Kral, iflas masasına birini atadı. Johann Bogesen'in ve diğer borçluların neyi var, neyi yok, hepsi kayıtlara geçirilip icra yoluyla satıldı. Bir tek, Bogesen'in evi hariç. Bu ev, Bogesen'in iyi zamanlarında karısının üzerine yapılmıştı.

Evi, içindeki eşyalarla birlikte, Steintor Steinsson aldı. Bu dalavereci adam, fırsatları değerlendirmesini iyi biliyordu. Balıkçılık işine de doğru zamanda başlamıştı. O yaz, elli bin kron kazandığı söyleniyordu.

Parlamentodan geçen bir tezkere ile, Güneyde, Balıkçılık Bankası adıyla yeni bir banka kuruldu. Devletin de hissesi vardı bu bankada. Bankanın müdürü, Kristofer Torfdal'ın yandaşlarından biriydi. Torfdal, şimdi hükûmette iyi bir yere gelmeyi bekliyordu. Oseyri'deki kooperatif derneğinin başarısı yüzünden, Torfdal'a kredi tahsis edilmiş, o da Bogesen'in işini sudan ucuza satın almıştı. Eylül başında yapılan dernek toplantısında, Torfdal'ın en büyük destekçisi Steintor Steinsson'du. Steintor başkan seçildi. Sveinn Pálsson'u da, iyi bir maaşla müdür yaptılar. Birleşik Kooperatifler Derneği, Güneyden eğitilmiş bir muhasebeci tahsis etti.

Sonra da, herkesin ismi, kooperatif derneğinin büyük defterlerine kaydedildi. Köylüler eskisi gibi veresiye alıp, maaşlarıyla ödeme yapmaya başladılar. Oseyri’de hayat alışıldığı gibi devam etmeye başladı.

Büyük ve soylu Johann Bogesen, kendi yoluna gitti. Son kez Oseyri’den kalkan tekneye üzerinde paltosu olmadan binerken, ona veda etmek için kimse iskeleye gelmemişti. Hayatın ödülü buydu işte. Kooperatif derneğinin teknesine, güverteye çıktı tek başına. Danimarka’ya gitti. Karısı birkaç yıldır oradaydı zaten. Oğlunun da orada bir malikânesi vardı. Herkes, yaşlı adamın, oğlunun evinin bir odasında, belki de tavan arasında kalacağını söylüyordu.

Bir başka dedikoduya göre ise, Bogesen, bir Danimarka bankasına yarım milyon kron yatırmıştı. Ama mallarını araştıran memurlar, bütün araştırmalarına rağmen, bu parayı bulamamışlardı. Kesin olan bir şey vardı ki, Johann Bogesen, İzlanda’da Ruslar kadar kötü şöhreti olan Danimarkalılar arasında uzun yıllar boyunca rahat rahat yaşamıştı.

Eylül ortasında, soğuk ve yağmurlu bir günde, Salka Valka’nın bir misafiri geldi. Kooperatif derneğinin başkanıydı. Oturduğu sandalyeyi, kimse onun gibi çatır çatır çatlatamazdı. Salka, nasıl olmuştu da, adam geçen yıl köye döndüğünde, onun herkesten daha tehlikeli biri olduğunu anlayamamıştı? Bugün ne güçlü olduğunu görüyordu. Suratı yine aynı arsız surattı. Altın dişleri, kırmızı, biçimli dudaklarının arasından parlıyordu. Gözlerinde hâlâ o vahşi ifade vardı. Hiçbir şeyden çekinmeyen o tavır.

Bir yandan da, çocuksu ve muzip bir tarafı da göze çarpıyordu. Suç işlemekten gurur duyarmış gibi.

“Senin uğruna içmeyi bıraktım, gerçek hayata döndüm,” dedi.

“Yeniden içmeye başlasan, hepimiz daha mutlu olurduk.”

“Öyle mi? Annenle evlenseydim, on üç çocuk yapsaydım, hepsi de aç, sefil... Hayır, Salka. Doğru zamanda gittim, doğru za-

manda da döndüm. İçimden gelen sesi dinledim. Yaptığım her şey doğrudu. Şimdi evlenebiliriz bile.”

“Oseyri’de, evli olduğumu bir tek sen bilmiyorsun, herhâlde.”

“Arnaldur Björnsson kooperatif müdürü olamayacak. Onun buradaki işi bitti. Seçimlerden önce köyden ayrılmasını sağlayarak onu oyuna getirdiler. Gitmeyecekti. Artık kala kala birkaç oyu kaldı, iki üç çılgın Bolşevik, bir de sen. Tamamen bitti o.”

“Arkasından iş çeviren sendin,” dedi Salka.

“Kristofer onu ikimizden de iyi tanıyor. Çılgın bir laf ebesinden başka bir şey olmadığını biliyor.”

“Onun bir ideali var.”

“Evet... O zavallı, iradesiz bir yaratık.”

“Bu doğru değil. Sen onun kooperatif derneğindeki yerini çaldın. Bogesen’e karşı kazandığı zaferi, kötüye kullanıyorsun. Haber olsun, Arnaldur için her şeyimi feda etmeye hazırım. Gece gündüz çalışıp on üç çocuk yapmaya ve Oseyri’nin en sefil kadını olmaya razıyım.”

“Böyle aptalca şeyler yapamayacaksın, Salvörcüğüm, çünkü Arnaldur buna izin vermeyecek. On üç kere kürtaj yaptırmanı tercih eder. Sen onun rüyalarındaki kadın değilsin... Bak, Salka. Politikayı ve politikacıları kullanarak, onlar kadar başarılı oldum. Önüme engeller koymalarına rağmen. Artık balıkçılık yapan, sadece benim, çok şükür. Tuzlanmış balık da benim, Oseyri de. Sarhoş zırvaları değil artık bunlar. Bogesen’in evi, artık benim.”

“İdealin nedir?” diye sordu kız. “Köylüler için ne yapmayı düşünüyorsun?”

“Ne yapabilirim ki, eskisi gibi yaşayacaklar işte. Ama seni, Bogesen’in evine davet ediyorum. Sonbaharda da yurt dışına geziye gidersin.”

“Yurt dışına gitmek istemiyorum ben. Bogesen’in evini de başına çal. Benden çalınan paralarla yapıldı o ev.”

“Öyle mi?” Steintor kinayeli bir tavırla güldü. Ayağa kalktı, cebindeki kutudan bir tutam tütün çıkarıp ağzına attı.

“Ne güzel,” dedi Salka. “O iğrenç, çamur gibi şeyi ağzına alıyorsun.”

“Kendi tütünümü kendim alıyorum.” Zenginliğe tam olarak alışamadığı için, yoksulların alışkanlıklarını terk edememişti daha.

“Eminim. Ama beni zerre kadar ilgilendirmiyor. Kimse-nin tütünü benim derdim değil. Ben kendime bakabiliyorum. Bogesen’in evine gelmeye niyetim yok. Satılık değilim ben.”

“İstersen, tütün çiğnemeyi de bırakırım,” dedi çocukça bir tavırla. Ağzındaki tütünü çıkarıp camdan dışarı attı.

“Nasıl istersen, öyle olurum. Sadece Bogesen’in evinin bizi beklediğini unutma.”

“Oraya ancak cesedimi sürüklersin. Hayattayken o eve adı-mımı atmam.”

Steintor ona şöyle bir baktı. Yaklaşmakta olan bir kasırganın tehdidi vardı gözlerinde. Eklem yerleri bembeyaz olana kadar yumruklarını sıktı. Hiç bu kadar öfkelenmemişti. Sesini kontrol etmeye çalıştı yine de.

“Bugün böyle diyorsun. Ama ne dersen de, beni seviyorsun. Başka kimseyi sevmeyeceksin. Çok yakında bunu sen de görecek ve her şeyi unutacaksın. Bugün dimdik karşımda durabilirsin, ama yarın, ayaklarıma kapanacaksın.” Yumruğunu sallayarak onu korkutmaya çalıştı. “Bu yumruklardan kimse benim kadar nefret etmemiştir. Deniz bile almak istemedi onları.

“Hayatta bin bir türlü şey yaşadım. Artık hiçbir şey, üzerine bastığım topraktan daha değerli değil benim için. Senin de, Arnaldur Björnsson’un da, saçma sapan ideallerinizin de ve adaletinizin de içine tüküreyim. Ben balıkçıyım, bu köyün ta kendisiyim. Hiçbir güç beni yerimden oynatamaz. Seni de alacağım!” Masaya öyle bir vurdu ki, bütün ev sallandı.

“Benim sevdiğim adam,” dedi Salka, gururla. “Benim sevdiğim adamın, insanlık idealleriyle parlayan gözleri var.”

Sonunda, Arnaldur’dan bir mektup geldi. On beş gün önce,

Kuzeyden gönderilmişti. Dağlardan inmiş, yeniden gitmeden önce atları biraz dinlendirmek istemişti. Bu bilgiden başka dosdoğru bir şey yoktu mektupta, sadece içten selamlar, o kadar. Ama Salka, her gece mektubu göğsüne koyarak uyudu. Yüzlerce kez öptü. Öyle ki, mektup kırıış kırıış olmuştu. Yakında döner herhâlde, diye düşündü. Yakında geleceği gerçek olabilir miydi? Her sabah uyanır uyanmaz, göğsünde sıcakık olmuş mektubu alıyor, bunun bir rüya olmadığını görüyor, yakında döneceğini umut ediyordu. Sanki yıllardır uzaktaydı ondan.

Daima onun yanında kalmaya kararlıydı. Düştüğü gibi kalkmasını da becerecekti. Bir yılda Bogesen rejimine son vermiş, sonra da kooperatifi kurmuştu. Sadece, parlamentodan kanunun geçip, belediye balıkhanesi için paranın temin edilmesi kalmıştı. Arnaldur organizasyon işleriyle uğraşırken, Salka ikisine de bakardı. Mali durumu daha iyiydi, kooperatif derneği tekne çalıştırmaya karar vermişti. İspanyolların balık talepleri artmıştı. Kral tacını geri almıştı. Balık temizleme işinde, nereden baksa günde on kron kazanabilirdi. Ustabaşı bile olabilirdi.

Ama bu sadece geçiciydi. Kooperatif işleri başlayana kadar. Belediye balıkhanesi, kooperatif çiftliği, verandasında çiçekler olan işçi evleri, çocuk parkları. Çizgili kumaştan iki gömlek dikmişti ona. İnce ince çalışmıştı, temiz dikiş yapmak için. Bir dikiş makinesi ödünç almıştı, bir de lamba. Gece yarılarına kadar dikiş dikmişti. Aşkla.

Arnaldur, güneşli bir Eylül günü geri döndü. Bütün köy kuru saman kokuyordu. Salka onu kapıda karşıladı. Gözleri aşkla parlıyordu. Kollarına atıldı. Gerçekten geldiğine inanamıyordu. Çılgınlar gibi gülmeye başladı. Gözlerinden yaşlar boşanıyordu.

İlk öpücükten sonra kendilerine geldiklerinde, Salka uzun uzun ona baktı. Gerçekten de o muydu? Onu daha önce hiç böyle görmemişti. Güneşten yanmış, mutlulukla bakıyordu gözleri. Daha rahattı tavırları. Üzerindeki cin büyüsü bozulmuştu sanki. Kahverengi saçları pırıl pırıl parlıyordu. Yabancı turistler gibi

giyinmişti. Güzel bir takım elbisesi, uzun deri çizmeleri vardı. Mavi bir gömlek giymiş, geniş siperlikli bir şapka takmıştı. Ağzında da piposu vardı. Agantyr Bogesen geldi aklına, elinde olmadan. Salka'nın ona diktiği gömlekler, kaba ve çirkin kalmıştı bu kıyafetlerin yanında.

“Çok yakışıklı olmuştun!” dedi. “Neredeyse seni tanıyamayacaktım.”

Arnaldur onu öptü, sonra bir kahkaha attı.

“Nerelere gittiğini anlatmayacak mısın?”

“Çok fazla bir şey yok. İnsan unutuyor zaman geçince. Bir ay boyunca dağlardaydık. Kaliforniya'dan gelen iki bey ve bir hanım vardı. Beylerden biri hâkimmiş. Diğerinin meyve bahçeleri varmış. Kızı yazarmış, kocasından boşanmış. Amerika'nın en büyük dergisinde editörlük yapıyormuş. Kız bir komünist.”

“Ne şanslıymışsın,” dedi Salka Valka.

“Evet, onunla sohbet etmek çok güzeldi. Görgülü burjuva sınıfının zengin bir entelektüel hayatı var. Biz komünistlerin, hâli vakti yerinde olanların tümünü suçlu gibi görmemiz, dogmatik bir görüş bence. Öte yandan, komünizmin prensiplerini anlayacak kapasitesi olan ve toplumsal sorunların farkına varabilmiş, görgülü bir burjuva ile karşılaşmak çok zor, elbette. Amerika'ya gidersem, beni misafir edeceklerini söylediler. Doğrusu, beni davet ettiler.”

Salka ayağa kalkıp pencereye gitti.

“Yeni arkadaşlarından ayrılmak zorunda kalman çok yazık, görgülülermiş de, baksana.” Sırtını ona döndü. “Komünizmle ilgilenmek güzel olabilir, hayvanların korunmasıyla da. Senin için çok üzıldüm. Onları bırakıp bizim gibi hayvanların arasına dönmek zorunda kaldın. Senin yerinde olsam, onlara katılmak için bir an bile düşünmezdim.”

“Evet, çok eğlenceli olabilirdi,” dedi Arnaldur, pervasızca.

“Samanları kaldıracığım diye Sveinn Palsson'a söz verdim bir de. Yağmur başlayacak gibi.”

Arnaldur onu omuzlarından tuttu.

“Neden bu kadar soğuksun? Yabancı bir kadını da mı anlatabayacağım, seni kıskandırmadan? Üstelik dünyanın öbür ucunda.”

“Evet, ya. Bana ilk kez bir kadından bahsediyorsun sanki. Sonunda aradığını bulmuşsun, mutluluklar dilerim.”

O akşam, yine birlikte olduklarını hissetmeye çalıştılar. Ama sadece kendilerini kandırdılar. Arnaldur değişmişti. O, sevgilisini yok yere kıskançlık yaptığına ikna etmeye çalışan aşık rolünü oynarken, Salka da dırdır edip gözyaşı döken, her şeyin bittiğini söyleyen, ama sonra ikna olup mutlulukla sevgilisinin kollarına atılan sevgiliyi oynadı.

Hepsi de sadece roldü. Salka, içten içe, onun değiştiğini biliyordu. İnsanın rüyalarına giren ölüler gibiydi. Annesi de öldükten sonra yıllarca rüyalarına girmişti. Şık elbiseler içinde, dört başı mamur görünüyordu. Uyanıkken, Sigurlina ile ilgili hafızasında kalan her şey, uyuduğu zaman silinip gidiyor, yerine onun bu şık ve zengin görüntüsü geliyordu. Aynı şekilde, Arnaldur da, gerçekte olduğundan çok daha zengin ve rahattı. Onun bir hayalet olmadığını biliyordu elbette, ama Arnaldur’un her hareketinde içini kemiren bir belirsizlik ve hoşnutsuzluk duyuyordu. O olduğunu bilmesine rağmen, onun artık bambaşka biri olduğunu görüyordu. Öpüşleri bile yabancıydı. Söylediği hiçbir şey samimi değildi. Kooperatif derneğindeki görevinden alınmasını da umursamıyordu. Salka yemeğe kalması için ısrar etmeye cesaret edemedi. O gidince, diktiği gömlekleri konsolunun en alt çekmesine sakladı.

O gece soğuk, duygusuz bir şekilde vedalaştılar. Uyku, Salka’nın gözlerine girmeyi reddetti. Gözyaşlarını içine akıttı. Kaleler birbiri ardına yıkıldı, surlar çöktü. Ama hiç ses duyulmadı. İnsanlık tarihi, sessizlik içinde unufak oluyor, dünya ıssız, bomboş bir yer hâline geliyor, karanlık basıyordu.

Arnaldur ertesi gün onu görmeye geldiğinde, Salka çoktan gitmişti. Kapısı kilitliydi. Evi, yan komşuları aradı. Nereye gitti-

ğini bilen yoktu. Arnaldur telaşlanmaya başlamıştı. Herkes, onun sahili araştırmasının iyi bir fikir olacağını düşündüğünü anlıyordu, gözlerine bakınca. Akşama doğru gelen haberlere göre, saman kaldırmaya yardım etmek için erkenden çıkmıştı Salka. Hava iyi olduğu için, işi bitirmişlerdi muhtemelen. Akşama dönmesi bekleniyordu. Ama aradan üç gün geçmesine rağmen, Salka dönmedi. Günlerden Pazardı. Arnaldur, şık çizmelerini giymiş, vadide yürüyüşe çıkmıştı.

Salka'nın öğle vakti böğürtlen toplamaya gittiğini duymuştu. Gittiği yönü tarif ettiler. Keskin kokulu inek dışkılarının peşinden, bayırı takip ederek kırlara doğru gitti. Sonunda, çalıların arasında uyur vaziyette buldu onu. Çevresinde dolaştı. Gür, dağınık saçları çayırılara yayılmıştı. Ağzı açıktı, dişleri görünüyordu. Böğürtlen yemekten masmavi olmuştu bu dişler. Bir eli çimenlerin üzerinde, öbürü göğsündeydi. Mavili grili eteğini giymişti, yosun ve saman bulaşmıştı üzerine. Eteğinin altında, delik çoraplarında güçlü, bembeyaz bacakları görünüyordu. Yusuvarlak kalçaları, araziye zarif biçimde uyum sağlamıştı. Sonbahar güneşinin altında, öylece uyuyordu. Ayakkabılarını çıkarıp çimenlerin üzerine bırakmıştı. Topladığı böğürtlenleri beyaz bir mendile koymuştu. Derin derin soluk alıp veriyordu. Sanki yorgunluktan bitap düşüp uykuya dalmış gibiydi. Onu uyandırmadan önce, yanına oturup uzun uzun seyretti. Sonunda, alnına dokundu yavaşça.

Salka telaşla gözlerini açtı, başını kaldırıp çevresine bakındı, nerede olduğunu hatırlamak ister gibi. Gözlerini kırptırdı.

“Gidiyor musun?” dedi. Sonra heyecanlandı.

“Bana veda etmeye mi geldin?”

Cevabı duymaya cesareti yoktu Salka'nın. Arnaldur'un yakasına yapışıp yüzünü onun göğsüne gömdü. Bütün bedenini bir titreme aldı.

“Hayır, sevgilim. Bir yere gitmiyorum, seni aramaya çıkmıştım sadece.”

“Arnaldur,” diye hıçkırdı Salka. “Gerçeklerden başka hiçbir şeyden korkmuyorum.”

Arnaldur cevap vermedi.

“Benden uzaklaşmak mı istiyorsun? Söyle. Seni mutsuz etmektense, yalnız kalmayı bin kere yeğlerim. Senin için bir şeyler ifade etmiş miydim? Hiçbir gerçek, belirsizlik kadar korkutucu olamaz.”

“Sen beni anlamıyorsun, Salka. Seni seviyorum. Hayatımdaki tek gerçek aşk sensin. Aşıktan da öte: Sen gerçekliğin ta kendisisin, hayatın ta kendisi. Yine de, Salka, yine de... Gitmek istediğimi inkâr edemem. Hayatı boyunca sefalet ve ızdırıp çekmiş, zavallı bir hayalperestim ben. Ne zaman bir şey yapmaya kalksam, kader yoluma çıkıp beni başka bir yere sürüklüyor. Oseyri’de hiç umut kalmadığını sen de biliyorsun. Dedemin evinde gördüğüm o kâbuslardan beri, buraya ait olmadığımı biliyordum. Artık gemileri yaktım. Kaybedecek bir şeyim yok. Dünyanın en güzel ülkesine gidip oraya yerleşme fırsatım var.”

Cebinden birkaç fotoğraf çıkardı. Palmiyeler, bambu ağaçları ve daha bir sürü tropik bitkiyle çevrili güzel bir ev. Kapının önünde zayıf, şık giyimli bir kadın, şapkalı, elinde eldiveni. Bir köpeğin tasmaşını tutuyor.

“Evet, Arnaldur,” dedi Salka, gözlerini fotoğraftan ayırmadan. “İşte hayatın boyunca aradığın kadın.”

“Ne kadar çaresiz olduğumu bilemezsin, Salka. Ne kadar çok gitmek istesem de, içimden bir ses beni oraya sürüklese de, hayatımın gerçeği sensin, bunu biliyorum. Ölümden başka hiçbir şey bunu değiştiremez. Beni anlamayı beklemekle aptallık ediyorum belki, ama beni zorlayan, oraya iten bu güç, benim çok üzerimde. En güçlü duygularımdan daha güçlü, hatta senden bile. Hiçbir şeyin beni tutamayacağını hissediyorum. Gidersem, çok ağlayacağım, biliyorum. Senin için... Salka, yalvarırım bırak gideyim, bırak seninle kalayım, yardım et, ah, yardım et gideyim, yardım

et kalayım, yardım et, senden uzaklaşıp yaşayayım, yardım et seninle kalıp öleyim... Salka, ne yapayım?”

“Eğer gidersen Arnaldur, seni ölmüş varsayacağım. Bırak seni ölene kadar seveyim.”

Salka birden, onun kollarına atıldı, sonra onu aniden itti, yüz üstü yere kapaklandı. Parmaklarını toprağa geçirdi, otları ısır-
dı. Arnaldur onu böyle görünce bütün metanetini kaybetti. Onu omuzlarından tutup kaldırdı, kollarına alıp sakınleştirdi. Hayır, hepsinin bir rüya olduğunu söyledi. Ciddiye almamalıydı. Gitmek istediği falan yoktu, hepsi saçmalıktı. Kaliforniya’ya bilet alacak parayı bulsa bile, fazlasını bulamazdı, Amerika’ya varmak için beş yüz kron gerekiyordu, hem, o bir komünistti, onu ülkeye alacakları bile şüpheliydi.

O konuştuğu, Salka duruldu. Başını ellerinin arasına alıp saçlarını okşamasına izin verdi.

“Arnaldur,” diye yalvardı. “Sadece birkaç günlük ömrün kaldığını farz etsem? Sadece bunu istiyorum... Kalan bu birkaç gün boyunca seni doyaya sevmek... Sonra seninle darağacına gitmeme izin versinler, Tanrı’nın yarattığı bu en güzel başı benden ayırırlarken orada olayım. Sadece bir evet yeter, Arnaldur, bir evet yeter.”

“Evet.”

“O zaman hemen yarın, başını uçurabilirler.”

İşte böyle bir aşk, böyle acıydı onların çektiği.

Akşam olup hava kararmaya başlarken, vadiden aşağı, Oseyri’ye indiler. Nehirden, kooperatif çiftliğini kuracakları yerden, ekilmemiş arazilerden geçtiler. Bir bahar akşamı, çiy kaplıyken yürüdükleri patikayı gördüler.

Sonbaharın solgun ışığı altında, kaderin bu sessiz kurbanları yine el eleydi.

ELLİNCİ BÖLÜM



Bir sonbahar sabahı, kızıl renkli fırtına bulutları denizin üzerine toplanırken, Salka onu son kez öptü, sonra onun kollarından ayrıldı.

“Artık seni serbest bırakıyorum.”

Yataktan kalkıp giyinmeye başladı. Geçirdikleri gecenin anıları, hâlâ taptazeydi bedenlerinde. Yarı uyur hâlde yatıyordu Arnaldur. Salka giyinip konsolun çekmecesini açtı, bir şeyler arandı, sonra Arnaldur’a döndü.

“Tekne bugün geliyor, akşama da yola çıkar,” dedi ifadesiz bir sesle. Aşkılarını yaşadıkları bu oda, sanki gemi bilet ofisiydi.

“Eksik kalan beş yüz kron burada. Kırk kron daha verdim. Bütün param bu.”

“Ne diyorsun sen?”

“İhtiyacın olan para,” dedi. “Mavi dağların ardına ulaşabilmen için...” Fazla üzerinde durmadan gülümsedi, eski bir nakaratı söylemiş gibiydi.

“Sen delirdin mi, Salka?” Arnaldur dirseğinin üzerinde doğruldu. “Ben çoktan vazgeçtim. Seninle kalıyorum.”

“Hayır, gidiyorsun, sevgilim. Doğru olan bu. Senden beklediğim de.”

“Elindeki bütün para o! Bu kadar akıl almaz bir şeyi yapmamı isteyemezsin benden, bu saçmalık!”

“Yapacaksın. Benim için.”

“Sende bir şeyler var.”

“Evet, Arnaldur. Senin gitmeni sağlamak, benim görevim. Bunun için dünyadayım. Kış gelmeden gitmelisin.”

Arnaldur konuşamadı. Salka giyinmeye devam etti.

“Havası buradan daha iyi bir yer, bahçeli güzel bir ev, güzel eşyalar ve benden daha güzel, daha kültürlü yakın arkadaşlarla daha mutlu olursun. Hep söyledin ya, daha iyi hayat şartlarına ulaşana kadar, insanların rüyaları gerçekleşmez.”

“Salka, seni bırakırsam, kendimi de bırakmış olurum. Bunu şu son birkaç günde çok daha iyi anladım. Sen ne yapacaksın? Şaka yapıyorsun, değil mi?”

“Beni düşünme. Bana bir şey olmaz. Mutluluk denen şeyi bilmem ben. Şanssızlığın ta kendisiyim. Var olmam bile bir tesadüf. Sen de söylemiştin ya, annem doğum kontrolü nedir bilmediği için ve kürtaja para da bulamadığı için, mecburen dünyaya gelmişim. Seninle olmama izin verildi, sanki sana sahipmişim gibi ve bu bana verilmiş en büyük mutluluktur. Bu kadar talihsizlik içinde, karşıma çıkan küçük şans. Şimdi, ölmekte olan bir arkadaşı gönderir gibi, sana veda etmeme izin ver. Güneşli, güzel bir ülkeye gidiyorsun. Bense, hep olduğum gibi, sahildeki bir gemi enkazı olarak yaşamaya devam edeceğim.”

Arnaldur onu ikna etmeye çalıştı, ellerini tuttu, ama Salka buz gibi ve mesafeliydi. Ona sarılmaya, onu öpmeye kalkmadı. Arnaldur yüzünü yastığa gömdü. Dili tutulmuştu. Ağlayamıyordu bile.

Hava kararmadan, onunla birlikte tekneye gitti Salka. Güvertedeki sıralara oturdular. Herkes onlara bakıp fısıldaşıyordu.

“Deniz kabaracak gibi,” dedi Arnaldur.

“Halicin denizi hep böyledir.”

“Dün gece dağlara kar yağmış.”

“Evet. Yılın ilk karı.”

Salka, o gün kendi elleriyle temizlediği Arnaldur’un çizmelelerine baktı. “Ayakkabı boyasını unutmadın, değil mi?”

“Evet.”

“Her şeyini aldığına emin misin? Evvelki gün konsolun üzerine koyduğun o yabancı kitabı da aldın mı?”

“Yok, onu unutmuşum. Ama önemli değil. Marksizmle çok ilgili değildi zaten.”

“Ya... Keşke alsaymışsın. Yolda okuyacak bir şeyler olurdu yanında.”

Arnaldur, yanında oturan Salka’ya baktı. Gemiye yaklaşıyorlardı. Karadan tarafa bakınca, köye şimdiden yabancılaştığını fark etti. Dağların dibine sıkışmış, silik, önemsiz bir köy. Salka onunla göz göze gelmemeye çalışarak tam karşısına geçti. Soğuk, mesafeli ve güçlüydü.

“Boynundaki ne?” diye sordu Arnaldur. Kazağının üzerinden sallanan zinciri tuttu. Zincirin ucunda bir madalyon vardı.

“Bu ne? Daha önce görmemiştin.”

“Eski bir madalyon,” dedi Salka. “Ne zamandır takmıyordum. Artık takacağım. Son ayrıldığımızda vermiştin bana,” dedi gülümseyerek.

Arnaldur sormaktan vazgeçip önüne baktı. Madalyonu açmasını isteyecek cesareti yoktu. Zinciri elinden bıraktı.

Gemi, sireni iki kere çaldı. Deniz epeyce çalkantılıydı. Geminin merdivenlerini tırmanmak çok güç oldu. Salka, valizini güverteye taşımasına yardım etti. Herkesin gözü ondaydı. Dünyayı gezip görmüş Arnaldur, yeni elbiseleri ve havalı çizmeleriyle, Bogesen’i alt eden, bütün İzlanda’nın tanıdığı meşhur Bolşevik. Ve Salka. İri yarı, kaba saba, yüzü soğuktan çatlamış, başı açık, üzerinde alelade kahverengi bir kazak, kalın belli, kalın sesli. Bazıları ona bakıp yakışsız laflar attı. Alımlı kadın yolcular, Arnaldur Björnsson’u hemen fark etmişti.

Böyle kültürlü bir adamın, bu kaba saba köylü kızıyla ne işi olabilirdi ki?

Birlikte valizi kamaraya kadar taşıdılar. Birkaç ayyaş, kalın bir tütün dumanı altında oturmuş, içiyordu. Salka’yı görünce ona

laf attılar, ama o umursamadı. Gemi, sirenini üçüncü kez çaldı. Herkes yerini almak için acele etmeye başladı.

Salka, korkulukların başında, yolcu kalabalığının arasına ona veda etti. Aceleyle öpüştüler. Arnaldur elini onun omzuna koydu, kulağına bir şey fısıldadı. Salka şaşkın bir hâlde, soran gözlerle ona baktı. Bir an boynuna sarılacak gibi oldu, ama Arnaldur'un yüzünü, onun sonsuz acısını görünce durdu. Ölen kardeşinin yüzünde de aynı ifadeyi görmüştü. Birbirlerini hiç o andaki kadar sevmemişlerdi. O bir an. Sonra Salka, aceleyle merdivenlerden tekneye indi. Kıç tarafına oturup yüzünü karaya döndü. Kürekçiler küreklere asıldı, gemiden uzaklaşmaya başladılar. Salka dönüp bakmadı.

Oddsflöt'ten geçip Lageyri'ye doğru gitti. Kadınlar oradan oraya koşuşturur, her gece bir evin dokuzuncu çocuğu doğardı buralarda. Subay Gudmundur Jonsson kapıda durmuş, havaya bakıyordu.

"İyi akşamlar," dedi Salka

"Kalın kazak giydiğin iyi olmuş."

"Evet."

"Hava soğuyacak."

Cevap vermeden adamın yanından geçip gitti.

Karanlığın çökmesiyle birlikte hava da iyice serinlemiş, yağmur başlamıştı. Fırtına çıkacak gibiydi. Marbud'un aşağısındaki kayanın altına sığınıp taşın üzerine oturdu Salka. Dalgaların, sahildeki kayaları dövmesini seyretti.

Buharlı gemi haliçten aşağı, yoluna devam ediyordu. Gittikçe gözden kayboluyordu. Salka, daha kısa bir süre önce, o geminin güvertesinde olduğunu düşündü. Boynundaki madalyonu aldı, açtı. Çocuğun resmi neredeyse silinmişti, artık sadece bir anıydı, değişimin sembolü. Sahip olduğu tek şey. Artık silinip gitmiş olan o resimdi, tek sahip olduğu. Ve kulağına fısıldadığı sözler:

"Seni ölene kadar unutmayacağım."

Zavallı ve yalnız hissetti kendini.

O bahar, çitle çevrili alanlar yeşerirken çocuklar şarkı söyleyip dans ederdi buralarda. O bahar... Yoksa evvelki bahar mıydı?

Martı kuşunu çağırdılar
Kardeşin burada, diye.
Ben dans edemem, bacaklarım çarpık
Ben dans edemem, bacaklarım çarpık
Dans edemem seninle...

Çocuklar bu şarkının melodisini bile bilmiyordu herhâlde?
Kırlangıçlar gitmiş, sahil bomboş kalmıştı. Ördekler de yoktu. Sadece birkaç öfkeli martı, geniş kanatlarıyla havada süzülüyordu. Baharda kayaların kovuklarına yumurtlamış kış kuşları, oradan oraya uçuyordu.